

YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ VE İSTANBUL BİLDİRGESİNİN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI İÇİN TEDBİRLER

4. ULUSLARARASI YÜKSEK MAHKEMELER ZİRVESİ

Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.

YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ VE İSTANBUL BİLDİRGESİNİN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI İÇİN TEDBİRLER

4. ULUSLARARASI YÜKSEK MAHKEMELER ZİRVESİ

11-12 EKİM 2018, İSTANBUL

“YARGITAY ETİK, ŞEFFAFLIK VE GÜVEN PROJESİ”

Bu kitap, Yargıtay Başkanlığı tarafından finanse edilen ve Yargıtay Başkanlığı ile UNDP tarafından yürütülen “Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi” kapsamında hazırlanmış ve basılmıştır.

Çevirenler:

Dr. Mustafa SALDIRIM, *Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı*

Dr. Seda DURAL, *Tercüman, Yargıtay Yargı Reformu Birimi*

SUNUŞ

Antik çağdan beri önemi bilinen ve zaman zaman uluslararası insan hakları çalışmalarında değinilen “*yargıda şeffaflık*”, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ile ilk kez kapsamlı şekilde ele alınmıştır. İstanbul Bildirgesi’nin BM Ekonomik ve Sosyal Konsey’de 23 Temmuz 2019 tarihinde sonuçlanan 6 yılı aşkın yolculuğunun en önemli aşaması hiç şüphe yok ki 11-12 Ekim 2018 tarihinde İstanbul’da 30 ülkenin yüksek mahkeme başkanları ve kıdemli hâkimlerinin katılımıyla düzenlenen IV. Yüksek Mahkemeler Zirvesi’dir. Bu Zirve sırasında İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi’nin Etkili Şekilde Uygulanması İçin Tedbirler dünyanın farklı hukuk geleneklerinin ve coğrafi bölgelerinin yargı temsilcileri tarafından küresel ölçekte benimsenmiş ve teyit edilmiştir. Zirve’nin başarılı olması, İstanbul Bildirgesi’nin BM Ekonomik ve Sosyal Konsey’de kabul edilmesi için gerekli olan “*uluslararası meşruiyeti*” sağlamıştır.

Zirve sırasında yapılan sunumlar ve tartışmalar İstanbul Bildirgesine derinlik ve anlam katmış, Bildirgedeki ilkelerin detaylandırılmasına ve iyi uygulama örnekleriyle somutlaştırılmasına imkân vermiştir. Ayrıca ülkelerin deneyimlerinin öğrenilmesi, bu konuda standartlar geliştirilirken dünyadaki farklı coğrafi sistemler ile hukuk geleneklerinin karşılaştırılması açısından da benzersiz bir fırsat sunmuştur.

Uluslararası bilgi birikimini ülkemize aktarmak için tercüme faaliyetlerine verdiğimiz öncelik, yargı alanında sorun çözme kapasitemizi artıracaktır. Unutmamak gerekir ki Millet olarak kütüphanemizin zenginliği aynı zamanda o konudaki bilgi ve idrak seviyemizin de bir göstergesidir.

Yargıda şeffaflığa ilişkin uluslararası bilgi ve deneyimleri kendi dilimizde okumak, anlamak ve karşılaştırma yapmak, bu konudaki kavrayış ve düşünce gücümüze katkı sağlayacaktır. Böylesine önemli bir başvuru kaynağını Türkçeye çevirerek, hukuk sistemimize kazandıran Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Dr. Mustafa Saldırım ile Tercümanımız Sayın Dr. Seda Dural’ı kutlar, başarılı çalışmalarından dolayı kendilerine teşekkür ederim.

Bu eserin hukukçulara yararlı olmasını temenni ederim.6.3.2023

Mehmet AKARCA
Yargıtay Başkanı

TEŞEKKÜR

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Halkın yargı sistemine ve yargının ahlaki otoritesine ve dürüstlüğüne olan güveni, modern demokratik bir toplumda büyük önem taşımaktadır. Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde belirtildiği üzere, diğer tüm haklarla birlikte insan haklarının korunması, adaletin doğru bir şekilde yönetilmesine ve özellikle de yetkin, bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığına bağlıdır.

Bildiğimiz gibi yargının adil ve etkin işleyişini sağlama sorumluluğu yargıya aittir. Dünyanın dört bir yanından bir araya gelen yüksek mahkeme başkanları, İstanbul Bildirgesi'ni bu sorumluluk duygusu ile geliştirmiş ve kabul etmiştir. İstanbul Bildirgesi, hâkimler tarafından hazırlanan ve sonuçlandırılan Bangalor İlkelerine benzer bir gelişme sürecinden geçmiştir. Hâkimler tarafından kullanılmak üzere hâkimler tarafından hazırlanmış ve benimsenmiştir. Bu usulün yargı bağımsızlığının bir gereği olduğu açıktır.

Öteden beri önemi bilinen “Yargıda şeffaflık” kavramının ilk kez tanımlanması, içeriğinin belirlenmesi ve detaylandırılması amacıyla geliştirilen İstanbul Bildirgesi'nin 2013 yılında başlayan yolculuğu 23 Temmuz 2019 tarihinde BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin kararı ile tamamlanmıştır. Bu sürecin dönüm noktalarından biri de 11-12 Ekim 2018 tarihinde farklı coğrafi bölgeleri ve hukuk sistemlerini temsil eden 5 kıtadan ve 37 ülkeden katılımcılarla gerçekleştirilen 4. Yüksek Mahkemeler Zirvesi'dir. Yargıçlar arası diyalogun üretkenliğinin ve verimliliğinin somut bir göstergesi olan bu kitabın İstanbul Bildirgesi ile Uygulama Tedbirlerinin doğru şekilde anlaşılmasını ve uygulanmasını kolaylaştıracağına inanıyorum.

Afganistan, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Bangladeş, Belçika, Beliz, Fas, Gürcistan, Hindistan, İrlanda, Kanada, Katar, Kazakistan, Kenya, Kırgız Cumhuriyeti, Küba, Lübnan, Myanmar, Moğolistan, Nepal, Nijerya, Özbekistan, Sri Lanka, Sudan, Tacikistan, Tayland, Venezuela'dan gelen pek değerli yüksek mahkeme başkanlarına ve yüksek mahkeme temsilcilerine çok teşekkür ederim. Onlarla birlikte bu çalışmanın içinde olmak ve insanlık için bir değer üretmek, benim için büyük bir ayrıcalık oldu.

Avrupa Konseyi'nin ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın çok değerli temsilcilerine de teşekkür ediyorum. Onlarla birlikte daha iyi bir adalet sistemine doğru ilerlemeye devam etmek istiyoruz. Gösterdikleri işbirliğinin devamını diliyorum.

Bu çalışmanın başından beri bizimle birlikte olan Sayın Nihal Jayawickrama'nın engin bilgi ve deneyiminin bu sürecin doğru ve başarılı bir şekilde yönetilmesinde çok büyük bir payı vardır. Bu vesileyle Sayın Nihal Bey'e özel teşekkürlerimi sunmak isterim.

Çok değerli moderatörlerimiz ve uluslararası uzmanlarımız;

- Yüksek Mahkeme Başkanı Sayın Kashim ZANNAH,
- Yüksek Yargıç Sayın John DOWD,
- Yüksek Yargıç Sandra OXNER,
- Yüksek Yargıç Sayın Shiranee TILAKAWARDANE,
- Yüksek Yargıç Sayın Jeffrey APPERSON,

Çok uzaklardan geldiler. Olağanüstü performansları ve yaratıcılıkları ile çok değerli katkılar sağladılar. Kendilerine ne kadar teşekkür etsem azdır.

Moderatörlük görevlerini, büyük bir başarı ve özveri ile yürüten Yargıtay'daki daire başkanlarımız, çok değerli mesai arkadaşlarım;

- Sayın Doç. Dr İbrahim ŞAHBAZ,
- Sayın Seracettin GÖKTAŞ,
- Sayın Vuslat DİRİM,
- Sayın Ahmet ER,
- Sayın Fahri AKÇİN'e,

Çok teşekkür ederim.

Grup çalışmalarına ve genel oturumlara katılarak, çok değerli görüş ve önerilerini bizimle paylaşan daire başkanlarımıza da şükranlarımı sunuyorum.

GİRİŞ

Prof. Dr. Nihal JAYAWICKRAMA, *BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü*

Elinizdeki kitap 11-12 Ekim 2018 tarihlerinde İstanbul, Türkiye’de düzenlenen 4. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi’nin bildirilerinin düzenlenmiş bir versiyonudur. Konferans, Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Mukim Temsilcisi’nin çağrısıyla “Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirleri” kabul etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Taslak uygulama tedbirleri ile ilgili beş yuvarlak masa tartışmasının ve bunlara ilişkin raporların sunulduğu ve taslak uygulama tedbirlerinin sonuçlandırıldığı II. Genel Oturum’un kelimesi kelimesine kaydı kitaptan çıkarılmıştır.¹ Ancak, ülkelere özgü deneyimleri içeren sunumlar ile İstanbul Bildirgesi ve Taslak Uygulama Tedbirlerinde ele alınan konularla ilgili alınan dersler kitaba dâhil edilmiştir.

1 Zirve’nin kelime kelime kayıt altına alınan İngilizce versiyonuna <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1677591331.pdf> linkinden erişilebilir.

İÇİNDEKİLER

❖	Açış Konuşmaları ve Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Sunumu	11
❖	Genel Oturum I: Giriş ve katılımcıların ilk yorumları.....	25
❖	Genel Oturum III: Uygulama tedbirlerinin resmen kabulü	51
❖	Açıklayıcı Not.....	55
❖	Ülkeye Özgü Deneyimler ve Çıkarılan Derslere İlişkin Sunumlar	65

1. GÜN

AÇIŞ KONUŞMALARİ & YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ SUNUMU

Irena VOJÁČKOVÁ-SOLLORANO

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

(UNDP) Türkiye Mukim Temsilcisi

Açış Konuşması

İsmail Rüştü CİRİT

Yargıtay Birinci Başkanı

Açış Konuşması

Prof. Dr. Nihal JAYAWICKRAMA

BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Sunumu

11 Ekim 2018

AÇIŞ KONUŞMALARI

Irena VOJÁČKOVÁ-SOLLORANO, *UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi*

**Saygıdeğer Yargıtay Başkanı İsmail Rüştü Cirit,
Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yargıçlar,
Uluslararası Topluluğun Seçkin Temsilcileri,
Basın Mensupları ve Türk Yargı Mensupları,
Kıymetli Katılımcılar,**

Yargıda Şeffaflığa İlişkin 4. Yüksek Mahkemeler Zirvesi’nde size hitap etmenin ne kadar büyük bir ayrıcalık olduğunu söyleyerek başlamak izin verin. Uzun süredir devam eden yakın işbirliğimiz ve bu etkinliğin düzenlenmesindeki liderliği için Türkiye Yargıtay Başkanlığına şükranlarımı sunmak istiyorum.

Yargı sürecinde şeffaflığın sağlanması konusunda ulusal ve uluslararası deneyimlerin, bilgilerin, en iyi uygulamaların ve alınan derslerin paylaşıldığı bir başka platform olan 4. Zirve’nin bu kez çok özel bir gündemi var. 2016’da gerçekleşen 3. Zirvede, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi kabul edildi. Ekim 2017’de uluslararası bir uzman grubu, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi’nin uygulanmasına ilişkin bir taslak eylem planı hazırladı.

Yargıda Dürüstlük Küresel Ağı’nın Nisan 2018’de Viyana’da gerçekleşen açılış toplantısının Üst-Düzey Açılış Oturumunda detaylı bir şekilde gözden geçirilerek Başkan Cirit tarafından tanıtılan Taslak Uygulama Tedbirleri, bugün 4. Zirvede Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi’nin etkili bir şekilde uygulanmasında kılavuz veya ölçüt olması için son halini alacak.

Hanımefendiler ve Beyefendiler,

Yargı süreçlerinde şeffaflık, hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi için esastır. Adaletin tecellisinde, halkın ve medyanın yeterli bilgi, doğru iletişim ve yeterli hizmetlerle adli işlemlere açık ve erişilebilir şekilde dâhil edilmesini

sağlamak için gerekli tüm önlemlerin alınması gerekmektedir. Hem halka hem de medyaya düzenli, kaliteli ve erişilebilir mahkeme binaları temin edilmeli ve atamalar, disiplin süreçleri ve mahkeme kararları da dâhil olmak üzere hâkimler ve yargı süreçleri ile ilgili tüm bilgiler açık bir şekilde işlenmelidir.

Taslak Uygulama Tedbirleri, ilkeleri uygulamaya geçirmede benimsenecek yol ve araçların ayrıntılarını sunmaktadır. Bu tedbirler, yargı tarafından sahiplenilmesini ve benimsenmesini gerektirmektedir. Yargı bunların etkili bir şekilde uygulanması için daha fazla kaynağa sahip olmadığında, devletin diğer kurumlarının yargıyla işbirliği yapması tedbirlerin tam olarak uygulanması için gerekli görünmektedir.

Kıymetli Misafirler,

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını (SKA) hatırlatarak, İstanbul Bildirgesi ve Uygulama Tedbirleri tarafından kılavuz ve ölçüt olarak belirlenen ilkeler, herkese adalet sunmak için şeffaf ve hesap verebilir bir yargının nasıl teşvik edilebileceğine dair bir çerçeve sunmaktadır.

Hedefler, yoksul ve ötekileştirilmiş olanlar da dâhil olmak üzere sıradan insanların ihtiyaçlarına daha duyarlı olan ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden kurum ve süreçlerin geliştirilmesi için yenilenmiş bir itici güç oluşturmaktadır. Yolsuzluğun azaltılması, adalete erişimin iyileştirilmesi ve insan haklarının korunması ile ilgili bir dizi temel hedefleri barındırmaktadır. SKA 16, özellikle sürdürülebilir kalkınma, adalete evrensel erişim ve etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar oluşturmaya amaçlamaktadır. Toplulukları dâhil etmek için yeni yollar keşfederken, adalet sistemlerinde çalışan bir dizi aktörü kapsayan entegre çözümler geliştirmek kilit bir zorunluluktur.

SKA'lar bağımsız, şeffaf ve tarafsız bir yargının, hukukun üstünlüğünün ve demokratik bir devletin temel taşı olduğunu savunmaktadır. Bu amaçlar, insan haklarını ve insanların özgürlüklerini korumaya hizmet eder, devletin diğer organlarını kontrol eder, ekonomik büyüme ve sosyal ilerlemeye elverişli bir ortamın teminatını verir. Bu bağlamda, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'ndeki ilkelerin tanıtımı ve uygulanması, bağımsız, tarafsız ve hesap verebilir yargı kurumları arayışında olan tüm ülkeler için önemli bir rehber olabilir.

Türkiye'deki yargı reformu süreçlerinin genel amacı tamamen hesap

verebilir ve şeffaf bir yargıya ulaşmaktır. Yargı kurumlarının güçlendirilmesinin ve yargının şeffaflığının, sürdürülebilir insani kalkınma yolunda hayati bir rol oynadığına inanılmaktadır. Bu bağlamda, İstanbul Bildirgesi kapsamında benimsenen ilkeler, Türkiye’de şeffaf yargı süreçleri ve sistemlerinin iyileştirilmesi için izlenecek yolu sunmuştur. Bugün burada neredeyse 30 ülkenin deneyimini bir araya getiren 4. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi’nde daha fazla incelenecek ve geliştirilecek olan Uygulama Tedbirleri başarı için gerekli adımları göstermektedir.

UNDP ile Yargıtay Başkanlığı arasındaki güçlü ortaklık, Türkiye’deki yüksek mahkemelerin kurumsal ve idari kapasitelerinin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi amacıyla 2009 yılı sonlarında başlamıştır. Bu nedenle Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi dizisi, Türkiye’de ve uluslararası alanda devam eden reform girişimlerine katkıda bulunmanın yanı sıra dünyadaki yargı reformu süreçlerinin temel yönleri hakkında bilgi, deneyim ve en iyi uygulamaları paylaşmak için bir platform görevi görmeyi amaçlamıştır.

Umarım bu Zirve, yargı süreçleri ve sistemlerinde reformların ve şeffaflığın iyileştirilmesi için bir dizi yol gösterici ilkenin tanınmasına ve uygulanmasına ülkeleri bir adım daha yaklaştırmaya hizmet eder.

UNDP olarak, Türkiye’de ve tüm dünyada yargı reformu alanında devam eden çabalara katkıda bulunma olasılığı bizi heyecanlandırıyor. Bu Yüksek Mahkemeler Zirvesi gibi etkinlikler de dâhil olmak üzere politik diyaloglar ve deneyim alışverişini kolaylaştırmaya devam etmede kararlıyız.

İlginiz için teşekkür ederim. Zirvenin başarılı geçmesini diliyorum.

**Saygıdeğer Misafirler,
Değerli Katılımcılar,
Kıymetli Basın Mensupları,**

Giriş

Medeniyetlerin buluştuğu güzel İstanbul kentindeyiz ve bugün burada sizinle birlikte olmak benim için büyük bir zevk. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirleri tartışacağımız 4. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi'ne hoş geldiniz. Bugün burada sizlerle olmak benim için bir onur. Saygıdeğer yüksek mahkeme başkanlarına, yüksek mahkeme üyelerine, moderatörlerimize, yurt dışından ve yurt içinden gelen seçkin konuklarımıza, uluslararası kuruluşların çok değerli temsilcilerine, kıymetli hukukçu meslektaşlarıma ve basın mensuplarına saygılarımı sunuyorum.

Bugün, dünyanın 30 ülkesinden birbirinden değerli konuklarımızı ağırlamaktan dolayı son derece kıvançlıyız. Afrika, Amerika, Asya, Avrupa ve Avustralya olmak üzere, beş kıtadan gerçekleşen yüksek mahkeme başkan ve üyeleri ile uluslararası uzmanların bu katılımı, “dostlukların zaman ve mekânla sınırlı olmadığını” göstermesi bakımından, bizim için ayrı bir anlam taşıyor. Bu Zirve, insanlığın ortak değeri olan insan haklarının birleştirici gücünü göstermesi bakımından da son derece önemlidir. “Adalet”, “hukukun üstünlüğü” ve “insan hakları” kavramlarına ve bu kavramların çekirdeğini oluşturan değerlere, tarih boyunca çok farklı coğrafyalardan, pek çok medeniyet katkısı sağlamıştır. Daha açık ve kısa bir şekilde ifade etmek gerekirse, “adalet”, “hukukun üstünlüğü” ve insan hakları” insanlık tarihinin kültür ocağından çıkan kavram ve değerlerdir. Hiçbir devletin, coğrafyanın ya da ideolojinin tekelinde değildir. Bugün, insanlığın bu ortak değerlerini yüceltmek amacıyla çok değerli zaman ve mesailerini bizlerle paylaşan tüm katılımcılara hepinizin huzurunda teşekkür ederim. Hepiniz hoş geldiniz!

Bugüne kadar yaptıkları katkılardan dolayı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programına da şükranlarımı sunuyorum, işbirliğine olan ilgisi için Bayan Irena'ya teşekkür etmek istiyorum ve bu işbirliğinin devam edeceğini umuyorum.

Yargıda Dürüstlük ve Şeffaflığın Sağlanmasında Hâkimlerin Sorumluluğu

İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirlerinin 13'üncü maddesine göre, "Yetkin, bağımsız ve tarafsız hâkimler, halkın adalet yönetimine güvenmesini ve bu güvenin sürmesini sağlamak için vazgeçilmez önem taşımaktadır". Yargı sisteminde dürüstlüğün ve şeffaflığın sağlanması, hesap verebilirliğin ve profesyonelliğin güçlendirilmesi tüm yargı mensuplarının ortak sorumluluğudur. Bu nedenle, daha çok bir araya gelmeli ve amaçladığımız "yargıda dürüstlük" idealine doğru güvenle ilerlemenin çarelerini elbirliğiyle aramalıyız. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nin önsözünde belirtildiği üzere, yargı etiğinde yüksek standartların teşvik ve muhafaza edilmesine yönelik temel sorumluluk her bir ülkedeki yargı organına aittir. Bu mesajın yargı mensupları tarafından çok iyi anlaşılması gerektiği kanısındayım. Biz yargıçlar, adaletin doğru bir şekilde yönetilmesi konusunda hem bireysel hem de kolektif olarak sorumluluk taşımaktayız. Bu sorumluluk, sadece kendi ülkemizin sınırları içindeki bir sorumluluk değildir. Aynı zamanda uluslararası alanda da adaletin doğru yönetilmesi amacıyla birlikte çalışmalı, bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmalıyız. Bugün bizlere düşen görev; zamanla ve mekânla sınırlı olmayan insanlığın bu ortak değerlerini yaşatmak, yüceltmek, içeriğini zenginleştirmek, insan odaklı bir yaklaşımla, bu değerlerin uygulanmasını güvence altına almaktır. Aksi halde, bu kavramlar birer slogan; insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler ise boş bir övünme vesilesi olmaktan ileriye gitmeyecektir.

İstanbul Bildirgesi

İstanbul Bildirgesi başlangıçta Asya-Pasifik Bölgesinden 13 ayrı ülkeden gelen Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçlarından oluşan temsili bir grup tarafından mütalaa edilip, kabul edilmiştir. Sonrasında Bildirge, Balkan Bölgesinin Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları tarafından incelenmiş ve onaylanmıştır. Son olarak 20 Ekim 2017'de Ankara'da; Sayın Dr. Nihal Jayawickrama; Yüksek Mahkeme Başkanı Sayın Kashim Zannah; Yüksek Yargıç Sayın John Dowd; Yüksek Yargıç Sayın Shiranee Tilakawardane; Yüksek Yargıç Sayın Jeffrey Apperson; Yüksek Yargıç Michael Buenger'in katılımlarıyla ve katkılarıyla İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirlerini birlikte geliştirdik. Uzmanlar Grubunun yaptığı bu toplantıda, Yargıtay daire başkanlarımız da çok değerli katkılar sundular.

Hepsine çok teşekkür ediyorum. Sayın Yüksek Yargıç Michael Buenger dışında, sanıyorum herkes burada. 20 Ekim 2017’de gösterdikleri olağanüstü performans ve yaratıcılıklarından dolayı kendilerine ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu toplantı sonucunda İstanbul Bildirgesi, daha somut ve detaylı bir hale geldi. Bugün ve yarın bu ilkeleri tekrar tartışıp, anlam ve içerik açısından daha da zenginleştirme fırsatı bulabileceğiz. Ayrıca farklı ülke uygulamaları konusunda bilgi sahibi olacağız. Böylece, adalet ve insan haklarının herkese eşit şekilde sağlandığı “evrensel bir hukuk kültürü” idealine doğru, İstanbul Bildirgesi kapsamında başladığımız bu yolculukta bir adım daha ilerleyeceğiz.

Özellikle Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi kapsamında yüksek mahkemelerin, gelişen tarihsel süreç içinde yeni roller üstlenmesi de gerekir. Bu nedenle yüksek mahkemelerin;

- Halkın yargıya güvenini yükseltmesi,
- Mahkeme kullanıcılarının memnuniyet düzeylerini sürekli olarak ölçmesi,
- Yargı süreçleri konusunda öğrencileri bilgilendirmesi,
- Halka ulaşım programlarını düzenlemesi ve desteklemesi,
- Kurumsal iletişim ve şeffaflık stratejileri oluşturması,
- Adalet politikalarının oluşumuna aktif katkı sağlaması,
- Tüm kararlarını düzenli bir şekilde yayınlaması,

bir zorunluluk haline gelmiştir.

Günümüzde hâkimlerin, yargının kaderini belirleme konusunda daha fazla sorumluluk almaları gerekir. Bu konudaki temel ilkeler ile bu ilkelere ilişkin kılavuzlar İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri’nde yer almaktadır. Biz, Türk Yargıtayı olarak, bu ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalmak suretiyle bazı önemli reformları gerçekleştirdik, diğer reformları da projelendirdik. Bugün ülke sunumumuzu yaparken daha teknik düzeydeki bilgilerimizi ve deneyimlerimizi sizlerle paylaşacağız.

Yargının Geleceği

Halkın yargı sistemine güveni, yargının ahlaki otoritesi ve doğruluğu, modern ve demokratik bir toplumun teminatıdır. Bağımsız, tarafsız, güvenilir, dürüst ve evrensel hukuk değerlerini özümsemiş bir yargı sistemi, tüm gerçek

ve tüzel kişilerin en doğal hakkıdır. Bu hak, hukuk devleti ve adil yargılanma hakkı gibi ilkeler dikkate alındığında aynı zamanda anayasal bir haktır. Ancak bireylerin sadece haklarını bilmeleri yeterli olmayıp, bu haklarının güvence altında olduğuna güvenmeleri de gerekir. Bu nedenle, yargı sisteminin başarısı büyük ölçüde halkın hâkimlere, Cumhuriyet savcılarına ve yargı personeline duyduğu güvenle ölçülebilir. Bu konuda Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ile Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesindeki standartlar gayet açık ve nettir. Halkın yargı sistemine duyduğu güvenin korunması ve güçlendirilmesi yargı organına ait bir sorumluluktur. İşte bu anlayışla yargı, bir yandan etik, şeffaflık, iş süreçlerinin verimli olması, adli kalitenin yükseltilmesi gibi yapısal meselelere özen gösterirken, diğer yandan bu çalışmaların topluma doğru şekilde anlatılmasına büyük önem vermelidir.

Hepimizin bildiği üzere içinde bulunduğumuz çağ, “bilgi çağı” ya da “dijital çağ” olarak ifade edilmektedir. Şu an, 4’üncü sanayi devrimini yaşıyoruz. Yapay zekâ, robotik, özerk taşıtlar, 3D yazıcılar, nano teknoloji gibi saymakla bitmeyen yenilikler, içinde bulunduğumuz çağı anlamak için çok ciddi zaman ve emek harcamamızı gerektirmektedir. Günümüzde hem uzmanlığa duyulan ihtiyaç artmış hem de uzmanlık alanları hızla çeşitlenmeye başlamıştır. Teknolojik ilerlemeler, bilgi toplumuna geçiş sürecini hızlandırarak, bireyleri olaylar karşısında daha duyarlı hale getirmiştir. İnsanlık tarihinde ilk kez bilgi ve haberler bu kadar hızlı yayılabilmektedir. Gelişen teknoloji sayesinde yazılı ve görsel iletişim olanakları çeşitlenmiş, hızlanmış ve daha ekonomik hale gelmiştir. İşte bu nedenle, yaşadığımız çağa “iletişim çağı” da denilmektedir.

Yargı organı Anayasadan kaynaklanan sorumluluklarını yerine getirirken, bu çağın gerektirdiği koşulları dikkate almalıdır. Kurumların başarılı olabilmeleri için geleceklerini planlamaları bir zorunluluktur. Geleceğini düşünmeyen kurumların, bir geleceğinin olması ve kuruluş amacını gerçekleştirmesi mümkün değildir. Bu bağlamda yargı organlarının da İstanbul Bildirgesinde belirtildiği üzere, iletişim çağının gereklerine uygun olarak iletişim stratejisi oluşturması ve bu iletişim stratejisine uygun çalışmalarla toplumun algısında ve vicdanında hak ettiği yeri almaya özen göstermesi gerekir.

Sonuç

Bu yıl, 1868 yılında kurulan Yargıtay’ın 150’nci kuruluş yıldönümünü kutluyoruz. Kuruluşu’nun 150’nci yılında, Türkiye’nin en köklü yargı kurumu

olarak, Dördüncü Yüksek Mahkemeler Zirvesi'ne ev sahipliği yapmak bizler için ayrı bir kıvanç ve mutluluk kaynağıdır. Yurt dışından ve yurt içinden gelen tüm dostlarımıza ve meslektaşlarımıza, Yargıtay'ın 150'nci yılında yanımızda oldukları ve bu mutluluğu bizlerle paylaştıkları için şükranlarımı sunuyorum. Zirve'nin sonuçlarının adalete, hukuka ve insan haklarına çok değerli katkılar sağlayacağına inanıyorum.

Çok değerli ve seçkin konuklarımızın, iki gün sürecek bu çalışmada, eşsiz bilgi birikimlerinden ve deneyimlerinden yararlanmak bizler için büyük bir şans olacaktır. Çok değerli bilgi ve deneyimlerini bizden esirgemedikleri için şimdiden tüm katılımcılara teşekkür ediyorum. Böylece, adalet ve insan haklarının herkese eşit şekilde sağlandığı “evrensel bir hukuk kültürü” idealine doğru bir adım daha ilerleyeceğiz.

Beni dinleme sabrını ve nezaketini göstermenizden dolayı hepinize teşekkür ediyorum. Zirve'ye katılmakla bizleri onurlandıran seçkin konuklarımıza ve meslektaşlarımıza saygılar sunuyorum.

YARGIDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN İSTANBUL BİLDİRGESİ SUNUMU

Prof. Dr. Nihal JAYAWICKRAMA, *BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü*

**Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay'ının Saygıdeğer Birinci Başkanı,
Yargıtay'ın Diğer Yüksek Yargıçları,
Beş Kıtanın Saygıdeğer Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek
Yargıçları,
Saygıdeğer BM Kalkınma Programı Türkiye Mukim Temsilcisi ve
BM Kalkınma Programının Diğer Görevlileri,**

Beş yıl önce başlayan bir çabanın sonuç aşamasında burada bulunmak benim için büyük bir onur.

1948'de İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, herkesin hak ve yükümlülüklerinin ve cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların belirlenmesinde bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil ve kamuya açık olarak yargılanması hakkını tanımıştır. 1966 yılında Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi bu hakkı bir anlaşma yükümlülüğü haline getirmiştir.

O zamandan bu yana, bazı uluslararası belgeler adil yargılanma hakkının farklı yönlerini ele almıştır. Örneğin, elimizde Yargının Bağımsızlığı ile ilgili 1985 BM Temel İlkeleri, 1990 Avukatların rolü ile ilgili temel ilkeler, 1999 Savcılarının Temel Görevleri ve Hakları var. Daha yakın zamanlarda, 2006'da BM, yüksek mahkeme başkanlarından oluşan bir temsilci grup ve benim de koordinatörü olduğum Yargıda Dürüstlük Grubu tarafından hazırlanan Bangalor Yargı Etiği İlkelerini onaylamıştır. Uygulama tedbirleri yargıda şeffaflığın önemini vurgulamaktadır. Ancak, ta ki Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı ve UNDP Türkiye'nin tam da bunu yapmak için girişimde bulunduğu 2013 yılına kadar herhangi bir düzeyde yargı sürecinin bu temel ögesini, yani şeffaflık ilkesini kapsamlı bir şekilde ele almak için hiçbir girişimde bulunulmamıştır.

Elbette, yargıda şeffaflığın belli yönleri hakkında adli açıklamalar

yapılmıştır. Örneğin, BM İnsan Hakları Komitesi, Peru’da terörle mücadele yasası kapsamında kurulan ve yüzlerini kapatmalarına izin verilen adı meçhul hâkimlerden oluşan özel mahkemeler tarafından yürütülen davaların kamuya açık duruşma hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Benzer şekilde, bir tanığın filtrelenmesi; yani adının ve adresinin saklı tutulması ve çapraz sorguda dahi tanığın yüzü görünmeyecek şekilde gizlenmesi Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri’ndeki yargı kararlarına konu olmuştur. Kanada’da, Yüksek Mahkeme bir tanığın ifade verirken peçe takıp takamayacağı sorusunu değerlendirmiştir. Bu konular, genel olarak, kamuoyundan ziyade sanık haklarıyla ilgilidir.

Yargıda şeffaflık, kamuya açık bir davadan veya mahkeme duruşmalarını televizyonda yayınlayarak kamuya açıklamaktan daha fazlasını ifade eder. Duruşmaların zamanı ve yeri hakkında bilgi verilmesi ve mahkeme salonunda halkın katılımı için yeterli olanakların sağlanması anlamına gelir. Okunabilir işaretler, yönlendirme tabelaları ve mahkeme planlarıyla mahkemelerin, kolay erişilebilecek ulaşım noktalarında yer alması anlamına gelir. Mahkeme kullanıcılarına kullanıcı dostu formlar sağlamak ve yasal temsil konusunda yardım sağlamak anlamına gelir. Bir davacı, mahkemede kullanılan dili anlamazsa, ücretsiz tercüman desteğinin sağlanması anlamına gelir. Şeffaflık tüm bunlar ve daha fazlası demektir.

Önceden belirlenmiş bir düzenlemeye göre yapılmasını sağlayarak, dosyaların tevzi edilmesinde de şeffaflık olmalıdır. Şeffaflık hem derdest hem de sonuçlandırılan yargı işlemleriyle ilgili tüm bilgilerin bir mahkeme web sitesi veya erişilebilir kayıtlar aracılığıyla kamuya ve basına açık olmasını gerektirir. Şeffaflık, özellikle yüksek mahkemelerin kararlarının düzenli olarak yayınlanmasını gerektirir, böylece halk, medya, sivil toplum, avukatlar ve hukukçu akademisyenler bunları incelemeye tabi tutabilirler. Kamu denetimi, yargı kararlarını daha öngörülebilir ve tutarlı hale getirir ve böylece adaletin kalitesi artar. Aynı zamanda şeffaflık yargıda yolsuzluğun önüne geçebilecek güçlü bir caydırıcıdır.

Şeffaflık mahkeme işlemlerine erişim ve bunlarla ilgili bilgi sağlamaktan daha fazlasını içerir. Yargı topluma ulaşmalı ve yargı sürecini açıklığa kavuşturmalıdır. Genel katılımlı toplantılar veya radyo ve televizyon programları yoluyla ya da mahkeme kullanıcılarına yönelik kılavuzlar gibi basılı materyallerin dağıtılması yoluyla topluma ulaşmak ve öğrenciler ve medya da dâhil olmak üzere halkı adalet sisteminin rolü konusunda eğitmek, mahkemelerin bağımsızlığına, hâkimlerin dürüstlüğüne ve süreçlerin

tarafsızlığı ve etkinliği konusunda halkın güvenini kazanmak için gereklidir. Bir ülkenin yargı sistemine olan güveni ayakta tutan bunlardır. Açıklığa kavuşturma sürecinin doğal bir sonucu olarak yargı sistemi; şikâyet sistemi, dava incelemeleri, mahkeme kullanıcılarına yönelik anketler veya mahkeme kullanıcılarıyla yapılan görüşmeler yoluyla adaletin sağlanması ile ilgili halkın memnuniyetini düzenli olarak ölçmeli ve böylece adaletin kalitesini artırmayı amaçlamalıdır.

Son olarak, hâkimlerin atanma sürecinde, hâkimlerin etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetlere yanıt verme konusunda ve hâkimlerin disiplin süreçlerinde şeffaflık gereklidir. Bu şekilde şeffaflık, kişisel çıkar ve kendini koruma algısını önler, toplumun yolsuzluktan ve devletin yürütme organının aşırı etkisinden doğabilecek korkuları giderir.

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi diğer ilgili konuların yanı sıra bu konuları da ele almayı amaçlamaktadır. 2013'ün başlarında, Yargıtay ve UNDP tarafından Asya ve Pasifik bölgesindeki yüksek mahkeme başkanlarına taslak bildirge sunuldu. Taslağın iyileştirilmesine yönelik öneriler de dâhil olmak üzere yorumları alındıktan sonra, “en iyi uygulamaları” paylaşmak, belgelemek ve çok yönlü bir kavram olan yargıda şeffaflık kavramının kendi yargı sistemlerindeki temel unsurlarını belirlemek üzere Kasım 2013'te İstanbul'da bir konferansa davet edildiler. Bu konferansta – Asya Bölgesinin Yüksek Mahkeme Başkanları ve Kıdemli Yargıçları- taslak bildirgedeki her ilke farklı komitelerde ayrıntılı olarak tartışıldı ve gerektiğinde değişiklikler birleştirildi. Nihayet, 21 Kasım 2013 tarihinde konferansın son genel oturumunda İstanbul Bildirgesi oybirliğiyle kabul edildi.

Haziran 2016'da, Yargıtay ve UNDP'nin daveti üzerine Balkan Cumhuriyetlerinin Yüksek Mahkeme Başkanları ve Kıdemli Yargıçları Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olan Bursa'da İstanbul Bildirgesi'ni gözden geçirmek üzere bir araya geldi. Üç günlük bir konferansın sonunda yargıçlar, hiçbir değişiklik yapmadan bildirgeyi onayladı.

Ekim 2017'de, Yargıtay ve UNDP tarafından İstanbul Bildirgesi'nin 15 ilkesinin uygulanmasına yönelik bir taslak eylem planı hazırlamak üzere uluslararası bir uzman grubu Ankara'da bir araya geldi. Bu toplantının ardından Eylem Planı taslağı revize edildi ve İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması için Taslak Uygulama Tedbirleri hazırlandı. Bu konferansta, Boğaz'ın kıyısında, Doğu'nun Batı ile buluştuğu bu tarihi ve güzel şehirde, bu belge gözden geçirilip gerektiğinde revize edilecek ve nihayetinde tüm

kıtalardan gelerek bugün varlığını sürdüren farklı yargı sistemlerini temsil eden seçkin yargı mensuplarının onayına sunulacaktır.

Sonuç olarak, önemli bir gözlemimi eklemek istiyorum. Adalet yönetimine ilişkin ilk uluslararası belgeler devlet temsilcileri tarafından hazırlanmıştı. Neticede, yarı siyasi bir niteliğe sahiptiler. Örneğin, 1985'te Yargının Bağımsızlığına İlişkin BM Temel İlkeleri devletlerin yürütme organının temsilcileri tarafından tasarlandı, formüle edildi ve şekillendirildi. Taslak BM sistemi içinde bir seviyeden diğerine ilerledikçe, zirvesinde olan Soğuk Savaş'ın baskılarına maruz kaldı ve oldukça farklı siyasi sistemler arasında uzlaşma ihtiyacı duyuldu. Öte yandan, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri hâkimler tarafından başlatıldı, hâkimler tarafından kendi deneyimlerine dayanılarak hazırlandı ve hâkimlerin kullanması amaçlandı. İlk olarak BM İnsan Hakları Komisyonu ve ardından BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından onaylanan belge, adaletin yönetimine ilişkin Birleşmiş Milletlerin insan haklarıyla ilgili standart ve normlarının özetinde yayımlanmak üzere hükümet temsilcileri tarafından hazırlanmayan ilk belge oldu.

Cam tavan kırıldı. Hâkimler tarafından hazırlanan, kabul edilen ve hâkimlerin kullanımına sunulan Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirlerin, yargı sürecinin hayati fakat şimdiye kadar keşfedilmemiş bir yönünü ele alarak küresel kabul için aynı yolu izleyeceğinden eminim.

1. GÜN

GENEL OTURUM I:

**Oturum Açışı, Katılımcıların Takdimi ve
Katılımcıların İstanbul Bildirgesi ve Uygulama
Tedbirlerine İlişkin Ön Görüşleri**

MODERATÖRLER:

İsmail Rüştü CİRİT

Yargıtay Birinci Başkanı

Prof. Dr. Nihal JAYAWICKRAMA

BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü

11 Ekim 2018

Çok kıymetli misafirler, değerli katılımcılar, tüm misafirlerimize yeniden hoş geldiniz diyorum. Bu kadar seçkin bir toplulukla bir arada olmaktan duyduğum onur ve mutluluğu tekrar ifade etmek istiyorum. Sizlerle yargıda şeffaflık için çalışmak gerçekten benim için ve mesai arkadaşlarım için büyük bir ayrıcalık. Tüm katılımcılarımıza teşekkür ediyorum.

Günümüzde hâkimlerin, yargının kaderini belirleme konusunda daha fazla sorumluluk almaları gerekir. Bu konudaki temel ilkeler ile bu ilkelere ilişkin kılavuzlar İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri'nde yer almaktadır. Biz, Türk Yargıtay'ı olarak, bu ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalmak suretiyle bazı önemli reformları gerçekleştirdik, diğer reformları da projelendirdik. Bunların detayları hakkında Sayın Daire Başkanlarımız grup toplantılarında daha geniş bilgi verebilecekler. Ayrıca, Zirve'nin web sitesinde de yer alan Yargıtay sunumunda da şeffaflık ve etik ilkelere ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler yer alıyor. Şu an 30 ülkeden katılımcılar var ve süremiz 90 dakika, bu süreyi en iyi şekilde kullanmak için ben sunumumu üç dakika ile sınırlayacağım.

İstanbul Bildirgesi kapsamında yaptığımız reformları madde sırasına göre şu şekilde özetleyebilirim:

Madde 1- Yargılama temel ilke olarak kamuya açık yapılmalıdır.

Bu evrensel ilke gereği, sanıyorum tüm hukuk sistemlerinde duruşmalar halka açık olarak yapılmaktadır. Bu konuda izleyiciler için yer kısıtlaması söz konusu olabiliyor. Bu nedenle, duruşmanın banda alınması ve duruşmadan sonra internet ortamında yayınlanması gibi seçenekler söz konusu olabilir. Özellikle kamuoyunun yoğun ilgi duyduğu davalar bakımından, şeffaflığı bu şekilde artırabilir miyiz? Oldukça zorlu bir konu, bunun üzerinde çalışıyoruz. Ayrıca, basın duruşmaları takip etmesine de elbette izin veriyoruz.

Madde 2 –Yargı sistemi adliyelere ve adli bilgiye kolay erişimi sağlamalıdır.

Adli bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmak için ön büro hizmeti sunmaktayız. Ayrıca, tarafların elektronik ortamda dava süreçlerini takip etmeleri mümkün. Avukatlar ise her türlü bilgiye Ulusal Yargı Ağı üzerinden erişebiliyorlar. Vatandaşlara sunduğumuz elektronik hizmetleri daha da geliştirmeye

çalışıyoruz. Elektronik hizmetlerin kullanılması bizim de iş yükümüzü azalttığı için tercih ettiğimiz hem kolay hem de güvenli bir yöntem.

Madde 3 - Yargı, yargı sistemine erişimi kolaylaştırmalıdır.

Türk hukukunda temyiz aşamasında dahi adli yardım talebinde bulunmak mümkündür. Gerekli koşulları taşıyan taraflar adli yardımdan yararlanabilirler. Adli yardımdan yararlananlar avukatlık ücreti de dâhil olmak üzere, tüm yargılama giderlerinden muaf tutulmaktadır.

Madde-4 Yargı, mahkeme kullanıcılarına herhangi bir ücret talep etmeksizin sözlü ve yazılı çeviri imkânları sağlamalıdır.

Mahkeme kullanıcıları için yazılı ve sözlü çeviri imkânları sağlanmaktadır.

Madde 5 - Yargı davaların şeffaf bir şekilde tevzi edilmesini sağlamalıdır.

Yargıtay'daki işbölümü, her yılbaşında Resmi Gazete'de de yayımlanan Yargıtay Büyük Genel Kurulu kararıyla belirlenir. Tamamen şeffaftır. Kural olarak, dairelerin görevini değiştirmeyiz. Ancak, bazen iş yükünü dengelemek için ya da daire sayısının azaltılmasına ilişkin yasal düzenlemeler nedeniyle işbölümü değişikliği yapılabilir. Bunun dışında dosyanın bir dairenin görev alanı dışına çıkarılması mümkün değildir.

Madde 6 – Yargı, adaletin şeffaf biçimde gerçekleştirilmesini sağlamalıdır.

Bütçe ve iş yükü istatistiklerini her yılbaşında toplumla, web sitemiz üzerinden paylaşıyoruz. Düzenleyici işlemler söz konusu ise mutlaka başta adalet aktörleri olmak üzere, çok geniş çevrelerden görüş alıyoruz.

Madde 7- Mahkemeler idarenin yaptığı gözaltı konusunda denetim yetkisine sahip olmalıdır.

Habeas Corpus ilkesi, uzun zamandır Türk hukukunda tanınmaktadır. Tüm gözaltı ve tutuklamalar mahkemenin denetimi altındadır.

Madde 8 – Yargı, üst derece/temyiz mahkemesi kararlarının düzenli olarak yayınlanmasını sağlamalıdır.

Son üç yılda, bütün Yargıtay kararlarını kamunun erişimine açmış bulunmaktayız. Bu kararlar, kişisel veriler temizlendikten sonra, web sitesi üzerinden halka açılmaktadır.

Madde 9- *Yargı, öğrencilerin yargı süreci hakkında bilgilendirilmesine yönelik programları teşvik etmelidir.*

Üniversitelerin hukuk fakülteleriyle geliştirdiğimiz hukuk klinikleri modülleri ile Yargıtay Başkanı ve üyeleri, tetkik hâkimleri ve Yargıtay Cumhuriyet savcıları hukuk fakültelerindeki öğrencilerle ortak çalışmalar yapmaktadır. Hukuk klinikleri ile bugüne kadar 600 öğrenci eğittik. 80 öğrencimiz de eğitici oldu. Eğitici olan öğrencilerin Yargıtay'da sicilleri bulunmakta olup, uygun eğitim programlarına yönlendiriyoruz. Yargı etiği ve şeffaflık ile başlayan hukuk kliniklerini daha geliştirmeyi planlıyoruz.

Madde 10- *Yargı, adalet sisteminin rolü hakkında halkı eğitmeye yönelik halka ulaşım programları başlatmalı ve/veya bu programları desteklemelidir.*

Şeffaflık çalışmaları kapsamında, hukuk fakültesi öğrencilerinin adliyelerde stand açarak, gerekli eğitim materyalleri ile halkı eğitme programlarına önümüzdeki ay içinde başlayacağız. Bu da bizler için inanılmaz bir deneyim olacak.

Madde 11- *Yargı, yargı kararları dâhil olmak üzere, yargının hizmetleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmek için basına erişim ve uygun yardım sağlamalıdır.*

Basının işlerini rahatlıkla yapabilmesi için basın büromuz bulunmaktadır. Burada gerekli çalışmaları yapmalarına olanak sağlamaktayız.

Madde 12- *Yargı, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetini değerlendirmeli ve bu yolla adaletin kalitesini yükseltme yönünde çaba göstermelidir.*

Şu an, bilimsel tekniklerle Türkiye'deki tüm avukatların Yargıtay'ın hizmetleri hakkındaki memnuniyet düzeylerini ölçmek için 4000 avukata anket uyguluyoruz. Bu şekilde hangi alanlarda başarılı olduğumuzu, hangi alanlarda kendimizi geliştirmeye ihtiyacımız olduğunu test edeceğiz. Ayrıca, ön büroda, uygun bir yazılım programıyla mahkeme kullanıcılarının memnuniyet düzeyini ölçmeye bu yıl içinde başlayacağız.

Madde 13- *Hâkimlerin atama prosedürleri şeffaf olmalıdır.*

Hâkimlerin atamaları ve yüksek yargıya üye seçimi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle bu maddeyi geçiyorum.

Madde 14- *Yargı, hâkimlerin etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetlere şeffaf biçimde karşılık vermelidir.*

Geçen yılın son çeyreğinde; Yargıtay üyeleri ve tetkik hâkimleri, Yargıtay Cumhuriyet savcıları ve Yargıtay personeli için etik ilkeleri belirledik. Demokratik ve şeffaf süreçler sonucunda belirlenen etik ilkeler, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler standartlarının tamamını karşılamaktadır. Bir günlük ve iki günlük ayrı eğitim programları oluşturduk. Toplam eğitim programı sayımız 9'a ulaştı. Yargı etiği konusunda çok ciddi bir reform yaptığımızı gönül rahatlığı ile ifade edebilirim. Bu reform programının içinde, Yargı Etiği Danışma Kurulu'nun faaliyete geçmesinden, yargı etiğinin hukuk fakültelerinde ders olarak okutulmasına kadar pek çok bileşen yer almaktadır. Bu kapsamda, yargı etiği hukuk klinikleri yoluyla öğrencilere verdiğimiz eğitimin de çok önemli olduğunu düşünüyorum. Şu an Barolarla birlikte, avukatlara da bu konuda eğitim vermek için çalışma yapıyoruz.

Madde 15- *Hâkimlerin disiplin prosedürü şeffaf olmalıdır.*

Bu kapsamda, Yargıtay'da bağımsız disiplin kurulumuz bulunmaktadır. Hakkında disiplin soruşturması yapılan kişinin her türlü savunma hakkına saygı gösterilmektedir.

Her birinize en derin saygılarımı sunuyorum. Tekrar hoş geldiniz diyorum, teşekkür ederim.

Saygıdeğer Yüksek Mahkeme Başkanları, Saygıdeğer Hâkim kardeşlerim, Hanımefendiler, Beyefendiler hepinize günaydınlar diliyorum. Selamün Aleyküm. Öncelikle Türkiye Yargıtay Başkanı Sayın İsmail Rüştü Cirit'e beni davet ettiği için ve aynı zamanda eşime ve beraberimdekilere gösterdikleri sıcak karşılama ve misafirperverlikleri için çok teşekkür ediyorum. Bu vesileyle bütün dünya topluluğuna, özellikle Türkiye Cumhuriyeti hükümetine, Rohingya konusunda gösterdikleri destek için yürekten şükranlarımı sunuyorum, krize siyasi bir çözüm bulunacağını umuyorum, çünkü bu sadece Bangladeş'in meselesi değil, insani bir krizdir.

Bangladeş'te Anayasa ülkenin en yüksek yasasıdır. Yasama organı tarafından çıkarılan herhangi bir yasanın Bangladeş Yüksek Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı olduğuna karar verilebilir. Bir suçla itham edilen herkes hızlı ve kamuya açık olarak yargılanma hakkına sahiptir. Halkın mahkeme tarafından verilen kararı bilmeye hakkı vardır. Medya, mahkemenin kararını birkaç dakika içinde halka iletmek için Bangladeş mahkemelerine erişebilir. Bangladeş Yüksek Mahkemesi'nin medya ile kendine özgü ilişkisi vardır ve kendi konfor düzeyine göre medya erişimi sağlamaktadır. Mahkeme binasında bir basın odası mevcuttur.

2008'den bu yana, Bangladeş Yüksek Mahkemesi yıllık raporlar hazırlayıp yayınlamaya başladı. Bu girişimin amacı Bangladeş'te yargı sistemindeki ilerlemeyi ve sorunları tespit etmektir. Aynı zamanda Yüksek Mahkeme çevrimiçi hukuk raporları ve çevrimiçi onaylama sistemlerini oluşturdu. Davalarla ilgili kayıtları ve her bölge hâkiminin kişisel verilerini tutuyor. Bunların hepsi elektronik ortamda tutulmaktadır. Bu şekilde, şeffaflık ve hesap verebilirliği daha da artırmaya çalışıyoruz. Buna ek olarak, Bangladeş hükümeti, teknoloji temelli bir yargı sisteminin uygulanması için harekete geçti.

Bangladeş'te 166 milyondan fazla insan var ve ilk derece mahkemelerinde 3 milyondan fazla bekleyen davamız var. Bu, insanların adalete erişiminin dünyanın diğer ülkelerinden daha fazla olduğunu ve halkın yargıya güveni olduğunu gösteriyor. Hükümet, yoksullara ve muhtaçlara, özellikle de savunmasız kadın ve çocuklara adli yardım sağlamak için bazı pragmatik adımlar attı ve adalete erişebilmeleri için yargılama giderlerini karşılıyor. Yargıda şeffaflığı artırmak amacıyla Bangladeş Yüksek Mahkeme Başkanının

başkanlık ettiği Yüksek Yargı Konseyi, yüksek mahkeme hâkimleri için Yargı Etiği İlkelerini oluşturdu. Bu ilkelerin herhangi bir hükmünü ihlal etmek görevi kötüye kullanmak anlamına gelebilir ve bazı hâkimler görevden alınabilirler.

Yargının en büyük gücü halkın yargıya duyduğu güvendir. Ayrıca, ülkede alt mahkemelerdeki hâkimler için de 17 ilke açıklanmıştır. 2017 yılında, bu ilkeler alt yargıyı şeffaf tutmak, yargı sisteminin bağımsızlığını, tarafsızlığını, dürüstlüğü ve eşitliğini sürdürmek üzere formüle edilmiştir. Yargı hizmetinde çalışan herkes ve tüm sulh hâkimleri yargı görevini ifa ederken bağımsızdır.

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin yargı dünyasına ışık tutacağına ve böylece insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü güvence altına alma konusunda kendisinden yararlanılacağına inanıyorum. Bu Zirvenin başarılı geçmesini dilerim. Teşekkür ederim.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Bangladeş Yüksek Mahkeme Başkanı Sayın Syed Mahmud Hossain görüşleriniz için çok teşekkür ederim. Lübnan Yüksek Mahkemesi Başkanı Sayın Jean Daoud Fahed kürsü sizindir.

Jean Daoud FAHED, *Lübnan Yargıtay Başkanı*

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan. Bizim için sizlerle beraber olmak, burada İstanbul'da bulunmak her zaman bir onur. Ne zaman burada bulunsak, Lübnan ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki tarihi ilişkileri hatırlıyoruz. 1919'dan önce Lübnan'da İstanbul'daki Yargıtay'ın kararları uygulanıyordu ve Sayın Başkan misafirperverliğiniz için çok teşekkür ediyorum. Bu önemli konferans için de teşekkür ederim.

Lübnan'da aynı ilkeleri uyguluyoruz ama hukuk muhakemeleri kanunu çerçevesinde uyguluyoruz. Son zamanlarda Yargıtay'da elektronik adalet sistemi uygulamasına geçtik ve e-adalet şu an sadece Yargıtay ile değil, aynı zamanda Avukatlar Bürosu ile de bağlantı kurabilecek durumdadır. Lübnan'da Avukatlar Bürosu ile bağlantı kurmaya çalışıyoruz. Özellikle çeviri ve sözlü çeviriye ihtiyaç duyulduğunda adli yardım sağlıyoruz. Öncelikle, kişi başka bir ülkedense veya Arapça anlamıyorsa, elçilikleri arıyoruz. Elçilikten çeviri yapabilecek birisini talep ediyoruz. Aksi takdirde bu çeviri için adli yardımı biz sağlıyoruz.

Şu an Yargıtay'ın kapılarını özellikle dördüncü sınıf hukuk fakültesi öğrencilerine açıyoruz. Mahkememizi ziyaret ediyorlar, ayrıca davaların incelenmesinde bize yardım edebilecekleri ve araştırma yapabilecekleri bir yol bulacağız. Basın, özellikle terörle ilgili bir dava olduğunda Yargıtay'da hazır bulunuyor. Bu nedenle, basına kapılarımız açık ve basın mensupları duruşmalarda hazır bulunup notlar alıyorlar. Mahkeme binalarına kolay erişim sağlıyoruz, bilgi sağlamak için Yargıtay'daki işlemlerin nasıl yürütülebileceğine dair usule ilişkin bir kitapçık yayınladık, Yargıtay'ın girişinden temin edilebiliyor. Bu kitapçık ayrıca Yargıtay'ın internet sayfasında da yayınlandı.

Elbette davaların tevzisi konusunda da şeffaflığı sağlamaya çalışıyoruz. Davaların tevzisi rastgele yapılıyor. Her davanın bir numarası var, böylece davalar otomatik sırayla numaralandırılıyor. Yakın zamanda, Yargıtay'ın çalışmaları ile ilgili yıllık bir rapor yayınladık. Kanun uyarınca yıllık rapor hazırlanması gerekiyor ve bu şimdiye kadar hiç yapılmamıştı. Bu nedenle bu hükmü uygulamaya geçirmeye karar verdik ve geçen yıl raporu hazırladık. Bu raporda Yargıtay'da neler yapıldığına dair en önemli davalar ve kararlarla ilgili bilgi sağlıyoruz; ama elbette, sadece Yargıtay düzeyinde değil, aynı zamanda Lübnan topraklarında bir milyon Suriyeli mültecinin varlığı nedeniyle yargının her aşamasında artan dava sayıları ile ilgili bir problemle karşı karşıyayız. Dava sayıları özellikle ceza davaları yaklaşık %35-40 oranında arttı.

Tekrar Sayın Yargıtay Başkanına ve burada bulunan tüm Yüksek Mahkeme Başkanlarına teşekkür etmek istiyorum. Bu konferansın hepimiz için verimli olmasını dilerim. Teşekkür ederim.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Lübnan Yüksek Mahkemesi Başkanına teşekkür ederim. Sayın Sudan Yüksek Mahkemesi Başkanı, buyurun.

Haider Ahmad DAFFALLA, *Sudan Yüksek Mahkemesi Başkanı*

Teşekkür ederim. Öncelikle Size teşekkür etmek istiyorum. Burada sizlerle bulunduğum için çok memnunum. Sudan yargısını temsilen bu zirveye katılıyorum. Özellikle Türkiye Yargıtay Başkanı Sayın İsmail Rüştü Cirit'e ve UNDP temsilcisi Sayın Irena'ya bu önemli zirveye ev sahipliği yaptıkları için ve bu forumu düzenledikleri için teşekkür ediyorum. İlkelerimizin şeffaflık,

bağımsızlık ve dürüstlük sağlaması gerektiğini düşünüyorum. Tüm yüksek mahkemelerin adaletin dağıtılmasında şeffaflık, bağımsızlık ve dürüstlüğü sağlaması gerekir. Hep beraber bir araya gelerek bu çıktılara son halini vermenin çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu etkinliği düzenlediğiniz için ve misafirperverliğiniz için çok teşekkür ederim. Allah’a emanet olun, teşekkür ederim.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Sayın Sudan Yüksek Mahkemesi Başkanına teşekkür ediyorum. Sayın Venezuela Yüksek Mahkeme Başkanı kürsü sizindir.

Maikel Jose Moreno PEREZ, *Venezuela Yüksek Mahkeme Başkanı*

Çok teşekkür ederim Sayın Türkiye Yargıtay Başkanı İsmail Rüştü Cirit ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Mukim Temsilcisi Sayın Irena Hanım. Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi’nde en büyük yargı yapısını burada ben temsil ediyorum. Her birinize en derin saygılarımı ve selamlarımı sunuyorum. Ayrıca bu stratejik toplantının bizim için çok önemli olduğunu düşünüyorum, bu zirveye davet ettiğiniz çok teşekkür ederim. Bu toplantı bizler için karşılıklı bilgi alışverişi ortamı oluşturacak. Dolayısıyla, bu zirve aracılığıyla vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerinin korunmasına katkıda bulunmak açısından bu ülkeler arasında mütekabiliyet ilkesi hayati öneme sahip. Davetiniz için teşekkür ederim.

Binlerce yıllık geçmişe sahip, “yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesinin gururla benimsendiği, tüm dinlerin ve medeniyetlerin buluştuğu Türkiye’de Venezuela Cumhuriyeti’ni temsil etmek benim için büyük bir onurdur. 21. yüzyılın jeopolitik ortamında birlikte yaşamak hem küresel hem de bölgesel anlamda sürdürülebilir ve barışçıl kalkınmanın bir örneği olarak kabul edilmelidir. Bu, eşitlikçi kalkınmayı mümkün kılan çok kutuplu bir modülün öncüsü olarak görülmeli ve vatandaşların haklarının bu modül aracılığıyla korunması takdir edilmelidir. Tarih boyunca, Venezuela, özgür ve bağımsız bir ülke olarak temellerini; hukukun üstünlüğü, insan hakları, kuvvetler ayrılığı, halkın özerkliği ve vatandaşlarımıza mütemmim bir saygı, toplumsal eşitlik ve en üst seviyede refah, politik sistemde adaletin şeffaf ve bağımsız bir şekilde sağlanması üzerine oturtmuştur. Dolayısıyla, yargı sistemi bu sütunlara dayandırılmalıdır. Benzer şekilde, Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti’nin Anayasası 1990 yılında yürürlüğe girmiş ve bu vesileyle demokratik ve sosyal

devlet modeli tesis edilmiştir. Böylece Anayasa; yaşama, çalışma, eğitim, kültür ve sosyal adalet hakkını sağlayan, hak ve adalete dayanan çok uluslu ve çok kutuplu bir toplumun kalesi haline gelmiştir. Bu haklar çok uluslu bir ülkede katılımcı bir yaklaşımla korunuyordu.

Tüm bu güvenceler evrensel olarak kabul edilmesine ve farklı ulusal ve uluslararası belgeler tarafından tanınmasına rağmen, etkili bir şekilde tek başına uygulanamamaktadır. Bunların etkili bir yargı sistemi ile desteklenmesi ve korunması gerekmektedir. Adaletin eşit ve adil bir şekilde dağıtılması için hâkimler arasında bağımsızlığın ve tarafsızlığın olması gerekir. Mağdurların uygun tazminatı bazı asli usuller ve şeffaf yargı süreci ile korunmalıdır. Yargı sürecinde şeffaflığın bir parçası olarak, şeffaflık hukuk devletinin yüksek menfaatine katkı sağlar; çünkü hukuk devleti bilgiye ve yargı işlemlerine erişim sağlar. Kanunun bu aşamasında, tarafların haklarını kullanması sağlanmalı ve ayrıca yargı yönetiminde tüm faaliyetler şeffaf bir şekilde yürütülmelidir.

Şeffaflık, hâkimlerin atanması, davaların tevzi edilmesi ve aynı zamanda yargının iyi işlemesi için önemlidir. Şeffaflık kaynakların kullanımı ve bütçe konusunda da sağlanmalıdır. Venezuela yargı sisteminde, taraflar adil yargılanma yoluyla hâkimler tarafından dinlenir. Yargıda şeffaflık için böyle bir yargının evriminde vazgeçilmez bir unsur da aleniyettir. Kararlar elektronik ortamda sunulmakta ve insanlar bu mekanizmaları kullanarak kararlara erişebilmektedir. Bu mekanizma sayesinde halk, yargı sisteminde veya sürecinde yapılan herhangi bir hata söz konusu olduğunda yargı ile iletişime geçebilmektedir.

Şeffaflığı sağlamak için yolsuzlukla da mücadele etmemiz gerekiyor. Bu nedenle, hâkimlerin yolsuzlukla mücadele edebilmeleri için bir politika uygulanmalıdır. Venezuela’da bir hâkim, yargı etiği kanununa tabidir. Hâkimler yargı etiği ilkelerini ihlal ederse, ilkelerdeki ölçütler uyarınca uyarılırlar veya disiplin soruşturması aracılığıyla görevden alınırlar. Buna ilaveten, yargı mensupları için yolsuzlukla mücadele kanunu uygulanmaktadır. Öte yandan, özerklik ilkesi aynı zamanda şeffaflığa da katkı sağlamaktadır, yargı sisteminin idari ve finansal bağımsızlığını güvence altına almak için münhasır bir bütçe tahsis edilmiştir. Tazminat ilkesi de uygulanmaktadır. Bu noktada altını çizmek isterim ki Venezuela Yüksek Mahkemesi yargının şeffaflığını güvence altına alan en üst mahkemedir. Çok teşekkür ederim.

Venezuela Yüksek Mahkemesi Başkanı Sayın Maikel Perez çok teşekkür ederim. Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi Sayın Anil Kumar Sinha kürsü sizindir.

Anil Kumar SINHA, *Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi*

Türkiye Yargıtay Başkanı ve BM Kalkınma Programı Mukim Temsilcisine, tüm yüksek mahkeme başkanları, yüksek mahkeme üyeleri ve devlet erkânına teşekkür etmek istiyorum. Burada bulunmak benim için büyük bir memnuniyet. Nepal Yüksek Mahkeme Başkanımızın 2013 yılında İstanbul Bildirgesi'nin kabul edildiği konferansa katıldığını hatırlıyorum. O zaman 15 ilke açıklanmıştı ve bunların büyük bir çoğunluğu zaten bizim Anayasamızda ve kanunlarımızda yer alıyordu.

Size biraz Nepal hakkında bilgi vereyim. Nepal'in tamamını harap eden on yıllık çok güçlü bir çatışma yaşadık. Daha sonra eski Anayasayı askıya alan ülke içinde bir barış süreci başlatıldı ve Kurucu Meclisin seçimi yapıldı. Yeni Anayasanın hazırlanması 10 yıl sürdü ve sadece 3 yıldır Nepal'de tüm çatışan taraflarca kabul edilen bir Anayasamız var. Sanki bu yetmezmiş gibi 2015 yılında Nepal'i çok kötü etkileyen iki büyük deprem meydana geldi. Çatışmada toplamda 20,000 kişi hayatını kaybetmişti ve depremde 10,000 kişi hayatını kaybetti, ekonomi tamamen harap oldu. Yine de kanun yapma süreçleri devam ediyor. Nepal Yüksek Mahkeme binaları ve diğer mahkemeler hasar gördü. Yıllarca davalara çadırlarda baktık. Şimdi bile birçok bölge mahkemelerinde ve yüksek mahkemelerde uygun altyapıya sahip değiliz. Şükürler olsun ki, Yüksek Mahkeme binası neredeyse bitmek üzere.

Bunları söyledikten sonra şunu belirtmek isterim ki Anayasamız bu konferansta bulunan ülkeler arasındaki en genç Anayasa. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'ndeki hükümlerin çoğunu Anayasamıza dâhil ettik. Onun öncesinde ceza mahkemeleri ve hukuk mahkemeleri 17 Ağustos 2018'de bir reform sürecinden geçti. Neler yaptığımızın neler başardığımızın detaylarına girmeyeceğim. Yasal olarak 2013 İstanbul Bildirgesi'ni takiben hâkimler tarafından bildirge kabul edildi. Yürütmenin rolüyle ilgili buraya birkaç şey eklemek istiyorum. Geçmişte bazı ciddi sorunlar yaşadık ve hatta Nepal Yüksek Mahkeme Başkanı aleyhine dava açıldı. Ne yazık ki dava açan taraflar davayı geri çektiği için dava görülmedi. Sonuç olarak, Ulusal Meclis ile yerel ve belediye düzeyindeki meclisler için yapılacak bir sonraki

seçimde bu soru çok güçlü bir şekilde ortaya çıktı. Yürütmenin bu şekilde yargı üzerindeki gücü kabul edilemez.

Mahkeme düzeyinde, şu an üçüncü stratejik planı uyguluyoruz. Beş yıllık planlarımız var ve biz üçüncü aşamadayız. 2019'da tamamlanacak olan planı gözden geçiriyoruz. Her şeyden önce, adalet ve şeffaflığı sağlamamız gerekiyor. Dolayısıyla bu stratejik planda yer alanlar bugün tartıştıklarımızla eşleşiyor. Şeffaflıkla ilgili en büyük değişikliklerden birini bilişim sektöründe uyguluyoruz. Haftalık ve günlük dava listeleri yayınlıyoruz. Benim başkanlığını yaptığım bir komite tarafından bir rapor hazırlanıyor. Nepal Yüksek Mahkemesi Başkanına bu raporu sunacağız. Tam otomatik günlük dava listesi sisteminde olacak ve davalar isim bazında değil mahkeme bazında tevzi edilecek. Böylece hükümet desteği ve bazı davaların özellikle bazı kişilere tevzi edilmesi engellenecek. Şu an üzerinde konuştuğumuz bir diğer önemli konu ise hâkimlerin atamasıdır. Anayasa yapım sürecindeki siyasi etkiden dolayı daha önce olmayan bir Yargı Konseyi kuruldu.

Bu güzel ülkede tertiplediğiniz etkinlik için teşekkür ederim. Teşekkür ederim efendim.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi Sayın Anil Kumar Sinha'ya çok teşekkür ediyorum. Meydana gelen deprem için çok üzgün olduğumu söylemek isterim.

Maricela Sosa RAVELO, *Küba Yüksek Halk Mahkemesi Başkan Vekili*

Türkiye Yargıtay Birinci Başkanı Sayın İsmail Rüştü Cirit, UNDP Mukim Temsilcisi Saygıdeğer Irena Vojackova-Sollorano, Saygıdeğer Yüksek Mahkeme Başkanları ve Hanımefendiler Beyefendiler. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Konferansına katılmak ve sizlere kısa da olsa hitap edebilmek benim için büyük bir onur ve ayrıcalıktır. Bu vesileyle Küba Cumhuriyeti Yüksek Halk Mahkemesi Başkanı Rubén Remigio Ferro'nun selamlarını iletiyorum. Bu toplantının ana teması olan şeffaflık yargı sisteminin Küba da dâhil olmak üzere tüm devletlerde etkili bir şekilde işlemesi açısından çok önemlidir. Küba'da bireylerin memnuniyetini sağlamak, süreçler sırasında kalite standartlarını garanti altına almak, hızlı ve etkili bir şekilde adalete erişimi gerçekleştirmek ve tarafların haklarına ulaşabilmesini temin etmek ve gerçek ve tüzel kişilerin menfaatlerini korumak için bu ilkeye ihtiyacımız var.

Küba Etik İlkeleri adalet, bağımsızlık, tarafsızlık, şeffaflık, doğruluk, hümanizm, dürüstlük, kalite, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerini düzenlemiştir. Şeffaflığı sürece katılanlar ve genel olarak vatandaşlar için açık, erişilebilir, anlaşılabilir ve doğrulanabilir adli işlem olarak tanımlar. Mahkeme kararlarının gerekçelendirilmesi bu çerçevede yapılır. Hâkimler tarafsızca ve kendi vicdanlarına göre karar alırlar. Bunu yaparken hukuk ve ceza muhakemesi ile usul kurallarına gerekli özeni gösterirler. Kalite yönetiminin temel bileşenlerini; hesap verme ve yasal sürecin gerekliliklerine uyma olarak belirledik. Yeterli yargılama ve yargılama gerekçeleri, şikâyeti dikkate almak, toplumun görüş ve eğilimleri, performans değerlendirmesi, yargı personelinin eğitimi ve etik davranışların yönetimi ruha hitap eden şeylerdir.

Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin 11. Maddesini, Doha Deklarasyonunu ve İstanbul Bildirgesini dikkate alıyoruz. Küba Anayasasına göre hesap verebilirlik ve eşitlik ilkeleri vardır. Bunların gerçekleşmesi için yargılama işlemleri zamanında tamamlanmalı ve tarafların haklarına saygı gösterilmelidir. Sağlam temelli ve iyi tartışılmış bir kararın kabul edilmesi için açık ve yalın bir dille yazılması gerekir. 2001 yılından bu yana, gerçek ve tüzel kişilerin öneri ve şikâyetlerini ele almak ve bunlara cevap vermek üzere çeşitli mekanizmalar oluşturulmuştur. Küba Mahkemesi Yönetimi çalışmalarının kalitesini artırmak için çaba sarf etmektedir ve bu bağlamda tüm hâkimler, savcılar ve mahkeme personeli sorumluluklarının bilincindedirler. Küba toplumu şu an bir Anayasal reform sürecinden geçiyor. Zaten bağımsız, sosyal, demokratik, müreffeh ve sürdürülebilir bir millet. Yargı sisteminde değişiklikler ve dönüşümler yapacağız. Yasaların işleyişi üzerinde etkili olacağız, mahkemeler için yeni bir teşkilat yasasına ihtiyaç duyulmasını sağlayacağız. Bu nedenle burada görüş ve deneyimlerimi paylaşmak benim için çok önemli; çünkü yargıda şeffaflığa inanıyoruz ve yeni zorluklarla yüzleşmeye çalışacağız. Aynı zamanda Küba Yüksek Halk Mahkemesi burada belirtilen ilkeler doğrultusunda hizmet vermeye devam edecektir. Çok teşekkür ederim.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Küba Yüksek Halk Mahkemesi Başkan Vekili Sayın Ravelo'ya çok teşekkür ediyorum. Sayın Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, kürsü sizindir.

Kıymetli Yargıtay Başkanı, Saygıdeğer BM Kalkınma Programı Mukim Temsilcisi ve Meslektaşlarım çok teşekkür ederim. Hepinize saygılarımı sunuyorum. Ben aynı zamanda Yargıtay'ımızın bir üyesiyim ve yüksek yargıçlardan biriyim. Türkiye Cumhuriyeti devleti Anayasasında ifade edildiği gibi laik, demokratik, sosyal bir hukuk devletidir ve hukukun üstünlüğünü esas almaktadır. Tarihte kurulan tüm Türk devletleri gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti de adaleti sistemin temeli olarak kabul etmiştir ve bu nedenle Cumhuriyetimizin kuruluşundan itibaren hukuk alanında birçok alanda sayısız reformlar gerçekleştirmiştir. 2005 yılından bu yana bir reform süreci içerisindeyiz ve Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu, Medeni Kanun, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve İnfaz Kanunlarında değişiklikler yaptık. Bu noktada insan hakları alanındaki gelişmelere paralel gelişmeler öngörülmektedir. Özellikle mağdur hakları alanında çok önemli gelişmeler sağlanmıştır. Ekonomik gücü olmayanlara adli yardım ve çocuklara zorunlu müdafî tayini gibi birçok alanda büyük iyileştirmeler yapılmıştır.

Bunlara ilaveten, devletimiz ve hükümetimiz adliye tesislerini iyileştirmek için adliyelere çok yardım etmiştir. Bu çerçevede elektronik alt yapı dediğimiz Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) sistemine geçilmiş, tüm ilk derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri bu elektronik sisteme entegre edilmiştir. Şu an bu elektronik sistem herkes tarafından kullanılabilir, özellikle bu sistem avukatlar için önemli, çünkü bu elektronik sistem (UYAP) üzerinden dosyaları takip edebiliyorlar. Bunun dışında bireylerin bilgi edinme hakkıyla ilintili olarak bilgi edinme kanunumuz var. Bu nedenle UYAP, dosyalar ve davalar hakkında insanlara hızlı bilgi sunmak için klasik yöntemlere kıyasla benzersiz bir işlev görüyor.

Yakın zamanda Adalet Bakanlığımızın yaptığı bir çalışmayla ilk derece mahkemelerinde davaların, özelliklerine göre hangi süre içerisinde sonuçlanacağı konusunda çalışmalar pilot uygulama bölgeleri belirlenmek suretiyle yapılmış ve hizmete sunulmuştur. Yargıtay Başkanımızın göreve gelmesinden sonra Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay'ı 4 milyon civarında kararını halkın ve avukatların erişimine açmak suretiyle şeffaflık anlamında çok büyük ilerleme sağlamıştır. Elbette tüm hukuk kurumları, ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve yüksek mahkemelerin hesap verebilirlik, yargıda şeffaflık ve etik ilkelere uygun davranmayla ilgili olarak geliştirdiği

bu proje, hukuk devleti adına ve adalet adına, adalet dağıtan insanlar olarak bizi umutlandırmaktadır. Bundan büyük bir memnuniyet duyuyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin; hukuk devletinin, hukukun üstünlüğü ilkesinin hayata geçirilmesi konusundaki bu çalışmaları bütün kamuoyunda takdirle karşılanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti elbette insan haklarına verdiği önem çerçevesinde yine Anayasada yapılan reformla da 2012 yılında bireysel başvuru hakkını kabul etmiştir. İç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurulabilir. Ancak bundan önce Anayasa Mahkemesine başvuruları zorunludur. Biz yüksek mahkemedeki hâkimler ve savcılar olarak çok büyük bir iş yükü ile karşı karşıyayız. Bunun aşılması konusunda da yine Yargıtay'ımızın öncülüğünde alternatif uyuşmazlık çözümleri konusunda çalışmalarımız hızla sürmektedir. Ben bu toplantının amacına ulaştığını ve başarılı bir şekilde gerçekleştirildiğini görmekten dolayı büyük memnuniyet duyuyorum. Sizlerle burada bulunmanın onurunu taşıyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Mehmet Akarca'ya çok teşekkür ediyorum. Burada çok değerli uzmanlarımız var. Uzmanımız ve moderatörlerimizden biri olan Dr. Jayawickrama'ya sözü bırakmak istiyorum.

Nihal JAYAWICKRAMA, *BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü*

Teşekkür ederim. Sanırım 20 dakikam var ve masa etrafındaki katılımcılardan henüz konuşma yapmayanlar kısaca kendilerini tanıtabilirse faydalı olabilir. Sağdan başlayalım mı?

Kenneth A. BENJAMIN, *Beliz Yüksek Mahkemesi Başkanı*

Ben Orta Amerika'da bulunan Beliz Yüksek Mahkemesi Başkanıyım. Bu seçkin toplantıda bulunmaktan memnuniyet duyuyorum. Yargıtay Birinci Başkanına ve UNDP Mukim Temsilcisine şükranlarımı sunuyorum. Solumda şiddetle el salladığını gördüğüm Kübalı meslektaşım hariç Karayipler Bölgesinden tek temsilci benim. Ben İngilizce konuşan Karayipleri temsil ediyorum, aynı zamanda Orta Amerika'yı temsil ediyorum; çünkü Beliz, Karayip Denizi'nin kıyısında olmasına rağmen aslında Orta Amerika'da yer alıyor. Bizim yargı sistemimize dahil olan 350.000 kişi bulunuyor. Temyiz Mahkemesinde görev yapan 5 hâkim, Yüksek Mahkemede 12 hâkim ve 18

sulh hâkimi var. Yargı sisteminin boyutunu vurguluyorum; çünkü uygulamanın mevcut kaynaklar üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu takdir edeceksiniz.

Yargıdaki endişe nedenlerinden sadece birini vurgulamak istiyorum. Kuvvetler ayrılığı göz önüne alındığında, endişemiz şu ki, artık seçimlerin yapılma şekli ve sonuçları nedeniyle, yasama ve yürütme arasındaki sınırlar bulanık hale geldi. Bu her bir ülkenin bireylerinin haklarını korumak için yargının ve hukukun üstünlüğünün önemine dikkati çekti. Ayrıca, şu anda hükümetin ve Kanada halkının yardımıyla yürüttüğümüz bir projede ele aldığımız konulardan biri, halka ulaşım ve adalete erişimin önemidir. Eğer birey işlemleri anlayamıyor ve sürece erişim sağlayamıyorsa, orada kesinlikle şeffaflık yoktur. Dolayısıyla, bu kısa yorumla halkın inanç ve güveninin iyi bir yargının ayırt edici özelliği olduğunu vurgulayarak, burada olmaktan ve bu tartışmalara katkıda bulunmaktan memnuniyet duyuyorum. Teşekkür ederim.

Nihal JAYAWICKRAMA, *BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü*

Yüksek Mahkeme Başkanı Sayın Kenneth Benjamin’e teşekkür ederiz. Sırada Katar Yüksek Mahkemesi Başkanı var. Teşekkür ederim.

Masoud Mohamed ALAMERI, *Katar Yüksek Yargı Konseyi Başkanı*

Merhaba Meslektaşlarım, Hanımefendiler ve Beyefendiler. Yargıda şeffaflık ile ilgili olarak, birkaç kelime söylemek istiyorum; ama bunu yapmadan önce ev sahibimize teşekkür etmek istiyorum ve 4. Yüksek Mahkemeler Zirvesinin tüm katılımcılarını selamlıyorum. Yargıtay Birinci Başkanına ve UNDP Mukim Temsilcisine teşekkür ediyorum. Bu çok önemli bir toplantı. Teşekkür ederim Prof. Nihal Bey. Adım Masoud Alameri. Katar Yüksek Mahkemesi Başkanım, Yargıtay Başkanım. Bu vesileyle bu davet için çok teşekkür ederim. Yargıtay Başkanı kardeşim İsmail Bey’e ve UNDP’ye bu toplantıda başarılar diliyorum. Daha fazla zamanınızı almayacağım. Çok teşekkür ederim.

Nihal JAYAWICKRAMA, *BM Yargıda Dürüstlük Ağı Koordinatörü*

Teşekkür ederiz Sayın Başkan Alameri. Sırada Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Başkanı var. Azerbaycan Yüksek Mahkemesinin Bangalor Yargı Etiği İlkelerini, Yorum ve Uygulama Tedbirlerini bundan birkaç yıl önce kendi dillerine çeviren ilk ülkelerden biri olduğunu belirtmek isterim. Teşekkür ederim.

Adil yargılanma bireyin medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve diğer haklarının korunması için çok önemlidir. Azərbaycan Anayasası tarafından güvence altına alınan bilgi edinme özgürlüğü kamunun mahkemelere olan güvenini sağlayan faktörlerden biridir. Mahkemelerin sadece duruşma açısından değil, aynı zamanda sosyal denetim açısından da önemli rolleri vardır. Tüm mahkeme sisteminde, şeffaflık ana ilkelerden biridir. Elbette, bilgi edinme özgürlüğü bunun önemli bir yönüdür. Azərbaycan Anayasasına göre, herkes yasal olarak bilgi araştırma, edinme, verme, hazırlama ve yayma hakkına sahiptir. Vatandaşların şahsen başvuru hakkı olduğu gibi devlet organlarına bireysel veya toplu olarak yazılı dilekçe gönderme hakkı vardır. Mahkeme bir devlet organıdır, bu yüzden elbette, bireyler mahkemelerden bilgi de isteyebilirler.

Anayasanın ilgili maddelerine uygun olarak, mahkemelerdeki duruşmalar halka açıktır. Yüksek Mahkeme kararları yayınlanmaktadır. Yargı sisteminin daha da modernleştirilmesi süreci önceliklerden biri olarak belirlenmiştir. Peki, Azərbaycan'da bu hedefi gerçekleştirmek için neler yapıldı? Kapsamlı yasal ve kurumsal önlemler geliştirilmiştir. Yargı altyapısının geliştirilmesine özel önem verilmektedir. Yüksek statüsüne uygun olarak modern binalar inşa edilmiştir. Mahkeme salonları IP güvenlik kameraları ile ses ve video kayıt sistemleri ile donatılmıştır. Elektronik belge yönetim sistemi, Femida sistemi, kurulmuştur. Ayrıca, video konferansa imkân veren gerekli altyapı oluşturulmuştur. Mahkeme salonlarında tanıkların ifadesi alınırken kullanılmak üzere BİT ekipmanı sağlanmıştır. Bu tür teknolojilerin istihdamı entegre bir bilgi edinme stratejisinin geliştirilmesi yoluyla elde edilmiştir.

Dünya Bankası ile birlikte yürütülen başarılı bir proje sonucunda, vatandaşların mahkemelere erişimi kolaylaştırılmıştır. Halka açık internet bağlantısı -courts.gov.az- vatandaşların mahkemelerde açılan davalar hakkında bilgi almasına olanak tanımaktadır. Bu portal aracılığıyla vatandaşlar tüm mahkemeler ile bölgesel yargı yetkisinin sınırları, başvuru formları, başvuruya eklenmesi gereken belgeler, bekleyen davalar ve kararlar hakkında bilgi edinebilirler.

2010 yılından bu yana elektronik mahkeme işlemlerinin uygulanmasına yönelik hazırlık çalışmaları başlatılmış ve Hukuk Muhakemeleri Kanununda yapılan değişiklikler kabul edilmiştir. Bunlar Ocak 2017'de yürürlüğe girmiştir. Tüm süreçler elektronik bir veri tabanına kaydedilmekte ve saklanmaktadır.

Burada şu soru ortaya çıkabilir: Neden buna ihtiyaımız var? Çünkü her şeyden önce adalet yönetiminde maksimum şeffaflığı sağlıyoruz. Maksimum şeffaflık yargı süreci üzerinde kamu denetimi sağlar ve bu da keskin bir şekilde yolsuzluğu azaltır. Yolsuzlukla mücadele ile bağlantılı olarak, elektronik mahkeme başka birçok işlevi de yerine getirmektedir. E-adaletin avantajı belge işlemlerinin hızlandırılması, adli koruma hakkının kolaylaştırılması, talep, temyiz ve diğer belgelerin elektronik olarak sunulmasıdır. İlginiz için teşekkür ederim.

Nihal JAYAWICKRAMA, *BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü*

Teşekkür ederiz Başkan Rzayev. Eğer ğle yemeğinden beş dakika alabilirsek, masa etrafındakilerin hızlıca kendilerini tanıtımları için zamanımız olacak. Sandra Hanım ile başlayalım.

Sandra OXNER, *Kurucu Başkan, İngiliz Milletler Topluluğu Yargı Eğitim Enstitüsü, Kanada*

Ben Kanadalı bir hâkimim ama bence burada İngiliz Milletler Topluluğu Yargı Eğitim Enstitüsü'nün kurucu başkanı olarak görevimden dolayı bulunuyorum. Yargı eğitmeni olarak bu uygulama tedbirlerinin kabul edildikten sonra ne kadar yardımcı olacağını söyleyebilirim. Bangalor İlkeleri Yorum kitabından çok yararlandık. İlkeler tek başına elbette mkemmел, ancak bunlar ğretim için uygulama tedbirleri kadar iyi değil. Bugün burada hep görmek istediğim bu muhteşem şehirde, sizlerle beraber olmama vesile olan Yargıtay Birinci Başkanına ve BM Kalkınma Programı Mukim Temsilcisine bu davetleri için çok minnettar olduğumu söyleyerek sözlerimi bitirmek istiyorum. Teşekkür ederim.

Vasil ROINISHVILI, *Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkan Vekili*

Merhaba, ben Gürcistan temsilcisi Vasil Roinishvili. Ben Yüksek Mahkeme Başkan Vekiliyim. Öncelikle, ev sahibi kurumlara teşekkür ederim ve saygılarımı sunarım. Sanırım toplantımız çok faydalı olacak; çünkü bilgiyi paylaşmak bizi güçlü kılıyor. Çok teşekkür ederim.

Peter CHARLETON, *Yargıç, İrlanda Yüksek Mahkemesi*

Merhaba. Ben Peter Charleton. İrlanda Yüksek Mahkemesi'nden geliyorum. Burada bulunmak, İstanbul'u ve Türkiye'yi ziyaret etmek çok büyük bir zevk. Daha sonra ülkemizde yargı ile ilgili yaşadığımız bazı

sorunları ve iyi yaptığımız şeyleri size itiraf edeceğim ama şimdilik sadece merhaba diyorum. Teşekkür ederim.

Enock Chacha MWITA, *Yargıç, Kenya Yüksek Mahkemesi*

Sayın Yargıtay Başkanı bu sabah burada olmaktan dolayı mutlu olduğumu belirtmek istiyorum. Adım Enock Chacha Mwita. Bugün burada bulunamayan Yüksek Mahkeme Başkanımızı temsil ediyorum. Gün içinde tartışacaklarımız ülkemde zaten gerçekleşiyor. Süreci başlatmak için değil ama şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak için devam edebiliriz. Çok teşekkür ederim.

Jeffrey APPERSON, *Başkan Yardımcısı, Devlet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkanvekili, Amerika Birleşik Devletleri*

Adım Jeffrey Apperson, burada olmak güzel. Sayın Başkan ve UNDP Mukim Temsilcisi size teşekkür ederim. Büyük onur duydum. Hedefim, temelde, bu önemli ilkelerin tanıtımında küresel işbirliğine devam etmek. Çok teşekkür ederim.

Myint THEIN, *Hâkim, Magwe Bölgesi Yüksek Mahkemesi, Myanmar*

Merhaba ben Myint Thein, Myanmar Yüksek Mahkemesi'nde hâkimim. Yargıtay Birinci Başkanı Sayın İsmail Rüştü Cirit'e teşekkür ediyorum. Şeffaflığın; anayasacılığı ve hukukun üstünlüğünü desteklemesi için yargıda şeffaflığın temel unsur olduğuna yürekten inanıyorum. İstanbul Bildirgesi'nde yer alan yargıda şeffaflığın sağlanmasına yönelik temel gereklilikleri yerine getirmeye çalışıyoruz. Teşekkür ederim.

Kashim ZANNAH, *Borno Eyaleti Yüksek Mahkeme Başkanı, Bilgi Teknolojileri Politika Komitesi Başkanı, Ulusal Yargı Konseyi, Nijerya*

Çok teşekkür ederim. Adım Kashim Zannah ve Nijerya'dan geliyorum. Yargıtay Başkanı İsmail Rüştü Cirit ve ayrıca UNDP tarafından gösterilen muazzam misafirperverlik için şükranlarımı sunuyorum. En sevdiğim şehir olan İstanbul'a gelmek için iyi bir neden bulmak benim için büyük bir zevk. Çok teşekkür ederim.

Gulzor Mukhabbat MAMADKARIM, *Hâkim, Tacikistan Anayasa Mahkemesi*

Çok teşekkür ederim. Adım Mukhabbat Gulzor. Tacikistan'dan geliyorum. Tacikistan Anayasa Mahkemesinde hâkimim. Beni davet ettiğiniz için teşekkür ederim.

Merhaba ben Atartsetseg, Moğolistan Yüksek Mahkemesi'ni temsil ediyorum. Bu Zirveye katılmak üzere beni davet ettiğiniz için şükranlarımı sunuyorum. Toplantının başarılı geçmesini dilerim. Çok teşekkür ederim.

Richard G. STEARNS, *Yüksek Yargıç, Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Yargı İlişkileri Yargı Konferansı Komitesi, Amerika Birleşik Devletleri*

Günaydın. Ben Amerika Birleşik Devletleri Federal Hâkimiyim. Uluslararası yargı ilişkileri komitesinin bir üyesi olarak, bu toplantıda ABD yargısını ve Yüksek Mahkeme Başkanı John Roberts'ı temsil ediyorum. Bildirgedeki amaçların çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Başkanımızın ve yargı sistemimizin en içten dileklerini sunuyorum. Yargıtay'a bu sempozyuma cömertçe ev sahipliği yaptığı için teşekkür ederiz.

Abdulhalik YILDIZ, *Yargıtay Birinci Başkan Vekili, Türkiye*

Ben Abdulhalik Yıldız, Yargıtay Birinci Başkan Vekiliyim. Ayrıca Ceza Genel Kuruluna da başkanlık ediyorum. Dünyanın dört bir yanından gelen Yüksek Mahkeme başkanlarıyla burada olmaktan onur duyuyorum. Teşekkür ederim.

İbrahim ŞAHBAZ, *Yargıtay 4. Ceza Dairesi Başkanı, Türkiye*

Doç. Dr. İbrahim Şahbaz, Yargıtay 4. Ceza Dairesi başkanıyım. Ayrıca Anayasa Hukuku alanında doçentim. Bu zirvenin herkes için faydalı olacağını düşünüyorum. Tüm konuşmacılara ve moderatörlere başarılar diliyorum. Teşekkür ederim.

Vuslat DİRİM, *Yargıtay 13. Ceza Dairesi Başkanı, Türkiye*

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı 13. Ceza Dairesi Başkanıyım. Aynı zamanda 2015 yılından beri Yargıtay Birinci Başkanımızın talimatlarıyla kurulan İnsan Hakları Komisyonu başkanıyım. Bu vesileyle komisyonumuz hakkında kısa bir bilgi vermek istiyorum. Başkanımızın talimatlarıyla kurulan Yargıtay'daki insan hakları komisyonu periyodik olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarını akademisyenler ve konunun ilgilisi hukukçularla birlikte tartışıp bu tartışmalardan edinilen bilgileri ilk derece mahkemesi de dâhil bütün uygulamacılarla paylaşır. İnsan hakları ihlallerini kaynağında yok etmek ya da en aza indirmek amacıyla çalışmalar yürütür. Çalışmaları

kitap haline getirerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'yle, ilk derece mahkemeleri ve 47 ülkenin hukukçularıyla paylaştık. Bu vesileyle bunları arz etmek istedim teşekkür ederim.

Seracettin GÖKTAŞ, *Yargıtay 22. Hukuk Dairesi Başkanı, Türkiye*

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığından Seracettin Göktaş. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi Başkanım. Hepinize hoş geldiniz diyorum. Zirvenin başarılı geçmesini diliyorum. Teşekkür ederim.

Ahmet ER, *Yargıtay 12. Ceza Dairesi Başkanı, Türkiye*

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığından Ahmet Er. Yargıtay 12. Ceza Dairesi Başkanım. Hepinize hoş geldiniz diyorum. Burada sizleri ağırlamaktan şeref duyuyoruz. Toplantının verimli geçmesini temenni ederim. Teşekkürler.

Fahri AKÇİN, *Yargıtay 8. Hukuk Dairesi Başkanı, Türkiye*

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay 8. Hukuk Dairesi başkanım. Hepinize hoş geldiniz diyorum. Bu tartışmaların sonucunun çok verimli olacağına ve dünyadaki tüm ülkelere ışık tutacağına inanıyorum. 15 ilkenin oluşturulmasına katkılarından dolayı herkese teşekkür ederim.

Mumin Karimoviç ASTANOV, *İdari İşler Başkan Vekili, Özbekistan Yüksek Mahkemesi*

Özbekistan Cumhuriyeti'nden geliyorum. Bu etkinliğe ev sahipliği yaptığınız için teşekkür etmek ve sizi kutlamak istiyorum. Bilgi ve deneyimlerimizi sizinle paylaşmamız amacıyla davet ettiğiniz için teşekkür ederim.

Slaikate WATTANAPAN, *Tayland Yüksek Mahkemesi Başkan Vekili*

Öncelikle ev sahibi ve organizasyon ortağı Sayın Yargıtay Başkanı İsmail Rüştü Cirit ve UNDP Türkiye Temsilcisini tebrik etmek istiyorum. Bu konferansı gerçekten küresel hale getirdiniz. Biz Anayasamızı birçok kez değiştirdik. Sonuncusu 26. değişiklikti. Monarşik bir sistemden demokrasiye geçtik. Yürütme organı hiçbir zaman yargıya müdahale etmedi ve sorunları bağımsız bir şekilde ele almamıza izin verildi. Türkiye'nin sistemi gibiyiz. Dört yargı makamımız var: Anayasa Mahkemesi, Adliye Mahkemesi, İdare Mahkemesi ve Askeri Mahkeme. Uzun yıllar Bangalor İlkelerini gözlemledik. Ciddi olarak Bangalor İlkelerini kendi yargı etiği ilkelerimize dönüştürdük.

Şu anda mahkemelerimizde elektronik bir sistemi benimseme sürecindeyiz. Burada zirveden edindiğim bilgilerin yeni fikirleri tetikleyeceğine, geleneksel rollerimizde şeffaflığı korumak için yargı kurumları arasında işbirliğini teşvik edeceğine, halkın güvenini yükselteceğine ve yargının gücünü artıracığına yürekten inanıyorum. Teşekkür ederim.

Shiranee Hesta TILAKAWARDANE, *Emekli Yargıç, Sri Lanka Yüksek Mahkemesi*

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Birinci Başkanı mükemmel ev sahipliğiniz için ve bana her daim gösterdiğiniz nezaket için çok teşekkür ediyorum. UNDP'nin uluslararası uzmanı olarak çalıştım. Yıllar önce ülkemdeki ilk kadın savcıydım, sonra yüksek mahkemedeki ilk kadın hâkim oldum ve 37 yıl sonra Yüksek Mahkeme Başkan Vekili olarak görev yaptım. Ben yargı alanında bir eğitimciyim. Sri Lanka Hâkimler Enstitüsü'nde danışmanlık yapıyorum ve eğitimlerime orada devam ediyorum. Aynı zamanda ulusal ve uluslararası arabulucuyum. Ancak benim asıl tutkum kadınlar, çocuklar, dezavantajlı gruplar, farklı cinsel yönelimli kişiler ve çevreyi korumak için çalışmaya devam etmek; çünkü hukukun bu alanlarının özel dikkat gerektirdiğine inanıyorum. Bunlar nihayetinde farklı milletlerden insanlara adaleti sağlama konusunda verdiğimiz sözü yerine getirmemize yardımcı olan konular. Teşekkür ederim.

Essaid SAADAoui, *Başkan, Ticaret Dairesi, Fas Yargıtay Başkanlığı*

Ben Fas Yargıtay Başkanlığından Essaid Saadaoui. Öncelikle, Fas Krallığı Yargıtay Başkanının selamlarını iletmek istiyorum. Ev sahipliğiniz için teşekkür ederim. Ayrıca bu konuyu seçtiğiniz için de teşekkür ederim; çünkü çok güncel bir konu.

Melis TAGAEV, *Başkan, Issık-Göl Bölge Mahkemesi, Kırgız Cumhuriyeti*

Benim adım Melis Tagaev. Kırgızistan Cumhuriyetini temsil ediyorum. Sayın Yargıtay Birinci Başkanına ve Sayın Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Mukim Temsilcisine bu sıcak karşılamanız, muhteşem ev sahipliğiniz ve böyle üst düzey bir zirveyi düzenlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Madiyar BALKEN, *Hâkim, Kazakistan Yüksek Mahkemesi*

Sevgili dostlarım, kıymetli meslektaşlarım ve arkadaşlarım hepinize şükranlarımı sunuyorum. Burada Kazakistan Yüksek Mahkemesini temsil

ediyorum. Kardeş devletimiz ve ülkemiz Türkiye'nin düzenlediği bu konferansa katılmak büyük bir onurdur. Bu tartışmayı düzenleyen diğer tüm ortak kuruluşlara minnettarım. Yargıda şeffaflığın çok önemli bir konu olduğuna ve adil yargılanma, adalet, adaletin eşitliği ve halkın adalete güvenini tesis eden çok önemli bir ilke olduğuna içtenlikle inanıyorum. Teşekkür ederim.

Arun Kumar MISHRA, *Yargıç, Hindistan Yüksek Mahkemesi*

Sayın Başkan İsmail Bey sadece bir dakikanızı alacağım. Şimdi Hindistan'da Anayasanın bize izolasyon sağladığı bir sistemimiz var. İcraatlarımız olağan görüşmelerde Parlamentoda bile tartışılmaz. Bu, 50. Madde kapsamındaki kuvvetler ayrılığının bir özelliğidir. Madde 39 (a) uyarınca eşit adalet ve adli yardım hakkına sahibiz. Hiç kimse ekonomik veya diğer engeller sebebiyle adaletten yoksun bırakılamaz. Hindistan Yüksek Mahkemesi yakın zamanda önemli Anayasal davaları canlı yayınlama kararı aldı. Kararlarımız televizyondaki tartışma programlarında tartışıldı. Herkes mahkemelere özgürce katılabilir, hatta Yüksek Mahkemeye de. Sadece istisnai davalarda mahkeme salonundan çıkarma tedbiri uygulanabilir. Bizler dava taraflarının dostuyuz. Artık birçok mahkemede Hindistan'ın dört bir yanındaki davalarda dava tarafları için gece sığınma evleri var. Mahkemelere kolay erişebiliyoruz. Hatta dilekçeler bile Yüksek Mahkeme tarafından inceleniyor. Ben şu an bu dilekçeleri inceleyen komitenin bir üyesiyim. Her yıl milyonlarca davada karar veriyoruz. Davaların tevzisi isim listesine göre yapılıyor. Üst mahkemelerde, hatta Bölge Mahkemelerinde ve şimdi Yüksek Mahkemede bile bu şekilde yapılıyor ve web sitesinde paylaşıyor.

Dava taraflarına ulaşmak için SMS imkânından yararlanıyoruz. Eğer cep telefonu numarası varsa, davanın kaydı ve belirli tarihte ne olduğuna dair bilgiler sadece avukata değil aynı zamanda dava taraflarına da gönderilir. Yani biz dava taraflarına dost bir sisteme sahibiz. Sadece Bangalor İlkelerini değil, aynı zamanda sizin İstanbul Bildirgenizi de etik kurallarımıza uyguladık. Adalet sisteminde insanın niteliklerini, özelliklerini ve kalbini harmanlarsak şeffaflığın anlamlı olacağını söyleyerek sözlerimi bitiyorum. Ruhumuzun benliğimizin ötesine yükseldiğinin farkındayız. Egomuzu eritiyoruz. Yüksek idrak, korkusuz akıl, saf düşünce, algı netliği, derin bilgi, Anayasal değerlere bağlılık, doğruluk, kusursuz dürüstlük ve değerli emeğe sahip olduğumuzda adaleti sağlamak için güçlerimizi dengeleyebiliriz. Çok teşekkür ederim. Harika bir konferans düzenlemiştiniz. Tekrar çok teşekkür ederim.

Değerli Meslektaşlarım, benim adım Ria Mortier. Belçika Yüksek Mahkemesi Başsavcısıyım. Mahkememiz adına, Zirveye nazik daveti için Sayın Birinci Başkana teşekkür etmek istiyorum. Şahsen ben bu şeffaflık konusuyla çok ilgileniyorum; çünkü yıllarca Yüksek Mahkeme adına, Belçika Yüksek Adalet Konseyi üyesi olarak görev yaptım. Ayrıca Avrupa Yargı Kurulları Ağında Belçika'nın temsilciliğini yaptım. Belçika'daki Yargı Kurulu, yargının denetlenmesinden ve hâkim ve savcıların atanmasından sorumludur. Avrupa Konseyi'nde yargının bağımsızlığı ve hesap verebilirliği ile ilgili raporlar üzerinde çalıştık. Şeffaflık, davaların tevzi edilmesi, hâkimlerin ataması, disiplin ve etik davranışlar üzerinde incelemeler yaptık. Geliştirdiğimiz ilkelerin bu zirve için çok faydalı ve çok değerli olabileceğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

John DOWD, *Eski Yargıç, New South Wales Yüksek Mahkemesi, Avustralya*

Bu konferans için Yargıtay Birinci Başkanını ve UNDP'yi tebrik ediyorum. Benim adım John Dowd. İlk olarak 2013'te Uluslararası Hukukçular Komisyonu Başkan Vekili olarak katıldım ve o zamandan sonra bu olağanüstü ve eşsiz çalışmalara dâhil oldum. Bir zamanlar kendi devletimin Adalet Bakanıydım ve hâkimleri atayan bir hükümet görevlisiydim. Bu atamalarda şeffaflık yoktu. Takdir yetkisinin düzgün bir şekilde kullanıldığından emin olmak için kendime bir dizi kurallar uyguladım ve bu konuda hiç şikâyetim olmadı. Başarılı bir konferans olmasını diliyorum.

Said YOUSUF HALEM, *Yüksek Mahkeme Başkanı, Afganistan Yüksek Mahkemesi*

Selamün Aleyküm herkese, adım Said Yousuf Halem, Afganistan Yüksek Mahkemesi Başkanım. Teşekkür ederim.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

Bize verilen süreyi aşmış olsak da, sonunda birinci genel oturumun sonuna geldik. Çok verimli sunumlar dinledik, tüm konuşmacılara teşekkür etmek istiyorum. Dr. Jayawickrama'nın söyleyebileceği bir şey yoksa öğle yemeğine geçebiliriz.

Nihal JAYAWICKRAMA, *BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü*

Teşekkür ederim.

2. GÜN

GENEL OTURUM III:

**Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin
Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirlerin
Resmen Kabul Edilmesi & Kapanış
Konuşmaları ve Kapanış Seremonisi**

MODERATÖR:

Prof. Dr. Nihal JAYAWICKRAMA

BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü

12 Ekim 2018

Değerli Katılımcılar,

Şimdi bu konferansın sonuç aşamasına geldik. Buradaki herkes taslak uygulama tedbirleri hakkındaki beş yuvarlak masa tartışmasından birine ya da diğerine katılmıştır. Taslağı ayrıntılı olarak incelediniz ve geliştirilmesi için önerilerde bulundunuz. Bu sabah, her yuvarlak masanın moderatörü kendi raporlarını ve önerilerini sundu. Son iki saat boyunca, son oturumda, hepimiz bu tavsiyeleri çok dikkatli bir şekilde incelediniz ve sonunda Uygulama Tedbirleri metni üzerinde uzlaşmaya varabildik. Tıpkı en uzun ırmağın sonunda denize doğru kıvrılarak akması gerektiği gibi, tarihi ve güzel İstanbul şehrinde beş yıl önce başlayan yolculuğun sonuna geldik. Yolculuğumuz bizi Osmanlı İmparatorluğu’nun başkenti Bursa’ya götürdü ve burada Boğazın kıyısında sona erdi. Bu öncü çabaya katılma fırsatına sahip olmak benim için büyük bir ayrıcalıktı. Uygulama tedbirlerinin olgunlaşma sürecinde bilgisi ve deneyimiyle aktif olarak katkıda bulunan herkese, “teşekkür ederim”.

Şu an metnin tamamını okumayı teklif etmiyorum. Bu sabahki son oturuma katılarak yapılan değişiklikleri öğrendiniz. Şimdi Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirlerin, 4. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi’nde üzerinde anlaşmaya varılan halinin resmi olarak kabul edilmesi aşamasına geçiyorum.

Kabul ettiğinizi alkışla göstermenizi isteyebilir miyim?

Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim. Şimdi Yargıtay Başkanlığı’nın kabul ettiğiniz bu nihai metni yayınlaması gerekecek. Görevimin sona erdiğine inanıyorum, sözü Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı Sayın İsmail Rüştü Cirit’e devretmekten büyük mutluluk duyuyorum.

İsmail Rüştü CİRİT, *Yargıtay Birinci Başkanı, Türkiye*

“İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesinin Uygulama Tedbirleri” temalı “4’üncü Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi”ni şu an itibarıyla tamamlamış bulunuyoruz. Bu programda, beş kıtadan, farklı coğrafyalardan ve hukuk sistemlerinden gelen 30 ülkenin zengin bilgi ve deneyimlerini öğrenmek hem bizler için hem de İstanbul Bildirgesi’nin başarıyla ilerleyen yolculuğu bakımından son derece yararlı olmuştur. Ayrıca Türkiye’deki kıymetli Yüksek Mahkeme Başkanları ve Daire Başkanları da tartışmalara çok değerli katkılar sunmuşlardır.

İki gün süren bu yoğun programda çok değerli bilgi ve deneyimlerinizi bizimle paylaştığınız için hepinize çok teşekkür ederim. Oldukça verimli ve başarılı geçen bu çalışmanın uluslararası hukukta önemli bir boşluğun doldurulmasına dikkate değer katkılar sağlayacağına inanıyorum. Dünyanın farklı coğrafi bölgelerinden kendisini hukuk ve adalete adayan çok değerli hukukçuların fikir ve emeklerinin ürünü olan İstanbul Bildirgesi'nin ve İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirlerinin kısa süre içerisinde küresel ölçekte hak ettiği yeri alacağına inanıyorum. İstanbul Bildirgesinin olgunlaşması sürecine yaptığınız olağanüstü katkılar, insan haklarının gelişim tarihi yazılırken yerini alacak ve asla unutulmayacaktır.

Sayın Nihal Bey başta olmak üzere, tüm moderatörlerimize eşine az rastlanan deneyimlerini ve bilgilerini bizlerle paylaşmalarından dolayı teşekkür ederim. Bu şekilde İstanbul Bildirgesi'ndeki ilkeleri tekrar tartışıp, anlam ve içerik açısından daha da zenginleştirdik. İstanbul Bildirgesi'ni evrensel hukuk kültürünün bir parçası yapma idealimize hep birlikte bir adım daha yaklaştık. Hukuka, insan haklarına ve demokrasiye inanan çok kıymetli hukukçularla, tüm insanlık için daha iyi bir yargı sistemine doğru güvenle ilerlemenin kıvancını hep birlikte yaşıyoruz. Sözlerimi bitirmeden önce Ünlü Türk Düşünürü Mevlana'nın bir sözünü sizlerle paylaşmak istiyorum. “Her birimiz tek kanatlı melekleriz. Bizler, ancak birbirimizi kucaklayarak uçabiliriz”. Bu zorlu yolda ilerlerken desteklerini esirgemeyen, sesimize ses veren, yurt içinden ve yurt dışından gelen tüm Yüksek Mahkeme Başkanlarımıza, yüksek mahkeme üyelerimize, moderatörlerimize ve tüm hukukçu meslektaşlarıma bir kez daha teşekkür eder, hepinize saygı ve sevgilerimi sunarım.

AÇIKLAYICI NOT

AÇIKLAYICI NOT

Şeffaflık, yargı sürecinin temel bir unsurudur. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi “Herkes, hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir eşitlikle davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil ve kamuya açık olarak görülmesi hakkına sahiptir” hükmünü içermektedir. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ise adil ve kamuya açık duruşma hakkını teyit ederek, demokratik bir toplumdaki genel ahlak, kamu düzeni (ordre public) veya ulusal güvenlik nedenleriyle veya tarafların özel yaşamlarına ilişkin menfaatlerinin gerektirmesi halinde veya aleniliğin adaletin gerçekleştirilmesinde ön yargıya neden olabileceği özel koşullarda ve mahkemenin kesinlikle gerekli gördüğü ölçüde, basın ve halkın, duruşmalardan tamamen veya kısmen çıkarılabileceği hükmünü taşır. Öte yandan Sözleşme bir ceza davasında veya hukuk davasında verilen hükmün, aile uyuşmazlıkları veya çocuğun velayeti ile ilgili davalar ya da çocukların menfaatinin aksini gerektirdiği durumlar dışında aleni olarak tefhim edileceğini belirtir.

BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri’nde belirtilen yargı bağımsızlığı ilkesi, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’nde yer alan yargının hesap verebilirliği ilkesi ile tamamlanmıştır. Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi tarafından kabul edilen Görüşleri özetleyen ve düzenleyen Hâkimlerin Magna Carta’sı; hızlı, etkili ve ekonomik uyuşmazlık çözümüne erişim ile adil ve kamuya açık duruşmaya dayalı, makul bir süre içinde aleni olarak tefhim edilen gerekçeli kararların önemini vurgulamaktadır. Avrupa Konseyi’nin himayesinde Slovenya’da toplanan Avrupa Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı, “Yüksek Mahkeme: Alenilik, Görünürlük ve Şeffaflık” hakkında bir demeç hazırlamıştır. Bu demeç, “çağdaş toplumun adalete ilişkin beklentilerini karşılama gereğini” tanımış ve mahkemelerin “açıklık ve duyarlılık göstermesi”nin önemini vurgulamıştır. Demeç; “açık ve kolay anlaşılır gerekçelendirmeye dayanan” yargı kararlarının kamu tarafından erişilebilir olması, hâkimlerin atanma sürecinin şeffaf olması, yüksek mahkemenin “hukuk devletinde adalet sorunlarının daha iyi bilinir hale getirilmesi amacıyla toplumdaki demokratik tartışmaya katılması” gerektiğini kaydetmiş, demokraside yüksek mahkemenin eğitsel rolü açısından yargı ve medya arasındaki ilişkinin önemini vurgulamıştır. İnsan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir devlette, şeffaflık ilkesinin yargının temel bir unsuru olduğunu kaydederek kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiğini belirten Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Türk Yargıtayı’nın talebiyle, yargıda

şeffaflık bildirgesi taslağının hazırlanması çalışmalarına 2013 yılının ilk aylarında başlamıştır. BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü tarafından hazırlanan taslak, ilk olarak Asya-Pasifik Bölgesi Yüksek Mahkeme Başkanlarının görüşlerine sunulmuş, onlardan alınan yorum ve öneriler ışığında düzenlenmiştir.

Asya-Pasifik Bölgesi Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ofisi Mukim Temsilcisi'nin davetleriyle, Asya-Pasifik Bölgesinden 12 ülkenin Yüksek Mahkeme Başkanları ve/veya Yüksek Yargıçları ile Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Daire Başkanları yargıda şeffaflığın güvence altına alınmasında en iyi uygulamalar ve öğrenilen dersler hakkında karşılıklı deneyim ve bilgi alışverişi yapmak için yargıda şeffaflık kavramının çok yönlü temel unsurlarını belirlemek ve yargıda şeffaflık hakkında ayrıntılı bir beyan hazırlanmasını değerlendirmek amacıyla Kasım 2013'te İstanbul Çırağan Sarayı'nda bir araya gelmişlerdir. Bölgenin diğer üç ülkesinden seçilen dört uzman moderatör olarak onlara destek olmuştur. Katılan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Abdul Salam Azimi**, Afganistan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Ramiz Rzayev**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Farid Madatli**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Hassan Arif Sheikh**, Bangladeş Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Konstantin Kublashvili**, Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Vasil Mshvenierdze**, Gürcistan Mtskheta Federal Mahkeme Başkanı; **Roki Panjaitan**, Endonezya Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Feruza Zulumbekovna Djamashveva**, Kırgızistan Yüksek Mahkeme Başkanı; **Tun Arifin bin Zakaria**, Malezya Federal Mahkeme Başkanı; **Mohd Aizuddin bin Zolkeply**, Malezya Federal Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Gotovdorj Tsagaantsooj**, Moğolistan Yüksek Mahkemesi Başkan Yardımcısı; **Dolgorsuren Namjil**, Moğolistan Yüksek Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Tha Htay**, Myanmar Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Damodar Prasad Sharma**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Bharat Bahadur**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Lohit Chandra Chah**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Kulratna Bhurtel**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Ramesh Prasad Rijal**, Nepal Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Eakachai Chinnapongse**, Tayland Yüksek Mahkemesi Başkan Yardımcısı; **Soopanit Chinnawat**, Tayland Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Supachart Thinpangnga**, Tayland Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Bui Ngoc Hoa**, Vietnam Yüksek Halk Mahkemesi Başkan Yardımcısı; **Huu Quan Tran**, Vietnam Ha

Nam Eyaleti Yüksek Halk Mahkemesi Başkanı; **Chu Trung Dung**, Vietnam Yüksek Halk Mahkemesi Uluslararası İşbirliği Daire Başkanı ve **Ha Tuan Hiep**, Vietnam Yüksek Halk Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı.

Moderatörlük görevini yürüten uzmanlar: Yüksek Yargıç **John Dowd**, Uluslararası Hukukçular Komisyonu Başkan Yardımcısı, Cenevre (Avustralya); **Malathi Das**, Asya-Pasifik Barolar Birliği Başkanı (Singapur); **Dato' Param Cumaraswamy**, BM Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Eski Özel Raportörü (Malezya) ve **Nihal Jayawickrama**, BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü (Sri Lanka).

Konferansın açış oturumunda konuşan BM Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Özel Raportörü Gabriela Knaut toplantının hedeflediği sonuç olan yargıda şeffaflığa ilişkin kapsamlı bir beyanın, dünyada bazı yargı sistemlerinde yürütülmekte olan yargıda reform girişimlerine değerli katkılar sağlayacağını ifade etmiştir. Üç gün süren konferansın sonunda katılımcılar, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'ni kabul etmiştir. İstanbul Bildirgesi adalet yönetiminde şeffaflığa ilişkin ilkeleri içeren kapsamlı ilk beyan olmuştur.

Balkan Bölgesi Yüksek Mahkeme Başkanları Konferansı

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti Bursa'da 2016 yılının Haziran ayında düzenlenen üç günlük konferansta, Yargıda Şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesi, Balkan Cumhuriyetlerinin Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçlarına sunulmuş, gözden geçirilmiş ve değişiklik yapılmaksızın kabul edilmiştir.

Katılan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Xhezair Zaganjori**, Arnavutluk Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Charalambos Macheras**, Yunanistan Yüksek Mahkemesi Üyesi; **Fejzullah Hasani**, Kosova¹ Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Elena Gosheva**, Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı ve **Vesna Medenica**, Karadağ Yüksek Mahkemesi Başkanı. Türkiye Cumhuriyeti'nden katılanlar: **İsmail Rüştü Cirit**, Yargıtay Başkanı; **Zerrin Güngör**, Danıştay Başkanı; **Abdullah Arslan**, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanı ve **Ahmet Zeki Liman**, Askeri Yargıtay Başkanı. Moderatörlük görevini yürüten uzmanlar: **Dato' Param Cumaraswamy**, BM Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Eski Özel Raportörü (Malezya) ve **Nihal Jayawickrama**, BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü (Sri Lanka).

1 Kosova'ya yapılan atıf, 1244 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı bağlamında anlaşılacaktır (1999).

Uluslararası Uzmanlar Grubu Toplantısı

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi'nin Uygulanması için Taslak Eylem Planı hazırlamak üzere Ekim 2017'de Ankara'da bir uluslararası uzmanlar grubu toplantısı yapılmıştır. Toplantıya katılan uzmanlar: Yüksek Yargıç **John Dowd** (Avustralya); Yüksek Yargıç **Shiranee Tilakawardane** (Sri Lanka); Yüksek Yargıç **Kashim Zannah** (Nijerya); **Jeffrey A. Apperson** (ABD); **Michael Buenger** (ABD); **Wojciech Postulski** (Polonya) ve **Nihal Jayawickrama** (Sri Lanka). Yargıtay'dan katılanlar: **İsmail Rüştü Cirit**, Yargıtay Başkanı; **Fahri Akçin**, Daire Başkanı; **Ahmet Er**, Daire Başkanı; **Seracettin Göktaş**, Daire Başkanı ve **Dr. Mustafa Saldırım**, Genel Sekreter Yardımcısı. Toplantıdan sonra taslak Eylem Planı geliştirilmiştir. Dokümanın nihai taslağı, Nisan 2018'de Viyana'da yapılan Yargıda Dürüstlük Küresel Ağının Üst Düzey Açış Oturumunda Yargıtay Başkanı Sayın İsmail Rüştü Cirit tarafından sunulmuş ve metin tüm katılımcılara dağıtılmıştır.

Kuzey ve Güney Amerika, Karayipler, Avrupa, Afrika, Asya ve Pasifik Yüksek Mahkeme Başkanları Nihai Konferansı

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı İsmail Rüştü Cirit ve UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi Irena Vojackova-Sollorano'nun davetleriyle, beş kıtadan otuz ülkenin Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları ile Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Daire Başkanları, uluslararası, bölgesel ve ulusal kuruluşların temsilcileri, Ekim 2018'de İstanbul Bildirgesi'nin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirleri gözden geçirmek ve kabul etmek amacıyla İstanbul'da toplanmıştır.

Katılan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Said Yousuf Halem**, Afganistan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **John Dowd**, Avustralya Yeni Güney Galler Yüksek Mahkemesi Emekli Yüksek Yargıç; **Gerhard Kuras**, Avusturya Yüksek Mahkemesi Sekizinci Hukuk Dairesi Başkanı; **Ramiz Rzayev**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Syed Mahmud Hossain**, Bangladeş Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Md Zakir Hossain**, Bangladeş Bölge Mahkemesi Yüksek Yargıç; **Ria Mortier**, Belçika Yüksek Mahkemesi Başsavcısı; **Kenneth A. Benjamin**, Belize Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Sandra Oxner**, Emekli Yüksek Yargıç ve Kurucu Başkan, Milletler Topluluğu Yargı Eğitimi Enstitüsü, Kanada; **Maricela Sosa Ravelo**, Küba Yüksek Halk Mahkemesi Başkan Yardımcısı; Vasil Roinishvili, Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkanvekili; **Arun Kumar Mishra**, Hindistan Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıç; **Peter Charleton**, İrlanda Yüksek Mahkemesi

Yüksek Yargıcı; **Madiyar Balken**, Kazakistan Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Enock Chacha Mwita**, Kenya Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Melis Tagaev**, Kırgız Cumhuriyeti Issık-Göl Bölgesi Mahkemesi Başkanı; **Jean Daoud Fahed**, Lübnan Yargıtay Birinci Başkanı; **Atartsetseg Lkhundev**, Moğolistan Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Essaid Saadaoui**, Fas Yargıtay Ticaret Dairesi Başkanı; **Malika Ibnou Zahir**, Fas Yargıtay İş ve Sosyal Güvenlik Dairesi Başkanı; **Myint Thein**, Myanmar Magwe Bölgesi Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Anil Kumar Sinha**, Nepal Yüksek Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Kashim Zannah**, Nijerya Borno Eyaleti Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Masoud Mohamed Alameri**, Katar Yüksek Mahkeme Başkanı ve Yüksek Yargı Konseyi Başkanı; **Shiranee Tilakawardane**, Sri Lanka Yüksek Mahkemesi Emekli Yüksek Yargıcı; **Haider Ahmad Daffalla**, Sudan Yüksek Mahkemesi Başkanı; **Mohamed Ahmed Ibrahim Hussein**, Sudan Yüksek Yargıcı; **Badereldien Mohamed Ahmed Nimir**, Sudan Yüksek Yargıcı ve Yüksek Mahkeme Başkanlığı Direktör Yardımcısı; **Gulzor Mukhabbat**, Tacikistan Anayasa Mahkemesi Yüksek Yargıcı; **Slaikate Wattanapan**, Tayland Yüksek Mahkemesi Başkanvekili; **Zerrin Güngör**, Türkiye Cumhuriyeti Danıştay Başkanı; **Engin Yıldırım**, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanvekili; **Richard G. Stearns**, Yüksek Yargıç, Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Yargı İlişkileri Yargı Konferansı Komitesi; **Mumin Karimoviç Astanov**, Özbekistan Yüksek Mahkemesi İdari İşler Başkanvekili ve **Maikel Jose Moreno Perez**, Venezuela Yüksek Mahkemesi Başkanı.

Katılan Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı Daire Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **İsmail Rüştü Cirit**, Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı; **Mehmet Akarca**, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı; **Abdulhalik Yıldız**, Yargıtay Birinci Başkan Vekili; **Ahmet Özgan**, 11.Hukuk Dairesi Başkanı, **Hüseyin Eken**, 11.Ceza Dairesi Başkanı; **Erdoğan Buyurgan**, 5. Hukuk Dairesi Başkanı; **H. Nesrin Yılmazcan**, 14. Hukuk Dairesi Başkanı; **Muammer Öztürk**, 15. Hukuk Dairesi Başkanı; **Ömer Uğur Gençcan**, 2. Hukuk Dairesi Başkanı; **A. Şahabattin Sertkaya**, 17. Hukuk Dairesi Başkanı; **Erkan Öztürk**, 6. Ceza Dairesi Başkanı; **İbrahim Şahbaz**, 4. Ceza Dairesi Başkanı; **Haydar Metiner**, 8. Ceza Dairesi Başkanı; **Sadık Demircioğlu**, 4. Hukuk Dairesi Başkanı; **Ramazan Özkepir**, 19. Ceza Dairesi Başkanı; **Ali Seçkin Togay**, 1. Hukuk Dairesi Başkanı; **İlmettin Köklü**, 20. Ceza Dairesi Başkanı; **Mustafa Şahin**, 1. Ceza Dairesi Başkanı; **Methiye Şebnem Günaydın**, 3. Ceza Dairesi Başkanı; **Hüsnü Uğurlu**, 10. Ceza Dairesi Başkanı; **Mehmet Çamur**, 9. Hukuk Dairesi Başkanı; **Fahri Akçin**, 8. Hukuk Dairesi

Başkanı; **Mete Duman**, 3. Hukuk Dairesi Başkanı; **Mehmet Berber**, 15. Ceza Dairesi Başkanı; **Şakir Aktı**, 5. Ceza Dairesi Başkanı; **Faruk Gök**, 23. Hukuk Dairesi Başkanı; **Burhan Karaloğlu**, 9. Ceza Dairesi Başkanı; **Vuslat Dirim**, 13. Ceza Dairesi Başkanı; **Ahmet Er**, 12. Ceza Dairesi Başkanı; **Mustafa Kemal Semercioğlu**, 17. Ceza Dairesi Başkanı; **Halil Özdemir**, 10. Hukuk Dairesi Başkanı; **Seracettin Göktaş**, 22. Hukuk Dairesi Başkanı; **Eyup Yeşil**, 16. Ceza Dairesi Başkanı; **Ali Selman Erkuş**, 13. Hukuk Dairesi Başkanı; **Ayhan Tuncal**, 12. Hukuk Dairesi Başkanı; **Mehmet Bülent Selçuk**, 19. Hukuk Dairesi Başkanı ve **Haydar Sami Kuzu**, 2. Ceza Dairesi Başkanı.

Destek olan Yüksek Mahkeme Başkanları ve Yüksek Yargıçları: **Farid Madatli**, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı; **Luis Alberto Amoros Nunez**, Küba Büyükelçisi; **Ahmad Alkuwari**, Katar Yüksek Yargı Konseyi Başkanlığı Müsteşar Yardımcısı; **Omar Ganim Mohamed**, Katar Yüksek Yargı Konseyi Uluslararası İşbirliği Birimi Direktörü; **Mohammed Almalki**, Katar Yüksek Yargı Konseyi Koordinasyon ve Takip Daire Başkanı; **Komtharnongchai Chiphairojn**, Tayland Yüksek Mahkemesi Müsteşar Yardımcısı; **Jaiber Isaac Nunez Jimenez**, Venezuela Yüksek Mahkemesi Başkanın Hukuk Danışmanı ve **Julio César Zamora**, Venezuela Yüksek Mahkemesi Bilgi ve İletişim Daire Başkanı.

Uluslararası, bölgesel ve ulusal kuruluş temsilcileri: **Nihal Jayawickrama**, BM Yargıda Dürüstlük Grubu Koordinatörü; **Sophio Gelashvili**, Avrupa Konseyi Yargı Sektörü Reformu Birimi Başkanı; **Michael Ingledow**, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı; **Liviana Zorzi**, Program Analisti, Yönetişim ve Barış İnşası Ekibi, UNDP Bangkok Bölge Merkezi ve **Jeffrey Apperson**, Başkan Yardımcısı, Devlet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkanvekili, ABD.

UNDP Türkiye temsilcileri: **Irena Vojackova-Sollorano**, Mukim Koordinatör; **Sukhrob Khojimatov**, Ülke Direktörü Yardımcısı; **Seher Alacacı Arıner**, Mukim Temsilci Yardımcısı (Program); **Sezin Üskent**, Kapsayıcı ve Demokratik Yönetişim Portföy Yöneticisi ve **Nazlı Ersoy**, Proje Asistanı.

Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı Proje Ekibi: **Dr. Mustafa Saldırım**, Proje Yöneticisi, Hâkim, Genel Sekreter Yardımcısı; **Gülşah Sibel Akbulut**, Hâkim; **Gözde Hülâgü**, Proje Uzmanı; **Özlem Karaman**, Proje Koordinatörü; **Seda Dural**, Proje Asistanı; **Cem Şenol**, Proje Asistanı; **Selma Dalkılıç**, Proje Asistanı ve **Nihal Eriş**, Proje Asistanı.

CVK Park Bosphorus Hotel’de 11-12 Ekim 2018 tarihlerinde yapılan konferansta, katılımcılar, Taslak Uygulama Tedbirlerine ilişkin aşağıdaki hususları, eşzamanlı iki yuvarlak masa toplantısında ayrıntılı olarak gözden geçirmiştir:

1. Kamuya açık yargılama, mahkeme binalarına erişim, yargı sistemine erişim, çeviri imkânları, davaların tevzii, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflık, idarenin yaptığı gözetimler ve kararların yayınlanması (İlkeler 1-8);
2. Öğrencilerin bilgilendirilmesi, halka ulaşım programları, medya ile ilişkiler, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetinin değerlendirilmesi, hâkimlerin atanması, hâkimler hakkındaki şikâyetler, disiplin süreci (İlkeler 9-15).

Katılımcılar tarafından önerilen değişiklikler genel oturumda değerlendirilmiş ve Uygulama Tedbirleri’nin son şekli, moderatör Nihal Jayawickrama tarafından sunulmuş, oybirliğiyle ve alkışlarla kabul edilmiştir.

Dolmabahçe Sarayı’nda, 12 Ekim 2018 akşamında, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ekselansları Recep Tayyip Erdoğan’ın onurlandırdıkları tören ile Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi’nin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler, Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanı Sayın İsmail Rüştü Cirit tarafından resmen ilan edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu (SÖCAK)

Mayıs 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu’nun (SÖCAK) yirmi sekizinci oturumu Viyana’da gerçekleştirilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından sunulan “Yargıda şeffaflığın artırılması” (E/CN.15/2019/L.12/Rev.1) başlıklı karar tasarısının kabulü Ekonomik ve Sosyal Konsey’e (EKOSOK) oybirliğiyle tavsiye edilmiştir. Karar tasarısı, diğer hükümlerin yanı sıra:

- a) Yargıda şeffaflığı sağlamak üzere oluşturulmuş ilkeler ile birlikte, bu ilkelerin etkili biçimde uygulanması için tedbirleri altı yıllık bir süre boyunca geliştiren 37 ülkenin mahkeme başkanları ve kıdemli yargıçlarının ortak çabalarını dikkate alır,
- b) Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ile İstanbul Bildirgesi’nin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler’in, halkın kanunla

kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkemece sağlanan adil yargılanma hakkına duyduğu güveni artırmayı ve güçlendirmeyi amaçladığını kaydeder,

- c) Üye devletleri, adalet yönetimi konusunda programlarını ve yasal reformlarını oluştururken, kendi iç hukuk çerçeveleri ve uluslararası yükümlülükleri ile uyumlu olacak şekilde, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi de dâhil olmak üzere, ilgili bütün iyi uygulamaları ve belgeleri göz önünde bulundurmaya davet eder.

Viyana’da resmi ve gayri resmi toplantıları içeren SÖCAK’ın 2 hafta süren oturumuna katılan Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi ekibi: **Dr. Mustafa Saldırım**, Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı ve Proje Yöneticisi; **Gözde Hülagü**, Kıdemli Proje Uzmanı ve **Nihal Eriş**, Proje Uzmanı; Dışişleri Bakanlığı katılımcıları: **Ahmet Muhtar Gün**, Türkiye’nin Birleşmiş Milletler Viyana Ofisi Nezdindeki Daimi Temsilciliği Büyükelçisi; **Cenk Ünal**, Büyükelçi Yardımcısı ve **Hüseyin Hançer**, Müsteşar.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (EKOSOK)

23 Temmuz 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi, “Yargıda Şeffaflığın Artırılması” başlıklı E/RES/2019/22 kararı oylamasız kabul etmiştir.

ÜLKE SUNUMLARI

(İstanbul Bildirgesi ve Uygulama Tedbirlerinde Ele Alınan Sorunlara İlişkin Ülkeye Özgü Deneyimler ve Çıkarılan Dersler)

- **Türkiye-** Dr. Mustafa SALDIRIM, Hâkim, Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı
- **Avusturya-** Gerhard KURAS, 8. Hukuk Dairesi Başkanı, Yüksek Mahkeme
- **Gürcistan-** Vasil ROINISHVILI, Başkan Vekili, Yüksek Mahkeme
- **Hindistan-** Arun MISHRA, Yüksek Yargıç, Yüksek Mahkeme
- **İrlanda-** Peter CHARLETON, Yüksek Yargıç, Yüksek Mahkeme
- **Myanmar-** Myint THEIN, Hâkim, Yüksek Mahkeme, Magwe Region
- **Venezuela-** Maikel Jose MORENO PEREZ, Başkan, Yüksek Adalet Divanı
- **Sudan-** Haidar Ahmad DAFFALLA, Başkan, Yüksek Mahkeme
- **Amerika Birleşik Devletleri-** Richard STEARNS, Yüksek Yargıç, Uluslararası Yargı İlişkileri Yargı Konferansı Komitesi
- **Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)-** Liviana ZORZI, Program Analisti, Yönetişim ve Barış İnşası Ekibi, UNDP Bangkok Bölge Merkezi

TÜRKİYE

Dr. Mustafa Saldırım

Hâkim

Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
YARGITAY BAŞKANLIĞI

ETİK VE ŞEFFAFLIK BAĞLAMINDA YARGI YETKİSİNİN
GÜNCEL SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Mustafa Saldırım
Hâkim
Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

İçindekiler

1. GİRİŞ.....	71
2. YARGITAY ETİK İLKELERİ VE İSTANBUL BİLDİRGESİ ÇERÇEVESİNDE YARGI YETKİSİNİN GÜNCEL SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	73
2.1. KUVVETLER AYRILIĞI VE YARGI BAĞIMSIZLIĞI	73
2.1.1. Hâkimlerin Atamaları.....	75
2.1.2. Yargıya Yönelik Baskı ve Tehdit Girişimleri	77
2.1.3. Adli İşlemlerde Yargının Otoritesinin Korunması: Yürütmenin devam eden adli süreçlere ilişkin yorum yapması	78
2.1.4. Hâkimlerin Görev Süresine İlişkin Teminat.....	79
2.1.5. Görüşlerini Topluma Açıklayan Hâkimlere Yönelik Disiplin İşlemleri ve Disiplin Prosedürüne İlişkin Teminatlar.....	80
2.2. HÂKİMİN SORUMLULUĞU VE HESAP VEREBİLİRLİĞİ.....	83
2.2.1. Genel Bilgi	83
2.2.2. Hâkimin Basın ile İlişkileri	84
2.2.3. Hâkimin Özel Hayatının Korunması.....	85
2.2.4. Hâkimin Dini veya Siyasi Düşüncelerinin Yargı Görevini Etkilemesi	86
3. YARGITAY YARGI ETİĞİ REFORMU	87
3.1. GENEL BİLGİ	87
3.2. YARGITAY ETİK İLKELERİNİN NİTELİKLERİ.....	88
3.3. YARGITAY ETİK İLKELERİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI	90
4. YARGIDA ŞEFFAFLIK KONUSUNDA GÜNCEL GELİŞMELER	90
4.1. GENEL BİLGİ	90
4.2. YARGININ İLETİŞİM STRATEJİSİ.....	91
4.3. YARGI VE MEDYA İLİŞKİSİ.....	92
4.4. YÜKSEK MAHKEME KARARLARININ KAMUYA AÇILMASI	94
4.5. HALKIN MEMNUNİYETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	94
SONUÇ	95

ETİK VE ŞEFFAFLIK BAĞLAMINDA YARGI YETKİSİNİN GÜNCEL SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. GİRİŞ

Hukukun gerçek anlamda uygulanabilmesinin ön şartı hiç şüphesiz iyi işleyen bir yargı sistemidir. Bangalor Yargı Etiği İlkelerinde belirtildiği üzere, diğer tüm haklarla birlikte insan haklarının korunması, adaletin doğru bir şekilde yönetilmesine ve özellikle de yetkin, bağımsız ve tarafsız bir yargının varlığına bağlıdır. Uluslararası alanda kaydedilen ilerlemelere ve karşılaştırmalı hukuktaki gelişmelere rağmen Avrupa (Bölgesi) İnsan Hakları Sistemi de dâhil olmak üzere yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kaygılar ve tartışmalar küresel ölçekte devam etmektedir.

Günümüzde yargı yetkisinin etkinliği ve işleyişi üzerindeki riskler artmış ve nitelik olarak değişmiştir. Terör olayları, siyasi krizler, toplumsal olaylar, savaşlar, göçler, iç karışıklıklar, ekonomik buhranlar, devrim ve karşı devrimler gibi pek çok siyasi, ekonomik ve sosyal değişim veya sarsıntı, modern hukuk sisteminin sağladığı yüksek adalet standartları üzerinde ciddi riskler oluşturmaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler, klasik ve genel bir sorun olarak varlığını korumaktadır¹.

Antik Yunan’da Sokrates’in yargılanması sırasında dahi karşımıza çıkan popülizm, çağlar boyu etkisini artırarak önemli bir tehdit haline gelmiştir. Özellikle son yıllarda, gelişmiş demokrasilerde de gözlemlenebilen popülist politikalar, demokrasiyi ve insan haklarını tehdit ettiği gibi hukuk devletinin temel ilkelerini de olumsuz şekilde etkilemektedir². Eflatun’un “hükümdarlar bilge veya bilgeler hükümdar olsaydı, kentlerin yüzü ışırdı” sözü ile dile getirdiği gerçek, 2500 yıldır insanlığın çözemediği önemli bir sorun olarak hala önümüzde durmaktadır.

Ayrıca, medyadan gelen baskılar, kamuoyu tepkisi, resmi veya gayri resmi sivil toplum örgütlenmeleri, hâkimlerin dış ve iç bağımsızlığını etkileme potansiyeli taşımaktadır. Baş döndürücü bir hızla gelişen ve değişen dünyada,

1 Saldırım, Mustafa: Yargıtay Etik İlkeleri ve Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Çerçevesinde Yargı Yetkisinin Güncel Sorunlarının Değerlendirilmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Adli Yıl Açılış Semineri, Yargıtay Başkanlığı Sunumu, Strazburg 2018 (Saldırım-Yargı Yetkisi), s.3.

2 World Forum For Democracy, Is Populism a Problem, Programme, Strasbourg, November 2017 (Is Populism a Problem), s.16.

kartellerin ve holdinglerin ya da diğer baskı gruplarının etkileri bazen etik sorunlara neden olabilecek şartları hazırlayabilmektedir³.

Yargıya yönelik olarak yargı dışından gelebilecek klasik tehditler ile yukarıda değindiğim küreselleşmeye bağlı güncel sorunlara ilaveten, hâkimlerin kendi bireysel ve kolektif çıkarlarını koruma isteklerine nasıl direnecekleri de küçümsenmeyecek bir sorundur. Başta insan hakları olmak üzere tüm hakları korumak için inşa edilen yargının nasıl yönetildiğinden emin olmak zorundayız. Tam da bu noktada, yargının ne kadar şeffaf olduğuna ilişkin tartışmalar önemini artırıyor. Zira biliyoruz ki, yargının bağımsızlığının ve etkinliğin teminatı yargının şeffaflığıdır. Yargının şeffaflık düzeyi, aynı zamanda hesap verebilirlik düzeyinin bir göstergesidir. Şeffaflık olmaz ise yargının nasıl çalıştığından emin olamayız ve yargının nasıl çalıştığından emin olamazsak yargıya da güvenemeyiz.

Yukarıda kısaca tanımlanan ve örneklenen bütün bu risklere karşı yargı yetkisinin amacına uygun ve etkin kullanılması konusunda alınması gereken tedbirler nelerdir? Hiç şüphe yok ki sorunun yapısal zorluğu ve karmaşıklığı nedeniyle farklı boyutları da bulunmaktadır. İşte bu çalışma, yargının güncel sorunlarına değinmekte, ardında da yargının etkinliğinin artırılması bakımından Yargıtay’ın gerçekleştirdiği ve dünyadaki adalet politikalarını etkileme potansiyeli de taşıyan reformları anlatmaktadır.

Çalışma girişi izleyen üç ana başlıktan oluşmaktadır. Öncelikle yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin klasik tehditler ile güncel riskler hakkında bilgiler verilerek sorunun ortaya konulmasına çalışılacaktır. Ayrıca, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi (İstanbul Bildirgesi) ile İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirleri (Uygulama Tedbirleri) çerçevesinde bu güncel sorunlar değerlendirilecektir. İkinci olarak, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi standartlarının en iyi uygulama örneği olan “Yargıtay Yargı Etiği Sistemi” hakkında bilgiler verilecektir. Özellikle kolektif etik anlayışına uygun şekilde geliştirilen etik ilkelerin oluşturulması süreci ile Yargı Etiği Danışma Kurulu hakkında açıklamalar yapılacaktır. Üçüncü ve son bölümde ise İstanbul Bildirgesi ile Uygulama Tedbirleri bağlamında “yargıda şeffaflık” kavramı üzerinde durulacaktır. Ayrıca, Yargıtay tarafından gerçekleştirilen en iyi uygulama örnekleri de açıklanacaktır.

3 Saldırım-Yargı Yetkisi, s.3.

2. YARGITAY ETİK İLKELERİ VE İSTANBUL BİLDİRGESİ ÇERÇEVESİNDE YARGI YETKİSİNİN GÜNCEL SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. KUVVETLER AYRILIĞI VE YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Hukuk, bir değerler ve ilkeler sistemidir. Bu değerler ve ilkeler zaman zaman keşişseler dahi birbirinin alternatifi olmayıp, birbirinin tamamlayıcısıdır. Öte yandan dönemsel olarak bazı ilkeler ve değerler daha fazla ön plana çıkabilir ise de böyle bir durum diğerlerinin önemini azaltmaz.

İnsan haklarının, demokrasinin ve hukuk devletinin en önemli güvencelerinden biri, “kuvvetler ayrılığı” ilkesidir. Kuvvetler ayrılığı ilkesine ilişkin görüşlerin izleri çok eski tarihlere dayandırılabilir. Ancak, bu ilkeyi somut bir şekilde ifade eden ilk düşünürün Montesquieu olduğu kabul edilmektedir. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin, her devletin kültürü, gelenekleri ve anayasasına göre farklı biçimleri görünebilir ise de özünde değişmeyen husus, özellikle yargının bağımsız olması ve bu bağımsızlığı koruyacak etkin mekanizmaların bulunmasıdır. Temel hak ve özgürlüklerin korunması, yargının, yürütmeden ve hükümetten ayrı ve bağımsız olmasına bağlıdır. Bu siyasal ve hukuki gerçek Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin 16. maddesinde “Hakların güvence altına alınmadığı ve erkler ayrılığının sağlanmadığı bir toplumda Anayasa da yoktur.” şeklinde ifade edilmiştir. Demokrasi ve hukukun üstünlüğü ile insan hakları, ancak kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulandığı yönetim sistemlerinde gerçek anlamına kavuşabilir. Daha açık bir anlatımla kuvvetler ayrılığı ilkesi, demokrasinin, hukuk devletinin ve insan haklarının en önemli teminatıdır.

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, özünde yargı organının yasama ve yürütme organının müdahalelerine karşı yargı bağımsızlığının korunmasını öngörür. “Yargı bağımsızlığı” tüm çağdaş anayasalarda ya da kanunlarda⁴ yer alan temel bir prensip olduğu gibi ulusal ve uluslararası düzeydeki etik ilkeler arasında da birinci sırada yer alır⁵. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’nın

4 Avrupa (Bölgesi) İnsan Hakları Sistemine göre, yargı bağımsızlığı konusunda yeterli anayasal ve yasal teminatların bulunması, yargı bağımsızlığının temel koşuludur. Bkz. The Rule of Law Checklist, Venice Commission of the Council of Europe, Strasbourg 2016(The Rule of Law Checklist), s.33.

5 Bkz. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, Değer 1; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Etik İlkeleri m.1, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri m.1.

9. maddesinde yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilmiştir. Anayasanın başlangıç bölümünün 4'üncü paragrafında «Kuvvetler ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak anayasa ve kanunlarda bulunduğu» açıklanmıştır. 1982 Anayasa'sının 9'uncu maddesinde, yargı yetkisi ile ilgili düzenlemenin gerekçesi «yargı yetkisi, fert hak ve hürriyetleri sorununun ortaya çıktığı günden beri kabul edildiği üzere bağımsız organlar tarafından, bağımsız mahkemelerce yerine getirilecektir.» şeklinde ifade edilmiştir.

Yargının bağımsızlığı Devlet tarafından güvence altına alınmalı ve anayasada veya kanunlarda düzenlenmelidir. Yargının bağımsızlığını gözetmek ve saygı duymak hükümetin tamamının ve diğer kurumların görevidir⁶. Yargı bağımsızlığına ilişkin anayasal hükümlerin kabul edilmiş olması kendiliğinden bağımsız bir yargı oluşturmaz veya yargının bağımsızlığını sürdürmez. Yargı bağımsızlığı devletin üç organı tarafından da benimsenmeli ve korunmalıdır. Yargı özellikle hâkimlerin mevcut hükümete karşı borçlu olmadığını benimsemelidir⁷.

Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin 1'inci maddesindeki ilkeye göre, “Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön şartı ve adil yargılanmanın temel güvencesidir. Bu nedenle hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını yüceltir ve örnek biçimde temsil eder.”

Etik ilkeler, kural olarak hâkimlerin davranış standartlarını belirlerler ve onlara bu standartlara uyma yükümlülüğü yüklerler. Bununla birlikte, hâkimlerin bazı etik yükümlülüklerini yerine getirebilme potansiyeli, yasama ve yürütme organının etik ilkeler konusunda gerekli özeni göstermesine bağlı olabilir. Nitekim bu durumu dikkate alan Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri ile Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin önsözünde, yargı etiği ilkelerinin “...yasama ve yürütme mensuplarının...yargıyı daha iyi anlamalarına ve yargıya destek olmalarına yardımcı olmak...” şeklinde bir işlevinin bulunduğu belirtilmiştir.

6 Commentary on the Bangalor Principles of Judicial Conduct (Commentary), UNODC Publication, Vienna Austria, s.21.; Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri, m.1.

7 Commentary s.28.

2.1.1. Hâkimlerin Atamaları

Kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığının en temel gereklerinden biri de hâkimlerin seçiminin, atanmalarının ve görevde kalmalarının yürütmenin müdahalesine karşı güvenceli olmasıdır. Hâkimlerin seçim ve kariyerlerine ilişkin kararlar kanunla veya ilgili makamlarca önceden belirlenmiş objektif ölçütlere göre alınmalıdır. Bu tür kararlar alınırken liyakat esası geçerli olmalı ve bu bağlamda, davaları insan onuruna saygı çerçevesinde kanunları uygulamak suretiyle karara bağlamak için gereken ehliyet, nitelik ve beceriler göz önünde bulundurulmalıdır⁸. AİHM, AİHS'nin 6'ncı maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkı çerçevesinde bu konuyu değerlendirmektedir⁹. Yargının devletin diğer organlarından “bağımsız” olduğunun kabul edilebilmesi için genellikle, diğer şartlara ek olarak, üyelerinin atanma şekli, görev süreleri, hizmet şartları, dış baskılara karşı garantilerin varlığı ve mahkemenin bağımsız bir görüntü sergileyip sergilememesi konuları dikkate alınır¹⁰.

İstanbul Bildirgesinin 13'üncü ilkesine göre, “Hâkimlerin atanma prosedürü şeffaf olmalıdır.” Bu ilkeye ilişkin açıklama şu şekildedir:

“Adayların yargı görevine seçilme şartlarının şeffaf olması gerektiği hakkında genel mutabakat vardır. Bu süreçte şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak amacıyla yüksek yargı görevine aday olan kişilerde aranan nitelikler dâhil olmak üzere, atama ve seçim kriterleri herkesin erişimine açık olmalıdır. Yargıdaki tüm boş kadrolar, atama için uygun adayların başvuru yapabilmesini veya aday gösterilebilmesini sağlayacak biçimde duyurulmalıdır. Bu durum, yargıda liyakate dayalı atama ve yükselme usullerinin, mümkün olduğunca toplumun bütününe yansıtan ve kapsayan bir aday kitlesine açık olmasını sağlar. Boş kadroların ve bu kadrolar için aday listelerinin yayınlanması ayrıca, halkın atama sürecini denetlemesine de imkân tanır.

Hâkimlerin göreve getirilmesinde uygulanan çeşitli yöntemler olsa da yargı bağımsızlığının korunması için hâkim atama ve yükselmelerinin yasama veya yürütme erki tarafından değil, yüksek yargıya atamalarda Devlet Başkanı'nın resmi onayı ile birlikte, Yargı Kurulu gibi bağımsız bir

8 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/REC (2010)12 Sayılı Tavsiye Kararı (CM/REC (2010)12), m.44.

9 AİHM, hâkimlerinin görev sürelerinin yürütmenin takdirine bırakılamayacağına karar vermiştir.(Bkz. AİHM, . In *Gurov v. Moldova*, no. 36455/02, §§ 34-38, 11 July 2006)

10 Commentary s.29.

organ tarafından yapılmasının zorunlu olduğu yönünde, çağdaş uluslararası ve bölgesel inisiyatiflerde oybirliğı halinde mutabakat vardır. Kurulun yargı mensubu üyeleri ve yargı mensubu olmayan üyeleri, yargı görevine layık adayların seçilmesinde uygun biçimde tanımlanmış roller oynamalıdır. Yargı Kurulunun hâkim olmayan üyeleri, uygun bir atama mekanizmasıyla, saygınlığı ve deneyimi herkes tarafından kabul edilen önde gelen hukukçular veya yurttaşlar arasından seçilebilir.

Kurulun karma yapısı, kendi çıkarını gözetme, kendini koruma ve kayırmacılık algılarını önlere ve toplumda mevcut farklı bakış açılarını yansıtır, böylece yargı için ilave meşruiyet kaynağı oluşturur.”

Uygulama Tedbirlerinin 13’üncü maddesi de İstanbul Bildirgesinde öngörülen hükümlere açıklık getirmektedir. Bu maddeye göre, “Bağımsız ve tarafsız hâkimlerin seçim prosedürleri, halkın adalet yönetimine güvenmesi ve bu güvenin sürdürülmesi için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu çerçevede alınması gereken önlemler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Yargı görevlerine başvuru ve/veya aday göstermeleri almak ve incelemek için geniş mesleki ve sivil toplum temsiline dayanan bağımsız bir organ oluşturmalıdır.
2. Yüksek yargı dâhil olmak üzere yargıdaki tüm boş kadrolar için ilan yapılmasını; bu ilanlarda adayların taşınması gereken nitelikler belirtilmesini zorunlu kılmalıdır.
3. Yargı görevlerindeki boş kadroların ve bu kadrolara aday olanların listesinin yayınlanmasını zorunlu kılmalıdır.
4. Yargı görevlerine atama veya atama için aday göstermekten sorumlu organın bu adaylar ile mülakat yaptığı zamanda halkın ve basının izlemesine imkân tanıyan usuller tesis etmelidir.
5. Toplumdaki çeşitliliğı yansıtan, liyakate dayalı işe alım ve yükselme süreci tesis etmelidir.
6. Hâkimlerin düzenli rotasyon veya acil durum nedeniyle yer değiştirmelerini düzenleyen usuller tesis etmelidir.

Hâkimlik ve özellikle yüksek mahkeme üyeliğı gibi üst veya kritik görevler söz konusu olduğunda toplumun kimin, neden, hangi özelliklerinden dolayı o göreve atandığını veya seçildiğini bilmeye hakkı vardır. Oluşturulacak

şeffaf süreçler, atama veya seçimi yapan makamların da topluma karşı hesap verebilirliğini sağlar.

2.1.2. Yargıya Yönelik Baskı ve Tehdit Girişimleri

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yargı bağımsızlığının dört unsurunu vurgulamaktadır. Bunlar; hâkimlerin atanma yöntemi, görev süresi, bütçe konuları da dâhil olmak üzere dış baskılara karşı güvenceler, yargının bağımsız ve tarafsız görünüp görünmemesidir¹¹.

AİHM, devam etmekte olan adli işlemler veya yargılamalar ile ilgili olarak yürütmenin müdahalede bulunmasının yargının saygınlığını azaltabileceğine ve bu durumun adil yargılama ile sağlanan güvenceleri zayıflatabileceğine hükmetmiştir. Hükümetin üst düzey siyasi kişiliklerinin devam eden davalara ilişkin beyanları, haklı gerekçeleri olsa bile belli bir yönde karar vermeleri için mahkemelere çağrıda bulunmaları, adil yargılanma hakkını güvence altına alan AİHS’in 6’ncı maddesindeki “bağımsız ve tarafsız mahkeme” fikriyle bağdaşmamaktadır¹².

AİHM, üst düzey siyasi kişilerin beyanlarının mahkemeyi etkilediğine yönelik somut bir delil olmasa dahi “tarafsızlık görüntüsünün” çok önemli olduğuna ve söz konusu beyanlar ile “tarafsızlık görüntüsünün” adil yargılanma hakkını ihlal edebileceğine hükmetmiştir¹³. Bu konu yargı etiği bakımından da büyük önem taşımaktadır. Nitekim Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin 1.5 maddesine göre, “Hâkim, yasama ve yürütme erkleriyle uygunsuz ilişkilerden ve bu organların etkisinden uzaktır; aynı zamanda, makul bir kişinin gözünde, bu türden ilişki ve etkilerden uzak olduğunu gösterir.” Bu konu sadece hâkimler bakımından değil, yargı personeli bakımından da çok önemlidir. Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkelerinin Başlangıç kısmında “Halkın yargı sistemine güveni, adaletin dağıtılmasında görevi olan tüm yargı personelinin dürüst olarak algılanmasına bağlıdır.” hükmüne yer verilmiştir.

Yargıya yönelik baskı ve tehdit girişimleri konusunda Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde detaylı düzenlemeler bulunmaktadır: 1.1’e göre, “Hâkim,

11 The Rule of Law Checklist, s.35.(See in particular ECtHR Campbell and Fell v. the United Kingdom, 28 June 2014, 7819/77 and 7878/77, § 78).

12 *Sovtransavto Holding v. Ukraine*, no. 48553/99, ECHR 2002 VII; *Kinsky v. the Czech Republic*, no. 42856/06, 9 February 2012.

13 In *Ivanovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, no. 29908/11, 21 January 2016,

önündeki bir davaya ilişkin olarak, yargı görevinin uygun biçimde ifası dışında ortaya çıkabilecek, kararı etkilemeye yönelik her türlü girişimi reddeder.” Böyle bir davranışla karşı karşıya kalan bir hâkimin izleyeceği prosedürün ne olması gerektiği tartışılabilir. Bazı hallerde böylesine bir girişimden hâkimin etkilenmemiş olması tek başına yeterli kabul edilemez. Yapılan müdahalenin bağımsızlık ve tarafsızlık görüntüsü üzerinde oluşturacağı risklerin de giderilmesi gerekir. Bu durumda, konunun mahkeme yönetimine bildirilmesi ve mahkeme yönetimince ilgili yürütme (veya yasama) temsilcisine yapılan girişimin uygunsuzluğunun iletilmesi, aynı davranışın gelecekte tekrar etmemesi açısından yararlı olabilir.

2.1.3. Adli İşlemlerde Yargının Otoritesinin Korunması: Yürütmenin Devam Eden Adli Süreçlere İlişkin Yorum Yapması

Yürütme ve yasama organları, hâkimlerin kararları hakkında yorumda bulunmaları durumunda, yargının bağımsızlığını zedeleyecek veya kamuoyunun yargıya olan güvenini sarsacak herhangi bir eleştiride bulunmaktan kaçınmalıdır. Ayrıca söz konusu organlar, temyize başvurma niyetinde olduklarını belirtmek dışında, hâkimlerin kararlarına uymak istedikleri konusunda şüpheye düşülmesine yol açacak eylemlerde bulunmamalıdır¹⁴.

AİHM, masumiyet karinesinin ihlalini, AİHS’nin m.6/2 hükmü uyarınca adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmektedir. Bir şüphelinin mahkemeye çıkmadan bir gün önce içişleri bakanı tarafından düzenlenen basın toplantısında suçlu olarak tanıtılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir¹⁵. AİHM, masumiyet karinesinin sadece hâkimin sözleriyle ihlal edilmeyeceğini, içişleri bakanı, parlamento başkanı, savcılar ve polis şefleri gibi diğer kamu görevlileri tarafından da ihlal edilebileceğine hükmetmiştir.

Günümüzde gelişen iletişim imkânları, özellikle internet ve sosyal medyanın etkisinin artması, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı üzerinde ciddi riskler doğurmaktadır. Dolayısıyla ilgili kişi veya kuruluşların daha dikkatli ve hassas davranması bir zorunluluk haline gelmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkelerinde ise konu

14 CM/REC (2010)12, m.18.

15 AİHM, *Toni Kostadinov v. Bulgaria*, no. 37124/10, 27 Ocak 2015.

açıkça düzenlenmiş ve “Cumhuriyet savcılarının masumiyet karinesine ve lekelenmeme hakkına saygı göstermeleri” bir etik kural olarak kabul edilmiştir (m.4.2).

Ayrıca Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin, 2.4, 2.5, 2.6 maddelerinde de konuyla ilgili olası riskleri azaltmak amacıyla bazı etik kurallara yer verilmiştir.

2.1.4. Hâkimlerin Görev Süresine İlişkin Teminat

Hâkimlik teminatı ve azledilememe, hâkimlerin bağımsızlığının kilit unsurlarıdır. Hâkimler, zorunlu emeklilik yaşı mevcut ise bu yaşa kadar hâkimlik teminatına sahip olmalıdır¹⁶. Sınırlı bir süre için ya da yenilenen sürelerle atanma, hâkimleri atamayı yapan ya da görev sürelerini yenileyen otoriteye karşı bağımlı kılar¹⁷. AİHM’e göre, hâkimlik teminatının önemli bir unsuru da bir hâkimin görev süresinin kanunda öngörülen tarihten önce yürütme veya yasama organı tarafından keyfi şekilde sona erdirilmemesidir. Haklı olmayan gerekçelerle hâkimlerin görev süresinin sona erdirilmesi AİHS’ne uygun değildir. Yapılan reformlara ilişkin eleştiriler nedeniyle bir yüksek mahkeme başkanının görevinin kanunla sona erdirildiğine ilişkin iddiaların ciddiyle araştırılması gerektiğine ve böyle bir durumun mevcut olması halinde AİHS’in 6 ve 10’uncu maddelerinin ihlal edilmiş sayılacağına karar verilmiştir¹⁸.

Çağdaş hukuk sistemlerinde hâkimlik teminatı genel olarak yargı bağımsızlığı başlığı altında anayasal güvence altına alınmaktadır. Bunun birlikte, hâkimlik teminatının anayasada ve kanunlarda kabul edilmesinin tek başına yeterli bir güvence oluşturmadığı, AİHM kararlarında açıkça ifade edilmiştir¹⁹. Hâkimlerin görev süresi, bağımsızlığı, ücretleri, hizmet şartları, emeklilik şartları ve emeklilik yaşı kanunen güvence altına alınmalıdır. Hâkimler ister atanmış, ister seçilmiş olsun, zorunlu emeklilik yaşına veya varsa görev süresinin dolmasına kadar kadrolu olmalıdır²⁰.

16 CM/REC (2010)12, m.49.

17 The Rule of Law Checklist, s.35, p.76.

18 *Baka v. Hungary* [GC], no. 20261/12, ECHR 2016.

19 *Baka v. Hungary* [GC], no. 20261/12, ECHR 2016.; Kudeshkina/Rusya.

20 Commentary s. 12.

2.1.5. Görüşlerini Topluma Açıklayan Hâkimlere Yönelik Disiplin İşlemleri ve Disiplin Prosedürüne İlişkin Teminatlar

AİHM, hâkimlerin de diğer insanlar gibi ifade özgürlüğü hakkından yararlanabileceğine karar vermiştir. Özellikle, adalet yönetimine veya yargının işleyişine ilişkin konularda hâkimin ifade özgürlüğünü kullanabilmesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Böyle bir durumda hâkimlere yaptırım uygulanması, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının savunulması konusunda caydırıcı etkiye neden olabilir.

AİHM, Liechtenstein Prensi'nin, anayasa mahkemesinin yetkilerine ilişkin halka açık eleştirilerinden dolayı, idare mahkemesi başkanının yeniden göreve atanmaması şeklindeki mektubunun, hâkimin ifade özgürlüğünü (AİHS m.10) ihlal ettiğine hükmetmiştir²¹. AİHM'e göre, görevden alınması üzerine hâkimin medyaya açıklamalarda bulunmasını ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmek gerekir. Disiplin işlemi yapılması halinde, belli usuli teminatlar da bulunmalıdır. Uygulanan orantısız disiplin cezaları, hâkimlerin yargının etkinliğine ilişkin kamusal tartışmalara katılmaktan kaçınmaları sonucunu doğurur ve caydırıcı etki yapar²².

İstanbul Bildirgesinde hâkime önemli usuli teminatlar sağlanması öngörülmüştür. Bildirgenin 15'inci ilkesine göre, "Hâkimlerin disiplin prosedürü şeffaf olmalıdır." İstanbul Bildirgesinin Uygulama Tedbirlerinin 15'inci maddesindeki hükümler aşağıdadır:

"Kapalı veya şeffaflıktan yoksun yargı disiplini işlemleri, halkın yargının dürüstlüğüne güvenini sarstığından, yargı:

1. Disiplin yaptırımlarına konu olabilecek davranışları tanımlamalıdır.
2. Hâkim aleyhine görevi nedeniyle şikâyetleri iletmek üzere usul oluşturmalı ve kamuya duyurmalıdır.
3. Hâkim hakkında görevi nedeniyle şikâyetleri almak, incelemek ve gerektiğinde bağımsız disiplin organına sevk dâhil uygun işlemi yapmak üzere, meslek mensubu olmayanların da temsil edildiği bağımsız bir soruşturma organı oluşturmalıdır.

21 In *Wille v. Liechtenstein* [GC], no. 28396/95, § 70, ECHR 1999-VII.

22 *Kudeshkina v. Russia*, no. 29492/05, 26 Şubat 2009

4. Hâkimleri görevden alma yetkisine sahip, meslek mensubu olmayanların da temsil edildiği bağımsız bir disiplin organı kurulmalıdır. Görevden alınması söz konusu olan hâkim, anılan organ önünde, yasal temsil, kabul edilmiş yargı etiği standartlarına göre yapılmış soruşturma ve bu soruşturmanın hızlıca sonuçlandırılması dâhil olmak üzere tam savunma hakkına sahip olmalıdır. Görevden alma kararı verildiğinde ise uygun mahkemeye veya divana temyiz etme hakkına sahip olmalıdır.
5. Şikâyet edenin, soruşturmanın gidişatı hakkında bilgilendirilmesini sağlayan usuller tesis etmelidir.
6. Bir disiplin işleminde, hâkim aleyhine yaptırımla sonuçlanan kesinleşmiş kararın yayınlanmasını veya sair şekilde kamuya duyurulmasını sağlamalıdır.”

Hâkimin toplumsal tartışmalara katılma boyutu tanımlanırken, iki faktör dikkate alınmalıdır. Birincisi, hâkimin ilgili tartışmaya katılımının tarafsızlığını makul olarak etkileyip etkilemeyecek olmasıdır. İkincisi, bu katılımın gereksiz bir biçimde hâkimi siyasal saldırılara maruz bırakıp bırakmayacağı veya yargı makamının itibarı ile uyumsuz olup olmayacağıdır. Her iki durumda da hâkim söz konusu tartışmalara girmekten kaçınmalıdır²³. Hâkim uygun olmayan bir biçimde kamusal tartışmalarda yer almamalıdır. Bunun sebebi açıktır. Hâkim olmanın temelinde anlaşmazlık taraflarını objektif ve adli açıdan değerlendirmek yer alır. Halkın hâkimi bağımsız, tarafsız, ön yargısız, açık görüşlü ve adil olarak görmesi de aynı derecede önemlidir. Hâkim siyaset arenasına girer ve kamusal tartışmalara katılırsa - tartışmalı konularda görüş beyan etme, toplumda öne çıkan figürlerle tartışmaya girme, hükümeti halka açık biçimde eleştirme - mahkemede hâkim olarak görev aldığı anda adil davrandığı kabul edilmeyecektir²⁴. Ancak, hâkim adalet yönetimine, yargının etkinliğine ve bağımsızlığına ilişkin konularda konuşabilir²⁵ ve kanunları eleştirebilir²⁶.

Hâkimlerin eylemlerine, disiplin kurallarından ayrı olan deontolojik ilkeler rehberlik eder. Bunlar doğrudan hâkimler tarafından hazırlanmalı ve

23 Commentary, s.89, p.134.

24 Commentary, s.89, p.136.

25 Commentary, s.90, p.138.

26 Commentary, s.90, p.139.

onların eğitimlerine dâhil edilmelidir²⁷. Yargıtay Yargı Etiği İlkelerine göre, hâkimin adalet sistemine veya yargının etkinliğine yönelik olarak görüşlerini açıklamasına bir engel bulunmamaktadır. Aksine, sosyal medya dâhil olmak üzere genel itibarıyla hâkimin ifade özgürlüğü korunmuştur. Getirilen sınırlamalar, daha çok hâkimin tarafsızlığını korumaya yönelik temel ilkelerdir.

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, hâkimin görüşlerini toplumla paylaşmasına ilişkin aşağıdaki kurallara yer vermiştir:

4.6 Hâkim, siyasi niteliğe bürünmüş, çekişmeli tartışmalara aleni olarak katılmaktan ve görüş bildirmekten kaçınır.

4.7 Hâkim, sosyal medya kullanırken öz denetim yapmak suretiyle siyasi, etnik, mezhepçi, cinsiyetçi ve benzeri paylaşım yapmaz.

4.14.1 Hukuki konularda yazılar yazabilir, konferans ve ders verebilir ya da diğer etkinliklere katılabilir.

4.14.2 Hukuki konularla ilgili olarak kamu kurumları, özel kuruluşlar ile görüşebilir ve açık oturumlara katılabilir.

4.18 Hâkim esas olarak verdiği hüküm ile konuşur. Kendisinin veya meslektaşlarının kararlarını görev gereği olmadıkça etki altında bırakacak şekilde eleştirmez, bu tarz eleştirenler ile iletişime girmez, yetkili olmadığı sürece medyada çıkan bu nitelikteki haber ve yorumlar hakkında açıklamada bulunmaz.”

İfade özgürlüğünün gerçek anlamda uygulanabilmesi için örgütlenme özgürlüğünün de tanınmasının ve korunmasının önemi büyüktür. Bu amaçla Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde hâkimlerin örgütlenme özgürlüğü aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

4.14.4 Hâkim, makamını ve mesleki onurunu zedelememesi ve görevine engel olmaması kaydıyla sivil toplum faaliyetlerine katılabilir.

4.17 Hâkim, mesleki örgütleri kurabilir, üye olabilir veya mevzuata aykırı olmamak kaydıyla hâkimlerin çıkarlarını temsil eden diğer örgütlere katılabilir.”

27 Bkz. Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi (CCJE 2010)3, Hâkimlerin Magna Cartası (Temel İlkeler), “Etik ve sorumluluk” başlıklı m. 18.

2.2. HÂKİMİN SORUMLULUĞU VE HESAP VEREBİLİRLİĞİ

2.2.1. Genel Bilgi

Hâkimin bağımsızlığının²⁸ ve teminatının sağlanması hukuk devleti ilkesinin (AY m.2) bir gereğidir. Bu amaçla birtakım hukuki güvenceler ile birlikte özel düzenlemeler çağdaş hukuk sistemlerinde yer almaktadır. Hâkimlere tanınan bu ayrıcalıklar onların yaptığı işte objektif ve akılcı davranmaları içindir. Bunda hâkimden ziyade kamunun menfaati vardır. Yargı adil olduğu sürece devlet ve vatandaşlar ile diğer kişiler kendilerini güvende hisseder. Hâkim teminatının amacı, onların her türlü maddi veya manevi korkudan ve baskıdan uzak bir ortamda adil kararlar vermesini gerçekleştirmektir²⁹. Ancak, hâkimin yargılama faaliyetini keyfi veya sorumsuz bir şekilde yapması hâlinde, kusurlu davranışlarından sorumlu tutulması da gerekir. Aksi hâlde bireylerin hukuki güvenlikleri tehlikeye düşer, korunmak istenen hukuk devleti ilkesi, insan hakları ve özellikle adil yargılanma hakkı (AİHS m.6) ihlal edilmiş olur. Hâkime sağlanan teminatlar, onların şahıslarına tanınmış imtiyazlar olmayıp, nihai olarak kamunun hukuki güvenliğini koruma ve adaleti sağlama düşüncesiyle düzenlenmiştir³⁰. Ayrıca, kişilerin canlarını, mallarını, şeref ve haysiyetlerini kasten ya da ağır meslek hataları ile ihlal eden hâkimlerin ceza ve disiplin sorumluluğunu kabul edip, hukuki (mali) sorumluluğunu kabul etmemek de çelişki olurdu³¹.

Halkın yargı sistemine ve hâkimlerin ahlaki otoritesi ve dürüstlüğüne duyduğu güven, çağdaş demokratik toplumdaki en önemli şeydir. Bu bakımdan, yargı mensupları denetime açık olmalı ve şeffaflık, dürüstlük ve hesap verebilirliğin muhafaza edilmesi yöntemi olarak kendilerini kontrol ve dengeleme mekanizmalarına tabi kılmalıdır. Özellikle yüksek mahkeme üyeleri, en yüksek etik ve dürüstlük standartlarına sahip olmalı, kurum içi şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamalıdır. Yargı etiği ilkelerinin uygulamaya

28 Öğretide hâkimin “bağımsızlığı” ile birlikte “tarafsızlığı”na da vurgu yapılmakta, bağımsızlığın tek başına tarafsızlığı sağlamaya yeterli olmadığı, hukuk devleti ve adil yargılanma hakkı ilkeleri nedeniyle tarafsızlığın anayasal bir dayanağının da bulunduğu belirtilmektedir. Bkz. Centel, N.: Hâkimin Tarafsızlığı, İstanbul 1996, s.28 vd. ; Fendoğlu, H.T.: Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Ankara 2010, s.161 vd.

29 Özer, A.: Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Teminatı, Ankara 2009, s.22,23.

30 Saldırım, M.: Hâkimin Hukuki Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay Büyük Genel Kurulu ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları, Ankara 2014, s.7.

31 Aydıralp, S.: Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu, Ankara 1997, s.98.

konulması kritik önem taşır ve tüm yargı görevlilerinin etik davranış ve profesyonel standartlar ile bunlara uymamanın sonuçları hakkında bilinçlendirilmesi için etik eğitimi almaları zorunludur.

2.2.2. Hâkimin Basın ile İlişkileri

AİHM, yargı sistemine ve hâkimlere yönelik eleştiriler söz konusu olduğunda, ifade özgürlüğünü geniş yorumlayarak, ifade özgürlüğüne yönelik sınırlamaların demokratik bir toplumda gerekli olmadığına hükmetmektedir. Yargının otoritesini korumak veya adalete ilişkin meşru eleştirileri sınırlamak amacıyla ifade özgürlüğü kısıtlanmamalıdır³².

Yargıtay Etik İlkelerinde de hâkimlere yönelik eleştirilerin ifade özgürlüğü kapsamında hoşgörü ile karşılanması gerektiğine ilişkin aşağıdaki hükümlere yer verilmiştir:

“4.15. Hâkim esas olarak verdiği hüküm ile konuşur. Kendisinin veya meslektaşlarının kararlarını görev gereği olmadıkça etki altında bırakacak şekilde eleştirmez, bu tarz eleştirenler ile iletişime girmez, yetkili olmadığı sürece medyada çıkan bu nitelikteki haber ve yorumlar hakkında açıklamada bulunmaz. -4.19. Hâkim, zorunlu olmadıkça yargı görevinin ifasına yönelik meşru eleştirileri sınırlamak için idari, cezai ve hukuki yaptırımlara başvurmadan genel olarak kaçınır³³.”

Ancak, bazı hallerde hâkimin saygınlığının ve yargının otoritesinin korunması amacıyla cezai ve hukuki yaptırımlar uygulanabilir. AİHM, bir avukatın davaya bakmakta olan hâkime ilişkin iftira niteliğindeki şikâyet dilekçesi vermesi nedeniyle para cezasına ve tazminata mahkum edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal etmediğine karar vermiştir³⁴. Bir başka olayda AİHM, davada yapılan hukuki hatalar olsa bile, o şehirde görev yapan tüm hâkim ve savcıların aşağılanması ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir³⁵. Hâkimin yeterliliğini sorgulamak, küçültücü ifadeler kullanmak, hâkime yönelik yalan beyanda

32 *De Haes and Gijssels v. Belgium*, 24 February 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I and *Morice v. France* [GC], no. 29369/10, ECHR (2015). ; In *Morice v. France* [GC], no. 29369/10, ECHR 2015,

33 AİHM de bu konuda çeşitli kararlar vermiştir. Bkz., *De Haes and Gijssels v. Belgium*; *Obukhova v. Russia*, no. 34736/03, 8 January 2009,

34 In *Peruzzi v. Italy*, no. 39294/09, 30 June 2015

35 In *Wingerter v. Germany* (dec.), 43718/98, 21/03/2002.

bulunmak veya gerçeği kasıtlı olarak çarpıtmak ifade özgürlüğü kapsamında korunmamaktadır. Hâkimin kişiliğine ya da genel niteliklerine yönelik kişisel bir saldırı niteliğinde olmayıp, onun bir davada nasıl davrandığına ya da performansına ilişkin beyanlar ise ifade özgürlüğü kapsamındadır³⁶.

2.2.3. Hâkimin Özel Hayatının Korunması

Her insan gibi hâkimin de özel hayatı vardır ve herkes buna saygı göstermelidir. Dolayısıyla Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde de bu temel anlayış korunmuş olup, ilgili hükümler şunlardır:

“4.14 Hâkimin içinde yaşadığı toplumdan kendisini tamamen soyutlaması mümkün olmadığı gibi yararlı da değildir. Adaletin tesisi için toplumu tanımak vazgeçilmez bir unsur olduğundan, hâkim, yargı görevlerini olumsuz şekilde etkilememek şartıyla, aşağıdakileri yapabilir:

4.14.1 Hukuki konularda yazılar yazabilir, konferans ve ders verebilir ya da diğer etkinliklere katılabilir.

4.14.2 Hukuki konularla ilgili olarak kamu kurumları, özel kuruluşlar ile görüşebilir ve açık oturumlara katılabilir.

4.14.3 Hâkim, tarafsızlık ve siyasi yansızlığı ile çelişmemek ve böyle bir izlenim oluşturmamak kaydıyla resmi organ, komisyon ve sair kurullarda üye olarak görev alabilir.

4.14.4 Hâkim, makamını ve mesleki onurunu zedelememesi ve görevine engel olmaması kaydıyla sivil toplum faaliyetlerine katılabilir.”

Bununla birlikte, hâkimin uymakla yükümlü olduğu mesleki davranışlar nedeniyle özel hayatında birtakım sınırlamalar olabilir. Özel hayat, yargının kurumsal imajını ve itibarını sarsmamalıdır. Bu konu, Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin 2.6 maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

“Hâkim, önündeki veya önüne gelmesi muhtemel bir dava hakkında, bilerek ve isteyerek, yargılama aşamasının sonuçlarını veya sürecin açık biçimde adil olma niteliğini makul ölçüler çerçevesinde etkileyecek veya zayıflatacak aleni veya zımni herhangi bir yorumda bulunmaz.” Burada ifade edilen aleni veya zımni yorumların masumiyet karinesi ve lekelenmeme

36 In *Radobuljac v. Croatia*, no. 51000/11, 28 June 2016

hakkını da kapsayacağı şüphesizdir³⁷. Ayrıca, ilkelerin 2.4 ve 2.5 maddelerinde de özel hükümler bulunmaktadır. Madde 2.4’e göre, “Hâkim, mahkemede ve mahkeme dışında, yargı ve hâkim tarafsızlığı açısından kamuoyu, yargı mensupları ve dava taraflarının güvenini sağlayacak ve artıracak davranışlar sergiler.” Madde 2.5’te, “Hâkim, davaların duruşma, karar, temyiz veya diğer işlem aşamalarında, kendisini yargılamadan zorunlu olarak el çektirecek olayları makul ölçüler çerçevesinde asgariye indirecek şekilde hareket eder, kendisinin ve ailesinin kişisel veya ekonomik faaliyetlerini bu doğrultuda düzenler” hükmü bulunmaktadır.

2.2.4. Hâkimin Dini veya Siyasi Düşüncelerinin Yargı Görevini Etkilemesi

AİHM’e göre, hâkimlerin dini görüşlerinin tarafsız yargı görevi rolünü üstlenmelerine izin verilemez. Bir hâkim, hukuk devleti ilkesi ile korunan devlet çıkarlarına zarar verilmesi için kiliseyi teşvik edemez. Böyle bir durum hâkimin mesleğe uygunluğunun soruşturulmasını gerektirir ve yargının tarafsızlığı konusunda soru işaretlerine neden olur³⁸.

Hâkimlerin de diğer bireyler gibi din ve vicdan özgürlükleri bulunmakta olup, siyasi görüşleri de olabilir. Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde de bu temel prensip korunmakla birlikte, yargının saygınlığının ve tarafsızlığının korunmasına yönelik olarak “Mesleğe Yaraşırılık” başlığı altında aşağıdaki hükümlere yer verilmiştir:

“4.5 Hâkim, ifade, inanç, dernek kurma ve toplanma özgürlüğünü kullanırken, yargı görevinin onurunu, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak şekilde davranır.

4.6 Hâkim, siyasi niteliğe bürünmüş, çekişmeli tartışmalara aleni olarak katılmaktan ve görüş bildirmekten kaçınır.

4.7 Hâkim, sosyal medya kullanırken öz denetim yapmak suretiyle siyasi, etnik, mezhepçi, cinsiyetçi ve benzeri paylaşım yapmaz.

Bu konunun eşitlik ilkesi bakımından da önemi bulunmaktadır. Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin “Eşitlik İlkesi” başlığı altında aşağıdaki hükme yer verilmiştir:

37 In *Lavents v. Latvia*, no. 58442/00, §§ 118 and 119, 28 Kasım 2002.

38 In *Pitkevich v. Russia* (dec.), no. 47936/99, 8 Şubat 2001.

“5.1 Hâkim, görevini yerine getirirken toplumdaki ırk, renk, siyasi görüş, cinsiyet, din, vicdan, inanç, kültür, giyim, dil, doğum yeri, etnik veya sosyal köken, engellilik, yaş, medeni hal, cinsel yönelim, sosyal veya ekonomik durum farklılıkları ve benzeri diğer çeşitli kaynaklardan doğan, davaya mesnet olmayan farklılıkları bilir, anlar ve bu farklılıkların kararını etkilemesine izin vermez.”

3. YARGITAY YARGI ETİĞİ REFORMU

3.1. GENEL BİLGİ

Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin önsözünde, “Yargı etiğinde yüksek standartların teşvik ve muhafaza edilmesine yönelik temel sorumluluğun her bir ülkedeki yargı organına ait olduğu” belirtilmiştir. Özellikle, yüksek mahkemelerin adalet politikalarının oluşturulmasına aktif katkı sağlaması ve halkın yargıya olan güvenini yükseltmesi gibi sorumlulukları da bulunmaktadır. Yargıtay tarafından etik ilkelerin geliştirilmesi ve uygun mekanizmalarla birlikte uygulanarak halk tarafından bilinebilir ve görünebilir olması, adalet sistemine yapılan önemli bir katkıdır.

“Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi” kapsamında 2017 yılında kabul edilen Yargıtay Etik İlkelerinin en önemli özelliği, oldukça geniş ve demokratik bir katılım ile şeffaf süreçler sonucunda hazırlanmış olmasıdır. Diğer bir özellik ise Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) değerlendirme kriterlerini karşılayan bir metin olmasıdır. Kolektif etik anlayışı ile hazırlanan Yargıtay Etik İlkeleri; “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri”, “Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri” ve “Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri”³⁹ olmak üzere üç ayrı kitaptan oluşmaktadır. Yargıtay Etik İlkelerinde, yargı yetkisinin kullanılması sırasında karşılaşılan risklere karşı bireysel veya toplu olarak nasıl hareket edileceğine ilişkin rehber ilke ve kurallar bulunmaktadır. Bu özellikleriyle Yargıtay Etik İlkeleri, sadece hâkimler için değil, Cumhuriyet savcıları ve yargı personeli bakımından da çağdaş ve etkili çözümler gösteren bir kılavuz niteliğindedir. Ayrıca etik ilkeler; tasarım, kapsam ve içerik olarak, sadece yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin konuları düzenlememekte, genel itibarıyla yargı sisteminin işleyişi hakkında davranış kurallarını da içermektedir.

39 <https://www.yargitay.gov.tr/sayfa/etik-ilkeler/1139>

3.2.YARGITAY ETİK İLKELERİNİN NİTELİKLERİ

Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, geliştirilme aşamasında ve kabul edilme aşamasında izlenen yöntemler ile içerik bakımından, bu konuda Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi'nin en yüksek standartlarını temsil etmektedir. Yargıtay Etik İlkeleri'nin öne çıkan nitelikleri şunlardır:

a) Dikey ve yatay kolektiflik: Etik ilkeler, hâkimler, Cumhuriyet savcılarını ve personel için ayrı ayrı, fakat eş zamanlı olarak hazırlanmış olup, birbirleri arasında değerler, kavramlar ve terminoloji bakımından bir uyum vardır. Bu şekilde etik ilkeler, Yargıtay'da görev yapan herkesin dâhil olduğu bir kolektif anlayışı ifade eder. Bunun yanından, etik ilkelerin geliştirilme sürecinde her meslek grubunun geniş katılımı sağlanmış olduğu için yatay anlamda da bir kolektiflik sağlanmıştır.

b) Şeffaflık ve hesap verebilirlik: Yargıtay Etik İlkeleri'nin oluşturulma ve geliştirme süreçlerine ilişkin tüm aşamalardaki taslaklar ve bilimsel toplantılar, kitap olarak yayımlanmış ve ayrıca Yargıtay'ın kurumsal internet sayfasında kamunun erişimine açılmıştır. Ayrıca, etik ilkelerin taslakları kabul aşamasından önce 90'dan fazla kurum ve kuruluşa gönderilerek görüşleri alınmış, değerlendirilmiş, değerlendirme sonuçları da kitap olarak basılmış ve kurumun internet sitesinde yayınlanmıştır. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri ile oluşturulan “Yargı Etiği Danışma Kurulu”na kurum dışından bir akademisyenin de üye olması şeffaflık bakımından önemli bir açılamdır. Bu şekilde hem kurum içi hem de kurum dışı şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanmıştır.

c) Cinsiyet eşitliği: Etik ilkeler geliştirilirken cinsiyet eşitliği de dikkate alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinde yer alan m.4.7'e göre, “Hâkim, sosyal medya kullanırken öz denetim yapmak suretiyle siyasi, etnik, mezhepçi, cinsiyetçi ve benzeri paylaşım yapmaz”, Madde 5.1'de ise, “Hâkim, görevini yerine getirirken toplumdaki ırk, renk, siyasi görüş, *cinsiyet*, din, vicdan, inanç, kültür, giyim, dil, doğum yeri, etnik veya sosyal köken, engellilik, yaş, medeni hal, cinsel yönelim, sosyal veya ekonomik durum farklılıkları ve benzeri diğer çeşitli kaynaklardan doğan, davaya mesnet olmayan farklılıkları bilir, anlar ve bu farklılıkların kararını etkilemesine izin vermez.”, hükmü bulunmaktadır. Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri'nde yer alan “1.10 Makul bir kişinin gözüyle cinsel taciz olarak algılanabilecek söz veya davranışlardan kaçınır ve denetimi altındaki kişilerin de bu şekilde davranmasına izin vermezler” maddesi bu girişimin

cinsiyet eşitliği konusundaki çalışmalarını desteklemektedir. Yargıtay Personeli Etik Davranış İlkeleri'nin 2.4 maddesinde de benzer hükümler bulunmaktadır. Cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik en önemli tedbirlerden bir tanesi de Yargı Etiği Danışma Kurulu'nun en az iki üyesinin kadın olması zorunluluğudur.

d) Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG) 2030:

Yargıtay'da geliştirilen etik sistem, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin 11'nci maddesi uyarınca, UNODC tarafından oluşturulan değerlendirme kılavuzundaki kriterleri karşılamakta olup, SDG'nin 16.5. Alt Hedefi (Rüşvet ve yolsuzluğun her türünün azaltılması) ile tam bir uyum içerisindedir.

Sürdürülebilirliğin sağlanması açısından da gerekli tedbirler alınmış ve mekanizmalar oluşturulmuştur: 1-Yargı Etiği Danışma Kurulu faaliyete geçmiş ve 9 adet karar vermiştir. 2- Yüksek Öğretim Danışma Kurulu hukuk fakültelerinde yargı etiği dersi konulmasına ilişkin tavsiye kararı vererek, yargı etiğinin üniversitelerde kurumsal anlamda benimsenmesi sağlanmıştır. 3-Yargı etiği alanında öğrencileri kitlesel olarak eğitmeye yönelik hukuk klinikleri programları oluşturulmuş ve uygulanmaktadır. 4-Her kademedeki Yargıtay çalışanı için özel geliştirilmiş etik eğitim programları yaygın şekilde uygulanmaktadır.

e) Yönetim ve disiplin organlarından bağımsız ve güçlü bir demokratik meşruiyete sahip Yargı Etiği Danışma Kurulu: Yargı etiği sisteminin gerektiği şekilde işleyebilmesi için etik ilkelerin yanında birçok mekanizma da oluşturulmuştur. Bunlardan en önemlisi “Yargı Etiği Danışma Kurulu”dur. Şeffaf ve demokratik şekilde oluşturulan Kurul, yönetim ve disiplin organlarından bağımsız olup, etik ilkelerin değişen şartlara uyum sağlama gücünün en önemli teminatıdır. Kurul'un 11 üyesinden 7'si Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından Yargıtay üyeleri arasından seçilmektedir. Yargıtay dışından gelen akademisyen üye, Kurulun şeffaflığının teminatıdır. Yargıtay kıdemi en fazla olan 20 tetkik hâkimi arasından seçilen 2 tetkik hâkimi ile Yargıtay Başsavcılığı kıdemi en fazla olan 10 Cumhuriyet savcısı arasından seçilen 1 Cumhuriyet savcısı, Yargıtay'daki kolektif etik anlayışını temsil etmektedir.

Etik Kurul kararlarında sıklıkla Bangalor Yargı Etiği İlkelerine, bu ilkelerin Yorumuna, Birleşmiş Milletlerin ilgili kurumlarının yayımladıkları rehber ilkeler ile yayınlara, ayrıca karşılaştırmalı yargı sistemlerindeki

uygulamalara atıflar yapılmaktadır. Bunun temel nedeni, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri'nin Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nin bir uyumlaştırılması (adoption) olmasıdır.

3.3. YARGITAY ETİK İLKELERİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI

Yargıtay'ın etik çalışmalarının en önemli bileşenlerinden bir tanesi de bu ilkelerin yatay ve dikey olarak toplumun her kesimine yaygınlaştırılmasıdır. Yargıtay'ın girişimiyle yargı etiği dersleri hukuk fakültelerinde ders olarak okutulmaya başlanmış ve Yargıtay Etik İlkeleri hukuk fakültelerinin yargı etiği dersi müfredatına girmiştir. Hukuk klinikleri yoluyla, 1000'den fazla hukuk fakültesi öğrencisine etik eğitimi verilmiştir. Yargıtay, üniversiteler ile işbirliği içinde müstakbel hukukçuların yargı etiği bilinciyle yetişmeleri için yoğun bir çaba göstererek, adalet sistemimizin geleceğini teminat altına almaya çalışmaktadır. Ayrıca, yargı etiği derslerini alan öğrenciler, ilave eğitim programları ile hukuk kliniği eğitici olarak da yetiştirilmekte ve Yargıtay'da tutulan özel bir sicile kaydedilmektedir.

Yargıtay üyeleri, tetkik hâkimleri, Cumhuriyet savcıları ve Yargıtay personelinden oluşan geniş bir eğitici havuzu oluşturulmuştur. Ayrıca, 9 farklı eğitim modülü ile de etik eğitimler her kademedeki Yargıtay çalışanlarına verilmektedir.

4. YARGIDA ŞEFFAFLIK KONUSUNDA GÜNCEL GELİŞMELER

4.1. GENEL BİLGİ

Hukuk devleti ilkesinin yaşaması için halkın bu konuda eğitilmesi, farkındalık düzeyinin artırılması gerekir. Konrad Adenauer'in belirttiği gibi “Demokrasiler, demokratlara ihtiyaç duyar⁴⁰”. Hukuk devleti ilkesi de ancak hukuk ve adalet bilinci yüksek bir toplumda tam anlamıyla uygulanabilir. Yargının halkın eğitimine önem vermesi, desteklemesi ve bu amaçla sosyal alanda aktif bir görev alması, yargı bağımsızlığına ve hukuk devleti ilkesine karşı ileride oluşabilecek riskleri azaltır. Tam da bu noktada, “yargıda şeffaflık” yargı için anahtar bir rol oynar. Yargı halkın bilinç düzeyini yükselterek, yargı bağımsızlığını, hukuk devletini ve demokrasiyi teminat altına almaya çalışmalıdır.

40 Is Populism a Problem, s.46.

4.2.YARGININ İLETİŞİM STRATEJİSİ

İstanbul Bildirgesinde, yargının çalışmaları konusunda kamu bilincinin artırılması ve yargıya güvenin sağlanması amacıyla yargı organı tarafından oluşturulması gereken iletişim stratejisi konusunda çok önemli rehber kurallar bulunmaktadır. Yargı kendisini topluma anlatmazsa, bu alan boş kalır. Boş kalan bu alanın ise ehliyeti, dürüstlüğü ve profesyonelliği tartışmalı kişiler tarafından doldurulmayacağından emin olamayız. Bu amaçla, Yargıtay, hem ulusal hem uluslararası uzmanların desteğiyle İletişim ve Şeffaflık Stratejisini oluşturmuştur. Bu stratejilerin uygulanması ile halkın yargıyı daha iyi anlamasını, yapılan reform çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmasını ve böylelikle halkın yargıya duyduğu güvenin daha da artırılmasını hedeflemektedir.

İstanbul Bildirgesinin 9’uncu maddesine göre, “Yargı, öğrencilerin yargı süreci hakkında bilgilendirilmesine yönelik programları teşvik etmelidir.” Bu madde Bildirgede şu şekilde açıklanmaktadır:

“Yargı, okullarda ve üniversitelerde, yargı sürecinin anlaşılmasına ve şeffaflığın artırılmasına yönelik programları desteklemeli ve bu programlara katılmalıdır. Bu programlar, öğrencilerin mahkemeleri ziyaret etmesini, hâkimlerin okullara gitmesini, rol oynamayı, işitsel-görsel materyal kullanımını ve yargı usullerinin aktif olarak öğretilmesini içerebilir. Anılan programlar, yargı sistemi ve işleyişi hakkındaki bilgisizliğin ve yanlış kanıların önlenmesine veya düzeltilmesine katkı sağlar.”

İstanbul Bildirgesinin Uygulama Tedbirlerinin 9’uncu maddesinde de “hukukun üstünlüğü ve yargının görevine saygıyı artırmanın ve pekiştirmenin, hukuk ilkeleri ve birey haklarının nesiller boyunca anlaşılmasına bağlı olduğu” vurgulanmıştır. Bu maddeye göre yargı, “Hukuk mesleği mensupları ve yükseköğretim kurumlarıyla birlikte, öğrencilerin mahkemeleri ziyaret etmesi, hâkimlerin okullara gitmesi, yurttaşlık eğitimi ve yargı usullerinin aktif olarak öğretilmesi gibi faaliyetleri içeren düzenli öğrenci katılım programları tesis etmelidir.”

Bu kapsamda Yargıtay’da görev yapan Yargıtay üyeleri, tetkik hâkimleri ve Cumhuriyet savcıları hukuk fakültelerinde ve akademide ders vermekte, üniversitelerin düzenlediği seminer ve konferanslara uzmanlık alanlarına göre katılım sağlamaya büyük önem vermektedir. Sıklıkla da hukuk fakültesi öğrencilerinin Yargıtay’ı ziyaretleri konusunda gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

İstanbul Bildirgesi'nin 10'uncu maddesine göre, "Yargı, adalet sisteminin rolü hakkında halkı eğitmeye yönelik halka ulaşım programları başlatmalı ve/veya bu programları desteklemelidir." Maddenin açıklamalarında ise oldukça detaylı hükümlere yer verilmiştir.

İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirlerinin 10'uncu maddesinde ise konu aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

"Halkın yargı sistemine ve yargının manevi otoritesi ve dürüstlüğüne güvenmesi, yargı sürecini anlamasına bağlı olduğundan, yargı:

Mahkeme kullanıcılarının, yaşadıkları sorunlar hakkında yargı ile ilişki kurmasına imkan tanıyan, halk toplantıları dahil olmak üzere, halka ulaşım programları tesis etmelidir.

Yargının işleyişi, toplum yaşamındaki rolü ve yargı süreçleri hakkında bilgileri yaygınlaştırmak için radyo ve televizyon programlarına katılmalıdır.

Tutuklama, gözaltı, kefalet, ceza ve hukuk yargısı usulleri hakkında temel bilgiler ile suç mağdurları, tanıklar ve diğer mahkeme kullanıcıları için faydalı iletişim bilgileri sağlayan kısa, açıkça yazılmış ve kolay anlaşılır kitapçıklar ve diğer materyali, internet yolu da dâhil olmak üzere, yayınlamalıdır."

Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumunda da, hâkimin toplumsal eğitime ve hukuk eğitimine katılmasının önemi açıklanmıştır⁴¹.

4.3. YARGI VE MEDYA İLİŞKİSİ

Yargı ve medya ilişkileri kapsamında İstanbul Bildirgesinin 11'inci maddesinde aşağıdaki hükümlere yer verilmiştir:

"Yargı, yargı kararları dâhil olmak üzere yargının işlemleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmek için basına erişim ve uygun yardım sağlamalıdır.

Yargılama esnasında ve sonrasında, davalar dâhil olmak üzere adaletin dağıtılması konusunda, masumiyet karinesini ya da uyuşmazlığa taraf olanların haklarını ihlal etmeksizin, bilgi toplamak, yorumlar yapmak ve bilgileri halka iletme, basın işlevi ve görevidir. Hangi davaların kamunun dikkatine getirileceğine ve haberin nasıl duyurulacağına karar verme özgürlüğü ve

41 Commentary, s.85, p.156, 157.

adalet sisteminin örgütlenme ve işleyişini eleştirme hakkını içeren bu ilkeden ancak Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin öngördüğü koşullarda olabildiğince ayrılmak mümkün olmalıdır.

Basının yargı işlemlerine erişimi yalnız adliyenin kapılarını açmak ve gazetecilere oturacak yer göstermekten ibaret değildir. Mahkemeler, davalar hakkında yalan-yanlış ve sansasyonel haberler yapılmasından iyi etkilenmezler. Nitekim basında kötü veya yanlış haberler yapılması, halkın yargıya olan güvenini sarsabilir ve yargının bağımsızlık, tarafsızlık ve dürüstlüğü konusunda kuşku yaratabilir. Gazetecilerin, mahkemeler tarafından veya mahkemelerle işbirliği halinde eğitilmesi, kötü haberciliğin azalmasına katkıda bulunabilir. Bu tür bir eğitim, yargı usulleri ile hukuki konular hakkında gazetecilere temel bilgiler vermeye, böylelikle onların gazetecilik becerilerini ve etik anlayışlarını geliştirmeye ve hâkimler ile gazeteciler arasında güven tesis etmeye yönelik olmalıdır.

Basının adil ve dengeli bir şekilde bilgilendirilmesi aynı zamanda, davalar hakkında haber yapılmasını kolaylaştırmak üzere her mahkemede basın bürosunun kurulması suretiyle mahkemelerin aktif olarak gazetecilere ulaşmasını gerektirebilir. Bu bürolar, basın temsilcileri ile irtibat kurabilir, gazetecilerin isteklerine cevap verebilir, basın bildirileri yayınlatabilir ve genel olarak yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgiler verebilir. Söz konusu bürolar aynı zamanda, dava takvimi hakkında bilgi verebilir, basında çıkan haberlerin doğruluğunu izleyebilir ve halkın yargıyı daha iyi anlamasını sağlayacak basın kampanyaları düzenleyebilir.”

İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirlerinin 11'inci maddesine göre, “Basın, adaletin yönetimi hakkında bilgi toplamak ve iletmek, haber ve yorum yapmaktan sorumlu olduğundan, yargı:

Basının yargı işlemleri hakkında haber yapmasını kolaylaştırmak amacıyla, basın temsilcileriyle irtibat kuracak, basın mensuplarının taleplerine cevap verecek, basın bildirileri yayınlayacak ve yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgi sağlayacak basın veya halkla ilişkiler bürosu kurmalıdır. Bu büro aynı zamanda dava takvimi hakkında bilgi vermeli, basında çıkan haberlerin doğruluğunu izlemeli ve halkın yargıyı daha iyi anlamasını sağlayacak basın kampanyaları düzenlemelidir.

Basın mensuplarına mahkeme yapısı, yargı usulleri, mahkeme bilgilerine erişim yöntemleri ve hukuki sorunları hakkında temel bilgileri içeren eğitim

vermek suretiyle, basın ile yargı arasında güven oluşturmaya yönelik bir program oluşturmalıdır.”

İstanbul Bildirgesi’nin bu ilkesi gereğince Yargıtay Başkanlığı bünyesinde Basın ve Halkla İlişkiler Bürosu kurulmuş, aktif olarak görev yapmaya başlamıştır. Basında çıkan yargıya ilişkin haberlerin doğru bir şekilde ifade edilmesi, hukuk terimlerinin doğru kullanılması ve basın mensupları ile etkili iletişim kurulabilmesi için yargı muhabirleri ile bilgi paylaşımı toplantısı yapılmış ve bunun belirli periyodlarla tekrarlanması hedeflenmektedir.

4.4. YÜKSEK MAHKEME KARARLARININ KAMUYA AÇILMASI

İstanbul Bildirgesi’nin 8. İlkesinde; “Kanunlar, doktrin ve diğer asli hukuk kaynaklarına güvenilir erişim olmadan, hâkimler, avukatlar, hükümetler de dâhil olmak üzere davacılar belirli bir davada veya durumda hukukun nasıl işlemesi gerektiği konusunda açıkça anlaşılır rehberlikten yoksun kalırlar.” ve “Yüksek mahkeme kararlarının bağlayıcı emsal teşkil ettiği yargı sistemlerinde, temyiz mahkemesi ve yüksek mahkeme kararlarının yayınlanması ve dağıtılması, ilk ve ikinci derece mahkemelerindeki hâkimlerin ve hükümetlerin kanuna uymasını sağlamada kritik önem taşır.” ifadeleri yer almaktadır. Şeffaf bir yargı sisteminde kamunun kararlara erişiminin en temel gerekliliklerden biri olduğunun bilinciyle Yargıtay; dört yıldan beri tüm kararlarını kişisel verilerden arındırarak kendi internet sitesinde yayınlamaktadır. Bu zamana kadar dört buçuk milyondan fazla kararı kamunun erişimine açan Yargıtay; halkın hukuku daha iyi anlamasına, hâkimlerin işlemlerini incelemesine olanak sunduğu gibi avukatların ve hâkimlerin emsal kararlara erişiminin olmasıyla daha tutarlı ve öngörülebilir bir yargı sisteminin sağlanmasını ve hukukçu akademisyenlerin de çalışmalarında faydalanmasını sağlamaktadır.

4.5. HALKIN MEMNUNİYETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İstanbul Bildirgesi’nin 12’nci maddesinde açıkça belirtildiği üzere yargı, halkın memnuniyetini ölçmeli ve bu yolla adaletin kalitesini artırmak amacıyla sürekli bir çaba göstermelidir. Demokratik toplumlarda yüksek mahkemeler evrensel düzeyde kabul edilen en ileri adalet standartlarını uygulamalı, bu amaçla adalet politikalarına katkı sağlayarak gerektiğinde yol gösterici olmalıdır. Temel değerler arasında yer alan “gelişimcilik” ilkesine göre Yargıtay’ın da kendisini sürekli yenilemesi ve adaletle ilişkin sorunların çözümü için yeni ve evrensel stratejiler geliştirmesi kaçınılmazdır. Taşıdığı bu yüksek sorumluluğun bilinciyle Yargıtay, tüm ülke genelinde

avukatlarla önce odak grup çalışmaları yapmış, sonrasında ise 1725 avukata “Yargıtay Memnuniyet Anketi” uygulamıştır. Bu kapsamda; Yargıtay’ın genel işleyişine ilişkin olarak avukatların memnuniyet düzeyinin ölçülmesi ve avukatlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda gerekli önlemlerin alınması amaçlanmıştır. Yine bu kapsamda; Yargıtay kendi bünyesinde bulunan ve vatandaşların Yargıtay’a geldiklerinde ilk durakları olan Ön Büroda sürekli halkın memnuniyetini ölçen bir anket sistemi uygulamaktadır. Vatandaşlardan ve avukatlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda sistemsel zayıflıkların ya da sistemin kötüye kullanılmasının yol açtığı hasarların tespit edilerek gerekli önlemlerin alınması hem daha iyi işleyen bir adalet sistemini sağlamakta hem de halkın yargıya duyduğu güveni artırmaktadır.

SONUÇ

Yargıtay Etik İlkeleri ve İstanbul Bildirgesi çerçevesinde AİHM kararları incelendiğinde, adaletin temel ilke ve değerlerin ortak olduğunu görüyoruz. Bangalor Yargı Etiği İlkelerini hazırlayan Yargıda Dürüstlük Grubu Genel Koordinatörü Sayın Dr. Nihal Jayawickrama bu durumu oldukça veciz bir şekilde özetlemektedir:

“Bu taslağı (Bangalor Etik İlkelerini) ve daha sonra Açıklayıcı Belgeyi hazırlama aşamasında bir hususu öğrenmek benim için bir mahcubiyet tecrübesi oldu. Bu husus da şu ki, bu temel yargı değerleri ve ilkeleri, hatta bunların uygulanabilirliğine dair teferruatlı bildirgeler M.Ö. 1500’lü yıllarda antik Mısır ve Hindu Kanunu metinlerinde; M.Ö. 500 yılında Budist felsefesinde; M.Ö. 450 yılında (Hâkim en geç güneş batarken hükmünü verecek” emrini de içeren) Roma On İki Levha Kanunlarında; yaklaşık M.Ö. 312 yılında Çin hukukunda; Yunanistan ve Roma ile aynı zamanda Afrika’da gelişen hukuk sistemlerinde; M.S. 12. Yüzyılda Musevi âlimlerin yazılarında; Eski Ahit öğretilerinde, ayrıca çok somut ve kapsamlı biçimde İslam hukukunda çok önceleri ortaya konulmuştur. **Yargı değerleri sadece evrensel değil, aynı zamanda ebedidir. Bu değerler hepimizin ortak mirasıdır.**”⁴²

42 Bkz. Nihal Jayawickrama: Yargı Bağımsızlığından Yargının Hesap Verebilirliğine, (Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu, 13-14 Nisan 2017, s.23-32), s.31-32.

AVUSTURYA

Gerhard KURAS

8. Hukuk Dairesi Başkanı, Yüksek Mahkeme

Gerhard Kuras

Hâkim

Avusturya Yüksek Mahkemesi

Şeffaflık ve Şeffaflığı Ortaya Çıkaran Araçlar

Avusturyalı bir hâkim olarak bazı deneyimlerle katkıda bulunmak benim için büyük bir zevk. Şeffaflığı artırmaya ve mahkemelerin çalışmalarını ortaya çıkarmaya yardımcı olan pratik araçlara odaklanmak istiyorum. Her ikisi de yargı kararlarının kabullenilmesini sağlamak ve artırmak için çok önemlidir. Farkındayım, kendi ülkemizdeki durum çok farklı; ancak Ağın yaklaşımı iyi uygulamalara erişmek ve meslektaşlar arasındaki karşılıklı öğrenimi teşvik etmek için bir platform sağlamak olduğundan, bence pratikte önemli ve -bana göre- çok başarılı olan bazı kurumları sizinle paylaşmak istiyorum.

Birincisi, internet tabanlı halka açık bir veri tabanı olan Avusturya Cumhuriyeti **Yasal Bilgi Sistemidir**. Bu sistem sadece Avusturya kanunlarıyla ilgili bilgisayar destekli bir bilgi sistemi değildir, aynı zamanda sistemde en az 1980’den bu yana Yüksek Mahkeme tarafından verilen kararların tam metinleri de yer almaktadır; ancak bu planın en yenilikçi ve faydalı kısmı, 1945’ten bu yana Yüksek Mahkeme tarafından verilen **gerekçeli kararların kısa özetlerinin** elektronik olarak bir araya getirilmiş olmasıdır. Bu özetlerin bir araya getirilmiş olması Yüksek Mahkemenin Araştırma ve Dokümantasyon Ofisi tarafından mahkeme kararlarının analiz edilmesinin bir sonucudur. Bu ofiste geçici olarak görevlendirilen genç hâkimlerin kararların gerekçesini içeren cümleleri- hukuki özünü- çıkarmaları istenir. Bunlar daha sonra ilgili kurulun davaya bakan hâkimi tarafından gözden geçirilir. “Rechtssätze” olarak adlandırılan özetler, ilgili yasal hükümler tarafından endekslenen **sanal dosya kartlarına** işlenir. **Her yeni kararda**, hâkimler ana gerekçeyi mevcut dosyalarla kıyaslar. Benzerlikler, fikir ayrılıkları veya fikir birliği durumunda, Araştırma ve Dokümantasyon Ofisi hâkimleri var olan dosyaya kısa bir ifade ekler. Eğer yeni argümanlar varsa, bunlar için yeni bir dosya oluşturulur. Bu kısa dosyalar- sayıları bugün 130.000’den fazla- hukuki uygulama açısından çok önemlidir. Bunlar Yüksek Mahkeme **içtihadının tam şeffaflığını** sağlarlar. Bu nedenle herkesin emsal kararlara göre karar verip vermediğimizi kontrol etmesi çok kolaydır ve ayrıca en azından hukuki sorular söz konusu olduğunda, **bekleyen davaların yasal sonucunu** tahmin etmek de çoğu zaman mümkündür. Bu veri tabanına sahip web sitesi ücretsiz

olarak halka açıktır. Her yıl yaklaşık 100 milyon kez tıklanmaktadır. Araştırma ve Dokümantasyon Ofisi sadece ulusal kararları değil, aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHS) en ilgili kararlarını da analiz eder. Bu nedenle veri tabanı ulusal kararların AİHS içtihadı ile uyumlu olmasını sağlar.

Bahsetmek istediğim ikinci araç ise mahkemelerin açıklığı ve karar alma sürecine ilgili kamuoyunun dâhil edilmesidir. Bunu yapmanın bir yolu meslekten olmayan hâkimleri sürece katmaktır. Avusturya’da, iş davalarında bu tür meslekten olmayan hâkimlerin yer alması eski bir geleneğimizdir. İlk derece heyetlerinde bir profesyonel hâkim- heyet başkanı- ve iki meslekten olmayan hâkim yer alır. İstinaf Mahkemelerindeki ve Yüksek Mahkemedeki heyetlerde iki meslekten olmayan hâkim ve üç profesyonel hâkim bulunur. Profesyonel olanlar çoğunluğu oluşturur. Meslekten olmayan hâkimler, karar verme sürecini kendi iş yerlerindeki deneyimleriyle zenginleştirirler ve kararların taraflar için daha kabul edilebilir olmasına yardımcı olurlar. Bazen meslekten olmayan hâkimlerin tarafsız olmadığı dile getirilir; ancak benim böyle bir deneyimim yok. Bana göre onlar çok yüksek bir tarafsızlık standardına sahipler.

Bir diğer önemli husus ise **üniversitelerle-hukuk fakülteleriyle- teması güçlendirerek** ve ilgili **yasal literatürü dikkate alarak** karar verme sürecini açmaktır. Deneyimlerime bağlı olarak bu mahkeme kararlarının kabulünü birçok yönden geliştirmektedir. Üniversitelerin akademik dünyası ilgili kanun hükümlerini sistematik bir bağlama oturtmak ve kanunu uyumlu bir bütün olarak anlamak için birçok kaynağa sahiptir. Bu, kanunun yorumlanmasına yardımcı olur. Hukuk literatüründen alıntı yapmak ayrıca akademik dünyada kararların kabul edilmesini de geliştirir. Hukuk profesörleri, zor mahkeme kararlarının halka açık tartışılmasında önemli paydaşlardır. Akademik “uzmanlar” olarak onlar kamuoyunda kararlarla ilgili algıyı şekillendirirler.

Ayrıca, genç akademisyenlere Yüksek Mahkemeye erişim hakkı vermemizi sağlayan üniversitelerle çeşitli işbirlikleri içindeyiz. Üniversiteler belirli davalar ile ilgili genel öneme sahip sorular üzerinde biraz araştırma yaparlar. Bu, araştırmamızda bize ve üniversitelerin araştırmalarını pratik açıdan ilgili sorunlar üzerinde yoğunlaştırmalarına yardımcı olur. Genç akademisyenlere mahkememiz hakkında fikir verir.

GÜRCİSTAN

Vasil ROINISHVILI

Başkan Vekili, Yüksek Mahkeme

Yargı Stratejisi 2017-2021

Yargı reformu stratejisini kabul etme kararı ile 2017 yılı Gürcistan yargı tarihinde eşsiz bir yıl olarak konumlanmıştır.

Yargı sistemindeki ve ilgili mevzuattaki boşlukları belirlemek için özel bir stratejik kurul oluşturulmuştur. Yargı temsilcileri, ilgili devlet kurumları, uluslararası ve yerel sivil toplum örgütleri bu stratejinin geliştirilmesinde yer almıştır.

Ardından gelen tartışmalar, yargı reformu sürecinin tüm stratejik alanlarını ortaya koymuştur. Stratejinin benimsenmesi, Gürcistan halkının bağımsız, şeffaf ve etkili bir yargı için duydukları yüksek beklentilere yanıt olmuştur. Yukarıda belirtilenlerin bir sonucu olarak, 2017-2018 için taslak strateji ve eylem planı oluşturulmuştur. Eylem planı beş stratejik yöne ayrılmıştır (Bağımsızlık ve Tarafsızlık; Hesap verebilirlik; Kalite; Etkinlik; Adalet Erişim, Şeffaflık ve Halkın Güveni)

2017 yılında Yargı, ilk kapsamlı 2017-2021 Yargı Stratejisini ve İşbirliği Gündemi Uygulama Raporu tarafından Gürcistan'daki yargı reformlarındaki ilerlemeleri değerlendiren iki yıllık eylem planını kabul etmiştir.

Strateji, Gürcistan Anayasası'nın 59. maddesinde yer alan yargının kurumsal bağımsızlığını öngörmekte, yargının bağımsız olduğunu ve yargı görevinin Gürcistan Anayasa Mahkemesi ile diğer mahkemeler tarafından yerine getirildiğini belirtmektedir. Anayasa, bireysel bağımsızlıklarını sağlamak için hâkimlerin dokunulmazlık haklarını düzenlemektedir. Anayasaya göre, hâkimler emeklilik yaşına kadar ömür boyu görev yapmak üzere Yüksek Adalet Kurulu tarafından atanırlar. Yüksek Mahkeme üyeleri ise Gürcistan parlamentosu tarafından, Yüksek Adalet Kurulunun gösterdiği adaylar arasından emeklilik yaşına kadar ömür boyu görev yapmak üzere seçilirler.

Yüksek Adalet Kurulunun Şeffaflık Stratejisine göre; oturumların halka açık olması, oturumların ses kayıtlarının web sitesinde yayınlanması ve toplumun derhal bilgilendirilmesi, kamuoyu için yıllık raporların ve istatistiki verilerin yayınlanması yoluyla şeffaflık artmıştır. Kurulun uluslararası/bağışçı kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile yakın işbirliği içinde olması ve hâkimlerin atanma ve terfi süreçlerini izleyebilmeleri dikkat çekicidir. Buna ek olarak, şeffaflık performansını artırmak için stratejisi, istatistiki bilgiler,

detaylandırılacak yıllık raporlar, uygulanan tedbirlerin etkililiği ve yolsuzlukla mücadele hakkında adalete ilişkin raporların Kurul tarafından yayınlanmasını öngörmektedir.

Mahkemelerin kurumsal bağımsızlığını geliştirmek için stratejide, bütçeyle ilgili çatışmaların çözümü ve tarafsızlık ilkesine dayanarak fiili bütçelerin yeterliliğinin sağlanmasını gerektiren mali-bütçe bağımsızlığının güçlendirilmesi planlanmıştır. Strateji, teşkilat yasının yıllık bütçe konusunu bir önceki yılın bütçesinden az olmayacak şekilde düzenlemesi gerektiğini, hükümet miktar artırma talebini reddederse, yargının bütçesini doğrudan Parlamentoya sunma hakkına sahip olduğunu düzenlemiştir.

Yargı stratejisi, hâkimlerin ve Adalet Yüksek Okulu stajyerlerinin seçilmesiyle ilgili kriterleri ve prosedürü geliştirmekle birlikte, objektif kriterlere dayanacak ve hâkimlerin periyodik olarak sürekli değerlendirilmesiyle elde edilecek sonuçlarla bağlantılı olacak şekilde hâkimlerin terfisiyle ilgili açık ve şeffaf bir sistemin geliştirilmesini öngörmektedir. Ancak atama kuralları, mahkeme başkanlarının yetki ve görev süreleri ile mevcut mevzuat ve uygulamaların analizine dayalı öneriler sunulacaktır. Stratejiye göre, aday hâkimlerin ve Adalet Yüksek Okulu öğrencilerinin doğru değerlendirilmesi ve seçimine ilişkin kritik kararlar için ayrıca hâkim adayları ve Adalet Yüksek Okulu öğrencileri hakkında bir değerlendirme yapmak veya verilecek kararlara itiraz etmek için etkili mekanizmalar uygulanacaktır. Hâkimlerin bireysel hesap verebilirliğinin güçlendirilmesine ilişkin olarak 8 Şubat 2017 tarihinden itibaren Bağımsız Müfettişler Enstitüsü kurulmuştur. Bağımsız bir müfettiş, dava taraflarının taleplerini ve şikâyetlerini, medya tarafından yayılan bilgileri veya kamu avukatının raporunda yer alan tavsiyeleri dikkate alarak kendi görüşünü Yüksek Adalet Kurulu'na sunar. Bir hâkime disiplin soruşturması açma kararı Yüksek Adalet Kurulu tarafından verilir.

Stratejiye göre, hâkimlerin bağımsızlığı ve özgürlüğünün gereksiz baskıya maruz kalmaması için hâkimlerin hukuki, cezai, idari ve disiplin sorumluluklarına ilişkin kanun ve/veya düzenlemelerde var olan kapsam ve tanımların gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Resmi yetki ve gücün aşırı derecede kötüye kullanılması konusundaki eğilimi gözden geçirmek gerekir. Yargı faaliyetlerinin uygulanması sırasında yargı yükümlülüğünü düzenleyen ceza kanunu normları, yargısal eylemin disiplin kapsamını ne zaman aştığını net bir şekilde belirlemek için revize edilecektir. Yargı yetkisinin kullanılırken oluşan yargı sorumluluğu, yargı

kararının gerekçelendirilmesi veya hukuki hataları dışarda bırakan disiplin gerekçeleri içermelidir. Yargı yetkisinin kullanılmasından kaynaklanan yargı sorumluluğu, kararın içeriği veya hukuki hata hariç olmak üzere dengeli ve adil bir sorumluluk zemini oluşturmalıdır. Büyük hatalara tepkisiz kalınamaz.

Strateji, hâkimlerin ve mahkeme personelinin görevini kötüye kullanmasının önlenmesi amacıyla ceza verilmesi yerine, ihlal nedenlerinin ve koşullarının analizi, belirlenmesi, kaynağı ve engellenmesine öncelik vermektedir. Etik kurallar hakkındaki eğitim bileşenlerini güçlendirmek, sık sık meydana gelen disiplin ihlalleri ve hataları hakkında hâkimler için periyodik olarak eğitim faaliyetleri düzenlemek, yargı etiği standartları hakkında kişiye özel danışmanlık yapmak önemlidir.

Strateji yargıda yolsuzluğun önlenmesi için önleyici mekanizmaların geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Mal beyanını doldurmak için güncellenen prosedür “kamu hizmetinde çıkar çatışması ve yolsuzluk” yasası uyarınca uygulanacaktır. Ayrıca yargıda hesap verebilirlik mekanizmalarını güçlendirmek için periyodik olarak bilgi almak ve yolsuzlukla ilgili eğitimler düzenlemek önemlidir.

HİNDİSTAN

Arun MISHRA

Yüksek Yargıç, Yüksek Mahkeme

Her başarılı demokratik devletin temel taşı güçlendirilmiş bir yargı sistemidir. Bir yandan yolsuzluk ve suç karışımından arınmış siyasi istikrar ve sağlıklı politika demokratik devletin ilerlemesinin ayrılmaz bir parçası iken şeffaf, hesap verebilir, düşük maliyetli ve erişilebilir dinamik bir yargı ise etkili adalet dağıtım sisteminin ayırt edici özelliğidir. Dünyanın en büyük demokrasilerinden biri olarak en eski medeniyetlerden birini miras alan ve toplumun kökeninde yerleşik bir adil uyumsuzluk çözümü kültürüne sahip olan Hindistan, “*yargıda şeffaflık*” konusunda yasal ve adli olduğu kadar siyasi bir detaylı çerçeve sunmaktadır.

Sömürge adaleti parçalanıyordu ve artık birleştirici bir güç olmaktan çıkmıştı. Bağımsızlık sonrası dönemde, sömürge ülkeleri bağımsızlığını kazandıkça Hindistan’daki sivil üst mahkemelerin yetki çevresindeki İngiliz tarzı mahkemeleri miras ve ödünç aldılar. Anayasa İngilizce olarak hazırlanmıştı ve hâlâ Anayasanın yasal uygulama dili İngilizcedir. Ancak, Hindistan’da Anayasa Üst Mahkemeler ve Yüksek Mahkeme tarafından zaman içinde yorumlanarak, İngilizce olmasına rağmen, geniş tabanlı yazılı ve elektronik medya aracılığıyla yerel dilde tüm vatandaşlara iletilmektedir.

Hindistan’daki Anayasal uygulama, *Kesavanada Bharati Sripadagalvaru ve Ors. v. Kerala Eyaleti ve Anr. (1973) 4 SCC 225*’teki özgür ve adil seçimler, laiklik, demokrasi ve yargının bağımsızlığı gibi Parlamento tarafından değiştirilemeyen bazı temel özellikleri kapsayan temel yapı doktrinini geliştirmiştir. Hindistan dini farklılıkları, kişisel yasaları ve çok kültürlülüğü kucaklayan sosyal ve ekonomik açıdan eşitlikçi, laik, demokratik bir Cumhuriyettir.

Hindistan Anayasası’nın 39A maddesi, ekonomik veya herhangi başka bir engel nedeniyle hiç kimsenin adaletten mahrum kalmaması için ücretsiz hukuk hizmetinin genişletilmesini sağlayan bir yasal sistemin teşvik edilmesini zorunlu kılmaktadır. Ekonomik adalet, insanlara ekonomik faktörler temelinde ayrımcılık yapılmamasını gerektirir. İhtiyaç sahiplerine hukuki hizmet sağlamak devletin zorunlu görevidir, hiç kimse adalet erişiminden mahrum kalmaması diye etkin bir avukat veya dava giderleri devlet tarafından karşılanmalıdır. Ötekileştirilmiş kesimin adalet çılgılığı göz ardı edilemez. Adalet dağıtım sistemi sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı insan sınıfına karşı hesap verebilir hale getirilmiştir. Dilekçelerin Hindistan Yüksek Mahkemesi ve Üst Mahkemeler tarafından kabul edilmesiyle adalet erişim kolaylaştırılmıştır. Kamu Yararı Davası (KYD) yoluyla Mahkeme,

haklarını korumak ve sosyal programların faydalarından yararlanmak için dava masraflarını karşılayamayacak alt tabakalara ve kitlelere ulaşmaktadır. Hukuk okur-yazarlığı kampanyaları, kişinin kendi kaderinin efendisi olduğu ve kaderini şekillendirdiği adil ve eşitlikçi bir toplumsal düzeni geliştirmek ve beslemek için geniş bir farkındalık yaratmaya yardımcı olmaktadır.

Küreselleşmenin ve yeni küresel mimarinin ardından teknoloji, gücün silahı olmuştur. Güncel Anayasamız devrimci küresel dönüşüm çağında tarihin bu anlarına cevap verebilir. Fikri mülkiyet haklarını, yaşam hakkı ile dengelemek zorundayız. IPR rejiminde hayat kurtaran ilaçları muhtaçlara uygun fiyatlarla sunmakta sorunlar yaşıyoruz. Yargıda şeffaflık yoluyla giderilmediği takdirde derin adaletsizlik duygusunun uluslararası etkileri ve sonuçları olabilir.

Hindistan uluslararası toplumun sorumlu bir üyesidir. Anayasada öngörüldüğü gibi dünyaya karşı uluslararası yükümlülükleri vardır.

BAĞIMSIZ YARGI KARAKTERİ-ADALETİN GÖSTERGESİ

Sevgili arkadaşlarım, bağımsız yargı karakteri adaletin başka bir göstergesidir ve bağımsız karaktere sahip hâkimlerimiz yoksa yargıda şeffaflık elde etmek için çaba gösteremeyiz. Bir devlette yargı mensuplarının icra ettikleri eşsiz işlev, onların devletin diğer organlarından ayrılması gerektiğini zorunlu kılar. Yargı yapısı ve yargılama süreci, hâkimleri önlerine gelen uyuşmazlıklarla ilgili doğru ve tarafsız bir karara varmak için gerekli olanlar dışındaki tüm etkilerden izole etmek üzere tasarlanmalıdır.

Union of India v. Sankalchand Himatlal Sheth (1977) 4 SCC 193'te kendisi ve Yüksek Yargıç Untwalia için muhalif görüş bildiren Yüksek Yargıç P. N. Bhagwati şunları gözlemlemiştir:

“Yargının bağımsızlığı Anayasamızın mücadelecisi inancıdır. Korkusuz adalet kuruluş belgemizin temel ilkelerinden biridir. Adalet, Samsher Singh/Pencap Eyaleti’ndeki bu mahkeme tarafından belirtildiği gibi ancak kurumsal dokunulmazlık ve özerklik garanti edilirse, korkusuz ve özgür olabilir”.

Yargıç Bhagwati, *S.P.Gupta v. Union of India 1981* Ek. SCC 87’de bunu yine şu şekilde doğrulamıştır:

“Yargının bağımsızlığı kavramı, Anayasal şemaya ilham veren ve demokratik siyaset yapımızın dayandığı temeli oluşturan asil bir kavramdır.

Hâkimlerin; gücün, ekonominin veya siyasetin önünde eğilip bükülmeyen sert yapılarının olması ve hukukun üstünlüğünün temel ilkesini benimsemeleri gerekir: “Ne kadar yüksekte olursan ol, hukuk senin üstündedir”.

YARGIDA ŞEFFAFLIK NEDİR VE NEDEN İHTİYAÇ DUYULMAKTADIR?

- Hukukun üstünlüğü ile halk tarafından ve halk için devlet idealine bağlı bir demokraside, tüm kurumlar atasözünde geçen “gün ışığı” gibi şeffaf bir şekilde çalışmalıdır.
- Hâkimlerin ne cüzdanı ne de kılıcı vardır. Yargı görüşlerinin kabul edilebilirliği büyük ölçüde duruşma disiplininin sağlamasına değil, halkın güvenine dayanır.
- Neredeyse tüm önemli yargı işleri açık mahkemelerde, yani genel olarak halka açık yerlerde gerçekleştirilmektedir.
- Hâkimler yasal görüş ve kararları yazmak zorundadır. Burada, belirli bir karara varma gerekçelerini titizlikle açıklarlar.
- Yazılı metinler, büyük ölçüde halka erişilebilirlik ve cezalandırılma korkusu olmadan eleştiriye izin veren kanunlar, Hindistan’daki bir hâkimin üzerinde önemli bir kontrol görevi görür.

Hindistan yargı sistemi, alt mahkemenin emsale uyma zorunluluğuna, yani önceki kararlara uyulması kavramına inanır.

Hindistan Anayasasının kurucu ataları, kurdukları yargı kurumlarına duyulan güvensizlik ve şüpheden yola çıkmamıştır. Bu nedenle, Anayasanın yargıyı korumaya yönelik birçok hükmü vardır. Örneğin, Anayasaya göre tarafsız hareket eden hâkimlerin davranışları olağan yasama toplantılarında tartışılmaz.

YARGI KARARLARININ AÇIKLANMASI

Yargının açıklığı, anladığımız gibi, kararın paylaşıldığı ve kamuya

açıklandığı şeffaf bir karar alma süreci anlamına gelmektedir. Mahkemelerin ele aldığı toplumsal sorunların sayısı arttıkça, yargı kararları hakkında halkı bilgilendirmek için objektif bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Gerekçeler eşliğinde kararlar alenen açıklanır.

KAMUYA AÇIKLAMA, ŞEFFAFLIK VE YARGININ MEŞRUIYETİ

Şeffaflık, hâkimin kararına nasıl ulaştığının halka açıklanmasını içerir. Şeffaflık unsurları şunlardır: Kamuya açık duruşmalar (ayrıca duruşmaların web üzerinde yayınlanması), kararların gerekçeleri (hukuk dışı argümanlar dâhil), karşı oyların yayınlanması, karar verme süreci ve raportör hâkimin kimliği hakkında bilgi, hâkimlerin takdim edilmesi (fotoğraf ve biyografik bilgiler dâhil), belgelere erişim ve bilgiye ücretsiz erişim yasasına göre bir mahkemenin belirli bir davada attığı özel adımlar hakkında bilgi edinme imkânı ve nihayetinde yargı kurulunun görüşlerinin açıklanması. Hindistan Yüksek Mahkemesi, geçtiğimiz ay Anayasal Bölümde görülen davaların canlı yayınına geniş halk kitlelerine ulaşmasına izin verdi. Aleniyetin temeli, kararın en önemli kısımlarının ve gerekçesinin halka açıklanmasıdır.

Açıklık, mahkemelerin meşruiyetini ve genel kamuoyu güvenini güçlendirir. Şeffaflık, halkın yargıyı kontrol etmesini ve böylece yargının daha hesap verebilir olmasını sağlar. Açıklık bazen tarafların çıkarlarına ters düşebileceğinden, tarafların mahremiyet hakkı konusu da bununla bağlantılıdır.

Adil yargılanma hakkı ve bilgi edinme özgürlüğünün yanı sıra diğer temel özgürlüklerden doğan yargıda açıklığın asgari standartları konusunda yerleşik bir fikir birliği vardır.

Yürürlükteki etik standartlara bağlı olarak çeşitli ülkelerde kamuoyu ve medya ile yargı iletişimi; (i) yargı sözcüleri, (ii) yargılamanın görsel-işitsel kaydı, (iii) kararın çevrimiçi yayınlanması, (iv) basın rehberi ve (v) medya ile iletişime proaktif yaklaşım gibi unsurları içerebilir.

HİNDİSTAN'DA HALKA VE MEDYAYA AÇIK MAHKEMELER VE MEDYA İLE ETKİLEŞİM

Devletin şeffaflığı temelinde, ifade özgürlüğü kamuoyunun oluşturulmasına yardımcı olur ve iktidarı daha hesap verebilir hale getirir. Bu mekanizmalar gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olur, aynı zamanda karar verme sürecini güçlendirir.

Ancak, özgürlük mutlak olmayıp ulusun ve toplumun çıkarına hizmet eder. Basın, medya ve internet tarafından yararlanılan özgürlük, özgür bireyin özgürlüğünden daha büyük değildir.

Medya ve yargı arasındaki ilişki güvenli bir mesafede karşılıklı saygı çerçevesinde olmak durumundadır. İdeal durum, hâkimlerin isimleri olmadan kararın açıklanmasıdır. Bir avukat yanlış ve uygunsuz haber vermemeli ve kendi kendine çıkarımlarda bulunmaktan kaçınmalıdır.

Ruhani liderin dediği gibi “Gazeteler Din (Dharma) içindir ve Dini (Dharma) korumak için Dharma’mıza göre yaşamamız gerekir”.

Gazetecilerle ilgili olarak, gazetecilerin ‘Dharma’sı açıkça mesleklerini cesaret ve dürüstlikle ifa etmelerini, tarafsız ve doğru olarak bilgileri aktarmalarını, tüm dışsal düşüncelerden kaçınmalarını gerektirir. Basın ve medya, haksızlığa uğrayanların durumunu ve insan hakları ihlalleri gibi halk için önemli olan konuları yansıtmalıdır.

Bir BMW’nin altı kişiyi öldürdüğü Sanjeev Nanda davasında, TV kanalı tarafından Nanda’nın avukatının bir tanığa rüşvet vermeye çalıştığını gösteren yakalanma videosu gösterildi. Yüksek Mahkeme, suçlu iki kıdemli avukatın dört ay boyunca görevden uzaklaştırılmasına karar verdi.

Araştırmacı gazeteciliğin ortaya çıkmasıyla birlikte, Basın ve Medyanın artık insan dostu olarak görülmediği bir durumla karşılaştık. Ne pahasına olursa olsun tarafsız bir analiz yapılmalı ve yanlış bilgilendirmeden uzak durulmalıdır.

Bilgi edinme hakkı ile mahremiyet ve güvene dayalı ilişkinin acilen dengelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır; çünkü kimse bilgi edinme hakkı kisvesi altında başkalarının haklarını ihlal edemez.

Medya kurumları arasında son dakika haberi rekabeti, daha açık bir deyişle, dikkat çekmek için atılan çarpıtılmış manşetler üzerinden şiddetli bir rekabet vardır. Bu senaryoda, bilgi eksikliği görülmekte olan davaların temsilci aracılığıyla karmaşık hale getirilmesi, durumun kötüleştirilmesi, ücretli haberler ve siyasi amaçlı güdülenmiş davalarla ilgili şikâyetler yer almaktadır. Dolayısıyla, basının çok fazla sorumluluğu vardır. Medyanın muazzam gücü bir gazeteci tarafından başka yerlerde kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için kullanılmamalıdır.

Medya bir sanık hakkında önceden hüküm verirse, bu onu çok kötü etkiler. Mahkemeden beraat etse bile bu ona halkın gözünde yıkılmış olan imajını geri kazandırmayacaktır. Sanıkların mahremiyet hakkı çoğu zaman ihlal edilmektedir.

Görölmeye devam eden davalar/karara bağlanan davaların ve mahkeme işlemlerinin haberleştirilmesi kişisel tatmine değil tarafsızlık esasına göre yapılmalıdır. Belli bir ideolojinin ilerlemesine yardım edilemez. Basit haliyle bir gazetecinin görevi hüküm vermek değil, haber vermektir. Medya adil adalet yönetimini tehlikeye atmamak gibi muazzam bir sorumluluğa sahiptir. Medya adalet kapısını bir davanın taraflarından birine kapatmamalı veya saygın bir kişinin imajını zedelememelidir (Bijoyananda Patnaik vs Balakrushna Kar And Anr. AIR 1953 Odisha 249).

Konuyla ilgili bir kısım bilgi atlanırsa, hızlı bilginin sosyal medyada dolaşımı bazen yanıltıcı olabilir. Yanlış twitler gaf yapmaya yol açabilir.

Duruşma düzenini sağlamak, C.K. Daphtary v. Shri O.P. Gupta&Ors., AIR 1971 SC 1132’de belirtildiği gibi ifade özgürlüğü üzerinde makul bir kısıtlamadır. Kararın adil bir şekilde eleştirilmesine izin verilir; ancak bu izin, mahkeme kararının tek taraflı portresinin sunulmasına, çarpıtılmasına veya yanlış tanıtılmasına açık değildir. Yargıya karşı asılsız ve temelsiz iddialarda bulunmaya yer yoktur ve yargı bağımsızlığı Anayasanın el üstünde tutulan özelliklerinden biridir.

Hâkim için medya ve halkla konuşma bakımından çeşitli ülkelerde farklı etik standartlar vardır. Hindistan’da muhafazakâr bir yaklaşıma sahibiz. Örneğin hâkimler, önlerindeki hukuki meseleler hakkında medyayla ve halkla doğrudan konuşmamalıdır.

KULLANICI DOSTU MAHKEME

Sonuçta, yargılama sistemi, davanın tarafları için vardır. Yargı sistemi saygın bir etki bırakmalı ve muntazam olanaklar sunmalıdır. Hindistan’da çeşitli eyaletlerde, Hukuk Hizmet Merkezleri (Nyaya SevaSadan) açılmıştır. Şöyle ki, yoksul davacıların gece barınmalarını sağlamak için yeterli alan bulunmaktadır. Engelliler için rampalar vs. ve diğer olanaklar sağlanmaktadır. Hindistan Yüksek Mahkemesinde kreş bulunmaktadır. Kadın avukatlar için ayrı bir baro odası da mevcuttur.

YARGI SİSTEMİNE KOLAY ERİŞİM

Hindistan’da duruşmaya katılma hakkı (locus standi) serbest bırakıldı ve kamu yararı davası halka ulaşmak için bir araç olarak tasarlandı. Herhangi bir kişi veya grup, kamu yararının söz konusu olduğu durumlarda hukuki çare aramak için mahkemeye başvurabilir. Mahkemeye gönderilen mektuplar ve e-postalar bile kamu yararı davası olarak kabul edilir ve dava görülür. Yüksek Mahkemede mektupları yönergelerine göre inceleyen hâkimlerden oluşan bir Dilekçe Odası bulunmaktadır. Kredi borcu karşılığı işçilik, ihmal edilen çocuklar, işçilere asgari ücret ödenmemesi, işyerlerindeki işçilerin sömürülmesi, hapishanelerdeki kötü muamele dilekçeleri, hızlı yargılama ile ilgili sorunlar, polisin kötü muamelesi, diğer toplumsal sorunlar, çevre sorunları, isyan mağdurları, aile aylıkları vs. gibi yargı alanını ilgilendiren uygun mektuplar Yüksek Mahkeme tarafından değerlendirilir.

Husaainara Khatoon v. State of Bihar 1980 (1) SCC 81 davasında kamu yararına çalışan biri tarafından verilen dilekçe üzerine Yüksek Mahkeme, yargılanan mahkûmların kefaletle serbest bırakılmasına karar vermiştir. Söz konusu karardan 40.000 tutuklu yararlanmıştır. Kefalet senetlerini temin edemeyenler de dâhil olmak üzere, azami mahkûm edilme sürelerini tamamlayan mahkûmların da serbest bırakılması emredilmiştir. Hızlı yargılama hakkı tanınmış bir haktır.

Hindistan’da kazalar, aile uyuşmazlıkları vb. dâhil olmak üzere çeşitli davaların çözüldüğü Lok-Adalats kavramı geliştirilmiştir. Lok-Adalats’ta her yıl milyonlarca dava, tarafların rızası ile karara bağlanmaktadır. İnsanlar davaları dostane bir şekilde çözüme kavuşturarak adalet dağıtımının bir parçası haline gelmekte, böylelikle herkesçe bilinen gecikmelerden ve dava masraflarından kurtulmaktadır. Evliliklerle ilgili çok sayıda dava, arabuluculuk yoluyla başarıyla sonuçlanmıştır. Alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizması Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 89. Bölümünde, 1987 tarihli Hukuk Hizmetleri Yetkilileri Kanunu ile Tahkim ve Uzlaşma Kanunu hükümlerinde belirtilen yasal çerçeve uyarınca başarıyla uygulanmaktadır.

Hukuk Hizmetleri Yetkilileri Kanunu kapsamında, ülke çapında halk düzeyinde etkili bir yasal hizmetler ağı oluşturulmuştur. Söz konusu kanunda ulusal düzeyde, eyalet düzeyinde ve bölge düzeyinde yetkililer; köy düzeyinde ise hukuk destek gönüllüleri bulunmaktadır. Bu kişiler ihtiyacı olan ve yoksul insanların dava açmalarında yardımcı olurlar, sahip oldukları haklar ve dava açılması durumunda toplumun çok yoksul kesimlerindeki kişilerin tüm masraflarının Devlet tarafından karşılandığı hakkında bilgi verirler.

Anayasa uyarınca herkes için eşit adalet sağlanarak her gözyaşı ile ilgilenilmelidir. Hukuk çok yüksekte de olsa kişiler arasında ayrım gözetemez, herkese eşit insani muamelede bulunmayı amaçlar. Charles Sobraj v. Supdt., Central Jail, (1978) 4 SCC davasında Mahkeme, yargılanmakta olan mahkûmların baro prangasını kırdı. Mahkûmların korunması gereken hakları vardır ve mahkûmlar hapisanelerde gruplar halinde hakları hakkında bilgilendirilirler.

MAHKEME DİLİ VE ÇEVİRİ

Hindistan çok dilli bir toplumdur ve burada kararı yerel dilde vermek kesinlikle gereklidir. Alt mahkemeler ve bölge mahkemeleri kararları çoğunlukla yerel dilde, davanın taraflarınca kolaylıkla anlaşılabilir şekilde vermektedir. Üst mahkemeler ve Yüksek Mahkeme kararları İngilizcedir; ancak medya ve gazeteler tarafından yerel dilde de etkili bir şekilde yayılmaktadır. Yüksek mahkemelerin ayrıca çeviri hizmeti veren bir birimi bulunmaktadır.

Hindistan bir farklılıklar ülkesidir. Bölgesel dil, çok dilli bir toplumda önemli bir rol oynamaktadır. Kararların hazırlanması, belgelere atıf ve kanıtların kayıt altına alınması çoğu zaman yerel ve bölgesel dillerin kullanılmasını gerektirir. Bu nedenle Yüksek Mahkemelerde çeviri olanakları bulunmaktadır.

DAVALARIN TEVZİSİNDE ŞEFFAFLIK

Davaların tevzii bölge düzeyinde Bölge Hâkimleri, üst mahkemeler seviyesinde bu mahkemelerin başkanları ve yüksek mahkemede ise Hindistan Yüksek Mahkeme Başkanı tarafından yapılmaktadır. Üst Mahkemeler ile Yüksek Mahkemede davaların tevzii nöbet listesine göre düzenlenir. Şeffaflığın uygulanması ve dosyaların her hâkimin uzmanlığına göre dağıtılması yetkisinin belli bir sistematik içinde kullanılması güven kaynağıdır; ancak davaların tevziinde sadece bilgisayara güvenmemiz gereken zamanın gelip gelmediğini merak ediyorum. Yine de yazılım insan becerisiyle üretilmektedir. Sonuçta, sisteme güvenmeliyiz.

HİNDİSTAN MAHKEMELERİNDE BİLGİSAYARLI OTOMASYON

Ulusal Bilişim Sistemi (NIC) tarafından Hintli yazılımcıların taktik becerileri sayesinde neredeyse tüm mahkemelerde kullanılan Dava Yönetim Sistemi geliştirilmiştir.

YARGI SİSTEMİNE KOLAY ERİŞİM

Yargı sürecinde adalete erişim ve şeffaflık iç içe geçmiştir. Kiosklar ve bilgi merkezleri kurulmuştur. Davaların durumunu öğrenmek için üst mahkemelerin, bölge mahkemelerinin ve alt mahkemelerin web siteleri, SMS bildirimleri, interaktif ses tanıma sistemi (IVRS) kullanılmaya başlanmıştır. Birçok mahkemede, bir avukatın belirli bir gündeki davalarının listesi SMS yoluyla kendisine iletilmektedir. Davaya katılmama nedeniyle herhangi bir talebin reddedilmesi veya eksik olması durumunda da bilgilendirme yapılır. Mobil teknoloji başarıyla kullanılmıştır. İnternet bankacılığı, kredi kartı ve banka kartı yoluyla mahkeme ücretinin ödenmesine izin verilmiştir. E-bankacılık sisteminin maksimum derecede kullanılması da teşvik edilmektedir.

VIDEO KONFERANS VE YARGI YÖNETİMİ

Video konferans ve uzaktan alışveriş günümüz dünyasında önemli bir rol oynamaktadır. Video konferans telefon görüşmesi gibi çalışmaktadır. İlk olarak, hapishane ve mahkemeler arasındaki bağlantı kurulmuştur. Üst mahkeme düzeyinde Andaman & Nicobar Adaları ve Kalküta Üst Mahkemesiyle bağlantımız bulunmaktadır. Davalar video konferans sistemi ile görülmektedir. Ulusal Yeşil Mahkeme de Delhi ve diğer yerlerdeki kürsüler arasında video konferans olanağını kullanmaya başlamıştır. Video konferans sistemi artık adaletin etkili bir şekilde dağıtılması için bölge merkezlerinde aktif kullanılmaktadır.

E-MAHKEME VE KÂĞITSIZ YÖNETİM

E-mahkeme kavramı, kâğıtsız bir mahkeme açmak için daha da geliştirilmiştir ve bu bağlamda artık çeşitli yerlerde kâğıtsız mahkemelerimiz bulunmaktadır. Tabi ki, dizüstü bilgisayarların, i-padlerin, e-kitapların kullanılması dijital medyayı kullanarak mobil kütüphanelere sahip olma kavramını getirmiş ve böylece ekolojik dengesizlik yükünü azaltmıştır. Etkili nitelikteki yeniden oryantasyon programları talep edilmektedir.

ADALET DAĞITIMINDA ŞEFFAFLIK

Kararlar açık mahkemede verilir. Bunlar gerekçelendirilir ve aynı gün çevrimiçi yüklenirler. Kararın hazırlamak için hukuki araçlar kullanılır. Dergilere çevrimiçi olarak erişilebilir.

Şeffaflık olmadan aleniyet hâkimlerin, erişilemez ilahi bir konumda davalara karar verdiği tanrısal bir yargı algısına katkı sağlar.

Aleniyet olmadan şeffaflık kendi amacını alt eder. Mahkeme dokümanı büyük ölçüde erişilebilir olsa da halk hangi bilginin önemli olduğunu ve nasıl yorumlanacağını algılamakta zorlanır. Bu, mahkemeler ile halk arasındaki ilişkiye zarar verebilecek yanlış yorumlara neden olabilir ve sisteme olan güveni azaltabilir. İnsanlar son çare olarak sisteme inanırlar ve sistem onları yanıltamaz.

ETKİLİ MAHKEME YÖNETİM SİSTEMİ

Karar alma sürecinde kesinlik ve davaların hızlı bir şekilde elden çıkarılması dışında, avukatlar ve dava tarafları mahkeme yönetiminin iki kilit alanı ile ilgilenmektedir. Bunlar:

1. Bilginin hazır ve kullanılabilir olması
2. Belgelerin hazırlanması

Barolar ve mahkemenin aktif işbirliği içinde olması zorunludur. Mahkeme yönetimi personelin ve Yazı İşleri Müdürlüğünün desteği olmadan başarılı olamaz.

İDARİ GÖZALTI DAVALARINDA HAKLAR

Yürütmenin gözaltı gücünün bulunduğu çeşitli yasalara sahibiz. Ancak yasalara göre, bir güvence verilmektedir. Üst mahkeme vb. düzeyde, idari açıdan bu tür gözaltılar konusunda uyanık olmak ve bir kişinin yasal olarak gözaltına alınıp alınmadığı konusunda hükümete bağlayıcı tavsiyelerde bulunmak amacıyla Danışma Kurulları bulunmaktadır.

Gözaltına alınan kişi adli inceleme hakkına sahiptir. *Maneka Gandhi* davasında yaşam ve özgürlük hakkının anlamı genişletilmiştir. Hindistan Anayasası'nın 21. maddesi kapsamındaki hukuk usulü, gerekli hukuk süreci ile nitelendirilmiştir. Bir bireyin keyfi olarak gözaltına alınmasına yer yoktur. Bir gözaltı davası mahkemeler tarafından öncelikli olarak ele alınmaktadır.

ÜST MAHKEMELERİN/TEMYİZ MAHKEMELERİNİN KARARLARININ GEREKTİĞİ GİBİ YAYINLANMASI

Üst mahkemelerin ve Yüksek Mahkemenin kararlarını Yüksek Mahkeme Raporlarında ve Hint Hukuk Raporlarında mümkün olduğunca erken

yayınlayan bir sistemimiz bulunmaktadır. En son kararları haber vermek için sert rekabet içinde olan birkaç dergi vardır. Yazılı olarak verilen kararlar, verildiği gün Yüksek Mahkeme ve Üst Mahkemelerin web sitelerinde çevrimiçi olarak yayınlanmaktadır.

Mahkeme ve Baro adalet arabasının iki tekeridir. Her avukatın ofisi bilgisayarlı olmalı ve avukatın sistemi kullanabilmesi için bilgisayar dostu olması gerekir. Artık duruşma bekleyen davaların listesine sahip olmak ve mobil cihazlarda hangi mahkemede hangi davanın görüldüğünü görebilmek için teknolojiyi kullanabiliyorlar.

Önemli kararları halka duyurmak önemli olabilir. Uygunsuz haberlerin mahkemenin kamuoyundaki imajını zedelemesi gibi büyük bir risk vardır. İnternet özgürlüğü ve bilgiyi yayma gücü, politika üreticilerinin kötüye kullanımı kontrol etmek için kanuna açıklık kazandırarak acilen dikkat etmelerini gerektirir. Yanlış bilgilendirmeyi önlemek için mahkemelerin sözcüsünün olup olmaması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

ÖĞRENCİLERİN VE AVUKATLARIN EĞİTİMİ YARGI SÜRECİNDE ÖĞRENCİLERİN ORYANTASYONU

Bu konuda çeşitli programlar vardır ve hukuk öğrencilerine eğitimlerini sürdürürken hâkimler tarafından eğitim verilmektedir. Gerekli bir süre boyunca hâkimlerle birlikte çalışırlar, mahkemeye gelerek mahkemenin işleyişi hakkında deneyim kazanırlar ve yargının nasıl işlediğini öğrenirler. Ayrıca, listelenen davaların notlarını hazırlarlar, bu uygulama hukuki yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olur. Öğrenme amaçlı etkinlik mahkemesi (sanal duruşma) yarışmaları düzenlenir. Hâkimler üniversitelerde ders verirler. Öğrenciler konferanslara katılmaya çağırılırlar. Genç avukatlar Yüksek Mahkemede ve Üst Mahkemelerde Raportör olarak görev alırlar. Hâkimlere araştırma işinde, görülecek davalarla ilgili özetlerin ve notların hazırlanmasında yardım ederler. Mahkeme duruşmasına katılırlar ve bunun için kendilerine yeteri kadar ücret ödenir.

KAMUOYUNA ERİŞİM

Anayasamızın 14 ve 39A maddeleri, devletin kanun önünde eşitliği sağlamasını ve herkes için eşit adaleti destekleyen bir hukuk sistemini zorunlu kılmaktadır. Adli yardım, Anayasa teminatının harfiyen ve ruhen yerine getirilmesi, toplumun yoksul, ezilmiş ve daha zayıf kesimlerine eşit adaletin sağlanması için çaba sarf etmektedir. 1987’de Hukuk Hizmetleri Yetkilileri

Kanunu ülke genelindeki adli yardım programlarına yeknesak bir şekilde yasal zemin kazandırmak üzere yürürlüğe girmiştir. Hakları, refah planları ve uygulama çarelerini bilmeden güçlendirme yapılamaz. Çeşitli makamların himayesi altında, yargı ve yürütmenin gösterdiği çabaların birleşimiyle, hukuki farkındalık kampları düzenlenmektedir. Hukuk okuryazarlığı temel düzeyde ve toplumsal musibetleri ortadan kaldırmak için çeşitli programlar tarafından kazandırılmaktadır.

KAMU MEMNUNİYETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kararların etkisi ile ilgili olarak kamu memnuniyetinin değerlendirilmesi şu anda basın, medya ve sosyal siteler tarafından yapılmaktadır. Kamu memnuniyetinin değerlendirilmesi şimdiye kadar mahkemeler tarafından yetkili bir şekilde yapılmamıştır. Bununla birlikte, gecikme, ödenmemiş borçlar ve hızlı adalet sorunları sürekli ele alınmaktadır.

HÂKİMLERİN ATANMASI VE ŞEFFAFLIK

Halkın yargıya duyduğu güvene dayanarak yargı kurumlarını daha şeffaf hale getirme tartışmasında, gururla belirtmeliyim ki, Hindistan Yüksek Mahkemesi, daha geçen sene, ülkedeki en yüksek yargı kurulu olarak hâkimlerin Yüksek Mahkemeye atanması ve üst mahkemeler arasında ülke genelinde yer değiştirmesi gibi hassas konularda karar veren ‘Yüksek Mahkeme Birliği’ toplantılarının tutanaklarını web sitesinde yayınlamaya karar vermiştir. ‘Yüksek Mahkeme Birliği’ şu an gerekçeli kararlarını Hindistan Yüksek Mahkemesi’nin web sitesinde yayınlamakta ve genel kullanıma açmaktadır.

Alt düzeydeki atamalar, örneğin, Bölge Mahkemelerine ve Bölge Mahkemelerine bağlı olan mahkemelere yapılan atamalar, hem kadro içi terfi ve hem de doğrudan işe alımdan oluşan bütüncül bir formülle gerçekleştirilir. Doğrudan işe alım ise doğası gereği rekabetçi ve liyakat temelli akademik sınavlara dayalıdır.

Ulusal Yargı Atamaları Komisyonu davasında, Yüksek Mahkeme ve Üst Mahkemelere hâkim atanmasında şeffaflığı sağlamak için Yüksek Mahkeme aşağıdaki maddeleri düzenlemiştir:

SCAOR Association v. Union of India 2016 (5) SCC 1:

“1255. Yukarıdakiler ışığında, Hindistan Hükümeti mevcut Usul Mutabakat Zaptını Hindistan Yüksek Mahkeme Başkanıyla istişare

ederek tamamlayabilir. Hindistan Yüksek Mahkeme Başkanı, en kıdemli dört Yüksek Mahkeme ikinci hâkiminin yer aldığı Birliğin oybirliğiyle aldığı görüşe dayanarak karar verir. Aşağıdaki unsurları dikkate alırlar:

1256. 1. Uygunluk kriterleri: Usul Mutabakat Zaptı, Eyalet hükümetinin ve Hindistan hükümetinin (duruma göre) görüşlerini alarak, Birliğe rehberlik için (Üst Mahkeme ve Yüksek Mahkeme düzeyinde) hâkimlerin atanması için minimum yaş gibi uygunluk kriterlerini belirtir.

1256. 2. Atama sürecinde şeffaflık: Hâkimlerin atanmasına ilişkin Usul Mutakabatında ayrıntıları verilen uygunluk kriterleri ve usulleri, ilgili mahkemenin web sitesinde ve Hindistan hükümeti Adalet Bakanlığı'nın web sitesinde yayınlanmalıdır. Usul Mutabakatı, hâkim atama sisteminde şeffaflığın gerekleriyle uyumlu olarak tutanakların gizliliği için hükümler getirirken, Birlik'teki hâkimlerin muhalefet şerhlerinin kaydedilmesi de dâhil olmak üzere, tartışmaların tutanak altına alınması için uygun bir prosedür sağlayabilir.

1256. 3. Sekreterlik: Hâkim atama sisteminin daha iyi yönetilmesi adına, Usul Mutabakat Zaptı her üst mahkemede ve Yüksek Mahkemede bir sekreteryaya kurulmasını sağlayabilir; bunların işleyiş, görev ve sorumluluklarını belirleyebilir.

1256. 4. Şikâyetler: Usul Mutabakatı atanması düşünülen bir hâkime karşı şikâyetlerle ilgilenen uygun bir mekanizma ve prosedür belirleyebilir.

1256. 5. Diğerleri: Usul Mutabakatı Yüksek Mahkeme Birliği'nin tavsiyeleriyle etkileşim içinde şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak için atama sürecinin gizliliğini ihlal etmeden uygun görülen herhangi bir hususu düzenleyebilir.”

ETİK DAVRANIŞA YANIT VEREN ŞEFFAFLIK

Anayasal görevin ifasına ilişkin gücün sorumlu şekilde kullanılmasının temel gereklilikleri hariç olmak üzere hiçbir makam dokunulmaz (kutsal) değildir. Hesap verebilirliğin kurumsallaşması, bu nedenle, adil yönetişimin merkezinde yer alır.

Hangi nitelikler bireyi “mükemmel hâkim” yapar? Mükemmel bir hâkim dürüstlük, doğruluk ve adalet standartlarına bağlı kalır. Mükemmel bir hâkim; incelik, nezaket, haysiyet, sabır, anlayış, merhametli bir yargı mizacına ve kibirsiz, tarafsız ve ön yargısız bir kişiliğe sahiptir.

Yargısal kişiliklerimizin bu yönünü geliştirmeye yönelik tedbirleri kolektif olarak düşünmeli ve bunu halkın güvenini kazanma, toplumun adalet dağıtanları olarak işimize ve hizmetlerimize duyulan güven gücü olarak kabul etmeliyiz.

Yüksek Mahkeme ve Üst Mahkemelerdeki hâkimlere yönelik iddiaları soruşturmak üzere sistemin bağımsızlığını koruyan kurum içi bir prosedürümüz bulunmaktadır.

Bölge Mahkemeleri ve Alt Mahkemelerin hâkimleri için şikâyetler incelenir ve Yasal Hizmet Kuralları uyarınca ön soruşturma sonrasında gerekli görülürse birim soruşturması yapılır. İşlemlerde tam şeffaflık sağlanmaktadır. Bir suçluya kendisini savunması için tam fırsat verilir. Belgelerin sağlanması gerekir ve gerekçeli bir karar ile soruşturma rapor alınır. Hiç kimse gereksiz yere cezalandırılmasın ve hiçbir suçlu korunmasın diye, yargılama işlemlerinin şeffaflığını sağlamak için çeşitli güvenceler sağlanmaktadır. Yapılan tüm işlemler yargı denetimine tabidir. Hâkimlerin sisteme etkin ve yararlı bir şekilde hizmet edip etmediklerinin incelenmesi için Hizmet Kurallarında zorunlu emeklilik hükmü yer almaktadır. Bir kişinin görev için uygun olmaması durumunda, yıllık gizli sicilleri standartları karşılamadığında veya dürüstlüğü şüpheli olduğunda kişi 20 yıllık görev süresini tamamladıysa veya 50 yaşına geldiyse kamu yararı için emekliye ayrılabilir. Başka bir inceleme yöntemimize göre de emeklilik yaşı 60’a uzatılmasına rağmen, 58 yaş doldurulduktan sonra göreve devam etmesi tüm açılardan uygun değerlendirildiğinde 60 yaşına kadar hizmet etme şansı verilebilir. Sistemde çürük elmalara yer yoktur. Yasal Kurallarda belirtildiği şekilde disiplin soruşturmalarında tam şeffaflık aranmaktadır.

Sevgili Dostlarım, Hindistan’da, yargıda şeffaflık oranını artırmak için bir dizi başka tedbirler aldığımızı sizinle paylaşmak isterim. Bunlar, genellikle ülkemizdeki sorumlu medya tarafından yönetilen, kamu alanında adli işlerin ve yargısal davranışların adil eleştirisini teşvik etmeyi içermektedir. Yargı faaliyetinin doğası gereği saklanacak hiçbir şeyi yoktur. Her eylem kamuoyu önünde ve gerekirse inceleme ve düzeltmeye açıktır. Yargı sürecine güçlü bir etkisi olan yargı kurumlarında şeffaf çalışma kültürünü daha da güçlendirmek için Bilgi Edinme Hakkı Yasası’nı kabul ettik.

Şeffaflık ilkelerini canlı ve değerli kılmak için gerçek adaletin insani başarısızlıklardan arındırılmış olması gerekir. Adalet dağıtımında şeffaflığı sağlamak için bir hâkimde bulunması gereken çeşitli niteliklerin harmanlanması zorunludur. Örneğin, insan kalbinin özellikleri, ruhun tahakkuku, kendini aşma, egonun erimesi, yüksek idrak, korkusuz akıl, saf düşünce, algı netliği, derin bilgi, Anayasal değerlere bağlılık, doğruluk, çok çalışarak elde edilen kusursuz dürüstlük adaletin seyrini ve kutsallığını bozmaya hazır olan güçlerin dengelenmesini sağlayabilir.

İRLANDA

Peter CHARLETON

Yüksek Yargıç, Yüksek Mahkeme

Yargı Kararı Vermede Şeffaflık İrlanda Perspektifi

2018 yılında Ankara’da oluşturulan Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi çok önemli bir belgedir. Yasama ve yürütmenin yetkilerini yargı süreçlerinden ayıran sistemlerin kalbini güçlendirerek, hükümetin gücünü kontrol etme ve vatandaşların her zaman başvurabileceği tarafsız bir yapıya sahip olmanın garantisi olarak mahkeme işlemlerinin bağımsızlığını vurgular. Yargıçlar son çaredir. Bizler olmadan, aşırı hevesli bir hükümet tarafından ayaklar altına alınamayacak hiçbir güç yoktur. Kriz zamanlarında, yargı dengeleyici bir güç olarak hareket eder. Ulusal krizlerin yaşandığı geçmişteki pek çok olayda kişi özgürlüklerini engelleyebilecek baskılardan uzak bir organ olarak yargı, potansiyel bir nesnellik kalesi olarak kalmaya devam etmelidir. Biz hukukun üstünlüğünü destekliyoruz. Bu ilke, garanti edilen haklarımız, sahip olduğumuz yükümlülükler ve talep ettiğimiz özgürlükler ne olursa olsun bunların özüne sahip olmadığımız sürece bunları düzenleyen Anayasal hükümlerin boş ifadelerden ibaret olabileceğini söylemektedir.

Magna Carta’nın tanındığı 1215’e kadar uzanan batılı sistemler, Anayasalar, bir mahkûmun yüksek mahkemeye başvurma ve hukuk dışı tutukluluk iddiasında bulunma hakkını garanti altına almıştır. Bu şekilde, siyasi savaşın kargaşası ne olursa olsun, hükümetin düşmanlarını ancak geçerli yöntemlerle ve ancak o zaman mevcut olan yasalara ve sağlam kanıtlara dayanarak kovuşturması mümkün olacaktır.

Giriş

Demokraside “elmas” gibi değer gösterilen¹ bağımsız ve hesap verebilir bir yargı, adil ve adaletli bir toplumun ayrılmaz bir bileşenidir. Bugün, İstanbul Bildirgesi’ne göre, bu standarda adalet sisteminin birçok unsurunu kapsayan bir kavram olan şeffaflık gereksinimini ekleyebiliriz. Şeffaflık gereksinimi üzerine İrlanda Yüksek Mahkemesi şunları ileri sürmüştür:

Adalet yönetiminde şeffaflık demokratik sistemin bir parçasıdır. Vatandaşlar, devletin yargı organının kararlarını incelemeye, takip etmeye, üzerinde yorum yapmaya veya saygılı bir şekilde eleştirmeye yetkili kılınmıştır. Aynı zamanda hâkimlerin düzgün davrandığını bilmek

1 Susan Denham, “The Diamond in a Democracy: An Independent, Accountable Judiciary” (2001) 5 The Judicial Review 31

gibi temel bir yetkileri de vardır².

Bazıları saygı duyulmak için saygı kazanmanız gerektiğini söylerler. İrlanda mahkemelerine, şaşırtıcı olmayan bir şekilde, büyük ölçüde saygı duyulmaktadır. Görev yeminine göre, İrlanda'daki hâkimlerin bağımsızlık ve yargı dürüstlüğü gibi en yüksek standartlara erişmeleri gerekmektedir. Bazen bu sadece bir slogan veya aldatmacanın bir parçası olarak yayılsın diye söylenen bir ifade olabilir.³ Diğerlerinin sorunları olabilir. Son zamanlarda, İrlanda Yüksek Mahkemesinin bir kararı Avrupa Birliği sisteminin güvenilirliğini sorguladı. Doğru ya da yanlış olsun, bir hâkim “Polonya mahkemelerinin bağımsız olmamasıyla ilintili ciddi bir risk olduğunu, sistemsel ve genel eksiklikler nedeniyle, adil yargılanma temel hakkının ihlal edildiği”ni tespit ederek, uyuşturucu suçuyla itham edilen Polonyalı bir vatandaşı iade etmeyi reddetmeye izni olup olmadığına dair Avrupa Birliği Adalet Divanı (CJEU)’ndan rehberlik istedi⁴. Zaman içinde cevabın ne olduğunu veya bu hâkimin yorumunun doğru mu yanlış mı olduğunu göreceğiz.

Bunreacht na hÉireann (Anayasa)’da Yargının Rolü

İrlanda Anayasası Madde 34.1’e göre “Adalet, kanunla kurulan mahkemelerde, Anayasada öngörülen şekilde atanan hâkimler tarafından dağıtılır ve kanunla tanımlanan bazı özel sınırlı haller hariç, halka açık olarak yerine getirilir”. Benzer şekilde, İstanbul Bildirgesi’nin 1. ilkesi bunu “demokratik bir toplumun temel gerekliliği” olarak tanımlar. Emsallere dayalı sistemlerde içtihat hukuku yeni alanlara doğru geliştirilebildiğinden, kamu erişimi ve medya incelemesi tarafından denetlenen şey, neredeyse yasama yetkisinden daha az değildir.

Ortak hukukta ve çoğu yargı sisteminde de durum aynıdır. Bazıları İrlanda mahkemelerinin gerçekten ‘kanun yapma’ gücüne sahip olduğu algısına sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu gibi kürtağın yasal olduğunu ilan etme gücüne sahip olan bir yüksek mahkeme, Roosevelt’in ekonomi politikasını yıkıyor ve eşcinsel evliliğe izin veriyor, böyle temel bir kanunu üreten organın incelenmesine ve eleştirilmesine izin vermesi

2 MARA (Nigeria) v Minister for Justice [2014] IESC 71, at [21]

3 Laura Cahillane, “Ireland’s System for Disciplining and Removing Judges” (2015) 38(1) Irish Juris (ns) 55, at 55.

4 Minister for Justice and Equality v Celmer (no 4) [2018] IEHC, at [44]. 5 M v Minister for Justice & Equality [2018] IESC14, at [10.24].

kritik bir durumdur. Bu olay aşırı uç bir örnek olabilir. Bizim sistemimizde, Yüksek Mahkeme tarafından yakın zamanda açıklandığı üzere çok daha fazla kısıtlama vardır:

Mahkemenin bir kararının kanun yapabileceğini söylemek doğruysa ki en azından böyle olduğu söylenebilir; çünkü bir Yüksek Mahkeme kararı, yasama organı tarafından ya da referandumda insanların kararıyla veya müteakip bir yargı kararıyla değiştirilmedikçe veya değiştirilene kadar benzer şekilde herkesi bağlar- o zaman mahkemelerin kanunu, Oireachtas (ulusal parlamento) tarafından gerçekleştirilen yasama tarzından önemli ölçüde farklı bir şekilde yaptığını kabul etmek de eşit derecede önemlidir. Mahkemeler sadece taraflarca önlerine getirilen davalar hakkında karar verebilirler. Tarafların, anlaşmazlıkların çözümünde gerçeklere dayanan, meşru bir çıkarları olmalıdır. Bir mahkeme kendi başına yasal bir meseleyi başlatamaz, hele kendi isteğiyle genel olarak bağlayıcı bir kanun hükmü çıkaramaz. Ayrıca mahkeme yalnızca (bağlayıcı bir karar verme anlamında) taraflar arasındaki hukuki uyuşmazlığın çözümü için *gerekli* ve *elzem* yasal konulara karar verebilir. Mahkemeler, bir karar sırasında hem kanunun geliştirilmesinde hem de ileride ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümünde faydalı olabilecek başka şeyler söyleyebilir veya söyler. Ancak daha sonra mahkemeler için bağlayıcı olduğu söylenebilecek olan kararın o kısmı, davanın esası için elzem ve gerekli olduğu düşünülen bölümdür.

Yargının temel görevlerinden biri, İrlanda Anayasası'nın hükümlerini yerine getirmektir. Murray CJ'nin belirttiği gibi, "mahkemeler Anayasa'nın koruyucuları olarak hareket etmek ve bu itibarla devletin diğer iki organının eylemlerini kontrol ederek hukukun üstünlüğüne uygun hareket etmelerini sağlamakla yükümlüdürler. Anayasal olarak korunan bireysel haklara saygı göstermeli ve Anayasa'nın hükümlerine uymalıdır"⁵. Bu, Mahkemelerin Oireachtas (Ulusal Parlamento) tarafından yürürlüğe koyulan mevzuatı Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle uygulamama yetkisine sahip olduğu anlamına gelir. Parlamenter egemenlik doktrini nedeniyle bu yetki Birleşik Krallık'ta yoktur. *Bederev v. İrlanda*⁶ davasında Temyiz Mahkemesi tarafından verilen ve daha sonra yasama işlevi devredilemez doktrininin ihlal edilmesinde olduğu gibi davada yasadışı bir sürü unsur olduğunu bildiren

5 Curtin v Clerk of Dáil Éireann [2006] IESC 14, at [94]

6 Bederev v Ireland [2015] IECA 38.

Yüksek Mahkeme⁷ tarafından bozulan karar, bu yetkiye ilişkin dramatik bir örnektir. Mahkemeler, ne de olsa, hata yaparlar.

Yargının Bağımsızlığı

İrlanda Hukuk Sisteminin temel ilkelerinden biri yargının bağımsızlığıdır. İstanbul Bildirgesi bunu önsözde bile ifade etmektedir. Mahkeme dışında yazılar yazan, eski Yüksek Mahkeme Başkanı Denham bu fikri şöyle açıklamaktadır:

Hâkimin bağımsızlığı kavramı, hâkim görevini özgürce yerine getirebilsin diye vardır. Kavram hâkimin tarafsızlığını korumak ve hâkimi müdahalelerden korumak için vardır... Hem kurumsal yargı hem de bireysel yargı bağımsızdır... Yargının bağımsızlığı hâkimlerin değil toplumun yararınadır. Bu hâkim için bir ayrıcalık değil, bir görevdir.⁸

Yargının bağımsızlığı, Anayasanın hükümlerini yerine getirmedeki işlevleri bakımından özellikle önemlidir. Fransa’da birbirinden tamamen ayrı idari mahkemeler ile hukuk mahkemeleri bulunmaktadır. Bu sistemde dosyaların bir mahkemeden diğerine gönderilmesi için bir formül olabilir. Üniter bir sistemin belki de avantajları vardır. Birçok Kıta Avrupası yargı sisteminden farklı olarak, İrlanda’da yalnızca yargı birliği düzeni vardır. Bu nedenle tüm yargısal işlemler tek bir Mahkemeler hiyerarşisi tarafından ele alınmaktadır. O’Donnell J, bu gerçeğin, yargı bağımsızlığı standardının hukuki meselenin büyüklüğüne bakılmaksızın tüm mahkemelerde uygulandığı anlamına geldiğini ve aslında Anayasa ile ilgili soruları değerlendirirken Mahkemelerin daha donanımlı olmalarını sağladığını öne sürmüş ve şunları belirtmiştir:

Anayasal alanda yargının bağımsızlığı, Anayasal konular, sözleşme, haksız fiil ve mülkiyet gibi özel hukuk konuları, suç gibi ve son zamanlarda idari davaların görülmesi gibi kamu hukuku konularıyla ilgilenen aynı mahkemeler tarafından ele alınmaktadır...belirli bir sorunun neden sözleşme ihlali ya da haksız fiil anlamına geldiği veya neden bir kanıtın kabul edilemez olup olmadığını açıklama tekniği, Anayasal konulara dayandırmak için getirilen değerli bir disiplindir.⁹

7 Bederev v Ireland [2016] IESC 34.

8 Susan Denham, “The Diamond in a Democracy: An Independent, Accountable Judiciary” (2001) 5 The Judicial Review 31, at 58.

9 Donal O’Donnell, “Some Reflections on the Independence of the Judiciary” (2016) 19 Trinity College Law Review 5, at 14.

Elbette, hepsi ‘parti insanı’ ise hâkimlerin bağımsız olduğunu söylemek zordur. Bu, hâkimlerin hükümetin kurallarına ayak uydurabileceklerinin bir garantisi olarak görülebilir. Bu yüzden doğru kişilerin atanması kilit önemdedir ve bu nedenle İstanbul Bildirgesi’nin 13. ilkesi uyulması gereken temel ilkeler için çağrıda bulunmaktadır.

İrlanda’da Hâkimlerin Atanması

Yargının dürüstlüğüne ve bağımsızlığının temel bir değerlendirmesi, zorunlu olarak hâkimlerin mahkemeye atanma şeklinin incelenmesini gerektirir. (Bunreacht na hÉireann) Anayasa madde 35’te “Yüksek Mahkeme, Üst Mahkeme ve 34’üncü madde uyarınca kurulmuş diğer tüm Mahkemelerin hâkimlerinin Başkan tarafından atanması”nı şart koşar. Madde 13.9 bunun tam bir yargı yetkisi olmadığını, ancak bu yetkinin sadece ‘Hükümet tavsiyesiyle’ kullanılabileceğini açıklar. Finlay P, hâkimlerin atanmasının “Başkanın hukuktaki etkinliği için müdahalesini gerektiren bir eylem olduğunu, ancak hâkimlerin atanmasının aslında yürütmenin kararı ve eylemi olduğunu” belirtmiştir¹⁰. Gerçekten de O’Donnell J, aslında, Başkanlık görevi devredilemeyeceği için Anayasanın bu hükümlerinin bağımsız bir atama sürecini yasakladığı iddiasında bulunmaktadır¹¹.

Bizim sistemimizde, Roma hukukuna dayalı yargı sistemlerinin aksine, hâkimler okulu yoktur. 40’lı yaşların ortasından 50’li yaşların ortasına kadar, uygulamada bir ömür geçirdikten sonra hâkim olursunuz. Bu şekilde güvenli, sağlam veya atanması tehlikeli olarak tanınırsınız. Anayasanın yürürlüğe girmesinden bu yana Hükümetin yetkisi resmi olarak etkilenmese de 1995-2002 Mahkeme ve Mahkeme Çalışanları Yasası’nın izlenmesi gereken önemli usulleri öngördüğü ve bir kişiyi yargı görevine atamadan önce Yargı Atamaları Kurulunun tavsiyelerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmelidir. Tüm hâkimler resmi başvuruda bulunmalıdır ve kariyeri, yayınları ve yeterlilikleri bağımsız olarak değerlendirilmedikçe hiç kimse uygun değildir. Ancak o zaman isimleri hükümete gidebilir. Birçok yargı sisteminde olduğu gibi son zamanlarda İrlanda’da hâkimlerin atanma şeklinin değiştirilmesine dair tartışmalar oldu, bu bağımsız incelemeyi daha da zorlaştırdı, ancak mevcut rejimde önemli bir değişiklik olup olmayacağı hala beklemedir.

10 The State (Walshe) v Murphy [1981] IR 275

11 Donal O’Donnell, “Some Reflections on the Independence of the Judiciary” (2016) 19 Trinity College Law Review 5, at 26.

Yargı Görevinden Uzaklaştırma

Elbette bir disiplin süreci olmalıdır. İstanbul Bildirgesi’nin 15. ilkesinde “bağımsız bir yargı organına verilmelidir” ifadesi yer almaktadır. Bunun da kabul ettiği gibi belki de hâkimlerin atanma şekli kadar görevden alınma şekli de eşit derecede önemlidir. Esasen yarın bir bakanlık veya bir hükümet kararlarınızı beğenmeyip sizi emekliye ayırırsa, bağımsız değilsiniz demektir. Anayasamız bunu aşırı uç bir şekilde kabul etmektedir.

Madde 35.4.1’e göre “ Bir Yüksek Mahkeme, Temyiz Mahkemesi veya Üst Mahkeme Hâkimi uygunsuz davranış veya yetersizlik dışında görevden alınamaz ve sadece Temsilciler Meclisinin (Dáil Éireann) ve Senatonun (Seanad Éireann) görevden alınması çağırısında bulunduğu kararları üzerine görevden alınabilir.” Bu garanti, Bölge Mahkemesi ve İlk Derece Mahkemesi Hâkimleri için yasa gereği geçerlidir. Bugüne kadar, birkaç önemli örnekte ele alınmış olmasına rağmen, bu madde uyarınca hiçbir hâkim görevden alınmamıştır. Tabi ki bir takım sorunlar olmuştur. ‘Sheedy Meselesi’ olarak bilinen davada, bir Yüksek Mahkeme Başkanının bir Yüksek Mahkeme Hâkimi için çok iyi nedenlere sahip olduğunu, ama yine de, uygunsuz bir şekilde davaya müdahale ettiğini tespit etti. İlk Derece Mahkemesi Hâkimi de davayı kötü yönetti. Başkan raporunda hâkimlerin müdahalelerinin “adalet yönetimine zarar verdiği”¹² sonucuna varınca, Hükümet Madde 34.4.1. uyarınca hâkimlerin görevden alınmasını düşünüyordu, çünkü Başkanın raporunda yer alan davranış, Anayasanın bu hükmü uyarınca yanlış davranış anlamına gelmekteydi. Ancak herhangi bir işlem yapılmadan, iki hâkim de istifa etti.

Bu alandaki en önemli sorun hâkimin müstehcenlik suçlarından tutuklanmasıydı. Bu daha sonra *Curtin v. Temsilciler Meclisi Katibi*¹³ davasında rapor edildi. İlk Derece Mahkemesi hâkiminin çok ciddi bir suçtan dolayı beraat etmesinin ardından, kamuoyu endişesi her iki Ulusal Parlamento’yu (Houses of Oireachtas) yargı görevi ile ilgili soruşturmalara izin verecek yeni bir prosedür benimsemeye sevk etmiştir. Her iki parlamento da başvuranın davranışına ilişkin delil toplamak üzere ortak bir seçim komitesi kurmuştur. Bu aslında bir soruşturma ve raporlama kuruluydu. Komite, başvurandan polis tarafından ele geçirilen ancak daha sonra mahkeme tarafından kabul edilemez olduğuna karar verilen ve ona karşı açılan soruşturmanın düşmesine yol açan bilgisayarını incelenmek üzere hazırlamasını emretmiştir. Hâkim daha sonra adli inceleme talebinde bulunmuştur. Yüksek Mahkemeye temyiz edilmesiyle,

12 Hogan & Whyte, JM Kelly: The Irish Constitution (2003, 4th edn, Tottel Publishing), at 1008.

13 Curtin v Clerk of Dáil Éireann [2006] IESC 14.

Murray CJ, 35.4.1 maddesinin özü göz önüne alındığında, Anayasal bağlamını dikkate almak gerektiğini belirtmiştir¹⁴. Özellikle üç ilgili unsur belirlemiştir: Anayasal düzende yargının işlevi ve konumu, Oireachtas'lara verilen açık yetki ve bu yetkinin uygulanmasında hakkaniyet ve adalet ilkelerine saygı gösterme yükümlülüğü¹⁵. Nihayetinde, Mahkeme iki Oireachtas'ın eylemlerinin Anayasayı açıkça göz ardı etmediği ve komitenin elindeki materyal ve delilleri düzgün bir hale getirme hakkına sahip olduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme “belirtilen uygunsuz davranış veya yetersizlik” ifadesini yorumlamamıştır; ancak yetişkin pornografisine erişimin bu standartta yer almadığı ancak çocuk pornografisine erişimin kesinlikle yer aldığı karardan anlaşılmaktadır.¹⁶

Sonuç olarak, Hâkim Curtin gönüllü olarak emekliye ayrıldığında sorun sona erdi. Buna rağmen, bu karar Anayasa hükmünü şimdiye kadar en kapsamlı şekilde analiz eden karar olmaya devam etmektedir.

Hâkimlerin Disiplin İşlemleri

Çekişmeli bir başka konu da hâkimlerin kınanması ve disipline edilmesidir. Yine İstanbul Bildirgesi'nin 15. ilkesinde “disiplin süreci şeffaf olmalı”, “bağımsız bir organ” tarafından yerine getirilmeli ve “kararlar yayınlanmalıdır” ifadelerine atıfta bulunmaktadır. Elbette bu ilkelere uyulmazsa, bu “onu sevmiyoruz, hadi onu sepetleyelim” durumuna yol açabilir. Yargı işlevinin doğası gereği, herhangi bir disiplin sürecinin oluşturulması dikkatle ele alınmalıdır. O'Donnell J'nin ifade ettiği gibi:

Mahkemelerin mutsuz davacılarla dolu olduğu unutulmamalıdır. Bir yerde, en azından mahkemenin görevi bir tarafı mutsuz etmektir. Mahkemelere gelen bazı kişilerin gecikme, engelleme, gizleme veya sadece sorun yaratmadan elde ettiği bir çıkarı vardır. Ayrıca, kamuya açık herhangi bir eleştiri veya kınamanın, bir hâkimin görevini yapmaya devam etme kapasitesi üzerindeki etkisi ve özellikle şikâyetin asılsız olduğu gerekçesiyle reddedildiği durumlarda, böyle bir prosedürün içerebileceği maliyet konusunda haklı endişeler vardır.¹⁷

14 Curtin v Clerk of Dáil Éireann [2006] IESC 14, at [80].

15 Oran Doyle, *Constitutional Law: Text Cases and Materials* (2008, Clarus Press) at 379.

16 Laura Cahillane, “Ireland’s System for Disciplining and Removing Judges” (2015) 38(1) *Irish Juris* (ns) 55, at 58. 18 bkz. Laura Cahillane, “Judicial Discipline: Where Do We Stand? A Consideration of the Curtin Case” (2009) 27 *Irish Law Times* 26.

17 Donal O'Donnell, “Some Reflections on the Independence of the Judiciary” (2016) 19 *Trinity College Law Review* 5, at 34.

Bazı akademisyenler hâkimlere yaptırım uygulanmasıyla ilgili kavramsal zorlukları tanımlamıştır. Cahillane'e göre "bir hâkime yaptırım uygulanmasının onun bağımsızlığını fiilen ortadan kaldırdığı ve halkın hâkime aynı saygıyı göstermeyeceği anlamına geldiği ileri sürülebilir"¹⁸. Bir yargı mensubuna disiplin soruşturması açılmasına ihtiyaç duyulan çok az örnek vardır. Bunun bir örneği, bir aile mahkemesi hâkiminin, önüne gelen bir aile hukuku davasına uygunsuz bir şekilde yaklaştığı iddialarına dayanarak 2013 yılında gerçekleşmiştir. Yüksek Mahkeme Başkanı ve İlk Derece Mahkeme Başkanı tarafından ortak bir soruşturma yürütülmüş ve herhangi bir yanlışlık yapılmadığına karar verilmiştir. Bazıları takip edilenlerden başka prosedürler istemiş olabilir¹⁹. Şüpheciler, yanlış davrandığı ispat edilinceye kadar bir hâkimin masum sayılacağını daima hatırdta tutmalıdır.

Şu anda, İrlanda Anayasasının hükümleri görevden almadan daha az ağırlıkta bir yaptırım gerektiren yargı davranışları için bir çözüm sunmamaktadır. Buna önerilen çözüm bir Yargı Konseyinin kurulmasıdır. Bu kurulun kapsamının hakimlerin disipline edilmesinden çok daha geniş olacağını baştan belirtmek önemlidir. Bununla birlikte, tanımlanmış disiplin prosedürleri, hiç şüphesiz onun kilit işlevlerinden biri olacaktır. 2000 yılında Keane CJ başkanlığındaki bir grup üst düzey yargı mensubu önemli bir disiplin işlevi olan böyle bir konseyin kurulmasını tavsiye etti. Bu konseyin kurulmasına yönelik çağrılar Denham CJ ve halefi Clarke CJ tarafından tekrarlandı. 2017 yılında Yargı Konseyi Tasarısı teklif edildi. Bu yasa tasarısı hâkimlerle ilgili tüm şikâyetleri dikkate alacak ve bunlarla ilgili işlem yapma yetkisine sahip olacak bir yargı davranışı komitesinin kurulmasını öngörmektedir²⁰. İddia edilen suistimal meydana geldikten sonra şikâyetler üç ay içinde şikâyetlerin kabul edilebilir olup olmadığına karar verecek olan kayıt memurlarına yapılacaktır²¹. Yargı etiği komitesi meseleyi soruşturacak ve uygun bir eylem önerisi sunacaktır. Tasarırı çevreleyen tartışma alanlarından biri disiplin işlemine konu olan hâkimin kimliğinin kamuoyuna açıklanmaması teklifidir²².

18 Laura Cahillane, "Ireland's System for Disciplining and Removing Judges" (2015) 38(1) Irish Juris (ns) 55, at 68. 21 "A quite improper ruling on the judiciary" The Irish Examiner (6 November 2013) < (Erişim tarihi 4 Ekim 2018).

19 Laura Cahillane, "Ireland's System for Disciplining and Removing Judges" (2015) 38(1) Irish Juris (ns) 55, at 56. 23 Eugene Moloney, "Watchdog needed to oversee judiciary" The Irish Independent (26 Ocak 2001) < (erişim tarihi 4 Ekim 2018).

20 Judicial Council Bill (Bill 70 of 2017), ss 30-36.

21 Judicial Council Bill (Bill 70 of 2017), ss 37 40. 26 Judicial Council Bill (Bill 70 of 2017), ss 51-67.

22 Fiona Gartland, "Judges not named if censured under proposed judicial council bill" The Irish Times (26 Ağustos 2017) < (Erişim tarihi 4 Ekim 2018).

İrlanda’da Hâkimlerin Eğitimi

Yargı eğitimi ve gelişimi, en yüksek yargısal kararlılık standardına ulaşılmasını sağlamanın anahtarıdır. Yukarıda bahsedildiği gibi yargı konseyi, yargı eğitiminin geliştirilmesi ve verilmesi şeklini değiştirecektir. Yasa tasarısı Konseyin işlevleri arasında “hâkimlerin eğitimine devam etmesi”²³ ve bu amaca ulaşmak için yargı çalışmaları komitesi kurulmasını öngörmektedir²⁴. Şu anda, yargı eğitimi 1995 Mahkemeler ve Mahkeme Çalışanları Yasası’nın 19. Bölümünün yürürlüğe girmesiyle kurulan Yargı Çalışmaları Komitesi tarafından yapılmaktadır. Komite çok sınırlı finansal kaynağa sahip ve verdiği eğitim bir günlük yıllık konferansların düzenlenmesiyle sınırlandırılmıştır. Buna ek olarak, hâkimler sıklıkla arabuluculuk ve aile hukuku gibi konularda özel eğitim almak üzere diğer yargı sistemlerine gönderilmektedir.

Hâkimlerin mahkûmiyet kararı verme ile ilgili konularda iyi eğitilmiş olmaları özellikle önemlidir ve şeffaf bir mahkûmiyet kararı verme rejimi, adil bir adalet sisteminin ayrılmaz parçasıdır. Şu anda, İrlanda’da bir karar kurulu veya konseyi bulunmamaktadır. Yargı sistemi kanunun getirdiği nispeten geniş parametrelere tabi olarak büyük bir takdir yetkisine sahiptir. İrlanda’da mahkûmiyet kararı vermenin, her davanın gerçeklerini ve suçlunun kişisel koşullarını göz önünde bulundurarak verilen kararlarla çok kişiselleştirildiği belirtilmiştir²⁵. İrlanda Hukuk Reformu Komisyonu İrlanda’da mahkûmiyet kararı verme rehberleri²⁶ hazırlanmasını teklif etti ve birçoğu, mahkûmiyet konseyinin kurulması çağrısında bulundu²⁷. Birleşik Krallık’ta Mahkûmiyet Kurulu tarafından hazırlanan rehberler İrlandalı hâkimler için yararlı olabilir ve aslında bazı hâkimler İskoçya’da genel olarak yargılama ile ilgili eğitim toplantılarına katılmışlardır.

2012’de önceliklerden biri olarak ciddi davalarda karar vermekle ilgili bilgi toplamak üzere bir yüksek mahkeme hâkimi tarafından yönetilen Yargı Araştırma Ofisi kurulmuştur. Merkezi Ceza Mahkemesi’nin önceki bir kararında, Charleton J ve yargı asistanı, farklı koşullar altında verilen

23 Judicial Council Bill (Bill 70 of 2017), s7.

24 Judicial Council Bill (Bill 70 of 2017), s 17.

25 Paul Hughes, “A Proposed Sentencing Council for Ireland” (2015) 25(3) Irish Criminal Law Journal 65, at 77.

26 Law Reform Commission, Report on Mandatory Sentencing (LRC 108-2013), at 67.

27 Bkz., örneğin, Paul Hughes, “A Proposed Sentencing Council for Ireland” (2015) 25(3) Irish Criminal Law Journal 65.

mahkûmiyet kararlarını belirlemek için düzinelerce tecavüz davasını incelemiş ve sınıflandırmıştır. Daha sonra bu kararın başarısını tekrarlamak için bir girişim başlatılmış ve bu durum bir dizi ayrıntılı mahkûmiyet analizinin üretilmesiyle sonuçlanmıştır. Artık adam öldürme, soygun, hırsızlık, uyuşturucu ticareti, tehlikeli araç kullanma, rehinelerin suça karıştırılması suretiyle adam kaçırma ve bunun gibi diğer konularda mahkûmiyet uygulamalarına ilişkin veriler bulunmaktadır. Bunlar, yeni bir şeffaflık düzeyi getirmiş, bunu oldukça sorunsuz ve kuralcı olmayan şekilde gerçekleştirmiştir.

İrlanda yargısı ayrıca diğer yargı sistemlerindeki hâkimlerle birçok konferansa ve ağlara katılmaktadır. Bunun bir örneği, her yargı sistemindeki farklı uygulamaları vurgulayarak özel ve kamu hukuku ile ilgili konuların analizinde İrlanda’daki hâkimlerle Fransa ve Birleşik Krallık’taki hâkimleri bir araya getiren ‘Comité francobritanno-irlandais de cooperation judiciaire’ (Franco-İngiliz-İrlanda Yargı İşbirliği Komitesi)dir.

Aleniyet ve Mahkemeler

Filozof Jeremy Bentham “Aleniyet adaletin ruhudur. Hâkimi, yargılama yaparken, yargılar”²⁸. Bu, medya olanaklarının sağlanması gibi İstanbul Bildirgesi’nin de anahtarıdır. Yargı sistemlerinin çoğunda olduğu gibi adaletin sadece dağıtılması değil aynı zamanda dağıtıldığının görülmesi İrlanda yargı sisteminin temel ilkelerinden biridir ve Anayasanın 34. maddesinde yer almaktadır. İlke ayrıca, madde 40.6.1’de “kamuoyu oluşturan araçların” ifade özgürlüğünden yararlanması nedeniyle mahkeme işlemlerinin ayrıntılarının halktan saklanamayacağını içerir²⁹. İrlanda mahkemelerinin son zamanlarda izleyicilerin adaletin yerine getirildiğini görme olasılığını artırmaya çalıştığı dikkate değer bir yöntem, İrlanda’nın güneybatısındaki Limerick Yüksek Mahkemesi’nde ve güneyindeki Cork’ta duruşmalar ve oturumlar düzenlemektir. Bir dahaki baharda Yüksek Mahkeme’nin İrlanda’nın batısındaki Galway’de olacağı açıklandı³⁰.

Bu gereklilik çok fazla ilgi gördü ve bazı yorumlardan bahsetmek

28 Jeremy Bentham, “Bentham’s Draught for the Organisation of Judicial Establishments, Compared with that of the National Assembly, with a Commentary on the Same,” (1790).

29 Ailbhe O’Neill, “Open Justice Revisited – Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd,” presented at the Irish Supreme Court Review Conference on the 6th of October 2018.

30 Mary Carolan, “Apple Athenry data centre goes to Supreme Court” The Irish Times (2 May 2018) < (accessed 4 October 2018). 36Re R Ltd [1989] IR 126, at [134].

gerekiyor. *Re R Ltd*'de Walsh J'nin ifade ettiği gibi:

...halkın fiili varlığı asla gerekli değildir; fakat kamuoyunda adalet yönetiminde, halkın kendisi adaletin sağlandığını gelip görebilsin diye mahkemelerin kapılarının açık olması gerekir. Hiçbir şekilde halkın kendilerine açık olan mahkemelerdeki davalarla herhangi bir özel ilgisinin olmasına veya mahkemelerde işi olmasına gerek yoktur. Adalet devletin tüm sakinleri adına halkın içinde sağlanmalıdır.

Diğer dikkate değer bu yorumlar Hamilton CJ'ye aittir. Ona göre:

Adalet en iyi şekilde yargı sürecinin irdelenebileceği açık bir mahkemede sağlanır. Demokratik bir toplumda, adalet sadece yerine getirilmemeli, ancak yerine getirildiği de görülmelidir. Yalnızca bu şekilde, demokratik devletin işleyişi için çok önemli olan hukukun üstünlüğüne saygısı ve adaletin yerine getirilmesine olan güveni korunabilir³¹.

Daha yakın zamanda Charleton J şunu ifade etmiştir:

Mahkemeler kapılarını açık tutmakla yükümlüdür. Mahkemenin düzgün şekilde yürüten duruşmaya tüm gelenleri kabul etmesi anlamında halkın katılımı teorik olarak mümkün olabilir; ancak deneyimler bu teorik uygulamanın son derece nadir olduğunu gösterir. Halk mahkemeye katılabilir ve katılır, her taraftan tanıklar ve onların aile üyeleri hazır bulunur ve basın, radyo ve televizyon olayların sadece bir kısmını yayınlarken davaya profesyonel bir ilgi gösterir³².

Son zamanlarda, Yüksek Mahkeme bu alanda İrlanda'da *R* davasından daha esnek bir yaklaşım sergileyen *Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers*³³ davasında karar vermiştir. Bu davada, Yüksek Mahkeme, Tanık Koruma Programının korunması konusundaki kamu menfaatleri ışığında mahkeme işlemlerinin halkın içinde yapılması gerekliliğinden feragat edilebileceğine karar vermiştir. O'Donnell J'nin kararından alınan bir sonraki paragraf referans gösterilmeyi hak ediyor:

Kamuya açık duruşma kuralından feragat etmek kesinlikle gerekçelendirilmesi gereken bir istisna olduğundan, bana göre konuyu

31 Irish Times Ltd v Ireland [1998] 1 IR 359, at [382].

32 MARA (Nigeria) v Minister for Justice [2014] IESC 71, at [17].

33 Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers [2017] IESC 18.

adım adım ele almak ve daha küçük adımların söz konusu meşru menfaatleri karşılayıp karşılamayacağını sormak gerekir. Bu, tanıkların kimliğinin açıklanmaması veya tanıkların hiçbir şekilde fotoğraflarının çekilemeyeceği veya kimliklerinin tespit edilemeyeceği ya da duruşmanın herhangi bir bölümünün kamuya açık olarak yapılıp yapılmayacağı veya herhangi bir özel duruşma ile ilgili işlemlere ait düzenlenmiş bir metnin medyaya verilmesinin mümkün olup olmadığı gibi düşünceleri içerebilir... Söz konusu kamu menfaatinin zarar görmesini önlemek için gerekli olduğu kanıtlanandan daha fazlasına izin verilmemelidir³⁴.

Mahkeme daha sonra madde 34.1'den herhangi bir şekilde ayrılmak için rehberler hazırlamaya devam etti. O'Neill bu kararı memnuniyetle karşıladı. Ona göre "Re R Ltd davasında 'aşırı düzeltme' olarak tanımlanan şeyden ayrılarak Mahkeme, alt mahkemelere kamuya açık duruşmalara istisna tanınmasına ilişkin başvurulara daha açık olmaları gerektiğini göstermiştir. O'Donnell J bu tür ana kararların taleplere göre değil, yüksek mahkemeden gelen bu işaretin alt mahkemeler tarafından nasıl yorumlanacağına bağlı olduğunu dikkatle vurgulamıştır"³⁵. Bu karar, sonraki iki kararda daha yorumlanmıştır. *Medical Council v TM*³⁶ davasında Kelly P, Gilchrist davasında belirtilen koşulların yerine getirilmesi şartıyla, ortak hukukta (2007) Pratisyen Hekimler Yasası kapsamındaki başvurulara ait duruşmaların halka açık olmadan yapılmasına dair bir yetki olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, Temyiz Mahkemesi Gilchrist'den daha kısıtlı bir yaklaşım benimsemiştir. Hogan J, Gilchrist ve diğer davalara atıfta bulunarak, haber yapma kısıtlamaları sadece yasalarla veya "(istisnai olarak) Anayasal hakkı korumak gerektiğinde Mahkemenin kendisinde olan yetkiyi kullanmasıyla uygulanabilir"³⁷ demiştir.

Elbette, bazı davalarda, bir duruşmanın kamuya açık yapılmasına olanak tanıyan koşullarda devam etmesine izin vermek istenmez. Dolayısıyla bu genel prensipte bazı istisnalar kabul edilmiştir. Birçok duruşma çoğunlukla davaya katılan tarafların kimliğini korumak gibi çeşitli nedenlerle *gizli oturumla* gerçekleştirilmiştir. Bu kavram aile hukuku yargılamaları ile ilişkilidir. İrlanda'da, bazı yasal hükümler aile hukuku alanında yapılan yargılamaların

34 Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers [2017] IESC 18, at [44].

35 Ailbhe O'Neill, 'Open Justice Revisited – Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd,' presented at the Irish Supreme Court Review Conference on the 6th of October 2018, at 11.

36 Medical Council v TM [2017] IEHC 548.

37 Hampshire County Council v CE and NE [2018] IECA 154.

gizli oturumda yapılmasını öngörmektedir³⁸. Bu uygulamanın Anayasallığı tartışma kaynağı olmuştur. İrlanda Anayasa Hukuku ile ilgili önde gelen bir metinde, aile hukuku davalarının görülmesinde *gizli celse* zorunluluğunun “kamu menfaatini korumak için gerekli olandan daha da ileri gittiğini ve dolayısıyla adaletin halkın içinde yerine getirilmesi şeklindeki Anayasal gerekliliğe orantısız ve bu yüzden Anayasaya da aykırı³⁹” bir müdahale yapıldığını belirtmektedir.

2004 yılında, Hukuki Sorumluluk ve Mahkemeler Yasası’nın 40(3) bölümü (daha sonra 2013 Mahkemeler ve Medeni Kanunun (Çeşitli Hükümler) 5. Bölümü tarafından değiştirilmiştir) *gizli oturum* kuralının gevşetilmesi yönünde adımlar atmıştır. Bu hüküm, avukatların ve vekillerin yanı sıra Adalet Bakanı tarafından izin verilen diğer kişilerin, ilgili tarafların adlarının katılımlarından kaynaklanan herhangi bir belge veya yazışmada korunması şartıyla aile yargılamalarına katılmalarına izin vermiştir. Bakanın tarafından katılmasına izin verilen kişiler arasında aile arabulucuları, aile hukuku araştırması yapan kişiler ve yargılamaların mahkeme tutanaklarını hazırlamak üzere Mahkeme Hizmetleri Servisi tarafından görevlendirilen kişiler yer almaktadır⁴⁰. Bu yaklaşımın mantığı *MARA (Nijerya) v Minister for Justice* davasında kısa ve öz şekilde açıklanmıştır. Burada Charleton J “[duruşmaların kamuya açık yapılması şartına ilişkin] herhangi bir kısıtlamanın, bu hakların korunmasının zorunlu olarak gerektirdiği kadar sınırlı olması gerektiğini; gerekli olmadıkça, duruşmanın tamamından ziyade bir parçasını hedef alarak, tamamen kapalı bir duruşma yerine gerçek ismin saklanmasına yönelik kısıtlamaya öncelik vermek” gerektiğini ileri sürmüştür⁴¹.

Mevzuatın yargılamaların *gizli oturumda* yapılması gerektiğini öngördüğü başka durumlar da vardır. Bunlar ticari sırların ve *gizli bilgilerin*⁴² korunması ile mesleki disiplini⁴³ içeren yargılamalardır. Ceza hukukunda bazı istisnalar vardır. 1951 tarihli Ceza Adalet Yasasının 20(3) ve (4) Bölümü, bir

38 Bkz. Hogan & Whyte, JM Kelly: The Irish Constitution (2003, 4th edn, Tottel Publishing), at 741-2.

39 Hogan & Whyte, JM Kelly: The Irish Constitution (2003, 4th edn, Tottel Publishing), at 744.

40 Anne Egan, “The In Camera Rule: A Barrier to Transparency or a Necessity in Irish Family Law?” (2012) 15(3) Irish Journal of Family Law 59, at 62.

41 *MARA (Nigeria) v Minister for Justice* [2014] IESC 71, at [26].

42 Bkz., örneğin, s 44(2) of the Nurses Act 1985; s 51(2) of the Medical Practitioners Act 1978; s 47(2) of the Teaching Council Act 2001.

43 Bkz., örneğin, s 44(2) of the Nurses Act 1985; s 51(2) of the Medical Practitioners Act 1978; s 47(2) of the Teaching Council Act 2001

mahkemeye, ‘ahlaksız ve müstehcen olduğunu düşündüğü’ bir duruşmaya halkın dâhil edilmemesi yetkisi vermektedir. Buna ek olarak, 1981 tarihli Ceza Hukuku (Tecavüz) Kanunu’nun 6. Bölümü, cinsel suçlarla ilgili tüm davalarda hâkimin mahkeme görevlileri dışındaki tüm kişileri duruşmanın dışında tutmasını, ancak kararı kamuya açık şekilde vermesini gerektirir.

Dava Taraflarının İsimlerinin Gizlenmesi

Aleniyet alanı ile ilgili bir konu da özellikle hassas ve kırılğan mahiyetteki yargılamalarda tarafların isimlerinin gizlenmesidir. Avrupa Birliği Adalet Divanı (CJEU)’nın 1 Temmuz 2018’den itibaren kişilerin adlarını baş harfleriyle değiştireceğini ve taraf olan kişileri tanınır kılacak muhtemel tüm unsurların kararlardan çıkarılacağını duyurması göz önüne alınacak olursa bu konu şu anda özellikle günceldir^{44 45}. Göreceğimiz gibi İrlanda yaklaşımı fikre yavaş yavaş ısınmaktadır; ancak hala diğer AB yargı sistemlerinin bu uygulamalarından çok uzaktır. Maalesef, sonunda bir tür alfabe çorbasıyla karşılaşp hiçbir olayı hatırlamıyorsunuz.

İrlanda Mahkemeleri uzun zamandır tarafların kimliğini baş harflerle veya takma isimlerle değiştirmeye izin vermek istememektedir. *The Claimant v Board of St James’ Hospital*⁴⁶ davasında, tedarik edilen enfekte kan ürünlerinin kullanılması sonucu HIV kapmış olan davacıların adlarını ve adreslerini açıklamadan genel kurul celbi düzenlenmesi ve iddia beyanının tebliğ edilmesi için yapılan başvuru, kanunda veya mahkeme kurallarında, adaletin halka açık yerine getirilmesi şartından ayrılmayı haklı kılacak hiçbir şey olmadığını düşünen Hamilton P tarafından reddedilmiştir⁴⁷. Benzer bir yaklaşım, Laffoy J’nin enfekte kan ürünlerini kullanan ve Hepatit C kapmış bir davacının takma isim kullanmasına izin vermediği *Roe v Blood Transfusion Service Board*⁴⁸ davasında görülebilir. Bu davalar, mahkemelerin tarafların özel çıkarları ve isteklerine karşı adaletin halka açık yerine getirilmesi ilkesinin korunması yönündeki tercihini göstermektedir⁴⁹. Gerçekten de adaletin halka açık yerine

44 <<<https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-015>

45 ?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1>> (accessed 4 October 2018).

46 *The Claimant v Board of Saint James’ Hospital* (10 May 1989, unreported), HC, Hamilton P.

47 Ailbhe O’Neill, ‘Open Justice Revisited – Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd,’ presented at the Irish Supreme Court Review Conference on the 6th of October 2018, at 3.

48 *Roe v Blood Transfusion Service Board* [1996] 3 IR 67.

49 Ailbhe O’Neill, ‘Open Justice Revisited – Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd,’ presented at the Irish Supreme Court Review Conference on the 6th of October 2018, at 3.

getirilmesi zorunluluğu bir başvuranın itibar hakkından daha üstün kabul edilmiştir: *Re Ansbacher (Cayman Ltd)*⁵⁰ davasında, McCracken J, “çoğu zaman adalet sadece yerine getirilmemeli, aynı zamanda yerine getirildiği de görülmelidir denir ve eğer bu masum tarafların veya haksız yere suçlananların hukuki veya cezai yargılamalarda mahkeme huzuruna çıkarılmalarını kapsıyorsa, bu talihsizliktir; ama tüm yargı sisteminin korunması için de gereklidir” demiştir⁵¹.

Yakın zamanda, Yüksek Mahkeme *Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd*⁵² davasındaki duruşunu yumuşatmıştır. O'Donnell J *In Re R Ltd* davasında maalesef “ bir dava sahibinin takma ad veya baş harf kullanmasına izin vermek veya tarafların kimliğinin tespit edilmemesini sağlamak gibi yükümlülüğe ilişkin küçük düzeltmeleri bile imkânsız hale getiren genel bir kural” koyma olarak yorumlanmıştır⁵³. O'Donnell açık adalet ilkesinden ayrılmayı istisna olarak gören bir yaklaşımı savunmuş ve onun yerine mahkemelerin “gizli celseden başka tarafların kimliğinin tespit edilmemesi gibi adımları düşünmeleri” gerektiğini belirtmiştir⁵⁴.

Bu konuda son bir gözlem olarak, davalar hakkında yayın yasağının İrlanda hukuk sisteminde düzenli görülen bir özellik olmadığını belirtmek gerekir. Tanımları gereği, yayın yasağına ilişkin veriler bulunmamasına rağmen, bunların kullanımı kesinlikle Birleşik Krallık veya diğer yargı sistemlerindeki kadar sık değildir. Yargı sistemi kısa süre önce bunları kullanmaktan geri adım atmış ve İrlanda Mahkemelerinin adaleti halka açık yerine getirmesi konusundaki kararlılığını vurgulamıştır.

Basın ve Yargı

Medya, mahkeme sisteminin işleyişi ve yargı tarafından verilen kararlar hakkında halkı bilgilendirmek için temel bir gerekliliktir. İstanbul Bildirgesi'nin 11. ilkesi elbette bunu somut bir şekilde kabul etmektedir. Bu ‘sahte haber’ çağında ve haberlerin sosyal medya veya diğer teknolojik kuruluşlar aracılığıyla yayılmasıyla, medyanın mahkemelere erişimi ve adli konularında kamuoyuna karşı onları bilgilendirme konusunda sorumlulukları

50 Re Ansbacher (Cayman) Ltd [2002] 2 IR 517.

51 Re Ansbacher (Cayman) Ltd [2002] 2 IR 517.

52 Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd. [2017] IESC 18

53 Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd. [2017] IESC 18, at [37].

54 Gilchrist and Rogers v Sunday Newspapers Ltd. [2017] IESC 18, at [39].

sürekli olarak inceleme altındadır. Bu gereklilik, Yüksek Mahkemenin Madde 34.1 uyarınca medyanın yargılamaları eş zamanlı olarak haber yapmasını yasaklayan emre uyulmadığına karar verdiği *Irish Times Ltd v Murphy* davasında Anayasal bir boyut kazanmıştır. Keane J, “eğer kamuoyu söz konusu dava için mahkeme salonuna kabul edilen kişiler tarafından iletilecek olanlara bel bağlarsa Madde 34.1’in özünün neredeyse yok olma noktasına geleceğini” belirtmiştir⁵⁵.

Bu çerçevede medyanın yeri Anayasa’nın 34.1 maddesinde belirtildiği gibi Charleton J tarafından *MARA (Nijerya) v Minister for Justice* davasında göz önünde bulundurulmuştur. Ona göre:

Madde 34.1, mahkemedeki işlemlerin halka açık olmasını gerektirir ve bu, demokratik bir toplumda basılı ve görsel medyanın yargısal davranışların ve yargı kararlarının tabi olduğu incelemenin bir parçası olarak katılımını zorunlu kılar. Medya, adil ve doğru dava haberlerini bir kamu hizmetinin getirilmesi bağlamında yayma ve yayınlama hakkına sahiptir⁵⁶.

Son zamanlarda, 2018 tarihli Veri Koruma Kanunu’nun bir parçası olarak, 1 Ağustos 2018’de yürürlüğe giren İrlanda Mahkeme Hizmetleri’nin yeni yönergelerinde belirtildiği şekilde, gazeteciler mahkeme belgelerine açık ve tartışmasız erişim hakkına sahiptir⁵⁷. Bu karar yalnızca ilgili tarafların tüm belgelere erişme hakkına sahip olduğu önceki durumun aksine bir karardır. Bu yeni yönergelerle ilgili olarak Mahkeme Hizmetleri Başkanı şunları ifade etmiştir:

Hem mahkeme işlemlerinin belirli kategorileri için geçerli olan kısıtlamalara hem de bir mahkemenin önündeki işlemler üzerinde uyguladığı kontrole saygı göstererek yapılan bu değişiklikler, demokrasimizde bağımsız mahkeme sistemini destekleyen şeffaf bir tedbirdir⁵⁸.

Ayrıca televizyon kameralarının İrlanda mahkeme salonlarına kabul

55 *Irish Times Ltd v Murphy* [1998] 1 IR 359, at 409.

56 *MARA (Nigeria) v Minister for Justice* [2014] IESC 71, at [29].

57 Peter Murtagh, “New measures to aid ‘justice being administered in public’ The Irish Times (28 Temmuz 2018) < (Erişim tarihi 4 Ekim 2018).

58 Peter Murtagh, “New measures to aid ‘justice being administered in public’ The Irish Times (28 Temmuz 2018) < (Erişim tarihi 4 Ekim 2018).

edilip edilmemesi ile ilgili süregelen bir tartışma vardır. Yargılamaların yayınlanmasının reddedilmesinin en yaygın olarak ifade edilen nedeni, yargılama öncesi adil olmayan aleniyet potansiyelidir. *D v DPP* davasında Yüksek Mahkeme “Anayasal haklar hiyerarşisinde, başvuranın adil yargılanma hakkının toplumun soruşturma hakkından üstün olduğuna şüphe olmadığını” ileri sürmüştür⁵⁹. Bununla birlikte, 2017 yılında ilk kez kameraların Yüksek Mahkemede, karar verilme anını kaydetmesine izin verilmiştir. Yüksek Mahkeme Başkanı bunun gelecekte mahkeme yargılamalarının daha geniş ölçüde kaydedilmesine yol açacağını umduğunu dile getirmiştir⁶⁰. Mahkemeler âleminde, adli karar için atıfta bulunulan kamuoyu sorunlarının çözümünde kamuoyunun yardımını isteyen hâkimin açış konuşmasının kaydedilmesine ilk kez Şubat 2017’de izin veren İş Mahkemesidir.

Dava Yönetimi ve Yargılamaların Etkililiği

Dikkat çekici bir diğer unsur da dava yönetimidir. Şu anda İrlanda’da maliyetli dava açma sürecini çevreleyen birçok sorun vardır. Aslında, İrlanda dünyada dava açmak için en pahalı 3. ülkedir. Muhtemelen yargılamalar daha uzun sürerse durum daha da kötüleşecektir. 1980’lerden bu yana, İrlanda’da dava süreci, kısmen artan Avrupa mevzuatı ve avukatla temsil edilmeyen davacıların sayısındaki çarpıcı artış ve dava vekilinin tanıkların daha kapsamlı incelenmesi gibi davaya yaklaşım biçimindeki değişiklikler nedeniyle daha uzun ve daha maliyetli hale gelmiştir⁶¹. *Talbot v Hermitage Golf Club* davasına ilişkin Yüksek Mahkeme kararında önemli bir değişiklik talebinin olması bu şekilde okunabilir. Davada Yüksek Mahkeme Başkanı, İrlanda’da egemen olan hâkimin davaya müdahale etmeme yaklaşımının AİHS’in 6. maddesini ihlal edebileceğini ve davacının haklarının, ‘mahkeme süresindeki diğer talepler bağlamında değerlendirilmesi’ gerektiğini ileri sürmüştür⁶². Bu dava aynı zamanda bir dava için ne kadar zaman harcanması gerektiğine dair yönergeler de ortaya koymaktadır.

İstanbul Bildirgesi’nin 2. ilkesinde “mahkeme kullanıcılarının, yalnızca zamanında ve etkili hizmet değil, aynı zamanda mahkeme personelinin en

59 D v DPP [1994] 2 IR 465 (Denham J).

60 “Supreme Court proceedings to be broadcast for the first time” RTE News (23 Ekim 2017) <> (Erişim tarihi 4 Ekim 2018). 66 Peter Charleton, “Case Management: Fairness for the Litigant, Justice for the Parties”, Speech delivered to the Munster Bar in Cork City, March 2015.

61 Peter Charleton and Saoirse Molloy, “Case Management: Fairness for Litigants, Justice for the Parties” (2015) 20(3) The Bar Review 59, at 60.

62 *Talbot v Hermitage Golf Club* [2014] IESC 57, at [47].

yüksek standartlarda etik, profesyonel ve hesap verebilir davranış görmeye hakları vardır” ifadesi yer almaktadır.

Charleton J, *Talbot*’un adli dava yönetiminin ilk aşamasına izin veren başlangıç olarak yorumlanmasını savunmaktadır ve İrlanda’yı iş yapmak için çok daha cazip bir yer haline getirecek davaların etkililiğini artırmak için Yüksek Mahkeme Tüzüğünde reform yapılmasını önermektedir⁶³. Bu değişim çağrısı kısmen, 2016 yılında mahkeme tüzüğünde değişiklik yapan iki mevzuatın bu sorunu gidermeye yönelik bir yol izlemesi üzerine dikkate alındı⁶⁴. Yüksek Mahkeme Tüzüğü artık hâkimlere, katı zaman çizelgeleri oluşturma ve yargılamaları daha az külfetli hale getirmek için aşamalı duruşma talimatı vermenin yanı sıra taraflara, sorunları belirleme ve yargılama aşamasına en kısa sürede geçme talimatı verme yetkisi vermektedir⁶⁵. Tüzük gecikmeleri ve maliyeti azaltmayı ve yargılamaların iyileştirilmesini vaat etmektedir; ancak Birleşik Krallık’taki (belgelerin sunulmasından kararın verilmesine kadar geçen süre İrlanda’nın aksine 650 güne çıkabilir) prosedürlerden daha fazla ilham alınabilir. İrlanda’da ticaret mahkemeleri davaların %90’ını 365 gün içinde tamamlayarak daha iyi bir iş çıkarmaktadır.

Özel bir endişe alanı da bilirkişileri kuşatan verimsizlik ve yüksek maliyetle ilgili ilgilidir. Charleton J önüne gelen bir davada bu verimsizliğin potansiyel sonuçları ile ilgili şunları dile getirmektedir:

Bu dava 58 gün sürdü: Başvurulara 6 gün, geri kalanı da ifade vermeye ayrıldı, bunun büyük çoğunluğu bilirkişi beyanı için ayrılmıştı. Ticaret Mahkemesinde pirit kabarması ile ilgili başka bir dava 159 gün sürmüştü ve sonra karara bağlanmıştır. Avukat bu davayı çok dikkatlice kanıtlara dayandırmıştır. Hatalı olamazlar, aksine övülmeleri gerekir. Bununla birlikte bir konuda birden fazla bilirkişiye başvurmak, gecikme ve masrafın Bunrecht na hEireann’da garanti edilen mahkemeye erişim hakkını potansiyel olarak ortadan kaldırmasına izin verilmeyecekse, mahkeme hâkiminin dava yönetiminin bir adım ötesinde uygun kanıtların yönlendirilmesinde yer almasını gerektiren bir sorun olabilir.

Yukarıda belirtilen yeni mahkeme tüzüğü uzman ifadeleri için daha adil

63 Peter Charleton and Saoirse Molloy, “Case Management: Fairness for Litigants, Justice for the Parties” (2015) 20(3) The Bar Review 59.

64 The Rules of the Superior Courts (Conduct of Trials) 2016 (SI 254 of 2016); the Rules of the Superior Courts (Chancery and Non-Jury actions and Other Designated Proceedings: Pre-Trial Procedures) 2016 (SI 255 of 2016)

65 Bkz. < (Erişim tarihi 4 Ekim 2018) 72 James Elliott Construction Limited v. Irish Asphalt Limited [2011] IEHC 1.

bir hareket alanı oluşturma konusunda da yol kat etmektedir. Bu, tarafların, çağırarak istediklerine dair kanıtların yazılı özetlerini açıklamalarını gerektirir ve gereksiz bilirkişi beyanından vazgeçirir. Özel durumlar olmadıkça, tüzük her bir tarafın belirli bir konuda özel bir alanda bir uzmana sahip olmasını sağlar. Ayrıca her iki tarafın uzmanlarının, davadaki uzmanlıklarıyla ilgili tartışmalı konuları azaltmak veya kabul etmeye çalışmak için duruşmadan önce bir araya geldiği eş zamanlı kanıt olarak bilinen uygulamaya izin verir⁶⁶. Charleton J bu sürecin nasıl işlediğini şöyle ifade etmiştir:

Bu Avustralya’da geliştirilmiştir. Etkinliği, her bir konu için her iki tarafta sadece bir uzmanın olmasına bağlıdır. Uzman bir sunum yapar; tanık kendisini getiren tarafça sorguya çekilmez. Karşı taraf da bir sunum yapar; tanık kendisini getiren tarafça sorguya çekilmez veya uzman beyanları okunmuş kabul edilebilir. Uzmanlar yemin etmeden önce, neyin ne olduğuna dair esaslar üzerinde mutabık kalınanlar ve ihtilaflı bulunan şeyler hakkında görkemli bir ortak açıklama yapmak zorundadırlar. Uzmanlar eş zamanlı kanıt sürecindeyken, hâkimin izniyle, dava vekili tarafından bazı sorular sorulabilir veya meselelere değinilebilir; diğer bir deyişle sınırlı ve odaklı bir şekilde çapraz sorgu yapılabilir⁶⁷.

Yasal ve Usulî Kesinlik

Adaletle geniş ve şeffaf bir erişim sağlarken, hukuk devletinin ve davacıların yargılama için izlemesi gereken prosedürlerin açık ve kolay tespit edilebilir olması önemlidir. Yasal kesinlik ilkesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından “hukukun üstünlüğünün temel yönlerinden biri” olarak tanımlanmıştır⁶⁸. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) hukuki kesinlik ilkesinin işlevlerini aşağıda tanımlamıştır:

...bir toplumda barışın ve düzenin sağlanmasına yardımcı olur ve bireylerin yasalara uymak için yeterli hukuk bilgisine sahip olmalarını sağlayacak yasal etkililiğe katkıda bulunur. Aynı zamanda bireye, devlet gücünün kullanılmasında bir keyfiyet olup olmadığını ölçebileceği bir araç sağlar. Bireylerin uzun vadeli planlar ve meşru beklentiler oluşturarak hayatlarını düzenlemelerine yardım eder⁶⁹.

66 Bkz. <<https://www.mccannfitzgerald.com/uploads/7104-Litigation_Update_New_Rules_to_Improve_Litigation_and_Cut_Delay_1.pdf>> (Erişim tarihi 4 Ekim 2018)

67 Peter Charleton, “Case Management: Fairness for the Litigant, Justice for the Parties,” Speech delivered to the Munster Bar in Cork City, March 2015.

68 European Court of Human Rights, case of Zasurtev v. Russia, no. 67051/01, 27 Nisan 2006, paragraph 48.

69 <[140](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2012)014-e>>, at 7.</p></div><div data-bbox=)

Profesör Takis Tridimas bu kavramı genel olarak açıklamaktadır:

Hukuki kesinlik ilkesi, hukuka tabi kişilerin, eylemlerini buna göre planlayabilmek için yasanın ne olduğunu bilmesi gerektiği yönündeki temel önermedir. İlkenin hukukun üstünlüğü ile olan yakınlığı açıktır. Black Clawson Ltd v. Papierwerke AG davasında Lord Diplock, ‘hukukun üstünlüğünün Anayasal bir ilke olarak kabul edilmesi, bir vatandaşın herhangi bir eylemde bulunmadan önce, bunun yasal sonuçlarını önceden bilebilmesini gerektirir {[1975] AC 591 at 638}'. ...İlke ekonomi hukukunda özel bir önem kazanmaktadır. Ekonomik ve ticari yaşam, önceden planlamaya dayanır, böylece açık ve kesin yasal hükümler işlem maliyetlerini azaltır ve etkili işe teşvik eder.

Dolayısıyla, yasal kesinlik ekonomik olarak tutarlı sonuçların üretilmesine katkıda bulunabilir⁷⁰.

Yakın zamanda, İrlanda Yüksek Mahkemesi bu kavramı iki davada tartışmıştır. *Blehein v Minister for Health* davasında Charleton J “Anayasanın ön sözünde ilan edilen gerçek sosyal düzenin izinde olma ilkesinin, hukuki kesinliği hukuk sisteminin merkezine yerleştirildiğini” belirtmiştir. *M v Minister for Justice* davasında Yüksek Mahkeme İrlanda hukuk sisteminin hukuki kesinliği ve esnekliği nasıl dengelediğini açıklamıştır⁷¹:

Mahkeme kararının bağlayıcı kısmını oluşturan, münferit davanın ötesinde etkili olan ve belirli bir karara götüren esas gerekçenin olması (Latince ratio decidendi) elbette ortak ortak hukukun tanıdık bir ilkesi olan stare decisis ilkesinin temel parçasıdır. Bu gerekçenin bağlayıcı olması kesinlik ve öngörülebilirlik sağlar: Bir kararın bağlayıcı niteliğinin gerekçeyle sınırlandırılması bazı gerekli esneklikleri temin eder⁷².

Hâkimlerin Mali Hakları

Hâkimlerin ücretlendirilme şeklinin yargının dürüstlüğü ve bağımsızlığı üzerinde çok önemli etkileri vardır. Güçler ayrılığı doktrinine saygı duyulurken, hâkimlerin kararlarının hükümet veya özel partilerden gelen finansal ödüller ya da cezalarla manipüle edilmemesi zorunludur. Anayasanın 35.5. maddesinde “görevine devam ettiği sürece bir hâkimin ücretinde azalma olmaz.” ifadesi yer almaktadır. Bir Yüksek Mahkeme Yargıcının dul eşi tarafından kocasının

70 Takis Tridimas, *Principles of EC Law* (1999, Oxford University Press), 163.

71 *Blehein v Minister for Health* [2018] IESC 40, at [12].

72 *M v Minister for Justice* [2018] IESC 14, at [10.25].

vergi ödemesinin bu hükme aykırı olduğunun iddia edildiği *O'Byrne v Minister for Finance*⁷³ davasında, bu madde Yüksek Mahkeme tarafından dikkate alınmıştır. Yüksek Mahkeme bu iddiayı reddetmiştir. Maguire CJ “bu maddenin amacının hâkimlerin bağımsızlığını sağlamak olduğunu” ifade etmiştir. Bir hâkimin gelirleri üzerinden diğer vatandaşlar gibi vergi ödemesini istemek ve böylece devletin harcamalarına katkıda bulunmak bağımsızlığa saldırı olarak nitelendirilemez. Kingsmill Moore J ise “Anayasa hükmünün amacı yargının bağımsızlığını yürütmenin baskı ve müdahalesinden korumaksa, ancak vergi bu hâkimlere karşı ayrımcılık yapmak için kullanılmadığı sürece bu amaca ulaşılabilir”⁷⁴ diye eklemiştir. Ancak, diğer tüm kamu sektörü çalışanlarının maaşlarında kesintiler olsa dahi, hiçbir koşulda hâkimlerin maaşlarında kesinti yapılamaz.

Bu durumla ilgili kamu rahatsızlığının ardından 2008 mali krizinin sonucunda, 29. Anayasa değişikliği 2011 yılında yapılan referandumla kabul edilmiştir. Buna göre 35.5 maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

5.1. Bu bölüm hükümleri haricinde görevine devam ettiği sürece bir hâkimin ücreti azaltılamaz.

2. Hâkimlerin ücreti, genel sınıfa ve belirli bir sınıfa mensup kişilere kanunla uygulanan vergi ve diğer harç kesintilerine tabidir.

3. Bu bölümün yürürlüğe girmesinden önce veya sonra, ücretleri kamu parasından ödenen kişi sınıflarına mensup kişilerin ücretlerinde kanunen kesintiler yapılmış olması veya yapılması ve kanunun bu kesintilerin kamu menfaatine olduğunu belirtmesi halinde hâkimlerin ücretlerinde orantılı azaltma yapılması için kanun hükmü konulabilir.

Esas olarak bu hüküm, ücreti kamu bütçesinden ödenen diğer kişilere uygulanan kesintiler doğrultusunda hükümetin artık hâkimlerin ücretini de azaltmasına izin vermektedir. Bazıları bu değişikliği eleştirmiştir, Kelly ‘hükümde belirliliğin olmaması, vicdansız bir hükümetin kesintileri yargı bağımsızlığını baltalamanın bir yolu olarak kullanması ihtimaline karşı korunmada başarısızlığa neden olur’⁷⁵. Ancak değişiklik büyük ölçüde

73 O'Byrne v Minister for Finance [1959] IR 1 81O'Byrne v Minister for Finance [1959] IR 1, at [38].

74 O'Byrne v Minister for Finance [1959] IR 1, at [73].

75 Clare Elizabeth Kelly, “Ireland and Judicial (In)dependence in light of the Twenty-Ninth Amendment to the Constitution” (2015) 18 Trinity College Law Review 15, at 19.

tartışmasızdır ve yargı dürüstlüğüne bir hakaret olarak görülmemektedir.

Ayrıca, en yetenekli olanı kürsüye çekme konusunda da ücretin önemini düşünmeliyiz. Yargı mensubu olmak hukuk mesleğinin zirvesidir ve önde gelen avukatların böyle bir görevi kabul etmeleri için mali açıdan elverişli olması önemlidir. Winston Churchill’in bir zamanlar dediği gibi “Kürsü hukuk mesleğinin en cazibeli yeri olmalı...toplumumuz, üretebileceğimiz en iyi karakterlere ve en iyi hukuk beyinlerine hükmedemezse bunun bedelini ağır bir şekilde ödeyecektir”⁷⁶.

Bunu göz önünde bulundurarak, güçlerimizin etkili olduğu ve aynı zamanda kamu denetimine tabi olduğu temel taşları desteklemek için hep birlikte burada olmamız iyi bir şeydir!

76 Robert Rhodes James (ed.), Winston S Churchill: His Complete Speeches, 1897-1963 (vol 8, 1974, Chelsea House Publishers), at 8548.

MYANMAR

Myint THEIN

Hâkim, Yüksek Mahkeme, Magwe Bölgesi

İçindekiler

1. Myanmar’da Mevcut Yargı Sistemi
2. Yargı Stratejisi Planı (2018-2022)
3. Mahkeme Hizmetlerine Kamu Erişimini Kolaylaştırma ve Yayma
4. Kamu Bilincinin Artırılması
5. Erişim ve Medyaya Destek
6. Yargının Dürüstlüğünü Teşvik Etmek, Sağlamak ve Etkili Dava Yönetimini Teşvik Etmek
7. Sonuç

1. Myanmar’da Mevcut Yargı Sistemi

2010 Birlik Yargı Kanunu ve 2008 Myanmar Birliği Cumhuriyeti Anayasası uyarınca son yargı sistemi 30.03.2011 tarihinde başlatılmıştır. Anayasaya göre, devletin üç ana gücü olarak yasama, yürütme ve yargı gücü birbirinden ayrılmıştır ve kendilerini kontrol etmek, denetlemek ve dengelemek zorundadırlar. Daha sonra yargı gücünü kullanma yetkisi Anayasa tarafından Birlik Yüksek Mahkemesine, Üst Mahkemelere ve kanunla kurulabilecek alt mahkemelere verilmiştir.

Şeffaf ve bağımsız bir yargı, Devletin modern ve gelişmiş bir demokratik ülke olma çabasında en önemli koşullardan biridir. Bu arada, hukukun üstünlüğü ülkenin her yerinde barış ve sükûnet için önemlidir. Hukukun üstünlüğüne göre tüm insanların kanun önünde eşit olması ve yargının bağımsız olması önemlidir. Dolayısıyla, yargı işlevlerini başkalarının etkisinde kalmadan yürütmekteyiz. Bu nedenle, Myanmar yargı sistemi tamamen bağımsızdır.

Yargı alanının temel işlevi, uyuşmazlıkları kanuna göre adil ve tarafsız bir şekilde çözmektir. Bunu yapmak için Anayasa ve Birlik Yargı Yasası tarafından ülkede birçok mahkeme kurulmuştur. Myanmar’da birkaç çeşit mahkeme vardır. Bunlar; Birlik Yüksek Mahkemesi, Bölge Yüksek Mahkemeleri ve Eyalet Yüksek Mahkemeleri, Bölge Mahkemeleri, Kendi Kendini Yöneten Bölüm Mahkemeleri, Kendi Kendini Yöneten Bölge Mahkemeleri, Semt Mahkemeleri, İlçe Mahkemeleri, kanunla kurulan diğer mahkemeler, Askeri Mahkemeler, Birlik Anayasa Mahkemesidir.

Birlik Yüksek Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi ve Askeri Mahkemelerin yetkilerini etkilemeden Myanmar'daki devlet yargısının en yüksek organıdır. Birlik Yüksek Mahkemesi, yasama ve yürütme organlarının yanında bağımsız bir kuruluş olarak yer almaktadır. Bu mahkeme, Eyalet ve Bölge Yüksek Mahkemeleri tarafından verilen kararlarına yönelik temyiz talepleri hakkında karar veren en yüksek ve son mahkemedir. Anayasaya göre Birlik Yüksek Mahkeme Başkanı da dâhil olmak üzere Birlik Yüksek Mahkemesi hâkimleri en az 7 en fazla 11 kişi olacak şekilde Yüksek Mahkemeye atanabilirler. Şu an Yüksek Mahkemede, Cumhurbaşkanı tarafından (PyidaungsHluttaw) Parlamentonun onayıyla atanan Başkan ve 8 hâkim görev yapmaktadır. Birlik Yüksek Mahkemesi Nay Pyi Taw'da yerleşiktir. Gerekirse, ülke içinde başka uygun bir yere de taşınabilir.

2008 Anayasası'nın 305. Bölümüne göre Bölge veya Eyalet Yüksek Mahkemesi en yüksek ikinci mahkemelerdir ve Birliğin her Bölge ve Eyaletinde bulunmaktadır. 7 Bölge Yüksek Mahkemesi ve 7 Eyalet Yüksek Mahkemesi vardır. Her Yüksek Mahkemenin bir Başkanı vardır ve iş yüküne bağlı olarak hâkimlerin sayısı en az 3 en fazla 7 olmak üzere değişir.

Cumhurbaşkanı, Birlik Yüksek Mahkeme Başkanı veya Bölge veya Eyalet Başbakanı ile koordineli olarak, 2008 Anayasası'nın 310. maddesi ve 2010 Birlik Yargı Kanunu'nun 48. maddeleri uyarınca, gerekli nitelikleri taşıyan kişileri Bölge veya Eyalet (Hluttaw) Parlamentosunun onayıyla, ilgili Bölge veya Eyalette Mahkeme Başkanı ve Hâkim atar. (İlke 13: Hâkimlerin atama sürecinde şeffaflık olmalıdır.) (İlke 15: Hâkimlerin disiplin işlemlerinde şeffaflık olmalıdır.)

Üst Mahkemeler, hukuk ve ceza davalarının görülmesi için asıl yargı yetkisine ve alt mahkemeler tarafından verilen kararlar, incelenen kararnameler ve hükümler hakkında temyiz ve düzeltme yetkisine sahiptir. Üst Mahkemelerde görülen tüm davalar tek hâkim veya gerektiğinde birden fazla hâkimin yer aldığı heyet tarafından karara bağlanır. Üst Mahkemeler, yargı işlevleri ve idari görevleri ile ilgili olarak tüm alt mahkemeleri idare etme ve denetleme sorumluluğuna sahiptir. Bölge ve Eyalet Üst Mahkemeleri, yasaya uygun olarak aşağıdaki yargı yetkilerine sahiptir: (a) ilk davaya karar vermek; (b) temyiz davası hakkında karar vermek; (c) düzeltme davası hakkında karar vermek; (d) herhangi bir kanunun öngördüğü konularda hüküm vermek.

2. Yargı Stratejisi Planı (2018-2022)

Bugünlerde, Myanmar Birliği Yüksek Mahkemesi 11 Ocak 2018 tarihinde Yargı Stratejisi Planını (2018-2022) yayınlamıştır. Plan, önümüzdeki beş yıl boyunca Myanmar yargısının çalışma ve faaliyetlerine rehberlik edecek ve hizmetleri, erişilebilirliği ve hesap verebilirliği geliştirerek halkın yargıya olan inanç ve güvenini artıracak bir çerçeve ortaya koyacaktır.

Bu Stratejik Planda temel stratejik alanlar şunlardır; Alan 1: Mahkeme Hizmetlerine Halkın Erişiminin Kolaylaştırılması ve Yayılması, Alan 2: Kamuoyu Bilincinin Artırılması, Alan 3: Yargı Bağımsızlığının ve İdari Kapasitenin Artırılması, Alan 4: Yargının profesyonelliği, Hesap Verebilirliği ve Dürüstlüğü'nün Teşvik Edilmesi ve Sağlanması ve Alan 5: Etkili Dava Yönetimi ve Mahkeme Uzmanlıklarının Teşvik Edilmesi. **“Herkes için Adaleti Geliştirme”** hedefine doğru istikrarlı bir şekilde ilerleme amacımızı gerçekleştirmek için bu temel stratejik alanlar, ilgili hedefler ve inisiyatiflerle organize edilir ve bütünleştirilir.

Burada Yargı Stratejisi Planı kapsamında yargıda şeffaflığa ilişkin en iyi ulusal uygulamalarımız yer alıyor. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ilkelerinin de belirli pratiklere dikkat çekilerek Myanmar'daki spesifik uygulamalara dâhil edileceğine inanıyoruz.

3. Mahkeme Hizmetlerine Kamu Erişimini Kolaylaştırma ve Genişletme

Günümüzde, Myanmar yargısı herkes için adalete eşit erişimi ve adaleti sağlamayı ve hukukun üstünlüğünü korumayı taahhüt etmektedir. Hâkimler ve mahkeme personeli tüm insanlara davalarını en iyi şekilde çözmek için ihtiyaç duydukları yardım ve bilgileri sağlamaktan gurur duymaktadır. Myanmar Mahkemeleri tüm kişilerin yargı hizmetlerine eşit şekilde erişebilme ve mahkemelerden ihtiyaç duydukları bilgileri edinme imkânı sağlayan güvenli ve kullanıcı dostu bir ortam yaratmaya çalışmaktadır. Yargı, halktan gelen soruları memnuniyetle karşılar ve zamanında ve uygun yanıtlar verir.

Myanmar'da tüm davalar, 2008 Anayasası'nın 19(b) maddesi, 2010 Birlik Yargı Kanunu'nun 3(b) maddesi ve Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 352. maddesi uyarınca kamuya açık mahkemelerde görülmelidir. Açık mahkeme sistemi ile ilgili bazı istisnalar mevcuttur. Çocuk Kanunu uyarınca, herhangi bir çocuk davası olağan bir mahkeme salonunda değil, sadece dava ile ilgisi bulunan ebeveynlerin, akrabaların ve avukatların huzurunda duruşma hâkiminin dairesinde görülür.

Son zamanlarda, Myanmar Mahkemeleri modern kamu bilgilendirme bankoları ve karşılama merkezleri, avukatlar ve tanıklar için bekleme alanları kurulması, tabela sistemi oluşturulması, çocuk dostu görüşme odaları, mahkeme ile ilgili bilgilendirme broşürlerinin dağıtılması, halka ceza ve hukuk işlemleriyle ilgili kısa açıklamaların yer aldığı broşürlerin dağıtılması, mahkemenin, adli yardım hizmetlerinin ve engellilerin emniyet ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik olanaklar sağlanması; kamu için otomatik dava bilgi sistemi geliştirilmesi; mahkemelerde kamu bilgilendirme hizmetlerinin geliştirilmesi; halka yerel dilde mahkeme ile ilgili bilgi verilmesini sağlayarak mahkeme kullanıcılarının mahkemeye erişebilirliğini geliştirmeye çalışmaktadır.

Mahkemenin işleyişi ile ilgili bilgiyi yaymak için Birlik Yüksek Mahkemesi hükümler, kararlar, kanunlar ve yönergeler, ceza/hukuk dava listeleri, Yüksek Mahkeme ve Bölge ve Eyalet Üst Mahkemelerindeki heyet için uyarı listesinin yer aldığı bir web sitesi kurmuştur (www.unionsupremecourt.gov.mm). Ayrıca, duruşma bekleyen davaların listesi, uyarı listesi, Yüksek Mahkeme, Bölge ve Eyalet Üst Mahkemelerinin karar tarihleri Yüksek Mahkeme Halklar İlişkiler Biriminin Facebook sayfası üzerinden duyurulmaktadır. Böylece insanlar kolaylıkla erişim sağlayarak davalarıyla ilgili işleri anlayabilirler.

Buna ek olarak, Birlik Yüksek Mahkemesi yılda bir kez hukuki makaleler ve sadece hukuk profesyonelleri için değil hukuki altyapısı olmayan halk için de yararlı bir araç olan mahkeme prosedürlerini içeren bir yargı dergisi çıkarmaktadır. Ayrıca, Birlik Yüksek Mahkemesi seçilen kararlarını yılda bir kez düzenli olarak yayımlar ve bu kararlara hukuk eğitimi olmayan insanlar bile kolayca erişebilir. Bunun yanında, yargının şeffaf ve hesap verebilir olması hedeflenerek, mahkeme faaliyetleri hakkında gerçekçi bir değerlendirilme yapılması, mahkemenin daha iyi bir performans göstermesi ve yargı reform süreci hakkında kamuoyunun bilinçlendirilmesi amacıyla Yüksek Mahkeme 2016 ve 2017 yıllarında Yıllık Raporlar yayınlamıştır.

İstanbul Bildirgesinin 1., 2. ve 3. ilkelerinin halkın yargı sistemine erişiminin kolaylaştırılması ve yargılamaların kamuya açık olmasının sağlanması ile ilgili olduğunu doğrulamaktayız. Myanmar Yargısı bu performansları esas alarak Stratejik Planın 1.ve 2. Alanlarında bu ilkelerde öngörülen faaliyetleri uygulamaktadır.

4. Kamu Bilincinin Artırılması

İnsanları kanunları anlama ve bunlara uymaları konusunda eğitmek ve insanlara kanunlara uyma alışkanlığını kazandırmak 2010 Yargı Kanunu kapsamındaki yargı ilkelerinden biridir. Bu ilkeyi uygulamak için kamuoyu bilinçlendirme programları ve destek programları yürütmek çok önemlidir. Aşağıdaki faaliyetler kamuoyu bilinciyle ilgili olarak yargıda şeffaflığın sağlanmasına yönelik bazı uygulamalardır.

Birlik Yüksek Mahkemesi adalete erişimi ve kamu bilincini geliştirmek için mahkeme ile ilgili bilgi sağlamak üzere gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Mahkemeler hakkında haberler, Birlik Yüksek Mahkemesinde duruşma bekleyen davaların listeleri, uyarı listeleri dâhil olmak üzere dava listeleri ve karar verilen davaların listeleri www.unionsupremecourt.gov.mm web sitesi aracılığıyla zamanında yayınlanmış ve adli bilgiler sosyal ağ sayfası üzerinden paylaşılmıştır. Kayıtlı yerel ve uluslararası hukuk firmalarının ve avukatlar birliğinin isimleri ve adresleri de web sitesinde yayınlanmaktadır.

Yargı Stratejisi Planı, Yıllık Raporlar, Myanmarlı Hâkimler için Yargı Etiği İlkeleri, Medyanın Mahkemeye Erişimi El Kitabı, Dava Akış Yönetim Programı ve ceza davalarını, hukuk davalarını, ilamları, mahkemeleri açıklayan farklı türde kitapçıklar halk için web sitesinde yayınlanmıştır. Birlik Yüksek Mahkemesinin performansına ilişkin Basın Konferansı her yıl Enformasyon Bakanlığı'nda düzenlenmektedir.

Adli farkındalık programı kapsamında, ilçe düzeyindeki hâkimler, halkı eğitmek için yasal konular hakkında konuşmak üzere ilçedeki kanun uygulayıcı kurumlar tarafından düzenlenen seminerlere katılmaktadır.

Halkla İlişkiler Birimi, ülkedeki farklı üniversitelerden öğrenciler için yargı sürecine uyumlarını sağlamak amacıyla Yüksek Mahkemeye çalışma gezileri düzenlemektedir. Şu anda, destek programları için kılavuzlar ve kamu destek materyalleri hazırlamak, mahkeme sistemi, Yargının rolü ve şikâyet prosedürü ile ilgili kampanya yürütmek, tüm mahkemelerde çeşitli destek programları uygulamak gibi uygun **destek programlarına** Yargı Stratejisi Planı kapsamında katkı vermeye çalışmaktadır.

Myanmar'da tanık Myanmar dilini konuşmadığında, ifadesi tercüman aracılığıyla alınır. Devlet tarafından ücreti ödenen tercüman bulunmadığı

durumlarda, tercümanın ücreti karşılanır¹. Bu bağlamda, sanığın bilgilendirilme hakkını korumak için tercüman ve çevirmen görevlendirilmesi için mahkeme el kitabımız bulunmaktadır. Şu anda Myanmar Yargısı, Stratejik Plana göre yerel dillerde topluma mahkeme ile ilgili bilgi sağlamak için bir eylem planını başlatmaktadır.

5. Erişim ve Medyaya Destek

Myanmar mahkemeleri, mahkeme hizmetleri hakkında önemli ve temel bilgiler vererek kamuoyu ve medya ile temas halindedir. Medyanın halkın gözü ve kulağı olduğuna inanılmaktadır. Medya, mahkemede yasalar çerçevesinde adaletin eşit sağlandığını halka bildirme konusundaki çabalarında yargıya yardım eden bir öge olarak kabul edilmelidir. Adalet yönetiminin düzgün bir şekilde işlemesi için yargının medyaya yaslandığına inanılmaktadır.

Myanmar'da Mahkemelere Medya Erişimi El Kitabı 2015 yılında yayınlanmış ve Medya Kanunu uyarınca mahkeme bilgilerine erişimi geliştirmek için farklı düzeylerdeki mahkemelerde Kamuoyu Bilgilendirme Görevlileri ve Mahkeme Bilgilendirme Görevlileri görevlendirilmiştir. Görevliler zaman zaman medya ve muhabirlerle görüşürler. Mahkemelerden bilgi almak isteyenler onlarla iletişime geçerek ve ilgili yönergeleri takip ederek kolayca erişebilirler; ancak medya, yayının yürürlükte olan herhangi bir kanunun hükümlerine aykırı olmamasına ve kamu politikası nedeniyle mahkeme tarafından açıkça yasaklanmış olmamasına dikkat etmelidir. Ayrıca, gizli bir süreç, keşif veya buluşa ilişkin işlemlerle ilgili herhangi bir konu yayınlanmamalıdır.

6. Yargının Dürüstlüğü Teşvik Etmek, Sağlamak ve Etkili Dava Yönetimini Desteklemek

Myanmar Yargısı, mahkemedeki herkese üst düzey kalitede ve dürüst bir yargı sistemi sağlamayı taahhüt etmektedir. Birlik Yüksek Mahkemesi, yeni kabul edilen **Yargı Etiği İlkelerini** ve mahkeme kararlarının ve faaliyetlerinin kanuna uygun olmasını sağlamak için uygun icra mekanizmasını uygulamaktadır. Kanunu izleyen, adil kararlar veren ve usulsüz etkilerden uzak duran profesyonel ve hesap verebilir bir yargı sistemi Myanmar'daki tüm insanların güvenini ve saygısını hak edecektir. Mahkemelerin işlerini

1 Para 35 and 37 of BCM, High Court General Letter No. 6 of 1952, dated tile 28th April 1952, and GeneralLetters referred therein as Nos. (1), (2) and (4).

adil, etkili ve şeffaf bir şekilde yönetmesi, yargımızı Devletin güvenilir ve bağımsız bir sütunu haline getirmek için önemli faktörlerdir. Hâkimler ve mahkeme personeli en yüksek kalitede etik ve mesleki standartlarına ulaşmak için eğitime devam edecektir.

Hâkimlerin ve mahkeme personelinin etik ve mesleki ilerlemesini teşvik etmek için Yüksek Mahkeme onlara karşı yapılan şikâyetleri inceler ve bunlara karşı harekete geçer. Şikâyet İnceleme Komitesi somut şekilde nitelendirilmiş ve yargı sürecinde doğru bulunmayan ve harekete geçmeyi gerektiren uygunsuz davranışlarla ilgili şikâyetler için soruşturma yapar. Alınan şikâyetlerin, soruşturulmakta olan şikâyetlerin, adli kovuşturma nedeniyle kapatılan şikâyetlerin, asılsız suçlama nedeniyle kapatılan şikâyetlerin sayısı ve bunlara karşı yapılan işlemler şeffaf bir şekilde Yıllık Raporda belirtilmiştir. Şikâyet İnceleme Komitesi adli şikâyet soruşturma yöntemlerini yürütmeyi ve Stratejik Plan kapsamında şikâyet süreci için şikâyet elkitabı (hazırlamayı) taahhüt etmektedir. Buna ek olarak, mahkemeler önlerine getirilen davaları en etkili ve modern veri toplama, düzenleme ve etkin dava yönetimi tekniğiyle yöneteceklerdir. Şu anda, Myanmar'daki mahkemeler **dava yönetim sistemine** ilişkin yeni test edilmiş yöntemleri benimsemektedir. Modern otomatik dava yönetim sistemi tarafından desteklenen etkin dava akışı yönetimi teknikleri mağdurlar, tanıklar, avukatlar ve mahkeme personeli üzerindeki yükü en aza indirmektedir. Bu modern dava yönetim süreçleriyle, ertelemelerin yol açtığı zaman kaybı en aza indirilecektir. Hızla büyüyen ve modernleşen ekonominin yol açtığı anlaşmazlıklarla başa çıkmak için Myanmar Yargısı mahkemelerde uzmanlaşmış bölümler ve daireleri tanımlayacak ve geliştirecek, ayrıca modern ve etkili uluslararası yargılama standartlarını kullanan yeni dava çözümleme prosedürlerini benimseyecektir.

7. Sonuç

Myanmar'da, Yüksek Mahkeme ve alt mahkemeler bağımsız bir yargı, yolsuzluğun olmaması, ceza ve hukuk davalarının adil ve hızlı bir şekilde tevzi edilmesi yoluyla halkın yargıya güvenini sağlamak için en iyi şekilde çalışmaktadır. Farklı düzeydeki hâkimler ve mahkeme çalışanları Anayasada, Birlik Yargı Kanunu'nda ve Stratejik Planda yer alan Yargı İlkeleri uyarınca yargı mekanizmasının tüm işlevlerini yerine getirmektedir.

Tüm mahkemeler yasalar tarafından aksi belirtilmedikçe halka açık mahkemelerde adaleti dağıtır ve kanuna göre adaleti bağımsız bir şekilde yönetir ve bu ilkeler adil adaleti garanti eder ve bunlar şeffaflığın temel

gereklilikleridir. Şeffaflığın Anayasacılık ve hukukun üstünlüğünü destekleyen yargı sürecinin temel bir unsuru olduğuna sağlam bir şekilde inanıyoruz. İstanbul Bildirgesi'nde belirtilen yargıda şeffaflığı sağlamak için temel gereklilikleri yerine getirmeye çalışıyoruz.

VENEZUELA

Maikel Jose MORENO PEREZ
Başkan, Yüksek Adalet Divanı

REPÚBLICA BOLIVARIANA DE VENEZUELA
TRIBUNAL SUPREMO DE JUSTICIA

VENEZUELA YARGI SİSTEMİNDE YARGI ŞEFFAFLIĞINA İLİŞKİN İYİ UYGULAMALAR

Magistrate Maikel Moreno Pérez
Başkan
Venezuela Yüksek Adalet Divanı

REPÚBLICA BOLIVARIANA DE VENEZUELA
TRIBUNAL SUPREMO DE JUSTICIA

YARGIDA ŞEFFAFLIK

VENEZUELA HUKUK SİSTEMİ

DEMOKRATİK VE SOSYAL HUKUK VE ADALET DEVLETİ

- Anayasanın üstünlüğü
- İnsan haklarına saygı
- Devletteki kuvvetlerin ayrılığı ve özerkliği
- Yasallık ilkesinin korunması
- Katılımcı, kahraman, çok etnik gruptan oluşan ve çok kültürlü bir toplumun parçası olarak yaşama, çalışma, kültür, eğitim ve sosyal adalet hakkı

**ANAYASAL İLKELER
BUNLARI
GEREKTİRİR:**

- Bazı temel usuller tarafından himaye altına alınan şeffaf yargı süreci
- Hakimlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı
- Etkili hukuki koruma
- Savunma hakkı
- Mağdurun zararının zamanında karşılanması
- Adil yargılanma hakkı

YARGIDA ŞEFFAFLIK

- Her bireyin zamanında bilgiye erişebilmesi ve yargı faaliyetlerinin yayılması amacıyla vazgeçilmez olanı sağlamak için bir hukuk devletinin yüksek menfaatine hizmet eder.

YARGIDA ŞEFFAFLIK

TÜM YARGI SİSTEMİNİN ENİNE EKSENİ

VENEZUELA YARGI GÜCÜNDE ŞEFFAFLIK

- Venezuela, Yargı Gücü'nün eylemlerinde yüz yüzelik ilkesini benimsemiştir; çünkü hakimlerin önünde tarafların bulunması adil bir sürecin gereğidir.
- Diğer bir unsur da mahkemeler, verdiği kararların yayınlanmasını ve elektronik olarak istişaresini kolaylaştıran mekanizmalar ve duruşmaların halka açık yapılmasıdır.

SUDAN

Haidar Ahmad DAFFALLA
Başkan, Yüksek Mahkeme

Bu belge, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile ortaklık çerçevesinde 11-12 Ekim 2018 tarihlerinde İstanbul’da Yargıtay Başkanlığı’nın himayesinde düzenlenen 4. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi’nde sunulmuştur.

“Yargıda şeffaflık” kavramı, insanlık tarihi boyunca insan hakları ve hukukun üstünlüğü ile ilgili olduğu için temel bir soru olmuştur. Bu toplantının organizasyonunda yer alanların işlerinde yardımcı olması, bölgesel ve uluslararası yetkili kuruluşlar ile organlara tüm taraf devletler arasındaki işbirliğini pekiştirme çabalarımızda bizi başarılı kılsın diye Allah’a dua ediyorum.

Öncelikle, bireyin yürürlükteki kanunlara uygun olarak bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve adil yargılanma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi uluslararası belgelerde güvence altına alınmıştır. Daha sonra, birçok devlet benzer iç prosedürleri kabul etmiştir. Yargı sisteminin diğer devlet organlarından izole edilerek faaliyet gösteremeyeceği açıktır. Bunun nedeni yargının finansman için onlara bağımlı olmasıdır. Çoğu durumda, hâkimler yürütme organı tarafından atanır ve göreve getirilirler; ayrıca en azından belli bir dereceye kadar çalışma koşulları yürütme tarafından tanımlanır. Yasama organı, mahkemelerin çalışma şekli üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olabilir. Bütün bu konular yargının bağımsızlığını etkilemektedir. Bu tür etkileri tamamen önlemek mümkün olmasa da etkilerini azaltmak ve vatandaşların haklarını korumak zorunludur. Sonuçta bağımsız bir yargı “ekonomik kalkınma için bir önkoşuldur”.

Hesap verebilirlik ve bağımsızlık kavramları aslında bir ihtilaf içermektedir: Hesap verebilirlik bağımsızlığı bozabilir ve bu nedenle tarafsızlığı ve hukukun üstünlüğünü bozar. Öte yandan, bu, hesap verebilirliğin nasıl oluştuğuna bağlıdır; çünkü bağımsızlık kavramı, kararın hesap verebilirlikten ayrılması anlamına gelmez. Bazıları hesap verebilirliğin bağımsızlığı güçlendirdiğine inanmaktadır. Hesap verebilirliğin yargının dürüstlüğüne artırdığı ve bu nedenle bu sürecin potansiyel ihlallere karşı korumada yardımcı olduğu ileri sürülmüştür. Bir grup veya vatandaşların çoğunluğundan ziyade, yargı öncelikle hukukun üstünlüğüne dayanmaktadır. Ancak, hesap verebilirliğin eksikliği kaçınılmaz olarak yargının etkinliğini korumak için bir gereklilik olan halkın güveninin eksikliğine yol açacaktır. Buna ek olarak yargı sürecindeki bağımsızlık ve hesap verebilirlik, kararların kalitesini artırmak ve alınan kararların genel kabulünü artırmak üzere tasarlanmıştır. Ancak,

bu aynı zamanda başka bir hesap verebilirlik hedefine de işaret etmektedir. Bu, “hiçbir otoriter güce boyun eğmemelidir” şeklindeki demokratik fikrin uygulanma biçimiyle ilgili olacaktır. Sorun, sadece bu hedefler arasında değil, aynı zamanda tarafsızlık ve bağımsızlığın içerdiği gereksinimler arasında nasıl bir denge kurulacağıdır.

Şeffaflık, toplumdaki yolsuzluğun yükselişini ve yayılmasını takiben bir dizi farklı biçimde ortaya çıkmıştır. Yolsuzluğu gidermek için şeffaflık onun yayılmasına karşı bir koruma görevi görmeli ve onu önlemeye çalışmalıdır. Yönetimde kilit bir standart olarak kabul edilen şeffaflık, her bir devlet organında adalet ve dürüstlüğü sağlamak için en önemli araçlardan biridir. Yolsuzluk ve yolsuzlukla ilgili temsilcilerin en büyük düşmanı şeffaflıktır. Kontrol ve izleme faaliyetleri sağlıklı bir şekilde yürütülebilir; bu organlardaki kontrol ve hesap verebilirliği pekiştirir ve bu organlardan yararlanan ve bu organlarca işlem görenlerin haklarını güvence altına alır. Şeffaflığın sağlanması yoluyla yolsuzluğu önlemek ve yolsuzluğun temsilcileriyle savaşmak için yargıyı yönetme ihtiyacı her zaman önemli bir unsur olmuştur.

Dilbilimsel açıdan Arapçada “şeffaflık” kelimesi “şeffaf olma” anlamına gelen belirli bir fiilden türetilmiştir. Bir kumaş ince ise bu onun şeffaf olduğu anlamına gelir. Arkasında ne olduğunu gösterecek kadar ince olduğu ve arkasındaki hiçbir şeyi gizleyemeyeceği anlamına gelir.

Terim olarak, parlamentodaki temsilcileri aracılığıyla hükümet ile halk, toplum ve sivil toplum kuruluşları arasındaki açıklığı ifade eder ve pratikte şu anlama gelir: Tüm devlet kurumlarının ve toplulukların yolsuzlukla mücadele etmek için finansal ve idari açıdan sahip olması gereken açıklık ve aleniyettir.

Sözlükler “şeffaflık” kavramını farklı açılardan ele almaktadır. Sözlüklerdeki “şeffaflık” kavramı ve anlamı aşağıdaki gibidir:

Modern Arapça sözlüğünde “şeffaflık” kelimesinin anlamı “şeffaf olmak” kelimesinin kökenleri ile örtüşmektedir. Hafiflik- /ifadenin kanıtı-az/azıcık. Çoğul hali “eşhaf”tır. “Şeffe” hafif örtülü, ince anlamına gelmektedir.

Longman sözlüğünde şeffaflık, “görünürlük durumu” anlamına gelmektedir.

Oxford English Readers Dictionary’deki anlamı da şudur: Kolayca asimile edilebilen, kolayca açıklanabilen ve ortaya çıkabilen anlayış.

Al-Mawrid sözlüğünde: Kolay anlaşılır şey, yani karakterizasyona göre, örneğin arkadan gelen ışığın yayılmasıyla göze yansıyan camdaki şekil gibi.

Webster sözlüğünde şeffaflık tek kelimeyle “netlik-açıklık”olarak tanımlanmıştır.

Birleşmiş Milletler “şeffaflığı” aşağıdaki gibi tanımlamaktadır: En geniş anlamıyla tanımlanmış bir bilgi akışıdır. Başka bir deyişle, ilgili kişilerin çıkarlarını korumak, gerekli kararları almak, hata ve yanlışları ortaya çıkarmak için gerekli bilgileri edinmelerini sağlayan açık şekilde bir bilgi sağlama girişimidir. Aynı zamanda, şeffaflık ile kast edilen, mevcut koşullar, kararlar ve eylemler hakkında bilginin mevcut olduğu, izlendiği, anlaşıldığı ve daha iyi tanımlandığı, topluma bilgi sağlandığı ve siyasi kararlar verdiği bir ortam yaratma ilkesidir. Bu ilgili tüm taraflarca bilinir ve zamanında ifşa edilir.

Genel olarak, şeffaflık ve özellikle yargıda şeffaflık aşağıdaki hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır:

1. Reform alanında devletin ulusal ve uluslararası imajının iyileştirilmesi (idari, adli, siyasi vb.),
2. Dürüstlük ve güven gibi yolsuzluğa karşı olan ve buna karşı koymayı gerektiren değerlerin birleştirilmesi,
3. Otoriteyi kötüye kullanmamayı teşvik eden kültürün geliştirilmesi,
4. Genel olarak, reform alanındaki hukuki eksikliklerin giderilmesi,
5. Toplumdaki yolsuzluğun soruşturulması, araştırılması ve buna karşı bazı çözüm önerileri sunulması,
6. Hukukun üstünlüğünün vurgulanması ve istisnasız herkese uygulanmasının sağlanması.

Herhangi anlamlı bir ekonomik, sosyal ve idari gelişme süreci bir şekilde hukuk devleti ve adaletin kurulmasını ve topluluk üyelerinin rehabilitasyonunu gerektirir. Bu konuda insani ve ahlaki faktörlerin de etkisi vardır. Bu faktörler bazı insanların eğitim, davranış, zihinsel arka plan ve yetişme ortamı, sosyal olarak anormal davranışlar ve yolsuzluk biçimindeki tutumlarına yansır. Bu toplum ve aile tarafından iyileştirilmesi ve düzeltilmesi gereken anormal bir fenomene yol açar.

Şeffaflık yargı sisteminde şeffaflığı uygulamak ve bir vatandaşlık hakkı olarak hesap verebilirlik için tutarlı bir ortam sağlamak amacıyla aşağıdaki boyutlara sahiptir:

Hukukun Üstünlüğü

Hukukun üstünlüğü siyasi bağlantısı, konumu veya sosyal statüsü ne olursa olsun, öncelikle toplumda kanunların uygulanması anlamına gelir. Yani, kanun sadece vatandaşlar için değil, aynı zamanda güç, nüfuz, makam ve yetki sahipleri için de geçerlidir; çünkü hukukun üstünlüğünün olmaması kaçınılmaz olarak toplumda baskı ve zulme yol açar. Devletlerde tek karar vericiler yüksek otorite, konum ve etki sahipleridir. Böyle bir sistemde, vatandaşların bu kararları kabul etme veya bu kararların nasıl alındığını bilme hakkı yoktur. Doğal olarak, bu durum insan haklarına yönelik saldırıların yayılması, yolsuzluk ve baskıların azınlık grubu lehine hizmet etmesi ve onların güç ve etkilerini artırmak amacıyla kararların ve yasaların güçlendirilmesi ve pekiştirilmesine yol açmaktadır.

Güçler Ayrılığı

Bu boyut, özellikle yasama, yürütme ve yargı yetkisi olmak üzere bu üç yetkinin arasında bir denge oluşturmak ve böylece karşılıklı kontrol ve denetleme imkânı sağlamak amacıyla toplumdaki yetki kaynaklarının dağıtılmasını garanti etmeyi amaçlamaktadır.

Yolsuzluk Mücadele Kanunları

Yolsuzlukla mücadele kanunları ceza kanunlarından daha fazlasını içermektedir; çünkü bilgi, ifade özgürlüğü ve basını düzenleyen kanunları kapsamaktadır. Ceza kanunları, bireysel hakların düzenlenmesi ve adil yargılanma ile ilgilidir. Bununla birlikte, yolsuzlukla mücadele için gerekli olan kanunlar, yasal işlem başlatma hakkı, bireylerin ve hükümeti servet kaynaklarından sorumlu tutmak ve yolsuzluğu izlemek için bireylere ve hükümete karşı özel yapılar sağlamayı gerektirir. Ayrıca, adalet ilkeleri hem mahkemelerin kurulması hem de sorumluluk ve şeffaflık ilkeleri aracılığıyla yargıda şeffaflık sağlanarak teşvik edilmelidir. Yargı denetimi adil, şeffaf ve dürüst bir şekilde yapılmalı ve tüm adli ve teknik kapasiteler engelleri hızlıca ortadan kaldırmak için kullanılmalıdır. Böylece mahkemeler, adli ve idari işlemlerin tam olarak geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Devlet tarafından benimsenen yeni strateji ve politikaların uygulanması bu doğrultuda mümkün

olabilir. Yargı makamı mahkemelerle bağlantılı olanlara daha iyi adli hizmetler sunmak için sürekli çaba göstermektedir. Ayrıca, dünyadaki yargı standartları, süreler ve performans kriterleri doğrultusunda süreçleri hızlandırmak, yargılama sürelerini kısaltmak ve ülkenin yargı makamı tarafından sağlanan hizmetleri tamamlamak için çaba gösterilmelidir. Böylece, devletin pozisyonu, sözleşmelerin uygulanması, yürütülmesi ve hukuk mahkemeleri tarafından bakılan hukuk davaları açısından güçlendirilecektir. Bu davaların daha hızlı sonuçlandırılacağı mahkemelerde yargılama işlemlerine yansiyacak ve tüm mahkemelerde yargılama süreleri bu doğrultuda kısaltılacaktır. Yine de adaleti güvence altına almak ve devletin iç ve dış güvenliğine ve devletin çıkarlarına karşı suç işleyenler ile resmi evrak ve mühürlerde sahtecilik suçu işleyenler hakkında doğru ve adil kararlar verildiği taahhüdünde bulunmak zorunludur.

Ayrıca, yenilikçi ve uluslararası araç ve mekanizmaların benimsenmesi, uluslararası kriter ve uygulamalarla kıyaslama yapılması, toplumun kesimlerinin-özellikle yargı makamında olanların-gereksinimlerini vurgulayarak yerel, bölgesel ve uluslararası düzeyde en yenilikçi ve en iyi uygulamalar bakımından bilimsel araştırmaların desteklenmesi ve teşvik edilmesi, çalıştaylar düzenlenmesi, yargı sistemine ilişkin görüşmeler ve araştırmalar yapılması yoluyla yargının etkinliği ve verimliliği ölçülmelidir. Öte yandan, yargı sisteminin iyileştirilmesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere örnek teşkil etmesi yolunda atılacak adımları desteklemek için yargı makamının ilgili taraflarla ve stratejik ortaklarla temas halinde olması gerekmektedir. Suçluların iadesi, mahkûm ve hükümlülerin nakli, medeni hukuk ve ticaret hukukundaki anlaşmazlıklar kapsamındaki cezai konularda ve İstanbul Bildirgesinde belirtilen hukuki ilkeler ekseninde hukuk ve yargı alanında karşılıklı işbirliğini pekiştirmek ve desteklemek amacıyla karşılıklı işbirliği sağlanmalıdır.

Hukuk, askeri mahkemeler ve yargı kolları alanında projeler geliştirmek için çaba gösterilmelidir.

Sonuç olarak, bu şeffaflık ilkeleri konusunda açıkça uzmanlara sunulan ve böylece hedefine ulaşan bir özetle bu vizyona katkıda bulunduğumuzu umuyoruz.

Son olarak, selam ve saygılarımı sunuyorum. Çok teşekkür ediyorum. Başlangıçta ve sonda övgü Allah'a aittir. Allah'ın selamı, merhameti ve nimetleri üzerinize olsun.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Richard STEARNS

Yüksek Yargıç, Amerika Birleşik Devletleri
Uluslararası Yargı İlişkileri Yargı Konferansı
Komitesi

Yargı Bağımsızlığı, Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Konuları Hakkında Kısa Görüşler

Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi'nde federal yargımızın Uluslararası Yargı İlişkileri Komitesi adına Amerika Birleşik Devletleri'ni temsil etmek benim için özel bir ayrıcalıktır. Resmi görevim itibarıyla, Yüksek Mahkeme Başkanı Sayın John Roberts'ın selamlarını ve bu önemli sempozyumun başarılı geçmesi için iyi dileklerini sunduğunu iletmek isterim.

Yargının hesap verebilirliği ilkesi elbette yargı bağımsızlığı ile iç içedir. Eğer bir yargı sisteminin ve hâkimlerinin gerçek bir özerkliği yoksa hesap verebilirlik kavramı o kadar dar bir anlama sahip olur ki onu tanımlamaya çalışmanın bile faydası yoktur.

Başlangıç olarak, devletin diğer organlarının müdahalesinden arınmış bir yargıyı kastettiğimiz *kurumsal bağımsızlık kavramı* ile karar verirken hâkimlerin dış etkilerden korunmasını kastettiğimiz *hâkimlerin bireysel bağımsızlığı kavramını* birbirinden ayırmak yararlı olabilir.

Amerika Birleşik Devletleri federal mahkemeleri bağımsızlıklarını, büyük ölçüde, yapısını ve işlevlerini şekillendirmede ufuk açıcı rol oynayan üç kişiye borçludur. Birincisi *Kanunların Ruhu Üzerine* adlı eseriyle Anayasamızın çerçevesini güçler ayrılığı ile denetim ve denge üzerine inşa ederek böylece yargıyı tamamen devletin idari bir uzantısı olarak değil devletin ayrı bir organı olarak tanımlayan Fransız filozof Baron de Montesquieu'dür. İkincisi Marbury/Madison (1803) davasında ufuk açıcı Yüksek Mahkeme Kararında ABD Anayasası'nın nihai garantörü olarak Yüksek Mahkemeyi destekleyen en önemli temel taşı (adli inceleme doktorini) koyan Yüksek Mahkeme Başkanımız, John Marshall'dı. Son olarak, Başkan Roosevelt'in Yüksek Mahkeme ve hâkimleriyle birlikte yürütme organına bağlı olan alt federal mahkemeleri bir araya toplama planına gösterilen direnişi yöneten Yüksek Mahkeme Başkanı Charles Evan Hughes'tü. 1939'da Hughes'ün o zamana kadar ABD Adalet Bakanının denetimine tabi olan federal mahkemelere idari ve mali bağımsızlık vermesi için Kongreyi ikna etme başarısı daha da önemliydi. Bireysel olarak hâkimlerin bağımsızlık garantisinin bileşenleri ortaktır: Hem iç hem de dış etkilerden izolasyon, görev süresi ve ücret güvenliği, kişi ve aile güvenliği. Amerika Birleşik Devletleri'nde görev süresi ve ücret güvenliği ömür boyu atama, maaş veya kazancının azaltılmasının yasaklanması, büyük suçlar haricinde görevden alınmasının yasaklanması garantileri ile Anayasa'ya yazılmıştır. Hâkimler, aileleri ve adliyelerimiz,

Federal Mahkeme Yargı Konferansının doğrudan gözetimi altında çalışan federal bir emniyet teşkilatı olan ABD Mareşal Hizmetleri'nin fiziksel koruması altındadır. Sık sık yargı bağımsızlığı açısından düşünmesek de, yargılama görevini yapmak için gerekli araçlar ve donanım- insani çalışma koşulları, yeterli ve yetkin destek personeli, üstesinden gelinebilir dava yükü ve sürekli eğitime erişim- bir hâkimin özerkliğinin de temel bileşenleridir. Bu konuda yaklaşık 30 milyon dolarlık bir bütçeye sahip olan Federal Yargı Merkezi, hukuktaki yeni gelişmelerden en son bilgisayar teknolojisi ile ilgili eğitime kadar çeşitli konularda hâkimlere ve personele sürekli eğitim ve öğretim imkânı sağlamaktadır.

Doğrudan hesap verebilirlik sorununa dönersek, ilk düşünce kişinin yargıya bir kurum olarak mı yoksa hâkimler olarak mı baktığıdır ve hesap verebilirlikle, Profesör David Kosar'ın sorduğu gibi eşsiz bir erdemi, yani, istenen davranışlardan oluşan normatif bir yapıyı mı kastediyoruz yoksa hesap verebilirlikle bir bütün olarak halkın yargıya güvenini sağlamayı amaçlayan kurumsal düzenlemelerin geliştirilmesini mi kastediyoruz? Ve son olarak hâkim ya da yargı kime hesap verir? Yürütmeye mi, yasamaya mı, yüksek mahkemelere mi, yüksek yargıçlara ve yargının kendi disiplin kurullarına mı, akranlarına mı, hâkim önüne çıkan davacılara ve avukatlara mı veya tamamen halka mı?

Bir dereceye kadar bu sorunun cevabı, kıta idare hukuku modeline mi yoksa Anglo-Sakson ortak hukuk geleneğine mi dayanacağına bağlıdır. Dr. Sophie Byron, Fransa ve İngiltere'de yargının hesap verebilirliği konusunda ilginç bir karşılaştırma yapmaktadır. Onun tezine göre, Fransız yargısı bireysel yargıçlara kamusal bir kişilik tanımama eğiliminde olan kolektif bir varlık olarak yapılandırılmışken, İngiltere'de bireysellik hâkimdir ve hâkimin adı ve görevi iyisiyle kötüsüyle şahsen sorumlu olduğu yargısal sonuçla bağlantılıdır. Sonuç olarak, Fransa'da yargının hesap verebilirliğinden bahsedildiğinde, bir bütün olarak yargının algılanan başarılarına ve başarısızlıklarına atıfta bulunmaktadır, İngiltere'de ise övgü ve suçlama hâkime yapılır.

Amerika Birleşik Devletleri, elbette, tarihsel olarak İngiliz modelini örnek alıp izlemiştir, öyle ki hesap verebilirlik kurallarımız daha çok bireysel olarak yargıcın normatif davranışı ile ilgilidir. “Erdem kurallarımız” arasında en önemli olan, yargıçların yıllık kapsamlı ve kamu erişimine açık olacak şekilde hediye ve krediler dâhil olmak üzere kişisel ve ailevi finansal faaliyetlerini içeren bir finansal bildirimde bulunması gerekliliğidir. Yasaya göre, bir

yargıç, öğretim ve yazma faaliyetleri için sınırlı bir miktar dışında ek gelir elde edemez. Her yargıç, ne kadar küçük olursa olsun, finansal veya kişisel çıkarlarının söz konusu olduğu herhangi bir davadan çekilmesini gerektirecek bir ihtilaf listesi tutmalıdır. Bir yargıç olarak benim bakış açımıla sistemimizin zayıflığı, hâkimin büyük ölçüde yalnız aktör olarak çalışmaya alışık olduğu bir sistemde direnilen bir kavram olan herhangi bir resmi yargı değerlendirme mekanizmasının göreceli yokluğudur. Kongre tarafından yargıçların üç yıldan daha uzun bir süre önce kendilerine tevzi edilen hukuk dosyalarını ve altı aydan uzun bir süredir karara bağlanmamış taleplerini her altı ayda bir rapor etmeleri bunun tek istisnasıdır. Raporlar herkese açık hale getirildiğinde, en azından kararın etkinliği düzeyinde yargıcın akranlarına göre nasıl performans gösterdiğine dair bir ölçü sunar.

Amerika Birleşik Devletleri federal yargısının bir kurum olarak hesap verebilirliğini temin etmeyi amaçlayan mekanizmalar çoğunlukla kamu güvenini aşılamayı amaçlamaktadır ve büyük ölçüde bunda başarılı olduklarını belirtebilirim. Anayasal kararlar ve yargı adaylıkları üzerinde sık sık çıkan ateşli tartışmalara rağmen, kamuoyu yoklamasında ısrarlı bir şekilde en güvenilir Amerikan kurumu askeri yargıyla birlikte federal yargı çıkmıştır. Başarılı güven oluşturma mekanizmaları için ise aşağıdakileri sıralayabilirim:

Birincisi şeffaflıktır. Çocuklara yönelik cinsel suçları içeren davalar hariç olmak üzere, tüm cezai ve hukuki yargılamalar önceden bildirilir ve tamamen basına ve halka açıktır. Tüm yargıçların kararları, ne kadar küçük olursa olsun, elektronik ortamda kamu mensupları tarafından elektronik olarak erişilebilir olan mahkeme iş listesine (işlenmek üzere) gönderilir.

İkincisi tarafsızlıktır. Birkaç yıl önce, Yüksek Yargıçların ideolojik ve siyasi nedenlerle kendi iş arkadaşları arasında davaları tevzi etmekle suçlandığı kamuoyuna duyurulan birkaç olaydan sonra, Yüksek Yargıçların davaları tevzi yetkisi kaldırılmıştır. Şimdi tüm hukuk ve ceza davaları rastgele bilgisayar seçimi ile yargıçlara tevzi edilmektedir.

Üçüncüsü tazminattır. Mahkemelerin teşkilatlandığı Bölge Mahkemelerinin her birinin tarafsız bir yargılama heyeti oluşturmaları ve davalarına atanan yargıçların uygunsuz davranışlarına ilişkin vatandaşların şikâyetlerini dinleyen temyiz yargıçlarının bulunması gerekir.

Dördüncüsü, yargı kültürümüze sinen ve Temyiz mahkemeleri tarafından güçlendirilen beklentiden daha ziyade bir mekanizmadır. Yargıçlar sadece

gerekçeli karar vermeyecek aynı zamanda karara ulaştıran düşünce süreçlerini yazılı olarak yeterli uzunlukta açıklayacaktır. Gerekçeli karar, keyfiyet üzerinde etkili bir kontrol sağlar ve etkili bir temyizın garantisi olarak işlev görür.

Son olarak, Amerika Birleşik Devletleri yargı sistemindeki hesap verebilirliğin en önemli mücevheri: jüri sistemi aracılığıyla vatandaşların katılımıdır. Herhangi bir öneme sahip hukuk veya ceza davalarında, bir davacı, suçluluk veya masumiyet de dâhil olmak üzere nihai gerçeğe ilişkin bulguların yargıç tarafından değil rastgele seçilmiş vatandaş jüri üyeleri tarafından yapılması konusunda ısrar edebilir. Her yıl milyonlarca vatandaş jüri üyesi olmak üzere eyalet mahkemelerine ve federal mahkemelere çağrılmaktadır. Sonuç olarak, yetişkin vatandaşların çoğu mahkemelerle ilk elden ve büyük ölçüde olumlu deneyim kazanmıştır. Mahkemenin ve yargıçların günlük olarak nasıl faaliyet gösterdiğine dair pratik bir anlayışın yanı sıra toplu olarak bu beş mekanizma kamu çıkarına ve federal mahkemelerimizin bağımsızlığının sürdürülmesine iyi hizmet etmiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Liviana ZORZI

Program Analisti, Yönetişim ve Barış İnşası
Ekibi, UNDP Bangkok Bölge Merkezi

Mahkemelerde Şeffaflığı Güçlendirmek İçin Yeni Bir Araç: UNDP-IFCE¹ Yargıda Dürüstlük Kontrol Listesi

Yargıda Şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesi adaletin sağlanmasında şeffaflığın önemini vurgulamaktadır. Bildirge, UNDP ile işbirliği içinde Yargıtay Başkanlığı tarafından düzenlenen 2. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi'nin bir sonucudur.

UNDP, adalet erişimini teşvik etme ve sürdürülebilir kalkınmayı geliştirme yetkisinin bir parçası olarak adaletin sağlanmasında şeffaflık ve hesap verebilirliği teşvik etmektedir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, barışçıl, adil ve kapsayıcı toplumları teşvik etme ve herkes için adaletin sağlanması konusunda şeffaf, etkili ve hesap verebilir kurumların merkezi rolünü vurgulamaktadır.

UNDP, 2016 yılında yargı sistemlerini halka açmanın yargı bağımsızlığını geliştirdiğini ve yargı bağımsızlığına engel olmadan kamu güvenini artırdığını gösteren dünyanın dört bir yanındaki ülkelerden gelen deneyimlerin altını çizen “Herkes için Adaletin Sağlanmasında Şeffaf ve Hesap verebilir Yargı” başlıklı raporunu yayınladı.

Buna ek olarak, UNDP tüm kıtalarda 33 yargı sistemi tarafından kullanılan Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi gibi performans yönetim araçlarına dayalı olarak mahkemelerde şeffaflık ve hesap verebilirliğin güçlendirilmesi için yargı sistemlerine destek olmaktadır. UNDP “APEC Yargı Dürüstlüğü Şampiyonları” projesi kapsamında Yargıda Dürüstlük Kontrol Listesini geliştirmek için Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Konsorsiyumu ile ortaklık kurmuştur.

Yargı Dürüstlüğü Kontrol Listesi, **mahkemelerde şeffaflık, dürüstlük ve hesap verebilirliği teşvik etmek için aktif adımlar atmayı desteklemek için yargı sistemlerine destek olmayı amaçlamaktadır. Mahkeme mükemmelliğini teşvik eden daha geniş kalite yönetim sistemleriyle bütünleştiklerinde yargı dürüstlüğü tedbirlerinin çok etkili olduğunu kabul ederek, Yargıda Dürüstlük Kontrol Listesinin mahkemelerin yargı dürüstlüğüne teşvik etmek amacıyla kullanılması amaçlanmaktadır. Dürüstlük Kontrol Listesi mahkemenin performansını geliştirmek için bir kalite yönetim sistemi olan Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesinin Kontrol**

1 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı-Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi

Listesi versiyonunu tamamlamak üzere tasarlanmıştır. Dürüstlük Kontrol Listesi, bir mahkemenin mahkeme dürüstlüğünü geliştirmeye yönelik önlemleri kolayca tanımlamasını sağlayacak odaklanmış bir yaklaşım sağlar. Yargı ve mahkeme çalışanlarına Dürüstlük Kontrol Listesini doldurma konusunda kılavuzluk etmek ve onlara ilave rehberlik sağlamak amacıyla çeşitli referanslar dâhil edilmiştir. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi bu kilit kaynaklar arasına alınmıştır.

Kontrol Listesi, **yargı sistemleri tarafından iyileştirilecek alanları belirlemek ve bu temelde bir iyileştirme planı hazırlamak** için bir öz değerlendirme yapmak amacıyla kullanılabilir. Hâkimler ve mahkeme görevlileri daha sonra yapılacak eylemleri ve elde edilecek sonuçları ayrıntılı olarak belirleyen bir İyileştirme Planı hazırlamak için birlikte çalışmalıdır. Bu eylemlerin uygulanması halkın mahkemeye duyduğu inanç ve güvenin artmasına yol açacaktır.

Yargı Dürüstlüğü Öz-Değerlendirme Kontrol Listesi, Tayland Yüksek Mahkemesi tarafından 13-14 Eylül 2018 tarihlerinde Bangkok'ta gerçekleşen “*Bugünün Zorluklarına Karşı Yargı Mükemmelliği Uluslararası Konferansı*”nda ilk kez kamuoyuna açıklandı. Malezya Yüksek Mahkeme Başkanının talebi üzerine, Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi (IFCE) ve tamamlayıcı Dürüstlük Kontrol Listesi, Malezya yargı sisteminde şeffaflık, dürüstlük ve mahkeme mükemmelliğini iyileştirmek için bir reform planı hazırlamak üzere pilot uygulama yapılmaktadır.

Dürüstlük Kontrol Listesi de dâhil olmak üzere Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi'nin pilot uygulama sonuçları, Mart 2019'da Endonezya Yüksek Mahkemesi ile işbirliği içinde planlanan UNDP'nin “APEC Yargı Dürüstlüğü Şampiyonları” ağının ikinci toplantısında sunulacak, pilot uygulamadan gelen geri bildirimler dâhil edildikten sonra Dürüstlük Kontrol Listesi geniş ölçüde yayılacaktır.

Daha fazla bilgi için:

Liviana Zorzi, Program Analisti, Şeffaflık & Hesap verebilirlik, UNDP Bangkok Bölge Merkezi liviana.zorzi@undp.org

YARGIDA DÜRÜSTLÜK ÖZ-DEĞERLENDİRME TASLAK KONTROL LİSTESİ

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

Amerika Birleşik Devletleri'nin desteğiyle

Bu yayından elde edilen bilgiler serbestçe çoğaltılabilir ancak ticari amaçlarla satılamaz ve kullanılamaz. Bu yayından içerik kullanıldığında, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) her zaman kaynak olarak kabul edilmelidir.

UNDP, krize dayanabilecek ulusların inşasına yardımcı olmak ve herkes için yaşam kalitesini artıracak bir gelişim türünü harekete geçirmek ve sürdürmek için toplumun her seviyesindeki insanla ortaklık içindedir. 170'den fazla ülke ve bölgede yer alan UNDP, yaşamları güçlendirmeye ve dirençli uluslar inşa etmeye yardımcı olmak için küresel bir bakış açısı ve yerel içgörü sağlamaktadır.

Bu yayında ifade edilen görüşler yazar(lara)a aittir ve UNDP veya BM Üye Devletleri de dâhil olmak üzere Birleşmiş Milletlerin görüşlerini yansıtmaz.

Daha fazla bilgi için:

liviana.zorzi@undp.org, elodie.beth@undp.org

Copyright © UNDP 2018 Tüm hakkı saklıdır. Kapak fotoğrafı: Freepik

Bu Yargıda Dürüstlük Öz-Değerlendirme Kontrol Listesi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Bangkok Bölge Merkezi tarafından hazırlanmıştır ve Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Konsorsiyumu ile işbirliği içinde geliştirilmiştir.

Dürüstlük Kontrol Listesi Avustralya Yargı İdaresi Enstitüsü Başkan Yardımcısı ve Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Konsorsiyumu (IFCE) Yürütme Kurulu Üyesi Laurence Glanfield tarafından yazılmıştır. Kontrol Listesinin geliştirilmesi için aynı zamanda IFCE Yürütme Kurulu Üyeleri olan ABD Devlet Mahkemeleri Ulusal Merkezi Başkan Vekili Daniel Hall ve Singapur Bölge Mahkemeleri Baş Bölge Hâkim Yardımcısı ve Yazı İşleri Müdürü Jennifer Marie'nin rehberliğinden yararlanılmıştır.

Kontrol Listesinin geliştirilmesi UNDP Bangkok Bölge Merkezi'nden Liviana Zorzi, David Kern-Fehrenbach ve Kamolwan Panyasevanamit'in desteğiyle Elodie Beth tarafından yönetilen "APEC Yargı Dürüstlüğü Şampiyonları" projesi kapsamındaki çıktılardan biridir. Görsel düzenleme ve tasarım Pundaree Boonkerd tarafından yapılmıştır.

Kontrol Listesinin geliştirilmesinde yararlı ve bilgili yorumlar sağlayan "APEC Yargı Dürüstlüğü Şampiyonları" Proje Danışma Kurulu Üyelerine Sayın Yargıç Michael Kirby, Sayın Yargıç Murray Kellam, Dr. Nihal Jayawickrama, Prof. Victor Alistar ve Dr. Sofie Arjon Schuette'e özellikle teşekkür ederiz. Kontrol Listesinin geliştirilmesinde Danışma Kuruluyla istişarede bulunma konusunda etkili olan Ajit Koy'un teknik bilgisinden yararlanılmıştır. Bu Kontrol Listesi, ABD Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Narkotik ve Emniyet İşleri Bürosu'nun desteğiyle mümkün kılınmıştır.

Teşekkür.....	147
Giriş	149
Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi	149
Dürüstlük Kontrol Listesi	149
Entegre Çerçeve ve Dürüstlük Kontrol Listesine Dayalı Bir Öz-Değerlendirme Yapma	150
Dürüstlük Kontrol Listesi Öz-Değerlendirme Yöntemi	151
Kontrol Listesi Maddeleri ve Referanslar.....	151
İyileştirmeleri Uygulama.....	152
Ekler.....	157
Ek 1: Temel Uluslararası Standartlar Ve Yargıda Dürüstlük Rehberleri	157
Ek 2: Konuya Göre Ek Referanslar	159
Tabloların Listesi	
Tablo 1: Dürüstlük Kontrol Listesi	152
Tablo 2: Puanlama Rehberi.....	155
Tablo 3: Ağırlıklı Puanlama Rehberi	156
Tablo 4: Tamamlanmış Ağırlıklı Puanlama Tablosu Örneği.....	156

Yargıda Dürüstlük Öz-Değerlendirme Kontrol Listesi

Giriş

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, barışçıl, adil ve kapsayıcı toplumları teşvik etmede ve herkes için adaletin sağlanması konusunda şeffaf, etkili ve hesap verebilir kurumların merkezi rolünü vurgulamaktadır.

Yargıda Dürüstlük Kontrol Listesi (Dürüstlük Kontrol Listesi) UNDP'nin "Yargıda APEC Dürüstlük Şampiyonları" Projesinin bir parçası olarak geliştirilmiştir. UNDP, herkes için adaletin sağlanması görüşüyle mahkemelerde şeffaflık, dürüstlük ve hesap verebilirliği teşvik etmek için aktif adımlar atan bölgedeki yargı sistemlerine destek sağlamaktadır. Mahkeme mükemmelliğini teşvik eden daha geniş kalite yönetim sistemleriyle bütünleştiklerinde yargı dürüstlüğü tedbirlerinin çok etkili olduğunu kabul ederek, Yargıda Dürüstlük Kontrol Listesinin mahkemelerin yargı dürüstlüğünü teşvik etmek amacıyla kullanılması amaçlanmaktadır.

Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi²

Dünya çapında birçok mahkeme, mahkeme performansını iyileştirmek için bir kalite yönetim sistemi olarak Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi (IFCE)'ni kullanmıştır. IFCE, mahkemenin genel performansının gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi gereken alanların belirlenmesi için yararlı bir yöntem olduğunu kanıtlamıştır.

Çerçeve mahkeme değerlerini ve yedi mahkeme mükemmellik alanını kullanarak dürüstlük hususlarını içeren, yaygın olarak kabul gören ve kullanılan bir sürekli iyileştirme sürecidir. Ancak, dürüstlüğü sağlama ve yolsuzluğu önleme konularında özellikle proaktif olmak ve bu ihtiyacı karşılamak için Dürüstlük Kontrol Listesi geliştirilmiştir.

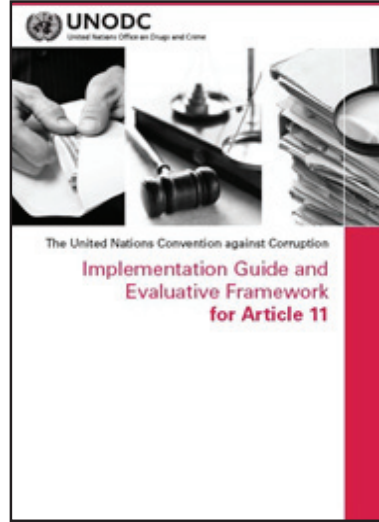
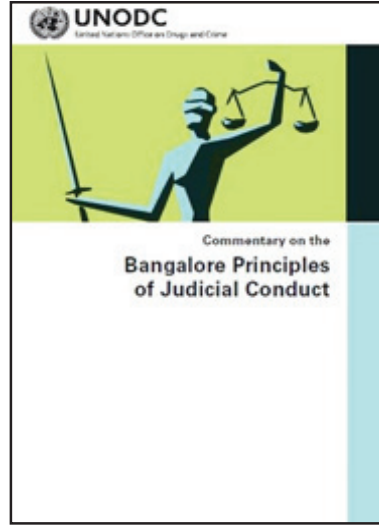
2 Thinking of Implementing the International Framework for Court Excellence, 2nd Edition, 2012,; Erişim adresi: <http://www.courtexcellence.com/~media/Microsites/Files/ICCE/Thinking%20of%20Implementing%20E%202014%20V3.ashx>

Dürüstlük Kontrol Listesi³

Yolsuzluk yapılması ve dürüstlüğün eksikliği mahkeme sistemlerinin temelini sarsmaktadır ve adaletin olmaması, hukuk sürecinin gereklerinin yerine getirilmemesi, tarafsızlığın olmaması, hesap verebilirliğin olmaması bu mahkemelere halkın inanmamasına ve güven duymamasına neden olmaktadır.

Dürüstlük Kontrol Listesi, bir mahkemenin dürüstlüğünü iyileştirmeye yönelik önlemleri kolayca tanımlamasını sağlayacak daha derinlemesine ve odaklanmış bir yaklaşım sağlar. Bu iyileştirme tedbirlerinin uygulanması, halkın mahkemeye duyduğu inanç ve güvenin artmasına yol açacaktır.

Yargı dürüstlüğünün sağlanması ve yolsuzluğun önlenmesini destekleyen uluslararası kabul görmüş ve uygulanan birçok ilke ve standart vardır. Bangalor Yargı Etiği İlkeleri⁴ önde gelen bir otoritedir, ilke ve standartları Dürüstlük Kontrol Listesine dâhil edilmiştir. BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin 11. Maddesine göre her taraf devlet, yargı çalışanları arasında dürüstlüğü güçlendirmek ve yolsuzluğa fırsat verecek durumları önlemek için tedbirler alır. 11. Maddenin⁵ Uygulama Rehberi ve

3 Mahkeme Kontrol Listesinin geliştirilmesi IFCE'ye dayanmaktadır. Bu, ABD Devlet Mahkemeleri Ulusal Merkezi'nin Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Konsorsiyumu üyelerinin (ICCE) kullanımı ve korunması için telif hakkı sahibi olduğu IFCE'nin resmi versiyonu değildir. IFCE'nin mahkemeler ve kuruluşlar tarafından değiştirilmesi, ICCE tarafından yeniliğe olanak sağlamak amacıyla teşvik edilmiştir.

4 Strengthening basic principles of judicial conduct. ECOSOC 2006/23 Annex Bangalore Principles of Judicial Conduct.

5 Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Madde 11 Uygulama Rehberi ve Değerlendirme Çerçevesi, UNODC, 2015.

Değerlendirme Çerçevesine dâhil edilen kapsamlı bir ilke ve önlemler paketi kontrol listesinin birçok maddesinin temelini oluşturmuştur.

Vatandaşların adil yargılanma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 10. maddesinde ve daha ayrıntılı olarak Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 14. Maddesinde ifade edilmiştir. Yargı dürüstlüğü'nün olmayışı hem bu hakkı hem de toplumun mahkemelere ve daha genel olarak devlete olan saygı ve güvenini zayıflatır.

Bu Kontrol Listesi, bir mahkemenin hâkimlerine, mahkemenin dürüstlüğü'nü güçlendirmek ve mahkemede üzerindeki yolsuzluk ve usulsüz etkileri ortadan kaldırmak için gözden geçirilebilecek prosedür ve işlev alanlarının belirlenmesi için bir yol açacaktır. Dürüstlük Kontrol Listesi, tutarlı bir puanlama yöntemi de dâhil olmak üzere Uluslararası Mahkeme Mükemmelliği Çerçevesi'nin (Çerçeve) Kontrol Listesi versiyonunu tamamlamak üzere tasarlanmıştır.

Entegre Çerçeve ve Dürüstlük Kontrol Listesine Dayalı Bir Öz-Değerlendirme Yapma

Herhangi bir kuruluştaki olduğu gibi bir mahkeme değerlerini, gidişatını, kültürünü ve performansını bozabilecek iç ve dış baskılarla karşılaşabilir. Çerçeve, bir mahkemenin yol gösterici öz-değerlendirme süreci aracılığıyla, iyileştirilmesi gereken alanları, süreçleri ve prosedürleri tanımlamasını sağlayan sürekli bir iyileştirme yöntemidir.

Çerçevenin iki versiyonu vardır: Orijinal versiyon (2. Baskı) ve basitleştirilmiş versiyon. Dürüstlük Kontrol Listesi, Çerçevenin kontrol listesi versiyonuyla mahkemenin aynı yöntemi izlemesini ve Çerçeve ve Dürüstlük Kontrol Listesini tek bir öz-değerlendirme süreci olarak üstlenmesi amacıyla geliştirilmiştir.

Çerçeve ve Dürüstlük Kontrol Listesi'ne entegre bir yaklaşım benimseyerek, bir mahkeme dürüstlük konularını derinlemesine inceleyebilir ve aynı zamanda 'bütün bir mahkeme' puanı olarak öz değerlendirme sonucuna ulaşabilir. Bunun yararı, hem mahkemenin Çerçeveye karşı genel performansı hem de yargı dürüstlüğü'nün durumu için bir ölçüt oluşturulmasına olanak tanınmasıdır. Süreç daha sonra gerçekleştirildiğinde, bu ölçüt mahkemenin sonucu önceki temel puanlarla kıyaslamasına ve kaydedilen ilerlemeyi belirlemesine izin verecektir.

Mahkemeler, yargı ve mahkeme çalışanları dürüstlük ve tarafsızlığa karşı ciddi zorluklarla karşı karşıyadır ve halkın inanç ve güvenini sağlamak için onların sürekli tetikte olmaları gerekir, mahkemenin performansının tüm yönlerinde gerçek veya algılanan dürüstlük eksikliğinden dolayı güven aşınmaz. Kontrol Listesi, mahkeme tarafından dikkate alınacak hem iç hem de dış zorlukları içeren bir dizi konuyu tanımlar. Kontrol Listesi maddelerinin çoğu bir mahkemenin yeni uygulama veya prosedürler aracılığıyla kurumsal olarak ele alabileceği konular olabilir. Maddelerin bazıları, bir mahkemenin hukukun üstünlüğüne ve mahkemenin yargı yönetimine duyulan güven ve saygıyı korumak için gerekli olan beklenti ve ihtiyaçlarını ana hatlarıyla belirten diğer kamu görevlileri ve kurumlarla (ilgili) endişelerini harici olarak dile getirmesini gerektirebilir.

Dürüstlük Kontrol Listesi Öz-Değerlendirme Yöntemi

Dürüstlük Kontrol Listesi, Puanlama Rehberi kullanılarak Çerçeve⁶ belirtilen öz değerlendirme sürecine benzer şekilde doldurulmalıdır. Bu iyileştirme planının dağıtımı, toplanması, analizi ve geliştirilmesi sürecini denetlemek üzere bir kişi veya komite atanmalıdır. Süreç, tüm yargı ve mahkeme görevlilerinin sürecin amacını anlamasını ve Dürüstlük Kontrol Listesi öz değerlendirme yöntemini üstlenebilmelerini sağlamak için mahkemenin liderinin aktif desteğini gerektirmektedir.

Bir mahkeme, süreçlerin ve sonuçların analizinin yapılmasına yardımcı olmak için bağımsız bir uzman veya danışmandan hizmet alabilir. Dürüstlük Kontrol Listesinde, standartlara hiç uyum göstermediğinin kanıtı olan ‘0’ ile mükemmel seviyede uyumlu olduğunu gösteren ‘5’ arasında puanlama yapılmaktadır.

Kontrol Listesi Maddeleri ve Referanslar

Dürüstlük Kontrol Listesi üst düzey yargı dürüstlüğü’nün sağlanması için hayati önem taşıyan 20 temel alanı tanımlasa da, mahkemenin uygulama ve prosedürlerinin mahkemenin dürüstlüğü ve halkın mahkemeye olan güvenini de etkileyen birçok başka alanı bulunmaktadır. Uluslararası kabul görmüş ve yayınlanmış yararlı pek çok bildiri ve belge vardır ve bunlardan bazıları bu Dürüstlük Kontrol Listesi belgesinin Ek 1 ve 2’sinde yer almaktadır.

6 Thinking of Implementing the International Framework for Court Excellence, 2nd Edition, 2012, pp. 2-5

Yargı ve mahkeme görevlilerine Dürüstlük Kontrol Listesini doldurma konusunda rehberlik etmek amacıyla, belirli maddeler hakkında ayrıntılı bilgi vermek için bir dizi kaynak ve referans eklenmiştir. Her maddenin, o maddeyle ilgili önemli bilgi kaynaklarına atıfta bulunan bir dipnotu bulunmaktadır. Örneğin, Madde 8 Yargı Etiği İlkelerine olan ihtiyacı tanımlamaktadır ve mahkemenin etik kuralları olsa da, bu referans materyale atıfta bulunarak, mahkemenin hâkimleri mahkemenin etik kurallarının güncellenmesi ve güçlendirilmesi gerektiğine karar verebilir. Bu maddeyi değerlendirirken hâkimler etik ilkelerin varlığını not ederler; fakat iyileştirme ihtiyacını görürler ve değerlendirdikleri puan 3 veya 4 olabilir ama 5 olmayabilir (Puanlama rehberine bakınız).

İyileştirmeleri Uygulama

Öz-değerlendirmenin sonucu iyileştirilecek alanların belirlenmesi olacaktır. Mahkemenin hâkimleri ve görevlileri, daha sonra, yapılacak eylemleri ve elde edilecek sonuçları ayrıntılı olarak gösteren bir İyileştirme Planı geliştirmek için birlikte çalışmalıdır.

Bir İyileştirme Planı geliştirilirken, iyileştirme için tespit edilen her alan dikkatle değerlendirilmeli ve konuyu ele almak için belirlenen seçenekler tespit edilmelidir. Her bir eylem bir bireye veya gruba tahsis edilmeli ve uygun zaman çerçeveleri ayarlanmalı ve sonuçlar belirlenmelidir. Mahkemelerin ilerlemeyi ölçmek ve iyileştirme için diğer fırsatları belirlemek için yıllık bazda bir öz değerlendirme yapması gelenekseldir; ancak sonuç olarak öz-değerlendirmenin zamanlaması her mahkeme için çözülmesi gereken bir sorundur.

Dürüstlük Kontrol Listesi

DIŞ YÖNLER		PUAN				
		1. Sınırlı	2. Gelişmekte	3. İyi	4. Çok iyi	5. Mükemmel
Bizim Devlet Sistemimiz aşağıdakileri sağlar:						
1	Yargı bağımsızlığını Anayasal güvence altına alır ⁷					
2	Yargı görevinde ve hâkimlerin atanmasında liyakat için şeffaf bir süreç sağlar ⁸					
3	Görev süresi güvencesi, ücret ve hâkimlere dava açma dokunulmazlığını Anayasal güvence altına alır ⁹					
4	Görevden alma veya hâkimlerin disiplin işlemlerinde adil bir süreç sağlar ¹⁰					
5	Devletin kullanabileceği finansal kaynakları göz önünde bulundurarak mahkeme için yeterli kaynak sağlar ¹¹					
Değerler						
6	Hâkimlerimiz ‘Bangalor’ değerleri de dâhil olmak üzere bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, mesleğe yaraşırılık, eşitlik, ehliyet ve özen gibi bir dizi değere bağlıdır. ¹²					
7	Yargı Etiği İlkelerini izler ve uygularız. ¹³					
Yargı Bağımsızlığı						
8	Hâkimler yargı görevini tarafsız, şeffaf ve diğer hâkimlerden, devletin yürütme ve yasama organlarından, iş sektöründen, partilerden, medya ve vatandaşlardan etkilenmeden yerine getirirler. ¹⁴					

7 Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Madde 11 Uygulama Rehberi ve Değerlendirme Çerçevesi, UNODC, 2015.(IGEF Art 11) Ch 1: pp 4-5; BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri 1985 (UNBP) No.1

8 IGEF Art 11 Ch 2: pp 25-28; UNBP No.10 & 13

9 IGEF Art 11 Ch 2: pp 29-31 30, 32 & 36; UNBP No. 11, 12 & 16; Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Etkili Uygulama Tedbirleri. Yargıda Dürüstlük Grubu. 2010 (MEIBP) p.11 Items 9.1-9.5

10 Adalet, genel olarak ciddi suiistimali araştıran ve yaptırımlar öneren bağımsız veya harici bir organın varlığı ile güçlendirilir. IGEF Art 11 Ch 2: pp 34-36; UNBP No. 17-20

11 IGEF Art 11 Ch 2: pp 38-39; UNBP No. 5

12 Yargı etiğinin temel ilkelerinin güçlendirilmesi. ECOSOC 2006/23 Ek Bangalor Yargı Etiği İlkeleri (BPJC)

13 Bu Kontrol Listesi yürürlükteki Etik İlkeler ile Etik Davranış ve Mesleğe Yaraşırılık ilkeleri arasında bir ayırım yapmıştır (bkz Madde 10). IGEF Art 11 Ch 1: pp 14-18; BPJC: Dürüstlük değeri: 3.1 ve 3.2; Mesleğe yaraşırılık değeri: 4.1-4.3; MEIBP s.6 Madde 1.1-1.3 & 2.1-2.2

14 Hâkimler hükümetlere, işletmelere ve bireylere karşı karar verirken doğrudan ve dolaylı müdahalelerden bağımsız olmalıdır. IGEF Art 11 Ch 2:pp 40-41; BPJC: Bağımsızlık değeri: 1.1,1.2; Tarafsızlık değeri: 2.2; UNBP No. 2 & 4

9	Yargılama işlemleri halka açıktır ve bağımsız, adil ve tarafların haklarına saygılı bir şekilde yerine getirilir. ¹⁵					
Yargı davranış standartları						
10	Etik Davranış ve Mesleğe Yaraşırılık İlkelerine sahibiz ve bunlara uyuyoruz ¹⁶					
11	Mahkememiz her hâkimin finansal menfaat ve bağlantılarının kaydını tutar, hâkimler çıkar çatışmasını beyan eder ve aile, arkadaşlar veya finansal menfaatlerle ilgili konuları elinde tutmaz. ¹⁷					
12	Hâkimler ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğünü görevlerinin haysiyetini ve yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığını koruyacak şekilde kullanırlar. ¹⁸					
13	Mahkememizin bir şikâyet politikası ve hâkimler ve mahkeme çalışanları ve gerektiğinde disiplin aleyhindeki şikâyetleri soruşturan adil ve hızlı bir sisteme sahiptir. ¹⁹					
Yolsuzluğun Önlenmesi						
14	Mahkememiz rastgele rotasyon veya uzmanlık becerilerine ve deneyimlerine göre iş tahsis için önceden belirlenmiş, açık ve adil bir sürece sahiptir. ²⁰					
15	Mahkeme yönetimimiz ve sicil sistemleri ve kayıtlar yolsuzluk fırsatını en aza indireyecek şekilde tasarlanmıştır. ²¹					
16	Karar verme nedenlerimizi ve mahkeme listemizi ve yıllık raporumuzu derhal yayınlayarak, toplumun uygulamalarımızın ve karar alma süreçlerimizin dürüstlüğüne güvenini sağlamaktayız. ²²					

15 IGEF Art 11 Ch 2: pp 53-56; BPJC: Bağımsızlık: 1.3; Tarafsızlık: 2.1, 2.2 ve 2.5; and UNBP: No.6

16 Etik İlkeler ve Mesleğe Yaraşırılık hâkimlere açık bir rehber sağlar. Etik İlkeler dahil edilebilirler ancak neyin uygulanabilir olduğu ve yalnızca rehber olarak kullanılabileceği açıkça belirtilmelidir. IGEF Art 11 Ch 1: 21-22; UNBP No. 2; UNBP No. 4.1-4.16; MEIBP s.6 Madde 1.3

17 Finansal menfaatler ve iştirak sicilleri güncel tutulmalı ve yıllık olarak gözden geçirilmelidir. IGEF Art 11 Ch 1: ss. 20-22 ve BPJC: Tarafsızlık değeri: 2.3 ve 2.5; Mesleğe yaraşırılık değeri: 4.4, 4.7, 4.8 ve 4.14; UNBP No. 4.7-4.9

18 IGEF Art 11 Ch 2: pp 37-38; BPJC: Value Mesleğe yaraşırılık değeri: 4.6

19 IGEF Art 11 Ch 2: pp 31-33; MEIBP p.8 Items 4.4-4.5

20 IGEF Art 11 Ch 2: pp 45-46; UNBP No. 14; MEIBP p.7 Items 3.1-3.3

21 IGEF Art 11 Ch 2: pp 44-49; MEIBP p.7 Items 4.1-4.2

22 IGEF Art 11 Ch 2: pp 56-58

Etik Eğitimi ve Desteği					
17	Hâkimler etik davranış ve ilkeleri içeren etik eğitimlerine katılırlar ve etik konularda danışmanlık ve bağımsız rehberliğe erişebilirler. ²³				
Toplumun Güveni					
18	Hâkimler, mahkeme çalışanlarının, olanaklarının, prosedürlerinin ve ücretlerinin temin edilmesi, tüm vatandaşların adalete erişim, adil yargılanma hakkı ve engelliler veya dil güçlüğü çekenler için makul destek sağlanması için aktif destek sağlar. ²⁴				
19	Mahkememiz, medya erişimi ve yargılamanın haberleştirilmesini teşvik eder ve bunun yargının, hâkimlerin ve personelin bağımsızlığına olan güveni pekiştirdiğini kabul eder. ²⁵				
20	Mahkememiz, mahkeme ile ilgili algı ve deneyimleri hakkında mahkeme kullanıcılarına ve halka düzenli olarak anket uygular ve her soruna değinir. ²⁶				
TOPLAM					

PUANLAMA REHBERİ

SEVİYE	UYUMLULUK KANITI	PUAN
Hiç	Uyumluluk kanıtı yok	0
Sınırlı	Sorunun farkında olmak ancak uymak için harekete geçmemek	1
Gelişmekte	Uyum için harekete geçildiğinin kanıtı	2
İyi	Biraz uyum sağlandı ancak yapılacak işler var	3
Çok iyi	Güçlü uyum sağlandı ancak bazı düzeltmeler gerekiyor	4
Mükemmel	Uyumluluk en üst seviyede-iyileştirmeye gerek yok	5

23 IGEF Art 11 Ch 1: pp 16—20; UNBP No. 6.3-6.4; MEIBP p.10 Items 7.1-7.7

24 IGEF Art 11 Ch 2: pp 49-53; UNBP No. 5; UNBP No. 5.1-5.5; MEIBP pp.8-9 Items 5.1, 6.1, 6.3-6.4

25 IGEF Art 11 Ch 2: pp 57-58; MEIBP p.9 Items 6.2 & 6.6

26 IGEF Art 11 Ch 2: pp 56-57

AĞIRLIKLIL PUANLAMA REHBERİ

AĞIRLIKLIL ALANLAR	MAKSİMUM PUAN	ELDE EDİLEN PUAN	ÇARPAN	SONUÇ PUANI	PUAN
1 Mahkeme Lideri ve Yönetim	70		1.6		112
2 Mahkeme Planlama ve Politikalar	40		2.4		96
3 Kaynaklar (İnsan, Malzeme ve Finansal)	80		1.6		128
4 Mahkeme İşlemleri ve Süreçleri	50		1.6		80
5 Müşteri İhtiyaçları ve Memnuniyeti	50		2.4		120
6 Uygun Maliyetli ve Erişilebilir Mahkeme Hizmetleri	60		2.4		144
7 Halkın İnanç ve Güveni	50		2.4		120
ALT TOPLAM					
DÜRÜSTLÜK KONTROL LİSTESİ PUANI	100		2.0		200
TOPLAM					1000

Tamamlanmış Bir Ağırlıklı Puanlama Tablosu Örneği

AĞIRLIKLIL ALANLAR	MAKSİMUM PUAN	ELDE EDİLEN PUAN	ÇARPAN	SONUÇ PUANI	PUAN
1 Mahkeme Lideri ve Yönetim	70	70	1.6	112	112
2 Mahkeme Planlama ve Politikalar	40	30	2.4	72	96
3 Kaynaklar (İnsan, Malzeme ve Finansal)	80	50	1.6	80	128
4 Mahkeme İşlemleri ve Süreçleri	50	30	1.6	48	80
5 Müşteri İhtiyaçları ve Memnuniyeti	50	25	2.4	60	120
6 Uygun Maliyetli ve Erişilebilir Mahkeme Hizmetleri	60	30	2.4	72	144
7 Halkın İnanç ve Güveni	50	30	2.4	72	120
ALT TOPLAM	400	265	2.0	516	800
DÜRÜSTLÜK KONTROL LİSTESİ PUANI	100	30	2.0	72	200
TOPLAM				566	1000

Ekler

Ek 1: Temel uluslararası standartlar ve yargıda dürüstlük rehberleri

- Basic Principles on the Independence of the Judiciary. Adopted at the Seventh UN Congress, Milan, 1985

(Yargı Bağımsızlığına İlişkin Temel İlkeler, Yedinci BM Kongresi'nde Kabul edildi, Milan, 1985)

- Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the LAWASIA Region. Beijing, 19 August 1995

(Pekin LAWASIA Bölgesinde Yargı Bağımsızlığı İlkeleri Beyanı, Pekin, 19 Ağustos 1995)

- Commonwealth (Latimer House) Principles on the Three Branches of Government Draft Principles on the Independence of Judiciary - “Siracusa Principles”

(Yargı Bağımsızlığı ile ilgili Devletin Üç Organında Taslak İlkeleri, Milletler Topluluğu (Latimer House) İlkeleri- “Siracuse İlkeleri”)

- ECOSOC, Strengthening Basic Principles of Judicial Conduct, 2006/23

(EKOSOK, Yargı Etiğinin Temel İlkelerini Güçlendirmek, 2006/23)

- Global Programme Against Corruption, Strengthening Judicial Integrity Against Corruption, 2001 Ibero-American Summit of Presidents of Supreme Justice Tribunals and Courts

(Yolsuzluğa Karşı Küresel Program, Yargı Dürüstlüğü'nün Güçlendirilmesi, 2001 Ibero-Amerikan Yüksek Mahkeme ve Mahkeme Başkanları Zirvesi)

- International Commission of Jurists, International Principles on the Independence and Accountability of Judges, Lawyers and Prosecutors. Practitioners Guide No. 1, 2007

(Uluslararası Hukukçular Komisyonu, Hâkimlerin, Avukatların ve Savcıların Bağımsızlığı ve Hesap verebilirliği Hakkında Uluslararası İlkeler, Uygulayıcı Rehberi, No.1, 2007)

- International Commission of Jurists, Judicial Accountability - A Practitioners' Guide, 2016 Measures for the Effective Implementation of the

Bangalor Principles of Judicial Conduct

(Uluslararası Hukukçular Komisyonu, Yargının Hesap Verebilirliği-Uygulayıcı Rehberi, 2016 Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Etkili Uygulanması için Tedbirler)

- Opinion No. 3 of the Consultative Council of European Judges (CCJE). Strasbourg, 19 November 2002

(Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi'nin (CCJE) 3 No'lu Görüşü. Strazburg, 19 Kasım 2002)

- Plan of Action for Africa on the Commonwealth Principles on the Accountability of and the Relationship Between the Three Branches of Government

(Hesap Verebilirlik ve Devletin Üç Organı arasındaki İlişki üzerine Milletler Topluluğu İlkeleri Hakkında Afrika Eylem Planı)

- Recommendation No. R (94) 12 of the Committee of Ministers to Member States of the Independence, Efficiency and Role of Judges. Adopted by the Committee of Ministers on 13 October 1994 at the 518th meeting of the Ministers' Deputies

(Üye Devletlere Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkililiği ve Rolü ile ilgili Bakanlar Kurulu Tavsiye Kararı No. R (94) 12. Bakanlar Kurulu tarafından 13 Ekim 1994 tarihinde Bakan Yardımcılarının 518. Toplantısında kabul edildi)

- The Cairo Declaration on Judicial Independence

(Kahire Yargı Bağımsızlığı Bildirgesi)

- The Commentary on the Bangalor Principles of Judicial Conduct

(Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu)

- The Istanbul Declaration on Transparency in the Judicial Process

(Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi)

- The Universal Charter of the Judge

(Evrensel Hâkim Şartı)

- Transparency International, Global Corruption Report 2007: Corruption in Judicial System, 2007

(Şeffaflık, Uluslararası, Küresel Yolsuzluk Raporu 2007: Yargı Sisteminde Yolsuzluk, 2007)

- Transparency International Romania, Enhancing Judiciary's Ability to Curb Corruption – A Practical Guide, 2015

(Uluslararası Şeffaflık Romanya, Yargının Yolsuzluğu Önleme Yeteneğini Geliştirme- Uygulayıcı Rehberi, 2015)

- U4 and UNDP, A Transparent and Accountable Judiciary to Deliver Justice for All, 2016

(U4 ve UNDP, Herkese için Adaletin Sağlanması için Şeffaf ve Hesap Verebilir Yargı, 2016)

- UNODC, UN Convention against Corruption - Implementation Guide and Evaluative Framework for Article 11, 2015

(UNODC, BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi- Madde 11 Uygulama Rehberi ve Değerlendirme Çerçevesi, 2015)

- UNODC, Resource Guide on Strengthening Judicial Integrity and Capacity, 2011

(UNODC, Yargıda Dürüstlük ve Kapasitenin Güçlendirilmesi için Kaynak Rehber, 2011)

Ek 2: Konuya göre ek referanslar

Bağımsızlık:

- Council of Europe's Recommendation on the Independence of Judges, Principle 2 (b)

(Avrupa Konseyi'nin Hâkimlerin Bağımsızlığı ile ilgili Tavsiyesi, İlke 2 (b))

- Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the LAWASIA Region (the Beijing Principles), no. 3.a

(LAWASIA Bölgesinde Yargı Bağımsızlığı İlkelerine dair Pekin Beyanı (Pekin İlkeleri), no.3.a)

- The Universal Charter of the Judge, article 1

(Evrensel Hâkim Şartı, madde 1)

Yargı Hizmeti Koşulları:

- The European Charter on the Statute for Judges, no. 1.6, 2.1 – 2.2

(Avrupa Hâkimler Tüzüğü Şartı, no. 1.6, 2.1-2.2)

- Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the LAWASIA Region (the Beijing Principles), no. 13, 17 – 21, 41 - 42

(LAWASIA Bölgesinde Yargı Bağımsızlığı İlkelerine dair Pekin Beyanı (Pekin İlkeleri), no.13, 17-21, 41-42)

- The Latimer House Guidelines, no. II.1, II.2

Latimer House Rehberleri, no. II.1, II.2

- Universal Charter of the Judge, no. 8 - 9

(Evrensel Hâkim Şartı, no.8-9)

- Council of Europe, Recommendation No. (94) 12, principle I.2; I.3

Avrupa Konseyi, Tavsiye No.(94) 12, ilke I.2; I.3

- European Charter on the Statute for Judges, no. 1-3, 4.1

(Avrupa Hâkimler Tüzüğü Şartı, no. 1-3, 4.1)

Yargı Etiği İlkeleri

- UNCAC - Technical guide; I pg.19

- The Bangalor Principles for Judicial Conduct; Value 3.1

(Bangalor Yargı Etiği İlkeleri; Değer 3.1)

- Procedures for Basic Principles; Procedure 1 and 3

(Temel İlkeler için Prosedürler; Prosedür 1 ve 3)

- GRECO Evaluation; R2: Part 2: 6.1 R4: 14.1; R2: Part 2: GPC10; 5; R4: 12.2

(GRECO Değerlendirme, R2: Bölüm 2: 6.1 R4: 14.1; R2: Bölüm 2: GPC10; 5; R4: 12.2)

- The Cairo Declaration; Pg. 2

(Kahire Bildirgesi; s.2)

- Plan of Action for Africa on the Commonwealth Principles on the Accountability of and the Relationship Between the Three Branches of Government; P. 3 ,2.2.2; P. 4 ,2.3.2

(Hesap Verebilirlik ve Devletin Üç Organı arasındaki İlişki üzerine Milletler Topluluğu İlkeleri Hakkında Afrika Eylem Planı; P. 3, 2.2.2; P.4, 2.3.2)

Çıkar Çatışmaları

- UNCAC - Technical guide; II.7.pg. 18, 201; IV pg.25
(UNCAC – Teknik Rehber; II.7.s. 18, 201; IV s.25)
- GRECO Evaluation; R1: Part2:GPC3 R2:Part2: 4.4; R4:13.2
(GRECO Değerlendirme; R1: Bölüm 2:GPC3 R2: Bölüm 2: 4.4; R4:13.2)
- Montreal Declaration; 2.02; 2.31
(Montreal Bildirgesi; 2.02; 2.31)
- Opinion no. 3 of CCJE; P. 4, p. 17; P. 6, p. 37; P. 7, p. 39
(Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi Görüş no. 3; P. 4, s. 17; P. 6, s. 37; P. 7, s. 39)
- Siracusa Principles; A.23, A.28
(Siracuse İlkeleri; A.23, A.28)
- The Universal Charter of the Judge; P. 1, a.4
(Evrensel Hâkim Şartı; P.1, a.4)

Yargı Görevinin Suistimal Edilmesi

- UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary 17 – 20
(Yargı Bağımsızlığına İlişkin Temel İlkeler, 17-20)
- Bangalor Principles 3.1 – 4.17
(Bangalor İlkeleri 3.1-4.17)
- Council of Europe, Recommendation No. (94) 12; and VI.3
(Avrupa Konseyi Tavsiye no. (94) 12; ve VI.3)
- The European Charter on the Statute for Judges
(Avrupa Hâkimler Tüzüğü Şartı)
- Beijing Principles, no. 22 – 26
(Pekin İlkeleri no.22-26)

Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.

